

วารสารเพชฌัญญ์

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม พ.ศ. 2568

Volume 2 Number 6 November - December 2025

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2568

วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม พ.ศ. 2568

Volume 2 Number 6 November - December 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางสาวชุติมา ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

พระครูวุฒิชิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข

รองศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม ศิริสวัสดิ์

รองศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดีริ ทูมเมฆ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
 มือถือ 080-7506846

จัดรูปเล่ม (Content designed)

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2568

บทบรรณาธิการ

วารสารเมธีวิจัย (Savant Journal of Social Sciences) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ในสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารเมธีวิจัย ประจำปีที่ 2 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2568) ประกอบด้วยบทความจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแวง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 4) พญานาคเรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 6) “ญฮฺกูร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยภูมิ 7) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยภูมิ 8) ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 9) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร้านอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง คือ นโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน

ทางวารสารเมธีวิจัย ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความทวิจรรย์หนังสือ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากทำวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ
นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

Strategic Leadership of Local Government Leaders Case Study Mr. Burachart
Sawatdiphala, Mayor of Waeng Sub-district Municipality, Phon Thong District, Roi Et
Province

อิสริยา ไชยดา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, วุฒิชัย ตาลเพชร, และอภิรักษ์ ทะสุนทร

Isariya Chaiyadha, Pongsawut Rachjun, Wutthichai Talphet and Apinan

Thasunthorn.....1

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Directions for the development of welfare and benefits of Chaiyaphum Rajabhat
University

รัตนปกรณ์ อางกมล

Rattanapron Artkamon.....19

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

Factors Affecting the Effectiveness of the Half-Half Project In Don Nong

Village, Kham Riang Sub-district, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province

พรพัฒน์ ไชยผง, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, วุฒิชัย ตาลเพชร, และอภิรักษ์ ทะสุนทร

Pornphat Chaiphong, Pongsawut Rachjun, Wutthichai Talphet and

Apinan Thasunthron.....34

พญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิ

Naga: Narratives, Beliefs And Rituals In Chaiyaphum Province.

ประเสริฐศักดิ์ มีหนู

Prasertsak Meemoo.....44

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Factors Affecting The Entry Into Higher Positions Of Support Staff At

Chaiyaphum Rajabhat University

ชินวร ศิริบุตร

Chinnaworn Siribut.....56

บทความวิจัย (ต่อ)

“ญ้อกร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
 "Yahkur", An Ancient Mon Community, Ban Wang Ai Pho, Ban Rai Subdistrict,
 Thep Sathit District, Chaiyaphum Province
 กิตติศักดิ์ จันทร์ขามป้อม และ กุลวดี จอกนาค
 kitisak jankampom and kunlawadee jognak.....71

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้
 นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1
 โรงเรียนศรีแก่งคร้อ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
 Development Of Academic Achievement In History Subject On Neighboring
 Countries Using Vocabulary Bingo Innovation For Learning Of Grade 6/1 Students
 At Sri Kaeng Khro School, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province.
 สหสันัยน์ อุ่นแก้วมณี
 Sahatsanai Aunkaewmanee.....86

ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 Expectations And Perceptions Of Service Quality Among Users Of Academic Affairs
 And Registration At Chaiyaphum Rajabhat University.
 พริมรดา จารุกิตต์กุล
 Primrata Jarukitkul.....99

การพัฒนาผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน
 Development Of Roasted Rice Bran Products For Elderly Consumers
 Following The Khon Noen Way Of Life.
 รोजना เมืองแสน, สำราญ วานนท์ และศศิธร แทนรินทร์
 Rojjana Muangsan, Samran Wanon And Sasitom Taenrin.....113

บทความวิชาการ

นโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน
 Fiscal Policy and Solving Household Debt Problems
 พิมพ์ชนก ศรีบัวอ่อน*, นิภาพรรณ เจนสันติกุล และธวัลินี สังขจันท์
 Pimchanok Sribuaon, Nipapan jensantikul and Thalineee Sangkachan.....127

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....141

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา
นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
Strategic Leadership of Local Government Leaders Case Study
Mr. Burachart Sawatdiphala, Mayor of Waeng Sub-district Municipality,
Phon Thong District, Roi Et Province

อิสริยา ไชยดา¹, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์², วุฒิชัย ตาลเพชร³, และ อภินันท์ ทะสุนทร⁴
Isariya Chaiyadha¹, Pongsawut Rachjun², Wutthichai Talphet³ and Apinan Thasunthorn⁴

^{1,2,3}คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

^{1,2,3}Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University, Roi Et.

⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

⁴Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun.

*Corresponding Author Email : Pongsawut007@outlook.com

Received 09/11/2025 | Revised 13/11/2025 | Accepted 14/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่เทศบาลตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 5 กลุ่ม คือ 1) นายกเทศมนตรี 2) รองนายกเทศมนตรี 3) สมาชิกสภาเทศบาล 4) ปลัดอำเภอ และ 5) ประชาชน จำนวน 16 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง มีเครื่องมือใช้ในการวิจัยคือแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรม และ แบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทักษะในการทำงาน และการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การจัดสรรงบประมาณที่จำกัดจึงต้องทำการพิจารณาอย่างรอบคอบในการตัดสินใจจัดสรรทรัพยากร และ ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้นำควรมีการสื่อสารกับประชาชนเพื่อความรวดเร็วในการทำงาน

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อที่ส่งผลต่อประชาชนโดยตรง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; เชิงกลยุทธ์; การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to 1) study the strategic leadership of local government leaders 2) analyze the problems and obstacles facing strategic leadership of local government leaders and 3) propose solutions to address the challenges and obstacles facing strategic leadership of local government leaders. The research design was a qualitative study conducted in Waeng Sub-district Municipality, Phon Thong District, Roi Et Province. Five groups of respondents were interviewed : 1) Mayor 2) Deputy Mayor 3) Municipal Council Members 4) District Chief and 5) 16 members of the public. Purposive sampling was used. The research instrument was in-depth interviews. Data collected from documents, literature, and interview forms were analyzed content-based.

The research findings on the strategic leadership of local government leaders revealed that leaders possess the ability to organize and plan work, including skills in work processes and systematic problem-solving. The problems and obstacles facing local government leaders indicated that limited budget allocations require careful consideration in resource allocation decisions. Furthermore, the findings highlighted the need for leaders to communicate effectively with the public to facilitate efficient work.

The findings from this research will be useful to local government leaders to directly impact the people.

Keywords : Leadership, Strategy, Local Government

บทนำ

ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปัญหาที่ผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลคนเดียวหรือเหมือนกันหากพิจารณาจากคุณลักษณะประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานเต็มขั้นแล้วซ้ำอีก เป็นงานประจำและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ความมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้บรรลุจุดหมายขององค์กรได้ดี ขณะที่ผู้นำจะมุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมในทิศทางที่ถูกต้อง ความมีประสิทธิภาพ และความสามารถจูงใจให้ผู้ปฏิบัติเกิดแรงบันดาลใจใช้ความสามารถพิเศษได้อย่างเต็มที่ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2556: 3 - 4) ซึ่งผู้นำเป็นศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง มีบุคลิกภาพ ความสามารถเหนือบุคคลทั่วไป สามารถชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามที่ต้องการได้ ใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้เขามีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมองปัญหาและเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิธีการใหม่ ๆ มีการให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา (Stogdill, 1974: 7 - 15)

กลยุทธ์เป็นรูปแบบการตัดสินใจที่มีเหตุผลชัดเจนและรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้าเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเปรียบเสมือนแผนการดำเนินงานที่สำคัญเพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาวการสร้างหรือพัฒนาวิธีการในทางปฏิบัติ ตลอดจนการระดมและจัดสรรทรัพยากรขององค์กรธุรกิจซึ่งองค์การใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาวและใช้เพื่อเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและทำให้กิจการได้เปรียบในการแข่งขันซึ่งการบริหารกลยุทธ์เป็นศิลป์และศาสตร์ของการกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการประเมินกลยุทธ์เกี่ยวกับความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (พระปลัดสนธิชัย ปสนุนจิตโต, 2561) ซึ่งการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาวกลยุทธ์ขององค์การที่สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการวิจัย และ พัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางแท้จริงแล้วกลยุทธ์คือผลสุดท้ายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์แม้ว่าองค์กรใหญ่ ๆ มีการพัฒนากลยุทธ์มากกว่าองค์กรเล็ก ๆ แต่ทุก ๆ องค์กรต่างก็มีกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน (มลธิดา อุบลรัตน์, 2566: A102)

การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้นย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากในการบริหารจัดการและดำเนินงานในพื้นที่ระดับท้องถิ่นโดยองค์กรที่ได้รับอำนาจจากรัฐให้ปกครองตนเอง ภายใต้กฎหมาย และระเบียบที่กำหนดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ให้บริการประชาชนและพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ของประชาชนในเขตที่รับผิดชอบให้ประชาชนได้รับความสุขความสะดวกรสบายในการดำรงชีวิต (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2556)

นายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลดูแลถามสารทุกข์สุกดิบของประชาชนในเขตเทศบาลพัฒนาคุณภาพชีวิตพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลให้น่าอยู่สวยงาม และให้มีความทันสมัยรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยในเขตเทศบาลให้เกิดความสงบสุขบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นบำรุง และส่งเสริมการทำมาหากินของประชาชน และมีบริการให้ความช่วยเหลือประชาชน ดังนั้น ภาวะผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นมีการวางแผนและวางกลยุทธ์การปฏิบัติซึ่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่นผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ ทั้งนี้ผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ผู้นำจะต้องมีความกล้าหาญและมีความกล้าตัดสินใจกล้าเผชิญปัญหาและหาแนวทางแก้ไขให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็น และมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของประชาชน นายกเทศมนตรีเทศบาลมีหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลลงพื้นที่เยี่ยมถามสารทุกข์สุกดิบของประชาชนในเขตเทศบาลพัฒนาคุณภาพชีวิตพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลให้น่าอยู่สวยงาม และให้มีความทันสมัยรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยในเขตเทศบาลให้เกิดความสงบสุขบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นบำรุง และส่งเสริมการทำมาหากินของประชาชน และมีบริการให้ความช่วยเหลือประชาชน จากประเด็นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษานายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษา ซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กระบวนการตัดสินใจโดยตรง

การตัดสินใจโดยตรงที่เกี่ยวกับด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัฒนธรรมและกลยุทธ์และรวมถึงการตัดสินใจที่จะใช้โครงสร้างใหม่หรือการปรับปรุงโครงสร้างที่มีอยู่เดิม ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการระหว่างพนักงานขององค์กร ถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้นำระดับสูง โดยผู้นำอาจใช้วิธีเข้าไปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรเองโดยตรงหรือมอบนโยบายแนวคิดข้อมูล

2. กระบวนการจัดสรรทรัพยากรและการควบคุมด้วยระบบการให้รางวัล

ผู้นำสูงสุด คือ ผู้ตัดสินใจสุดท้ายที่จะเห็นชอบในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่พนักงานขององค์กร ดังนั้น การสนับสนุนทรัพยากรเฉพาะที่เกี่ยวกับด้านนวัตกรรม กลยุทธ์และโครงสร้างขององค์กร เป็นกรณีพิเศษ จะก่อให้เกิดผลเชิงบวก แต่ถ้าขาดการสนับสนุนก็จะเกิดผลทางลบได้เช่นกัน

ระบบการให้รางวัลตอบแทนความดีความชอบไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตาม เป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่ทรงพลังต่อผลกระทบด้านวัฒนธรรมองค์กรและต่อพฤติกรรมของสมาชิกองค์กร จะใช้การให้รางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นการเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพให้แก่องค์กร

3. กระบวนการกำหนดปทัสถานและการทำแบบตัวอย่าง

การทำแบบตัวอย่างของพฤติกรรมและการกำหนดปทัสถานและมาตรฐานต่าง ๆ สำหรับองค์กรนั้นถือเป็นมาตรการทางอ้อมของผู้นำที่มีผลกระทบต่อองค์กร โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างพฤติกรรมและการทำแบบอย่างพฤติกรรมด้านจริยธรรมแก่ผู้อื่น เป็นการสร้างความศรัทธา ความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้นำที่มีผลต่อผู้บริหารระดับกลางและพนักงานในองค์กร

มาตรการด้านการตัดสินใจโดยตรงการจัดสรรทรัพยากรและการควบคุมด้วยระบบการให้รางวัล การกำหนดปทัสถานและการทำแบบตัวอย่างเป็นวิธีการสำคัญที่ผู้นำใช้เพื่อให้มีผลกระทบต่อองค์กรด้วยกระบวนการดังกล่าวเหล่านี้ผู้นำสามารถสร้างองค์กรให้มีลักษณะที่สะท้อนถึงแบบและจุดเน้นของตน

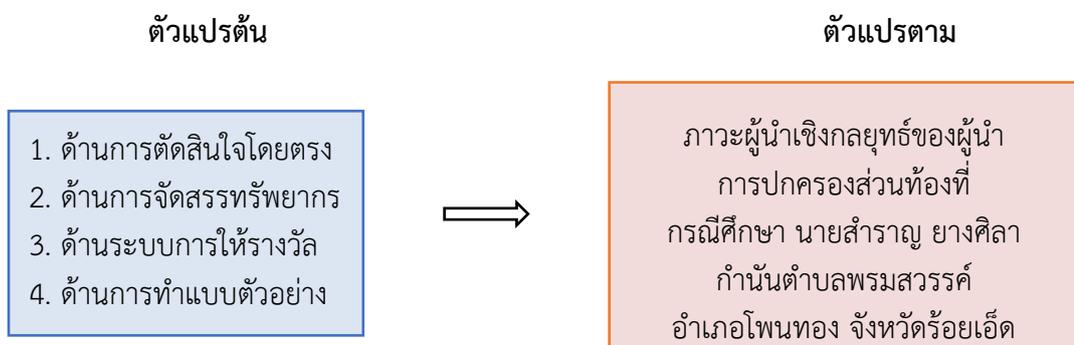
จากศึกษาหลักการ Nahavandi (2000: 208) ได้กล่าวถึง กระบวนการที่ผู้นำเชิงกลยุทธ์ใช้เพื่อทำให้เกิดผลกระทบและมีอิทธิพลต่อองค์กร จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญที่ต้อง

ตัดสินใจ และเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ในการทำให้กลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติผู้นำระดับสูงสามารถใช้ข้อดีในรูปแบบและวิธีต่าง ๆ ที่มีผลต่อองค์กร มี 4 ด้าน คือ

1. ด้านการตัดสินใจโดยตรง
2. ด้านการจัดสรรทรัพยากร
3. ด้านระบบการให้รางวัล
4. ด้านการทำแบบตัวอย่าง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ในการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 : กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือเทศบาลตำบลแวง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) นายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน 2) รองนายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน 3) สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน 4) ปลัดอำเภอ จำนวน 1 คน และ 5) ประชาชน จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบวิธีเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาคือ การสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นของการศึกษาวิจัยคือ 1) ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ประเด็นปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มา

ทำการวิเคราะห์แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิดเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษานายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแก่ง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศบาล ตำบลแก่ง อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง”

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการตัดสินใจโดยตรง พบว่า ผู้นำจะมีความรับผิดชอบหน้าที่และมีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อตรงต่อประชาชน มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงานไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการทำงาน และการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะลดการเกิดปัญหา ที่จะตามมาในภายหลังผู้นำยังมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความเด็ดขาดในการตัดสินใจโดยตรงที่ต้องการความเร่งด่วนแต่ผู้นำก็ยังมีความยืดหยุ่นในการตัดสินใจในบางครั้งเพื่อให้เหมาะสมแก่การทำงานหรือความพึงพอใจของประชาชนการเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจที่ใช้เหตุผลและผลในการตัดสินใจและความซื่อสัตย์ต่อประชาชนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตจริงใจต่อพี่น้องประชาชนด้วยเหตุนี้การตรงตำแหน่งของผู้นำ จะเป็นไปด้วยความรักจากประชาชนและทำให้ผู้นำและประชาชนเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

1.2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร”

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” พบว่า ผู้นำมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงาน และผู้นำส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากร ทางภาครัฐจะมีการประเมินงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรให้มีความเหมาะสมในแง่ระดับมากที่สุดให้แก่แต่ละท้องถิ่น ซึ่งในการจัดสรรทรัพยากรนี้ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นสามารถจัดสรรงบประมาณออกไปตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านได้ตามความเหมาะสม ผู้นำส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานหลัก ในการจัดสรรทรัพยากรให้กับแต่ละหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาของหมู่บ้านอย่างเหมาะสม งบประมาณก็ต้องเหมาะสมตามความจำเป็นในการพัฒนา

1.3 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล”

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านระบบการให้รางวัล พบว่า ผู้นำมีการสนับสนุนบุคลากรพนักงานเพื่อการทำงานที่ดีและการทำงานเป็นทีมเพื่อความรวดเร็วในการทำงานการที่ผู้นำสนับสนุนการทำงานทำให้บุคลากรหรือพนักงานทำงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่พี่น้องประชาชนได้อย่างดี ส่งเสริมให้บุคลากรตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและชุมชน ใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงาน ผู้นำจะต้องแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใส มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และในรอบปีงบประมาณแต่ละปีจะมีการพิจารณา มอบรางวัลให้แก่ผู้นำที่มีคุณสมบัติดีกล่าวซึ่งจะพิจารณาให้กับผู้นำที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมากที่สุดและผู้นำจะต้องทำการแบ่งงบประมาณเพื่อกระจายรางวัลให้แก่บุคลากร และพนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียม

1.4 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง”

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” พบว่า ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นคนที่สามารถรับผิดชอบงานใหญ่ ๆ ได้เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่บุคลากรหรือคนที่อยู่ใต้อำนาจเพื่อเป็นการแสดงถึงสปิริตในการทำงาน และต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่พึงให้แก่ประชาชน เป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำสูงกล้าที่จะตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่สำคัญจะต้องเป็นคนที่ทำให้ประชาชนสามารถไว้วางใจในการบริหารดูแลพี่น้องประชาชนได้และสามารถวางตัวและเข้ากับผู้อื่นได้อย่างอ่อนน้อมถ่อมตนมีมารยาทในการเข้าสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนและคนรุ่นหลังได้ คุณสมบัติเหล่านี้ผู้นำทุกคนจะต้องคำนึงถึงและปฏิบัติอยู่เสมอ

2. ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” พบว่า ในบางกรณีผู้นำอาจจะตัดสินใจแล้วไม่ตรงกับความต้องการของบุคลากรในองค์กรหรือประชาชน เพราะการตัดสินใจที่เร่งด่วนไม่สามารถที่จะทำการประชุมเพื่อทำการลงมติตัดสินใจร่วมกันได้ ในบางกรณีผู้นำเองยังขาดความมั่นใจในการตัดสินใจเพราะไม่กล้าที่จะลงมือทำกลัวว่าจะขัดกับความต้องการของประชาชนและบางครั้งยังขาดความเข้าใจในการทำงานหรือการตัดสินใจในบางเรื่องทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวของผู้ว่า เพราะการขาดความมั่นใจและลังเล ฉะนั้นผู้นำจะต้องมีความกล้าและความมั่นใจในการลงมือทำเพื่อเรียกขวัญกำลังใจจากพี่น้องประชาชนให้กลับมาเชื่อมั่นในตัวผู้นำอีกครั้ง

2.2 ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” พบว่า ในการจัดสรรทรัพยากรของผู้นำส่วนท้องถิ่นนั้นถือว่าเป็นบทบาทสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการบูรณะหรือซ่อมบำรุงทรัพยากรในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก อาทิเช่น น้ำประปา ถนน ไฟฟ้า เพราะงบประมาณในแต่ละปีจะผ่านทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเสมอผู้นำจึงสามารถจัดสรรปันส่วนงบประมาณให้เหมาะสมแก่การซ่อมแซมหรือการใช้งานในแต่ละหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี แต่ในส่วนของการจัดสรรบุคคลยังไม่สามารถจัดสรรปันส่วนให้ลงตัวกับงาน ได้บางครั้งงานเยอะกว่าบุคลากร ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างล่าช้า และเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังไม่มากนักจึงทำให้งานบางอย่างไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่ควร

2.3 ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล” พบว่า ในองค์กรนั้นมีผู้ที่มีผลงานที่โดดเด่นอยู่มากทั้งยังทำงานได้อย่างดีประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ทั้งยังมีผู้นำที่ดีและในแต่ละปีจะมีการจัดการประเมินผลงานของบุคลากรและหัวหน้าผู้นำ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการเลื่อนขั้นหรือเพิ่มเงินเดือนงบประมาณในแต่ละปีนั้นไม่เพียงพอที่จะให้ทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกันจึงไม่สามารถให้รางวัลบุคลากรที่ทำงานดีได้อย่างทั่วถึงจึงอยากให้

จัดสรรงบประมาณในแต่ละปีให้เพียงพอต่อบุคลากรที่ผ่านการประเมินงานเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของผู้ที่ทำงานร่วมกันในองค์กร

2.4 ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” พบว่า ในบางเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้นำอาจจะทำกริยาไม่เหมาะสมอาจจะเพราะการกดดันจากเหตุการณ์นั้น ๆ เพราะในบางเหตุการณ์ก็อาจจะถูกละหุก หรือเคร่งเครียดทำให้ผู้นำอาจจะโมโหหรือหัวเสียกับงานทำให้อาจจะหลุดทำกริยาที่ไม่เหมาะสมต่อหน้าประชาชน ทำให้ประชาชนมองผู้นำในทางที่ไม่ดีได้ในบางงานบางโอกาสผู้นำอาจจะแต่งตัวไม่เหมาะสมกับงานผู้นำอาจจะมองว่าผู้นำไม่ใ้เกียรติสถานที่ อีกทั้งผู้นำยังขาดการตัดสินใจที่เร่งด่วนอาจจะทำให้ไม่ทันท่วงทีทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำไม่ใส่ใจหรือไม่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างเร่งด่วนได้นัก

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พลະ นายกเทศบาล ตำบลแวง อำเภอนาทองจังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการตัดสินใจโดยตรง พบว่า การเป็นผู้นำจะต้องเรียนรู้และเข้าถึงและเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนอย่างถ่องแท้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่จะเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะถ้าได้เข้าใจในบริบทของแต่ละหมู่บ้านแล้วนั้น การตัดสินใจทำอะไรหลาย ๆ อย่างจะเป็นไป อย่างถูกต้องและเป็นไปตามเป้าประสงค์ผู้นำจะต้องทำการอัปเดตข้อมูลของหมู่บ้านอยู่เสมอเพื่อที่จะรับทราบปัญหาของชุมชนได้ทันเวลา และสามารถนำมาประกอบการแก้ไขปัญหาลได้อย่างตรงจุดและรวดเร็ว เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของพี่น้องประชาชน

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” พบว่า ว่าด้วยความต้องการของคนในชุมชนนั้นมีมากมายเกินกว่าที่ทางผู้นำจะดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ทางรัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอความต้องการของประชาชนและต้องคำนึงถึงความถูกต้องอยู่ตลอดเวลา เพราะงบประมาณในการจัดสรรทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดฉะนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการและจำเป็นของชุมชนเป็นอันดับต้น ๆ ขาดไม่ได้เลยคือความถูกต้องผู้นำจะตัดสินใจทำอะไรจะต้องคำนึงถึงส่วนรวมอยู่เสมอ

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล” พบว่า การที่จะสามารถพิจารณา ผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การได้รับรางวัลนั้นมืองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน ไม่เพียงแต่การทำงานดี อย่างเดียวแต่จะต้องเป็นคนที่มีอัธยาศัยที่ดี และมีจิตใจเอื้อเฟื้อแก่กัน เพราะถ้าทำงานดีอย่างเดียวแต่ไม่เป็นมิตรต่อ

เพื่อนร่วมงานก็ไม่สามารถที่จะทำงานร่วมกันไปนาน ๆ ได้ ฉะนั้นการตัดสินใจในการให้รางวัล ต้องดูองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมแก่รางวัลที่จะได้รับ และในด้านรางวัลการประเมินงานนั้นจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามขบวนการจึงจะออกมาเหมาะสมแก่ตำแหน่งและเงินเดือนที่จะปรับขึ้น ตามคุณภาพงาน

3.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้จัดการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้จัดการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” พบว่า ผู้นำนั้นควรจะมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ และการปฏิบัติตนต่อที่สาธารณะเพราะการที่ผู้นำทำกิจกรรมการที่ดียิ่งจะสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนคนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามและควรแต่งการให้เหมาะกับสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้เดินทางไปเพราะการแต่งกายบ่งบอกถึงตัวตนที่เป็นอยู่ และปฏิบัติตัว ให้เป็นแบบอย่างแก่บุคลากร เช่นการตรงต่อเวลาการทำงานอย่างตรงไปตรงมาและรอบครอบที่สำคัญจะต้องเป็นคนที่มีชื่อตรงต่อหน้าทีการทำงานของตนเองเพื่อประชาชนจะได้ไว้วางใจให้ดูแลบ้านเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้จัดการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้คือ

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้จัดการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแวง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้จัดการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” กล่าวคือ ผู้นำจะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีคุณธรรม จริยธรรม ชื่อตรงต่อประชาชน มีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงานไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการทำงาน และการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะลดการเกิดปัญหาที่จะตามมาในภายหลังก่อนหน้านี้ยังมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความเด็ดขาดในการตัดสินใจโดยตรงที่ต้องการความเร่งด่วนแต่ผู้นำก็ยังมีความยืดหยุ่นในการตัดสินใจในบางครั้งเพื่อให้เหมาะสมแก่การทำงานหรือความพึงพอใจของประชาชนการเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจที่ใช้เหตุและผลในการตัดสินใจและความซื่อสัตย์ต่อประชาชนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตจริงใจต่อพี่น้องประชาชนด้วยเหตุนี้การตรงตำแหน่งของผู้นำจะเป็นไปด้วยความรัก จากประชาชนและทำให้ผู้นำ และประชาชนเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข จากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสจวร์ท คริสโตเฟอร์ (2555) ที่กล่าวไว้ว่า “การตัดสินใจเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารและผู้นำที่จะต้องทำด้วยตนเอง การตัดสินใจเป็นกิจกรรมหลักของผู้นำทุกองค์การ ผลจากการตัดสินใจจากผู้บริหารจะเปลี่ยนไปเป็นนโยบายแผนงานตลอดจนการปฏิบัติงานต่อไป ดังนั้น การตัดสินใจจึงถือเป็นความสามารถหลักของผู้บริหารทุกคน ผู้บริหารที่ตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพ คือ เหมาะสม เวลา โอกาส ศักยภาพ และความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องย่อมจะทำให้

การบริหารงานดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผู้บริหารที่ดีจึงต้องมีทักษะและมีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี”

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” กล่าวคือ ผู้นำมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงาน และผู้นำส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรทางภาครัฐจะมีการประเมินงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรให้มีความเหมาะสมในแต่ละด้านมากที่สุดให้แก่แต่ละท้องถิ่น ซึ่งในการจัดสรรทรัพยากรนี้ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นสามารถจัดสรรงบประมาณออกไปตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านได้ตามความเหมาะสม ผู้นำส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัดสรรทรัพยากรให้กับแต่ละหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาของหมู่บ้านอย่างเหมาะสม งบประมาณก็ต้องเหมาะสมตามความจำเป็นในการพัฒนา จากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธิพันธ์ บุญเรือง (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงอยู่ของประชาชน ในชุมชน เพราะชุมชนได้นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และกิจกรรมทางเศรษฐกิจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวก็้อได้ว่าเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์และสร้างคุณค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจและเชิงสังคมวัฒนธรรมแก่ชุมชนที่อยู่รายล้อมแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล” กล่าวคือ ผู้นำมีการสนับสนุนบุคลากรพนักงานเพื่อการทำงานที่ดีและการทำงานเป็นทีมเพื่อความรวดเร็วในการทำงานการที่ผู้นำสนับสนุนการทำงานทำให้บุคลากรหรือพนักงานทำงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่พี่น้องประชาชนได้อย่างดี ส่งเสริมให้บุคลากรตื่นตัว ในการพัฒนาตนเองและชุมชนใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงาน ผู้นำจะต้องแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใส มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และ ในรอบปีงบประมาณแต่ละปีจะมีการพิจารณามอบรางวัลให้แก่ผู้นำที่มีคุณสมบัติดีซึ่งจะพิจารณาให้กับผู้นำที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมากที่สุดและผู้นำจะต้องทำการแบ่งงบประมาณเพื่อกระจายรางวัลให้แก่บุคลากรและพนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียม จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของธนวัฒน์ ภาสตา (2561) ที่กล่าวว่า “การที่องค์กรให้รางวัลนั้นมีทั้งแบบที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้รวมถึงทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ว่าเงิน เพื่อเป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้พนักงานมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน”

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” กล่าวคือ ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นคนที่สามารถรับผิดชอบงานใหญ่ ๆ ได้เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่บุคลากรหรือคนที่อยู่ใต้อำนาจเพื่อเป็นการแสดงถึงสปิริตในการทำงาน และต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่พึงให้แก่ประชาชนเป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำสูงกล้าที่จะตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่สำคัญจะต้องเป็นคนที่ทำให้ประชาชนสามารถไว้วางใจในการบริหารดูแลพี่น้องประชาชนได้และสามารถวางตัวและเข้ากับผู้คนได้อย่างอ่อนน้อมถ่อมตนมีมารยาทในการเข้าสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนและคนรุ่นหลังได้ คุณสมบัติเหล่านี้ผู้นำทุกคนจะต้องคำนึงถึงและปฏิบัติอยู่เสมอ จากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐธิดา สุวัฒน์เมษินทร (2562) ที่กล่าวว่า “หากพูดถึงในมุมมองขององค์กรแล้วนั้น บุคลากร หรือพนักงาน ถือว่าเป็นศูนย์กลาง ของธุรกิจที่มีความสำคัญ เป็นสินทรัพย์และทรัพยากรอันมีคุณค่าสูงสุดที่จะนำพาองค์กร ก้าวผ่านความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ของสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ พนักงานจึงต้องมี การพัฒนาทักษะตนเองให้ทันต่อ

สถานการณ์โลก ที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้ง ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ในการก้าวเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่านทางธุรกิจ”

2. ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พิพัฒน์ นายกเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” กล่าวคือ ในบางกรณีผู้นำอาจจะตัดสินใจแล้วไม่ตรงกับความต้องการของบุคลากรในองค์กร หรือประชาชน เพราะการตัดสินใจที่เร่งด่วนไม่สามารถที่จะทำการประชุมเพื่อทำการลงมติตัดสินใจร่วมกันได้ ในบางกรณีผู้นำเองยังขาดความมั่นใจในการตัดสินใจเพราะไม่กล้าที่จะลงมือทำกลัวว่าจะขัดกับความต้องการของประชาชนและบางครั้งยังขาดความเข้าใจในการทำงานหรือการตัดสินใจในบางเรื่องทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวผู้นำเพราะการขาดความมั่นใจและลังเล ฉะนั้นผู้นำจะต้องมีความกล้าและความมั่นใจในการลงมือทำเพื่อเรียกขวัญกำลังใจจากพี่น้องประชาชนให้กลับมาเชื่อมั่นในตัวผู้นำอีกครั้ง จากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนริศรา ชาติ (2566) ที่กล่าวไว้ว่า “คุณลักษณะภาวะผู้นำที่เน้นกระบวนการทำงานยังขาดคำสั่งในการมอบหมายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในบางกิจกรรมทำให้งานที่ได้รับมอบหมายออกมาไม่ค่อยดีอีกทั้ง ยังขาดการกำหนดเป้าหมายในการมอบหมายงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและประสบผลสำเร็จอยากให้มีการแจ้งหรือประชุมตกลงกันเพื่อสอบถามความเรียบร้อยของการทำงานของแต่ละคนเพื่อจะได้มอบหมายงานนอกเหนือจากงานในหน้าที่ได้ถูกต้องและจะต้องรับฟังความคิดเห็นคนในชุมชน”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” กล่าวคือ ในการจัดสรรทรัพยากรของผู้นำส่วนท้องถิ่นนั้นถือว่ามีความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการบูรณะหรือซ่อมบำรุงทรัพยากรในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก อาทิ เช่น น้ำประปา ถนน ไฟฟ้า เพราะงบประมาณในแต่ละปีจะผ่านทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเสมอผู้นำจึงสามารถจัดสรรปันส่วนงบประมาณให้เหมาะสมแก่การซ่อมแซมหรือการใช้งานในแต่ละหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี แต่ในส่วนของทรัพยากรบุคคลยังไม่สามารถจัดสรรปันส่วนให้ลงตัวกับงานได้บางครั้งงานเยอะกว่าบุคลากร ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างล่าช้า และเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังไม่มีมากนักจึงทำให้งานบางอย่างไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่ควรจากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธิพันธ์ บุญเรือง (2562) ที่กล่าวไว้ว่า “การที่คนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยเพียงใดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของทรัพยากรแล้ว ยังเกิดจากการใช้ความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากร และการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนดั่งนั้น หากชุมชนสามารถ รู้จักใช้ พัฒนา ปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรและอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบ การให้รางวัล” กล่าวคือ ในองค์กรนั้นมีผู้ที่มีผลงานที่โดดเด่นอยู่มากทั้งยังทำงานได้อย่างดีประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ทั้งยังมีผู้นำที่ดีและในแต่ละปีจะมีการจัดการประเมินผลงานของบุคลากรและหัวหน้าผู้นำ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการเลื่อนขั้นหรือเพิ่มเงินเดือน แต่งบประมาณในแต่ละปีนั้นไม่เพียงพอที่จะให้ทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกันจึงไม่สามารถให้รางวัลบุคลากรที่ทำงานดีได้อย่างทั่วถึงจึงอยากให้

จัดสรรงบประมาณในแต่ละปีให้เพียงพอต่อบุคลากรที่ผ่านการประเมินงาน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของผู้ที่ทำงานร่วมกันในองค์กร จากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของแคทเธอริน แมททิส (2567) ที่กล่าวไว้ว่า “ระบบรางวัลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของพนักงานในองค์กรใด ๆ ก็ตาม อย่างไรก็ตาม หากนำไปใช้ไม่ถูกต้อง อาจไม่เพียงแต่ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้คนลดลงเท่านั้น แต่ยังอาจทำให้แรงจูงใจลดลงและสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ดีต่อสุขภาพได้อีกด้วย”

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” กล่าวคือ ในบางเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้นำอาจจะทำกริยาไม่เหมาะสมอาจจะเพราะการกดดันจากเหตุการณ์นั้น ๆ เพราะในบางเหตุการณ์ก็อาจจะถูกละเลยหรือเคร่งเครียดทำให้ผู้นำอาจจะโมโหหรือหัวเสียกับงานทำให้อาจจะหลุดทำกริยาที่ไม่เหมาะสมต่อหน้าประชาชน ทำให้ประชาชนมองผู้นำในทางที่ไม่ดีได้ในบางงานบาง โอกาสผู้นำอาจจะแต่งตัวไม่เหมาะสมกับงานผู้นำอาจจะมองว่าผู้นำไม่ไ้เกียรติสถานที่ อีกทั้งผู้นำยังขาดการตัดสินใจที่เร่งด่วนอาจจะทำให้ไม่ทันท่วงที่ทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำไม่ใส่ใจหรือไม่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างเร่งด่วนได้ดั่งนี้ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐธิดา สุวัฒน์เมฆินทร (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ที่มีกรอบความคิดแบบยึดติด จะมองว่าความเฉลี่ยวฉลาดหรือสติปัญญาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพัฒนาได้ จึงนำไปสู่ความปรารถนาที่จะทำให้ตนเองดูเป็นคนฉลาด ดังนั้น จึงมีแนวโน้มในการหลีกเลี่ยงความท้าทาย ยอมแพ้ต่ออุปสรรคได้อย่างง่ายดาย มองว่าความพยายามเป็นเรื่องไร้ประโยชน์หรืออาจจะแย่งกันนั้น ไม่สนใจคำติชมในเชิงลบซึ่งอาจมีประโยชน์ รู้สึกถูกคุกคามเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือ พวกเขาเหล่านี้จะหยุดพัฒนา ตัวเองตั้งแต่เนิ่น ๆ และประสบความสำเร็จได้น้อยกว่าศักยภาพแท้จริงที่ตนเองมี”

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการ ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศบาล ตำบลแวง อำเภอนันทพอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” กล่าวคือ การเป็นผู้นำจะต้องเรียนรู้และเข้าใจและเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนอย่างถ่องแท้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ที่จะเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะถ้าได้เข้าใจในบริบทของแต่ละหมู่บ้านแล้วนั้นการตัดสินใจทำอะไรหลาย ๆ อย่างจะเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นไปตามเป้าประสงค์ผู้นำจะต้องทำการอัปเดตข้อมูลของหมู่บ้านอยู่เสมอเพื่อที่จะรับทราบปัญหาของชุมชนได้ทันเวลา และสามารถนำมาประกอบการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและรวดเร็ว เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของพี่น้องประชาชน จากการศึกษาวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิมา สุขสว่าง (2568) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์เป็นการเลือกวิธีการ หรือทางออกที่ดีที่สุด สถานการณ์หนึ่ง ๆ เพื่อนำไปดำเนินการแก้ไข หรือปฏิบัติให้ดีขึ้นเพื่อเรียนรู้และนำไปเป็นบทเรียนในการตัดสินใจในครั้งต่อไปด้วยการตัดสินใจนั้นมีข้อดีอะไรบ้าง และต้องปรับปรุงพัฒนาแก้ไขอะไรบ้าง เพื่อให้ดียิ่งขึ้นไปอีก”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” กล่าวคือ ว่าด้วยความต้องการของคนในชุมชนนั้นมีมากมายเกินกว่าที่ทางผู้นำจะดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ทางรัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนและต้องคำนึงถึงความถูกต้องอยู่ตลอดเวลา เพราะงบประมาณในการจัดสรรทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดฉะนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการและจำเป็นของชุมชนเป็นอันดับต้น ๆ ขาดไม่ได้เลยคือความถูกต้องผู้นำจะตัดสินใจทำอะไรจะต้องคำนึงถึงส่วนรวมอยู่เสมอ จากการศึกษาวิจัยนี้

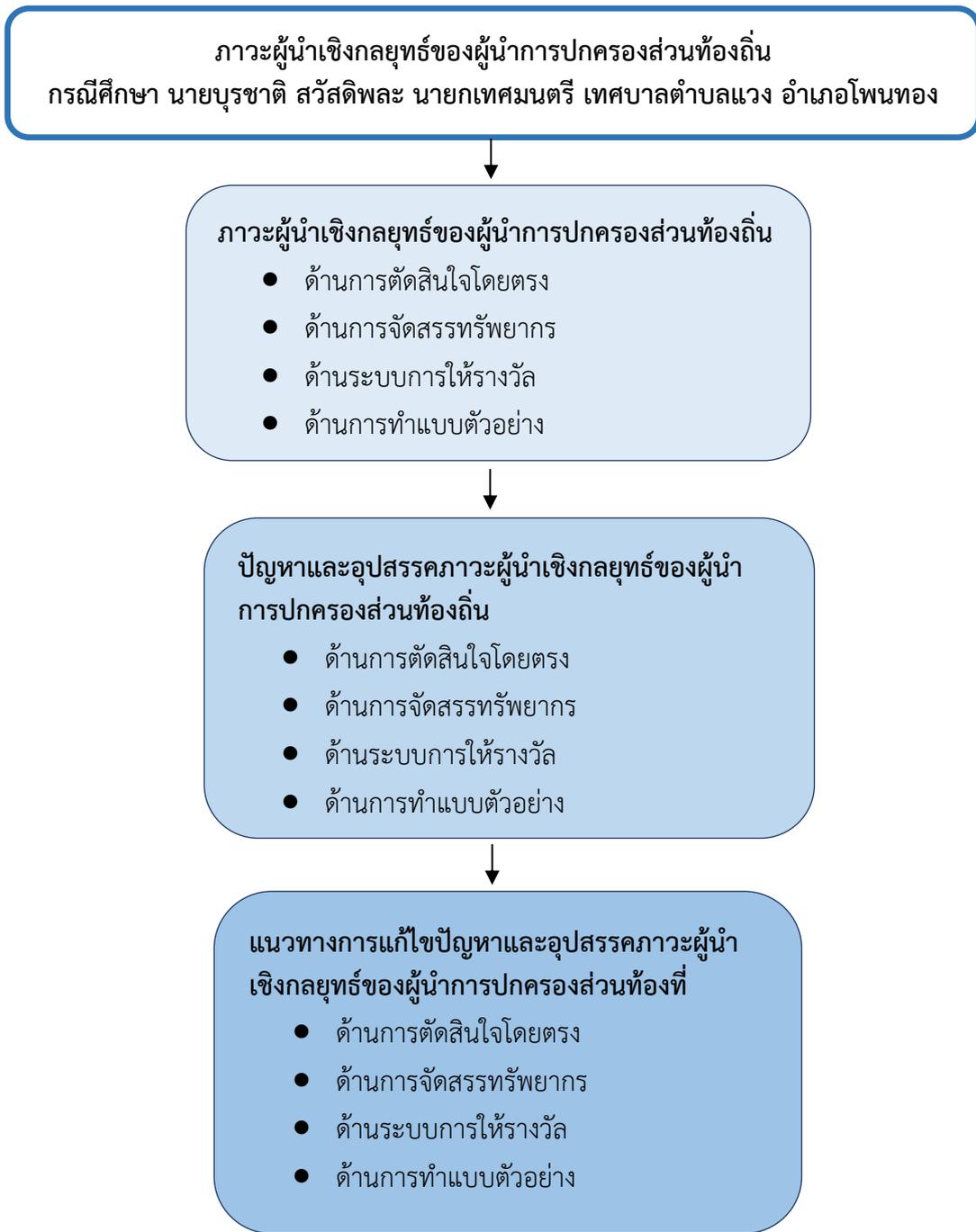
สอดคล้องกับแนวคิดของพุทธิรัตน์ บุญเรือง (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนจะประสบความสำเร็จได้โดยการใช้กระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม และการจัดตั้งองค์กรในการจัดการทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อเป็นกระบวนการ ในการจัดการแหล่งทรัพยากรร่วมกัน อีกทั้งยังรวมถึงการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการทรัพยากร และแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ การนำความรู้ดั้งเดิมในชุมชนมาประยุกต์ใช้กับการจัดการทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยว การทำให้ทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวเป็นประโยชน์สาธารณะของชุมชน การทำให้ทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพย์สินของชุมชน มีการประเมินผลกระทบในการจัดการสิ่งแวดล้อม การบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเข้าด้วยกัน”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการระบบการให้รางวัล” กล่าวคือ การที่จะสามารถพิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การได้รับรางวัลนั้นมีองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน ไม่เพียงแต่การทำงานดีอย่างเดียวแต่จะต้องเป็นคนที่มีอัธยาศัยที่ดี และมีจิตใจเอื้อเฟื้อแก่กัน เพราะถ้าทำงานดีอย่างเดียวแต่ไม่เป็นมิตรต่อเพื่อนร่วมงานก็ไม่สามารถที่จะทำงานร่วมกันไปนาน ๆ ได้ ฉะนั้นการตัดสินใจในการให้รางวัลต้องดูองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมแก่รางวัลที่จะได้รับ และในด้านรางวัลการประเมินงานนั้นจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามขบวนการจึงจะออกมาเหมาะสมแก่ตำแหน่งและเงินเดือนที่จะปรับขึ้นตามคุณภาพงาน จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของราล์ฟ คิลมันน์ (2565) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “องค์กรต้องแบ่งปันนโยบายรางวัลแบบรวมสำหรับการวัดผลการปฏิบัติงานและแจกจ่ายรางวัลตามผลการปฏิบัติงานให้กับพนักงาน การดำเนินการดังกล่าวจะส่งเสริมให้มีระบบรางวัลที่สอดคล้องและโปร่งใส ซึ่งช่วยให้พนักงานสามารถสังเกตได้ว่าใครได้รับรางวัลตามผลการปฏิบัติงานและเพราะเหตุใด”

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” กล่าวคือ ผู้นำนั้นควรจะมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ และการปฏิบัติตนต่อที่สาธารณะเพราะการที่ผู้นำทำกิจกรรมการที่ดีก็จะสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนคนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามและควรแต่งการให้เหมาะกับสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้เดินทางไปเพราะการแต่งกายบ่งบอกถึงตัวตนที่เป็นอยู่ และปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างแก่บุคลากรเช่นการตรงต่อเวลาการทำงานอย่างตรงไปตรงมาและรอบครอบที่สำคัญจะต้องเป็นคนที่ชื่อตรงต่อหน้าที่การงานของตนเองเพื่อประชาชนจะได้ไว้วางใจให้ดูแลบ้านเมืองจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย ทรัพย์โต (อ้างอิงใน กมล รักสวน, 2532: 23) ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้นำคือการใช้อิทธิพลจูงใจให้ผู้ร่วมงานหรือหมู่ผู้ตามร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยที่คนเหล่านั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา”

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พิละ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแวง อำเภอน้ำหนาว จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

บทสรุป

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแวง อำเภอน้ำพอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” พบว่า ผู้นำจะมีความรับผิดชอบหน้าที่และมีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อตรงต่อประชาชน มีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมผู้นำมีความสามารถในการจัดการวางแผนการทำงานไม่ว่าจะเป็นทักษะกระบวนการทำงาน และการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะลดการเกิดปัญหาที่จะตามมาในภายหลังก่อนหน้านี้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความเด็ดขาดในการตัดสินใจโดยตรงที่ต้องการความ

เร่งด่วนแต่ผู้นำก็ยังมีความยืดหยุ่นในการตัดสินใจในบางครั้งเพื่อให้เหมาะสมแก่การทำงานหรือความพึงพอใจของประชาชนการเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจที่ใช้เหตุและผลในการตัดสินใจและความซื่อสัตย์ต่อประชาชนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตจริงใจต่อพี่น้องประชาชนด้วยเหตุนี้การตรงตำแหน่งของผู้นำจะเป็นไปด้วยความรัก จากประชาชนและทำให้ผู้นำ และประชาชนเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” พบว่า ผู้นำมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงาน และผู้นำส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรทางภาครัฐจะมีการประเมินงบประมาณและจัดสรรทรัพยากรให้มีความเหมาะสมในแต่ละด้านมากที่สุดให้แก่แต่ละท้องถิ่น ซึ่งในการจัดสรรทรัพยากรนี้ผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นสามารถจัดสรรงบประมาณออกไปตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านได้ตามความเหมาะสม ผู้นำส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัดสรรทรัพยากรให้กับแต่ละหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาของหมู่บ้านอย่างเหมาะสม งบประมาณก็ต้องเหมาะสมตามความจำเป็นในการพัฒนา

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบการให้รางวัล” กล่าวคือ ผู้นำมีการสนับสนุนบุคลากรพนักงานเพื่อการทำงานที่ดีและการทำงานเป็นทีมเพื่อความรวดเร็วในการทำงานการที่ผู้นำสนับสนุนการทำงานทำให้บุคลากรหรือพนักงานทำงานได้อย่างเต็มที่ สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่พี่น้องประชาชนได้อย่างดี ส่งเสริมให้บุคลากรตื่นตัว ในการพัฒนาตนเองและชุมชนใช้หลักประชาธิปไตยในการทำงาน ผู้นำจะต้องแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใส มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และ ในรอบปีงบประมาณแต่ละปีจะมีการพิจารณาอบรมรางวัลให้แก่ผู้นำที่มีคุณสมบัติดีซึ่งจะพิจารณาให้กับผู้นำที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมมากที่สุดและผู้นำจะต้องทำการแบ่งงบประมาณเพื่อกระจายรางวัลให้แก่บุคลากรและพนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียม

ประเด็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” พบว่า ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นคนที่สามารถรับผิดชอบงานใหญ่ ๆ ได้เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่บุคลากรหรือคนที่อยู่ใต้อำนาจเพื่อเป็นการแสดงถึงสปิริตในการทำงาน และต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่พึงให้แก่ประชาชนเป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำสูงกล้าที่จะตัดสินใจในงานต่าง ๆ ที่สำคัญจะต้องเป็นคนที่ทำให้ประชาชนสามารถไว้วางใจในการบริหารดูแลพี่น้องประชาชนได้และสามารถวางตัวและเข้ากับผู้คนได้อย่างอ่อนน้อมถ่อมตนมีมารยาทในการเข้าสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนและคนรุ่นหลังได้ คุณสมบัติเหล่านี้ผู้นำทุกคนจะต้องคำนึงถึงและปฏิบัติอยู่เสมอ

2. ปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” กล่าวคือ ในบางกรณีผู้นำอาจจะตัดสินใจแล้วไม่ตรงกับความต้องการของบุคลากรในองค์กรหรือประชาชน เพราะการตัดสินใจที่เร่งด่วนไม่สามารถที่จะทำการประชุมเพื่อทำการลงมติตัดสินใจร่วมกันได้ ในบางกรณีผู้นำเองยังขาดความมั่นใจในการตัดสินใจเพราะไม่กล้าที่จะลงมือทำกลัวว่าจะขัดกับความต้องการของประชาชนและบางครั้งยังขาดความเข้าใจในการทำงานหรือการตัดสินใจในบางเรื่องทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวของผู้บริหารเพราะการขาดความมั่นใจและลังเล ฉะนั้นผู้นำจะต้องมีความกล้าและความมั่นใจในการลงมือทำเพื่อเรียกขวัญกำลังใจจากพี่น้องประชาชนให้กลับมาเชื่อมั่นในตัวผู้นำอีกครั้ง

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” กล่าวคือ ในการจัดสรรทรัพยากรของผู้มีส่วนท้องถิ่นนั้นถือว่ามีความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการบูรณะหรือซ่อมบำรุงทรัพยากรในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก อาทิเช่น น้ำประปา ถนน ไฟฟ้า เพราะงบประมาณในแต่ละปีจะผ่านทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเสมอผู้นำจึงสามารถจัดสรรปันส่วนงบประมาณให้เหมาะสมแก่การซ่อมแซมหรือการใช้งานในแต่ละหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี แต่ในส่วนของทรัพยากรบุคคลยังไม่สามารถจัดสรรปันส่วนให้ลงตัวกับงานได้บางครั้งงานเยอะกว่าบุคลากร ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างล่าช้า

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านระบบ การให้รางวัล” กล่าวคือ ในองค์กรนั้นมีผู้ที่มีผลงานที่โดดเด่นอยู่มากทั้งยังทำงานได้อย่างดีประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ทั้งยังมีผู้นำที่ดีและในแต่ละปีจะมีการจัดการประเมินผลงานของบุคลากรและหัวหน้าผู้นำ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการเลื่อนขั้นหรือเพิ่มเงินเดือน แต่งบประมาณในแต่ละปีนั้นไม่เพียงพอที่จะให้ทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกันจึงไม่สามารถให้รางวัลบุคลากรที่ทำงานดีได้อย่างทั่วถึงจึงอยากให้การจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีให้เพียงพอต่อบุคลากรที่ผ่านการประเมินงาน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของผู้ที่ทำงานร่วมกันในองค์กร

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” กล่าวคือ ในบางเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้นำอาจจะทำกริยาไม่เหมาะสมอาจจะเพราะการกดดันจากเหตุการณ์นั้น ๆ เพราะในบางเหตุการณ์ก็อาจจะถูกละเลยหรือเคร่งเครียดทำให้ผู้นำอาจจะโมโหหรือหัวเสียกับงานทำให้อาจจะหลุดทำกริยาที่ไม่เหมาะสมต่อหน้าประชาชน ทำให้ประชาชนมองผู้นำในทางที่ไม่ดีได้ในบางงาน บางโอกาสผู้นำอาจจะแต่งตัวไม่เหมาะสมกับงานผู้นำอาจจะมองว่าผู้นำไม่เกียรติสถานที่ อีกทั้งผู้นำยังขาดการตัดสินใจที่เร่งด่วนอาจจะทำให้ไม่ทันท่วงทีทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำไม่ใส่ใจหรือไม่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างเร่งด่วนได้ดั่งนี้

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา นายบุรชาติ สวัสดิ์พละ นายกเทศบาล ตำบลแวง อำเภอนันทพูน จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการตัดสินใจโดยตรง” พบว่า การเป็นผู้นำจะต้องเรียนรู้และเข้าใจและเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนอย่างถ่องแท้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ที่จะเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะถ้าได้เข้าใจในบริบทของแต่ละหมู่บ้านแล้วนั้นการตัดสินใจทำอะไรหลาย ๆ อย่างจะเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นไปตามเป้าประสงค์ผู้นำจะต้องทำการอัปเดตข้อมูลของหมู่บ้านอยู่เสมอเพื่อที่จะรับทราบปัญหาของชุมชนได้ทันเวลา และสามารถนำมาประกอบการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและรวดเร็ว เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของพี่น้องประชาชน

ประเด็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการส่วนท้องถิ่น “ด้านการจัดสรรทรัพยากร” พบว่า ว่าด้วยความต้องการของคนในชุมชนนั้นมีมากมายเกินกว่าที่ทางผู้นำจะดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ทางรัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนและต้องคำนึงถึงความถูกต้องอยู่ตลอดเวลา เพราะงบประมาณในการจัดสรรทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดฉะนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการและจำเป็นของชุมชนเป็นอันดับต้น ๆ ขาดไม่ได้เลยคือความถูกต้องผู้นำจะตัดสินใจทำอะไรจะต้องคำนึงถึงส่วนรวมอยู่เสมอ

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการระบบการให้รางวัล” พบว่า การที่จะสามารถพิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การได้รับรางวัลนั้นมืองค์ประกอบหลายอย่างรวมกัน ไม่เพียงแต่การทำงานดีอย่างเดียวแต่จะต้องเป็นคนที่มื่ออัยาศัยที่ดี และมีจิตใจเอื้อเพื่อแก่กัน เพราะถ้าทำงานดีอย่างเดียวแต่ไม่เป็นมิตรต่อเพื่อนร่วมงานก็ไม่สามารถที่ทำงานร่วมกันไปนาน ๆ ได้ ฉะนั้นการตัดสินใจในการให้รางวัลต้องดูองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมแก่รางวัลที่จะได้รับ และในด้านรางวัลการประเมินงานนั้นจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามขบวนการจึงจะออกมาเหมาะสมแก่ตำแหน่งและเงินเดือนที่จะปรับขึ้นตามคุณภาพงาน

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารปกครองส่วนท้องถิ่น “ด้านการทำแบบตัวอย่าง” พบว่า ผู้นำนั้นควรจะมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ และการปฏิบัติตนต่อที่สาธารณะเพราะการที่ผู้นำทำกิจกรรมการยาที่ดีก็จะสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนคนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามและควรแต่งการให้เหมาะกับสถานการณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้เดินทางไปเพราะการแต่งกายบ่งบอกถึงตัวตนที่เป็นอยู่ และปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างแก่บุคลากรเช่นการตรงต่อเวลาการทำงานอย่างตรงไปตรงมาและรอบครอบที่สำคัญจะต้องเป็นคนที่มีชื่อตรงต่อหน้าที่การงานของตนเองเพื่อประชาชนจะได้ไว้วางใจให้ดูแลบ้านเมือง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีความชัดเจนหรือความหนักแน่นในการบริหารงาน
- 1.2 ผู้นำต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่คนในชุมชนและผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำในการปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ
- 2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงการบริหารจัดการของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- แคทเธอริน แมททิส. (2567). เหตุใดระบบรางวัลสำหรับพนักงานของคุณจึงอาจล้มเหลวได้. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 16 กันยายน 2568, จาก <https://www.linkedin.com>
- ณัฐธิดา สุวัฒน์เมฆินทร. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำแบบสร้างการเปลี่ยนแปลงและบรรยากาศองค์กรต่อกรอบความคิดแบบเติบโตของพนักงานในองค์กรนวัตกรรม : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2556). การปกครองท้องถิ่นกับการจัดการการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยุอาชน.
- ธนวัฒน์ ภาสดา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมเขตชลบุรี. ชลบุรี
- นริศรา ซารี. (2565). ภาวะผู้นำขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณี นายสกว เมฆา นายกเทศมนตรีตำบลสามขา อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด. สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ ฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ ฯ: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- พุทธินันท์ บุญเรือง. (2562). *รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเศรษฐกิจสีเขียวในจังหวัดอุดรธานี*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระปลัดสนธิชัย ปสนนจิตโต (มาตรไพจิตร). (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง (ชุมชนนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มลธิดา อุบลรัตน์. (2566). *การวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพ. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(2), A102*. [ระบบออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/259319>
- รอล์ฟ คิลมันน์. (2565). *เหตุใดระบบรางวัลส่วนใหญ่จึงล้มเหลวและจะต้องทำอย่างไร*. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 28 กันยายน 2568, จาก <https://trainingindustry.com/>
- ศศิมา สุขสว่าง. (2568). *การพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร*. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 19 กันยายน 2568, จาก : <https://www.sasimasuk.com>
- สุวกิจ ศรีปัดถา. (2555). *ภาวะผู้นำกับการตัดสินใจ*. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.

แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์
ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Directions for the development of welfare and benefits
of Chaiyaphum Rajabhat University

รัตนพร อากมล
Rattanapron Artkamon

สำนักงานอธิการบดี กองกลาง มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Office of the President, Central Office, Chaiyaphum Rajabhat University
Corresponding Author Email: rattaben.89@gmail.com

Received 08/11/2025 | Revised 15/11/2025 | Accepted 15/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้บุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในปัจจุบัน 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน จำนวน 200 คน โดยใช้ สูตรของ ทาโร ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า 1.ผลการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ใน ปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ถึง มากที่สุดระดับคะแนนมากที่สุดได้แก่สวัสดิการประกันสังคม ได้รับความพึงพอใจสูงสุดในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 โดยเฉพาะด้านสิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุม มี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.91 และระดับคะแนนน้อยสุด คือสวัสดิการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ มีค่าเฉลี่ยความพึง พอใจน้อยที่สุดในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.65 2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการ จัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ความต้องการพัฒนาการจัด สวัสดิการโดยรวมบุคลากรมีความต้องการพัฒนาสวัสดิการอยู่ในระดับ มากที่สุด ในทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ ในช่วง 4.83 - 4.92 ความต้องการสูงสุด ได้แก่ ด้านประกันสังคมสุขภาพ การเพิ่มสิทธิประโยชน์/ความ ครอบคลุมของการเบิกค่ารักษาพยาบาล (รวมทันตกรรม) ได้รับความสำคัญสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.94 รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดสวัสดิการอื่นๆ ได้แก่การจัดเงินช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน (เช่น แต่งงาน คลอด บุตร หรือภัยพิบัติ) มีค่าเฉลี่ย 4.93 รองลงมาได้แก่ ด้านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การให้ความรู้/คำปรึกษา การวางแผนการเงิน/การลงทุนในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ มีค่าเฉลี่ย 4.90 และด้านสวัสดิการสหกรณ์ออม ทรัพย์ครูชัยภูมิ การปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และ การปรับปรุงขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการ กู้ยืมของสหกรณ์ ออมทรัพย์ครู ได้รับความสำคัญเท่ากันในระดับสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 4.88

คำสำคัญ: การพัฒนา; สวัสดิการ; สิทธิประโยชน์บุคลากร

Abstract

This research article aimed to 1) Study the current problems and satisfaction with the welfare programs provided to the personnel of Chaiyaphum Rajabhat University, and 2) Identify guidelines for developing the welfare and benefits systems for the university's personnel. The research employed a quantitative research methodology. The study area was Chaiyaphum Rajabhat University, and the sample group consisted of 200 academic and supporting staff, determined using Taro Yamane's formula. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that 1. According to Objective 1, the overall satisfaction with the current welfare programs among personnel was at a high to very high level. The highest satisfaction was found in social security welfare, with an average mean of 4.64, particularly in the aspect of comprehensive benefits coverage, which had the highest mean score of 4.91. The lowest satisfaction level was found in the Chaiyaphum Teachers' Savings Cooperative welfare, with a mean satisfaction score of 3.65, which was still considered high. 2. According to Objective 2, the guidelines for developing welfare and benefits for university personnel indicated that, overall, personnel expressed a very high level of need for welfare improvement in all aspects, with average scores ranging from 4.83 to 4.92. The highest priority was given to social security and health welfare, particularly the expansion of medical reimbursement coverage (including dental care), with an average score of 4.94. The next priority was other welfare programs, such as emergency financial assistance (e.g., marriage, childbirth, or natural disasters), with an average score of 4.93. This was followed by the provident fund, particularly in providing financial literacy and investment planning advice, with an average of 4.90. Lastly, the Chaiyaphum Teachers' Savings Cooperative welfare, including reducing loan interest rates and improving loan service procedures and processing times, received an equally high level of importance, with an average score of 4.88.

Keywords: Development; Welfare; Personnel benefits

บทนำ

การบริหารทรัพยากรบุคคลในยุคปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ความผูกพัน และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร (งานบริหารทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2567) การจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยลดปัญหาความเครียดของบุคลากรเท่านั้น แต่ยังสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Armstrong (2020) ที่ระบุว่าสวัสดิการเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญของกลยุทธ์การรักษาทรัพยากรบุคคลในระยะยาว เมื่อพิจารณาจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าสวัสดิการและสิทธิประโยชน์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิในฐานะ

สถาบันการศึกษาของรัฐที่มีพันธกิจในการพัฒนาท้องถิ่น จึงควรให้ความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน และรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้กับองค์กรอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ความพึงพอใจ และแนวทางการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรและสอดคล้องกับการพัฒนาองค์กรในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในปัจจุบัน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการ

ความหมายของสวัสดิการและสิทธิประโยชน์

สวัสดิการ (Welfare) หมายถึง สิ่งที่ยุติธรรมจัดให้แก่บุคลากรนอกเหนือจากค่าจ้างหรือเงินเดือนปกติ เพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต และเป็นแรงจูงใจ ให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและทุ่มเทอย่างเต็มที่ (ธีรเดช รุ่งมงคล, 2560) เดิมนั้นการให้สวัสดิการเป็นเพียงสิ่งที่นายจ้างเชื่อว่าตนเป็นฝ่ายบันดาลให้ แต่ในปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนไป โดยถือว่าการจัดสวัสดิการเป็นความสำคัญที่นายจ้างต้องให้ความสนใจ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของค่าตอบแทนที่ช่วยตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตของพนักงาน (สุภาวิตา นากรักษา, 2559)

ประเภทของสวัสดิการ สวัสดิการโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ซึ่งองค์กรสามารถจัดสรรให้แก่พนักงานเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย ได้แก่ (1) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย: เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การรักษาพยาบาล การประกันสุขภาพ หรือการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ (2) สวัสดิการด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง: เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ สหกรณ์ออมทรัพย์ เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน หรือการให้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ (3) สวัสดิการด้านสังคมและนันทนาการ: เช่น การจัดกิจกรรมสันทนาการ การท่องเที่ยวประจำปี การให้ความรู้ การศึกษาต่อ หรือการจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกาย (4) สวัสดิการที่เกี่ยวกับการทำงาน: เช่น ความปลอดภัย สุขอนามัย สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในที่ทำงาน (อนันต์ บุญสนอง, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการที่มีอิทธิพลและถูกอ้างอิงถึงมากที่สุดคือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

1) ความหมายตามแนวคิดทั่วไป ความต้องการในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ หมายถึง การที่มนุษย์มีความปรารถนาอยากได้ อยากมี อยากเป็น ในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งบุคคลจะมีความต้องการในระดับที่แตกต่างกัน (เดชวุฒิ พสุธาตระกูล, 2557)

2) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ทฤษฎีนี้เสนอว่า ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มต้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุดไปจนถึงความต้องการขั้นสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับที่สูงขึ้นก็จะปรากฏขึ้นเป็นลำดับ (Maslow, A. H. ,1943)

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพึงพอใจและจัดลำดับความสำคัญ

การวิเคราะห์ความพึงพอใจด้วยแนวคิด IPA

แนวคิด IPA (Importance-Performance Analysis) พัฒนาโดย Martilla และ James (1977) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับ “ความสำคัญ” (Importance) และ “การปฏิบัติจริง/ความพึงพอใจ” (Performance) ของบริการหรือกิจกรรม เพื่อระบุประเด็นที่ควรพัฒนา โดยแสดงผลในรูปแบบตาราง 2 มิติ แบ่งออกเป็น 4 ช่อง ได้แก่

- (1) รักษาไว้ (Keep up the good work)
- (2) ควรปรับปรุง (Concentrate here)
- (3) ความสำคัญต่ำ (Low priority)
- (4) ลงทุนเกินจำเป็น (Possible overkill)

2) การวิเคราะห์ความพึงพอใจตามแนวคิด Kano Model

โมเดล Kano Model (Kano et al, 1984) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “คุณลักษณะของบริการ” และ “ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ” โดยจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

- (1) Must-be Quality (พื้นฐาน): หากขาดจะเกิดความไม่พึงพอใจ เช่น สวัสดิการรักษาพยาบาลพื้นฐาน
- (2) One-dimensional Quality (ประสิทธิภาพ): ยิ่งมีมากยิ่งขึ้นเพิ่มความพึงพอใจ เช่น ความรวดเร็วในการเบิกจ่าย
- (3) Attractive Quality (ดึงดูดใจ): สิ่งที่เกิดความคาดหวัง เช่น ทุนพัฒนาศักยภาพบุคลากร

พัชรินทร์ สุขจิต (2565) พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐาน เช่น สวัสดิการสุขภาพและความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับหมวด “Must-be” และ “Performance” ในโมเดล Kano ในขณะที่งานของ Berger (Berger et al, 1993) ระบุว่า การระบุคุณลักษณะ “Attractive Quality” สามารถใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างความพึงพอใจในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การจัดลำดับความสำคัญด้วยดัชนี PNI Modified

แนวคิด Priority Need Index (PNI) ดั้งเดิมของ Witkin และ Altschuld (Witkin, B. R., & Altschuld, J. W., 1995) ใช้วัดความแตกต่างระหว่าง “ระดับที่ต้องการ (I)” และ “ระดับที่มีอยู่จริง (D)” เพื่อคำนวณ “ระดับความจำเป็นในการพัฒนา” โดยใช้สูตร

$$PNI_{modified} = \frac{I - D}{D}$$

วงศ์วานิช และ วิรัชชัย (2545) ได้พัฒนาเป็น PNI Modified เพื่อให้ใช้ได้สะดวกขึ้นในงานวิจัยเชิงปริมาณ และช่วยจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาได้อย่างแม่นยำ เช่น งานของ สมพร แก้วอ่อน (2564) ใช้ PNI Modified วิเคราะห์ความต้องการสวัสดิการบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าด้านประกันสุขภาพและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีค่า PNI สูงสุด แสดงถึงความจำเป็นต้องพัฒนาเร่งด่วน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลได้มีนักบริหารทางการศึกษาได้ให้ ความหมายไว้หลายทัศนะดังเช่น

อุทัย หิรัญโต (อ้างถึงใน วชิรวชิร งามละม่อม, 2558) ให้ความหมายการบริหารงานบุคคลไว้ว่า หมายถึงการปฏิบัติการที่เกี่ยวกับตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในองค์การหนึ่ง นับตั้งแต่การสรรหาคนเข้าทำงาน การคัดเลือกการบรรจุแต่งตั้ง การโอน การย้าย การฝึกอบรม การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัยการให้พ้นจากงาน ทั้งนี้การบริหารดังกล่าวเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและใช้บุคคลเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์แก่องค์การ

สมาน อัครภูมิ (2558) กล่าวสรุปไว้ว่า การบริหารบุคลากร หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผนนโยบายด้านบุคลากรการสรรหา บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถให้เพียงพอในการดำเนินงานขององค์การการบำรุงรักษาส่งเสริม และพัฒนา บุคลากรเหล่านั้นให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตาม ความมุ่งหมายขององค์การ

ธงชัย สันติวงษ์ (2531) ได้อธิบายความหมายของการบริหารงานบุคคลว่า คือ ภารกิจของผู้บริหารทุกคน (และของผู้ชำนาญการด้านบุคลากรโดยเฉพาะ) ที่มุ่งปฏิบัติกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์การเป็นทรัพยากร มนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาณุพงศ์ ภิรมย์การ และคณะ (2564) ได้ศึกษาสภาพการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม และเพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วน 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวมผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.933) ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ด้านกองทุนประกันสังคม ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.895) ลำดับที่ 2 ด้านบ้านพักของพนักงานมหาวิทยาลัยนครพนม ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.910) ลำดับที่ 3 ด้านกองทุนพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.937) ลำดับที่ 4 ด้านกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.937) ลำดับที่ 5 สวัสดิการและประโยชน์ตอบแทนอื่น

กิตติกานต์ เมืองขวัญใจ (2559) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพานพิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และเพื่อเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพานพิทยาคม ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มประชากร คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพานพิทยาคม จำนวน 149 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ ใช้การวิเคราะห์ ความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรที่จำแนกตั้งแต่ 2 กลุ่ม ขึ้นไปกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการศึกษามีดังนี้ ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 -45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส มีอายุการปฏิบัติงานระหว่าง 16 -20 ปี อัตราเงินเดือนอยู่ระหว่าง 15,001 –25,000 บาท พบว่า ข้าราชการครูมีความต้องการสวัสดิการ เงินช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว มากที่สุด รองลงมาคือ สื่อ เทคโนโลยี สำหรับการเรียนการสอน และเงินตอบแทนพิเศษ(โบนัส) สวัสดิการที่ข้าราชการครูต้องการน้อยที่สุด คือ ชุดยูนิฟอร์ม บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25 -35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส มีอายุการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี อัตราเงินเดือน 5,000 –15,000 บาท พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการสวัสดิการเงินช่วยเหลือค่าครองชีพ มากที่สุด รองลงมาคือ เงินล่วงเวลาวันหยุดและเงินช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัว สวัสดิการที่บุคลากรทางการศึกษาต้องการน้อยที่สุด คือ งานเลี้ยงสังสรรค์ประจำปี ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความต้องการสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปองหทัย พึ่งนุ่ม และนพพร จันทรนาชู (2560) ได้ทำการวิจัยและประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดสวัสดิการของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สำหรับประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการ ของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดสวัสดิการ ของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สำหรับประเทศไทย ตัวอย่างที่ใช้ คือ พนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการจำนวน 400 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี ความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Index: PNImodified) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการจัดสวัสดิการของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาของ โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านความมั่นคงและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ รองลงมาคือ ด้านระบบสัญญา ด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ด้านความยุติธรรม ด้านระบบค่าตอบแทน ตามลำดับ ยกเว้น ด้านการรักษาพยาบาล อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพที่เป็นจริงสภาพที่คาดหวัง และ ค่าดัชนีระดับความต้องการจำเป็น เกี่ยวกับสวัสดิการของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า สวัสดิการด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็น สูงสุด ได้แก่ ด้านการรักษาพยาบาล รองลงมาได้แก่ ด้านสิทธิประโยชน์ด้านผลตอบแทน และด้านคุณภาพชีวิต การทำงานตามลำดับ

ผลการทบทวนวรรณกรรมและการนำเอาทฤษฎีแนวคิด

1. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์

(1) ความหมายและประเภทของสวัสดิการ ใช้นิยามของ "สวัสดิการ" (Welfare) ที่หมายถึงสิ่งที่องค์กรจัดให้แก่บุคลากรนอกเหนือจากค่าจ้างเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี ความมั่นคง และเป็นแรงจูงใจ (ธีรเดช รวิมงคล, 2566 และ วิทยา ตันติเสวี, 2549) มาเป็น คำนียามปฏิบัติการ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาสภาพการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของหน่วยงานที่ทำการวิจัย

(2) การแบ่งประเภทสวัสดิการ ใช้การแบ่งประเภทของสวัสดิการ (ด้านสุขภาพ อนามัย, ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง, ด้านสังคมและนันทนาการ, และด้านที่เกี่ยวกับการทำงาน) (อนันต์ บุญสนอง, 2555) เป็นกรอบในการออกแบบเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม) เพื่อประเมินว่าองค์กรมีการจัดสวัสดิการในด้านใดบ้าง และบุคลากรมีความต้องการในด้านใดมากที่สุด

(3) ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้ผลการวิจัยของ ภาณุพงศ์ ภิรมย์การ และคณะ (2564), กิตติกานต์ เมืองขวัญใจ (2559), และ ปองหทัย พึ่งนุ่ม และ นพพร จันทรนาชู (2560) ในการเปรียบเทียบหรือสนับสนุนผลการวิเคราะห์สภาพและแนวทางการจัดสวัสดิการ รวมถึงการระบุความต้องการสวัสดิการที่สำคัญ เช่น ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การรักษาพยาบาล ซึ่งช่วยให้การวิจัยมีความสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ นำเอาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ ความต้องการสวัสดิการของบุคลากร และการวิเคราะห์ความต้องการใช้แนวคิดที่ว่ามนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น (จากพื้นฐานสู่ขั้นสูงสุด) มาวิเคราะห์ว่าสวัสดิการประเภทใดตอบสนองความต้องการในระดับใด

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความพึงพอใจและจัดลำดับความสำคัญ

IPA (Importance-Performance Analysis): วิเคราะห์และจัดลำดับการพัฒนาโดยเปรียบเทียบ ความสำคัญสูง กับ ความพึงพอใจต่ำ (ควรปรับปรุงเร่งด่วน) และเน้นการรักษาจุดแข็งไว้

Kano Model: จำแนกคุณลักษณะบริการตามผลกระทบต่อความพึงพอใจออกเป็นพื้นฐาน (Must-be), ประสิทธิภาพ (One-dimensional), และ ดึงดูดใจ (Attractive)

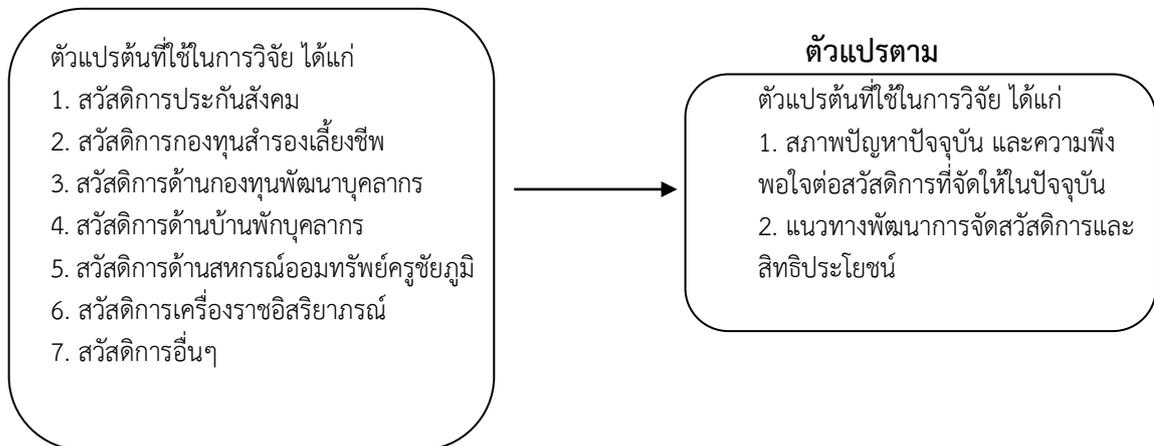
PNI Modified: ใช้ดัชนีเพื่อจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา โดยคำนวณจากความแตกต่างระหว่าง ระดับที่ต้องการ กับ ระดับที่มีอยู่จริง (ค่าสูง=เร่งด่วน)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ใช้แนวคิดการบริหารงานบุคคลที่เน้นว่าภารกิจของผู้บริหารคือการทำให้อุปกรณ์เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด (ธงชัย สันติวงษ์, 2524) และการจัดสวัสดิการเป็นส่วนหนึ่งของการบำรุงรักษา ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากร (สมาน อัครภูมิ, 2545) และใช้แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานในการกำหนด วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ให้มุ่งเน้นที่การศึกษาการจัดสวัสดิการในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารงานบุคคลเพื่อรักษาและสร้างแรงจูงใจ ในการทำงานของบุคลากร และให้อุปกรณ์เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้ในการกำหนด กรอบแนวคิดการวิจัย ออกแบบเครื่องมือ (แบบสอบถาม) วิเคราะห์ข้อมูล และ แปลผล/ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรได้อย่างมีระบบและมีทฤษฎีรองรับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาตร ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น และตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณพื้นที่วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประชากรกลุ่มเป้าหมายคือบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ สายสนับสนุนและสายวิชาการ จำนวน 360 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการและบุคลากร สายสนับสนุน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 มีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย คือ แบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 3 ตอน ตามลำดับ ต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์

1.1 ความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้ในปัจจุบัน ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

1.2 ความสำคัญความต้องการในการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวม ประมวลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

3) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

4) สร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ, ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ ข้อคำถามด้านสภาพปัญหา และความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้ในปัจจุบัน ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 8 ข้อคำถาม และความสำคัญความต้องการในการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ จำนวน 14 ข้อคำถาม และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติม จำนวน 2 ข้อคำถาม

5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ที่ปรึกษางานวิจัยที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อการวิจัย ทำการตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไข

6) นำแบบสอบถามที่ได้จากการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา กำหนดเกณฑ์ การพิจารณา ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 70-71)

คะแนน +1 คือ ความแน่ใจว่ามีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา

คะแนน 0 คือ ความไม่แน่ใจว่ามีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา

คะแนน -1 คือ ความแน่ใจว่าไม่มีความเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา

7) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of item objective congruence : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00

8) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งมีลักษณะกลุ่มเป้าหมายคล้ายคลึงกัน โดยใช้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.93

9) ปรับแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามเป็นเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) แก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถามทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองและเก็บข้อมูลออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ระดับประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการงานธุรการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน แบ่งค่าเฉลี่ยเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงมีความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจต่อสภาพการจัดสวัสดิการในปัจจุบัน ของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในปัจจุบัน รวมทุกด้าน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สวัสดิการประกันสังคม	4.64	0.36	มากที่สุด
2. สวัสดิการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	4.19	0.58	มาก
3. สวัสดิการกองทุนพัฒนาบุคลากร	4.06	0.49	มาก
4. สวัสดิการด้านบ้านพักบุคลากร	4.21	0.56	มาก
5. สวัสดิการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ	3.65	1.11	มาก
6. สวัสดิการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	3.92	0.68	มาก
รวม	4.18	0.30	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจต่อสภาพการจัดสวัสดิการในปัจจุบัน ของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.18 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.30) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สวัสดิการประกันสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.36) รองลงมาได้แก่ สวัสดิการด้านบ้านพักบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.56), สวัสดิการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.58) และ สวัสดิการด้านบ้านพักบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.49), สวัสดิการเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สวัสดิการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.68)

2. ผลการวิจัยพบว่าความต้องการในการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวมทุกด้าน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. สวัสดิการประกันสังคม	4.92	0.24	มากที่สุด
2. สวัสดิการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	4.87	0.32	มากที่สุด
3. สวัสดิการกองทุนพัฒนาบุคลากร	4.85	0.39	มากที่สุด
4. สวัสดิการด้านบ้านพักบุคลากร	4.85	0.38	มากที่สุด
5. สวัสดิการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ	4.83	0.29	มากที่สุด

6. สวัสดิการเครื่องราชอิสริยาภรณ์	4.83	0.43	มากที่สุด
7. สวัสดิการอื่นๆ	4.92	0.25	มากที่สุด
รวม	4.87	0.21	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าความต้องการในการพัฒนาสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.87 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.21) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สวัสดิการประกันสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.24) และสวัสดิการอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.25) รองลงมาได้แก่ สวัสดิการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.32) รองลงมาได้แก่ สวัสดิการกองทุนพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.39) และ สวัสดิการด้านบ้านพักบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.39) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสวัสดิการเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.43) และ สวัสดิการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.29)

อภิปรายผลการวิจัย

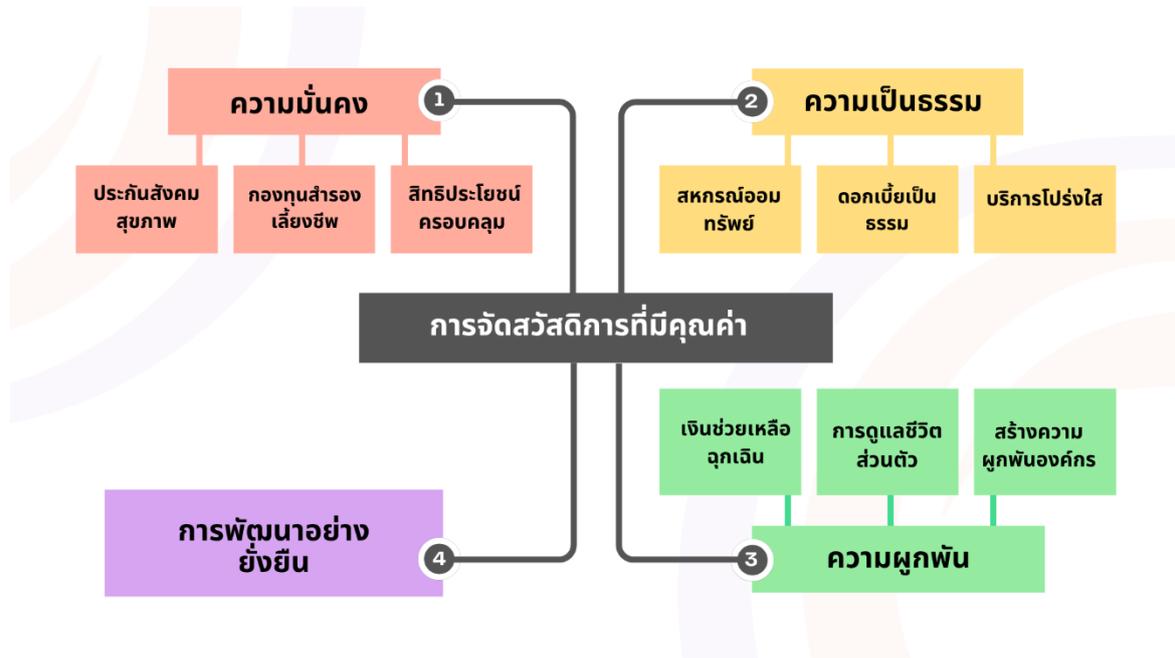
1. จากผลการศึกษาความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่จัดให้บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านประกันสังคม ซึ่งได้รับความพึงพอใจสูงสุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 เนื่องจากครอบคลุมสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและความมั่นคงในชีวิต การตีความในเชิงทฤษฎี สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1943) ซึ่งระบุว่า “ความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety needs)” เป็นลำดับขั้นพื้นฐานที่บุคคลให้ความสำคัญรองจากความต้องการทางกายภาพ (Physiological needs) ดังนั้น สวัสดิการด้านประกันสังคมและสุขภาพจึงตอบสนองความต้องการขั้นนี้โดยตรง ทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจสูงผลนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของภาณุพงศ์ ภิรมย์การและคณะ (2564) ที่พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมมีความพึงพอใจต่อสวัสดิการกองทุนประกันสังคมสูงที่สุดเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสุขภาพและความมั่นคงเป็นองค์ประกอบหลักของความพึงพอใจในกลุ่มบุคลากรมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ในขณะที่สวัสดิการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ ได้รับความพึงพอใจน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.65 อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงผลประโยชน์หรือขั้นตอนการให้บริการที่ซับซ้อน ซึ่งเมื่อเชื่อมโยงกับ Kano Model (Kano et al., 1984) จะอยู่ในกลุ่ม “One-dimensional Quality” คือ สวัสดิการที่ยังมีประสิทธิภาพมาก ความพึงพอใจของบุคลากรก็จะยิ่งสูง แต่หากระบบล่าช้าหรือไม่ตอบโจทย์ จะส่งผลลบต่อความพึงพอใจอย่างชัดเจน ดังนั้น การปรับปรุงประสิทธิภาพของสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์ จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจในระดับองค์กรรวมของบุคลากรได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. จากการศึกษาการหาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความต้องการพัฒนาสวัสดิการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะการเพิ่มสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ เช่น การขยายความครอบคลุมของค่ารักษาพยาบาลและทันตกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.94 รวมถึง เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.93 และจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.90 ผลการวิจัยนี้สะท้อนแนวคิดของ ทฤษฎีมาสโลว์ ในชั้น “ความมั่นคงในชีวิต (Safety)” และ “ความต้องการทางสังคม (Belongingness)” ที่บุคลากรต้องการได้รับการดูแลเมื่อเกิด

เหตุฉุกเฉินหรือได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรในยามจำเป็น หากพิจารณาด้วยแนวคิด Importance-Performance Analysis (Martilla & James, 1977) จะเห็นได้ว่า ด้านสุขภาพและสวัสดิการฉุกเฉินเป็น “ด้านที่มีความสำคัญสูง” และ “ระดับพึงพอใจปัจจุบันต่ำกว่าความคาดหวัง” จึงควรถูกจัดไว้ใน “กลุ่มควรปรับปรุงเร่งด่วน (Concentrate here)” เพื่อให้การจัดสวัสดิการตอบสนองต่อความต้องการจริงของบุคลากรได้ตรงจุด นอกจากนี้ การใช้ ดัชนี PNI Modified (Witkin & Altschuld, 1995; วงศ์วานิชและวิรัชชัย, 2545) สามารถช่วยจัดลำดับความจำเป็นในการพัฒนา โดยจากข้อมูลค่าเฉลี่ยที่สูงใกล้เคียงกัน (4.83–4.94) แสดงว่าความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสุขภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การจัดสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความมั่นคงทางสุขภาพและการเงิน เป็นปัจจัยหลักที่สร้างความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา” ซึ่งองค์ความรู้นี้ขยายจากแนวคิดเดิมของ Maslow และ Herzberg (Herzberg, F., 1959) โดยชี้ให้เห็นว่า สวัสดิการไม่ได้มีบทบาทเพียง “ลดความไม่พอใจ” เท่านั้น แต่ยังเป็น เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กร

แผนภาพที่ 1 การจัดการสวัสดิการที่มีคุณค่า

จากแผนภาพที่ 1 การจัดการสวัสดิการที่มีคุณค่า แสดงถึงสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความมั่นคง ความเป็นธรรม และความผูกพันจะช่วยยกระดับแรงจูงใจ คุณภาพชีวิต และประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาสวัสดิการเชิงกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืนขององค์กร”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ไปใช้นั้น ควรมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาที่มีความพึงพอใจต่ำที่สุด และตอบสนองต่อความต้องการเร่งด่วนสูงสุดของบุคลากร ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

(1) ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเหล่านี้มุ่งแก้ไขปัญหาที่บุคลากรมีความพึงพอใจต่ำที่สุดและมีความต้องการปรับปรุงในระดับมากที่สุด สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ, ด้านสุขภาพและการช่วยเหลือฉุกเฉิน เป็นความต้องการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในทุกด้าน มหาวิทยาลัยควร จัดทำประกันสุขภาพอุบัติเหตุกลุ่มเพิ่มเติมและด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ปรับปรุงสภาพบ้านพัก/หอพักบุคลากร ที่มีอยู่ให้มีสภาพที่ดี มีความสะดวกสบาย และปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

(2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงระบบ ข้อเสนอแนะนี้มุ่งเน้นการสร้าง ความยั่งยืน ความเสมอภาค และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระยะยาว ด้านความมั่นคงทางการเงินและวางแผนเกษียณ (กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ) ด้านโอกาสในการพัฒนา (กองทุนพัฒนาบุคลากร) และด้านสวัสดิการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต (สวัสดิการอื่น ๆ) จัดตั้งสวัสดิการดูแลบุตร: พิจารณาจัดตั้งหรือสนับสนุน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของมหาวิทยาลัย เพื่อดูแลบุตรของบุคลากร เป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระของบุคลากรวัยทำงาน และส่งเสริมสิทธิ ส่วนลดพิเศษในการใช้บริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยให้แก่บุคลากร เพื่อส่งเสริมการใช้สวัสดิการภายใน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) เจาะลึกด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research): ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับบุคลากรในประเด็นที่พบว่ามีความพึงพอใจต่ำที่สุด (เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ครูชัยภูมิ) และประเด็นที่ต้องการพัฒนาสูงสุด (เช่น การเพิ่มสิทธิประโยชน์ค่ารักษาพยาบาล) เพื่อค้นหาปัจจัยปัญหาที่แท้จริงและแนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรม

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบตามช่วงอายุงานและอายุ: เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุงาน 11-15 ปี และอายุ 40-49 ปี งานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการระหว่างบุคลากรที่มี อายุงานน้อย (ต่ำกว่า 5 ปี) กับ อายุงานมาก (มากกว่า 15 ปี) เพื่อให้สามารถออกแบบสวัสดิการที่ตอบโจทย์บุคลากรทุกช่วงวัยและทุกระยะของอาชีพ

3) เพิ่มรายละเอียดด้านความรู้ความเข้าใจทางการเงิน: ควรเพิ่มคำถามที่เน้นการประเมินความรู้ความเข้าใจของบุคลากรต่อการบริหาร กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอย่างละเอียดก่อนที่จะเสนอแนะแนวทางการให้ความรู้

เอกสารอ้างอิง

กิตติกานต์ เมืองขวัญใจ. (2559). *แนวทางการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาและสร้างแรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพานพิทยาคม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.

งานบริหารทรัพยากรบุคคลมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2567). *รายงานการบริหารทรัพยากรบุคคลประจำปี 2567*. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

เดชวุฒิ พสุธาตระกูล. (2557). *ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรเรือนจำกลางชลบุรี*. งานนิพนธ์ปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

- ธีระเดช รุ่งมงคล. *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Management*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2560.
- นพดล จรัสศรี. (2563). หลักการบริหารงานบุคคลสำหรับนักบริหาร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 1(2), 74–80.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปองหทัย พึ่งนุ่ม, และ นพพร จันทรรนาชู. (2560). การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดสวัสดิการของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสำหรับประเทศไทย. *วารสารศิลปการศึกษาศึกษา*, 10(2), 269–292.
- พัชรินทร์ สุขจิต. (2565). *การบริหารสวัสดิการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภาณุพงศ์ ภิรมย์การ, และ บุษกร สุขแสน. (2564). แนวทางพัฒนาการจัดการสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยนครพนม. *วารสารมหาจุฬานาครทรรคน*, 8(1), 16–30.
- อนันต์ บุญสนอง. (2555). อิทธิพลขององค์การแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กร. *วารสารร่มพฤษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 30(1), 140 – 160.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2566). *ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พ.ศ. 2566*.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล บรรยากาศขององค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และความพึงพอใจในงาน ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมาน อัครภูมิ. (2558). *การบริหารสำหรับครู (ฉบับปรับปรุง)*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุภาวิตา นากรักษา. (2559). *ความพึงพอใจต่อสวัสดิการและการบริหารสวัสดิการที่ส่งผลต่อความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานและความผูกพันในวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ*. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพร แก้วอ่อน. (2564). ความพึงพอใจต่อสวัสดิการของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารครุศาสตร์*, 33(2), 112–128.
- Armstrong, M., & Taylor, S. (2020). *Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice*. London: Kogan Page Publishers.
- Berger, C., Blauth, R., Boger, D., Bolster, C., Burchill, G., DuMouchel, W., ... Walden, D. (1993). Kano's methods for understanding customer-defined quality. *Center for Quality of Management Journal*, 2(4), 3–36.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.
- Kano, N., Seraku, N., Takahashi, F., & Tsuji, S. (1984). Attractive quality and must-be quality. *Journal of the Japanese Society for Quality Control*, 14(2), 39–48.
- Martilla, J. A., & James, J. C. (1977). Importance–Performance Analysis. *Journal of Marketing*, 41(1), 77–79.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

- Witkin, B. R., & Altschuld, J. W. (1995). *Planning and conducting needs assessments: A practical guide*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Wongwanich, S., & Wiratchai, N. (2002). *Needs assessment research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง
 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
 Factors Affecting the Effectiveness of the Half-Half Project
 In Don Nong Village, Kham Rieng Sub-district, Kantharawichai District,
 Maha Sarakham Province

พรพัฒน์ ไชยผง¹, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์², วุฒิชัย ตาลเพชร³, และ อภินันท์ ทะสุนทร⁴
 Pornphat Chaiphong¹, Pongsawut Rachjun², Wutthichai Talphet³
 and Apinan Thasunthron⁴

^{1,2,3}คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

^{1,2,3}Faculty of Law and Politics Roi Et Rajabhat University, Roi Et.

⁴Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun.

*Corresponding Author Email : Pongsawut007@outlook.com

Received 25/10/2025 | Revised 06/11/2025 | Accepted 06/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งของประชาชนในพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือบ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ประชาชน และ 3) ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่ง จำนวน 24 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง มีเครื่องมือใช้ในการวิจัยคือแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรม และ แบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง พบว่า นโยบายของรัฐบาลได้มีการประชาสัมพันธ์และมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการอย่างชัดเจนให้กับร้านค้า และประชาชนให้ทราบอย่างทั่วถึง การสมัครลงทะเบียนนั้นสามารถทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วซึ่งทำได้ทั้งการสมัครและลงทะเบียนทางออนไลน์ การใช้งานกับร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่งมีความง่าย สะดวกในการใช้งานผ่านระบบแอปพลิเคชันเป่าตั้งและถูงเงิน ไม่ต้องพกเงินสด และ การสแกน QR Code ก็ทำได้สะดวกทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนโยบายสาธารณะหรือโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพื่อที่ส่งผลต่อประชาชนโดยตรง

คำสำคัญ : ปัจจัย; ประสิทธิผล; โครงการคนละครึ่ง

Abstract

This research aims to 1) study factors affecting the effectiveness of the "Kon La Khrueng" (Half-Half) project among residents in Ban Don Nong, Kham Riang Subdistrict, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province. The research area is Ban Don Nong, Kham Riang Subdistrict, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province. The research sample consisted of three groups of respondents: 1) village headmen, 2) residents, and 3) 24 participating merchants. Purposive sampling was used. The research instrument was in-depth interviews. Data collected from documents, literature, and interview forms were analyzed content-based.

The research findings focused on factors affecting the effectiveness of the "Kon La Khrueng" (Half-Half) project, focusing on fairness and equality. The government's policy clearly publicized and informed the merchants and the public about the project. Registration is quick and easy, both online and in person. Using the "Kon La Khrueng" (Half-Half) application is convenient, eliminating the need to carry cash, and QR code scanning is convenient for both buyers and sellers.

The findings of this research will be useful for public policies or similar projects that directly impact the public.

Keywords : Factors; effectiveness; Half-Half Project

บทนำ

โครงการคนละครึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระดับฐานราก สำหรับผู้ประกอบการรายย่อยโดยเฉพาะกลุ่มหาบเร่แผงลอย เพื่อให้มีรายได้จากการขายสินค้าเพิ่มขึ้น โดยภาครัฐร่วมจ่ายค่าอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าทั่วไปผ่านฝ่ายของผู้ซื้อร้อยละ 50 ทั้งนี้ไม่เกิน 150 บาทต่อคนต่อวันหรือไม่เกิน 3,000 บาทต่อคน ตลอดระยะเวลาโครงการ เป็นวงเงินรวม 30,000 ล้านบาท ซึ่งการร่วมจ่ายคนละครึ่งนี้ จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน และจะช่วยเติมกำลังซื้อของประชาชน เพื่อให้มีการใช้จ่ายหมุนเวียนไปถึงผู้ประกอบการรายย่อยได้ อย่างต่อเนื่องเป็นเงิน 60,000 ล้านบาท (กระทรวงการคลัง, 2563: ระบบออนไลน์) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการใช้จ่ายพบว่าการใช้จ่ายมากที่สุดเรียงลำดับได้แก่ร้านธงฟ้า ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านค้าทั่วไป และร้าน OTOP โดยใช้จ่ายครบทุกจังหวัดซึ่งจังหวัดที่มีการใช้จ่ายมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช และ สงขลา (กระทรวงการคลัง, 2563: ระบบออนไลน์)

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย และความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นวงกว้าง รัฐบาลจึงมีมาตรการรักษาระดับการบริโภคภายในประเทศซึ่งนอกจากโครงการคนละครึ่งที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้มีรายได้ที่พอจะมีกำลังซื้อมาร่วมจ่ายกับรัฐแล้วยังมีโครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเยียวยา และลดภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ กลุ่มดังกล่าว ประมาณ 14 ล้านคน โดยเพิ่มวงเงินค่าซื้อสินค้าบริโภคอุปโภคที่จำเป็น จำนวน 500 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 อีกทั้งโครงการดังกล่าวยังก่อให้เกิดการใช้จ่ายในท้องถิ่นเป็นการกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่ซึ่ง

ถือเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศที่สำคัญด้วย (กระทรวงการคลัง, 2563 : ระบบออนไลน์) ทว่าโครงการคนละครึ่งจะเป็นโครงการที่เสี่ยงส่วนใหญ่ให้ความนิยมนั้นเพราะสิทธิ์ของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการได้ในกลุ่มผู้ขายจะต้องเป็นร้านค้าขนาดเล็กที่อยู่ตามชุมชนตลาดนัดแผงลอยหาบเร่เงื่อนไซ้ช้อนนี้เป็นเสมือนหัวใจหลักที่ทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในแง่ความนิยมประชาชนระดับกลางถึงล่างสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิ์ได้โดยโครงการคนละครึ่งเป็นโครงการที่ภาครัฐช่วยออกค่าใช้จ่ายให้ครึ่งหนึ่ง แต่ไม่เกิน 150 บาทต่อคนต่อวันหรือไม่เกิน 3,000 บาท ตลอดระยะเวลาโครงการภายใต้วงเงินอุดหนุน 30,000 ล้านบาทโดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563 กระทั่งเฟสแรกมีประชาชนทยอยลงทะเบียนใช้สิทธิ์จนครบเต็มจำนวน หลังจากที่กระทรวงการคลังเปิดให้ประชาชนใช้จ่ายมาตั้งแต่วันที่กล่าวมามียอดใช้จ่ายรวมกว่า 42,044 ล้านบาทและมีร้านค้าเข้าร่วมโครงการกว่า 968,000 ร้านค้า และพบว่า “โครงการคนละครึ่ง” ได้รับความนิยมเข้าร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.18 ความนิยมและกระแสดันตัวจากผู้ประกอบการขนาดเล็กและผู้บริโภคส่งผลให้กระทรวงการคลังประกาศเปิดโครงการคนละครึ่งเฟสสองในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมามีอีก 5 ล้านสิทธิ์ ซึ่งจะได้อุดหนุนใช้จ่าย 3,500 บาทต่อคนต่อวัน ตลอดระยะเวลา 3 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 - วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2563 ขณะที่ผู้ใช้สิทธิ์ในเฟสแรกจะได้อุดหนุนเพิ่มเท่ากับโครงการเฟสสอง (โครงการคนละครึ่ง, 2563: ระบบออนไลน์)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งของประชากร ในเขตบ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” โดยคาดว่าข้อมูลที่ได้หลังจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินงานและปรับปรุงข้อผิดพลาดสำหรับโครงการอื่น ในอนาคตเพราะถ้าหากรัฐบาลเข้าใจความต้องการของประชาชนก็จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตัวบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งของประชาชนในพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความเป็นธรรมและความเสมอภาคที่ได้รับจากโครงการคนละครึ่ง

เนื่องจากการที่ต้องมาลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์ แล้วต้องรอการอนุมัติ นั้นต้องมีการแข่งขันและแย่งชิง ทำให้รัฐบาลถึงไม่กำหนดมาตรการการช่วยเหลือให้ประชาชนเองเลยเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ซ้ำซ้อน จนทำให้อีกคนเสียโอกาส รวมถึงจำนวนผู้ได้รับสิทธิ์ที่รัฐบาลกำหนดนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

2. การเข้าถึงและการให้บริการของโครงการคนละครึ่ง

เนื่องจากการถึงถึงเว็บไซต์ในการใช้ลงทะเบียนค่อนข้างยาก อีกทั้งขั้นตอนในการลงทะเบียนมีความยุ่งยาก รวมถึงจำนวนเงินที่ช่วยเหลืออาจจะน้อยเกินไปสำหรับความต้องการของประชาชน

3. ความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับจากโครงการคนละครึ่ง

เนื่องจากการอนุมัติผลต้องใช้เวลา การยืนยันตัวตนผ่านแอปพลิเคชัน ค่อนข้างยุ่งยากและเสียเวลามาก อีกทั้งร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการได้เงินจากรัฐบาลล่าช้า

4. ความโปร่งใสของโครงการคนละครึ่ง

เนื่องจากยังมีร้านค้าบางร้านที่ไม่ทำตามกฎของรัฐบาล โดยมีการรับแลกเป็นเงินสดพร้อมหักค่าดำเนินการบางร้านก็ฉวยโอกาสในการขึ้นราคาสินค้า

5. เทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้กับโครงการคนละครึ่ง

เนื่องจากการใช้งานแอปพลิเคชัน อาจจะเป็นการเรียนรู้ใหม่ของกลุ่มคนที่เป็นวัยทำงานตอนปลาย หรือ กลุ่มคนที่ไม่ทันเรื่องเทคโนโลยี อีกทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้อาจจะเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

6. โครงการคนละครึ่งส่งผลกระทบต่อกระตุ้นเศรษฐกิจประเทศไทย

เนื่องจากเป็นแรงกระตุ้นให้คนออกมาใช้จ่ายเงิน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา เศรษฐกิจในประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

7. โครงการคนละครึ่งช่วยเหลือประชาชนสู้วิกฤตโควิด 2019

เนื่องจากโครงการนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการ รายย่อยมีรายได้เพิ่มขึ้น และยังสามารถช่วยค่าใช้จ่ายและลดค่าครองชีพของประชาชนได้อีกด้วย

จากศึกษาหลักการ กัสมา บุญมาก (2564: 1) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินโครงการคนละครึ่งของรัฐมี 7 ด้าน ดังคือ

1. ความเป็นธรรมและความเสมอภาคที่ได้รับจากโครงการคนละครึ่ง
2. การเข้าถึงและการให้บริการของโครงการคนละครึ่ง
3. ความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับจากโครงการคนละครึ่ง
4. ความโปร่งใสของโครงการคนละครึ่ง
5. เทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้กับโครงการคนละครึ่ง
6. โครงการคนละครึ่งส่งผลกระทบต่อกระตุ้นเศรษฐกิจประเทศไทย
7. โครงการคนละครึ่งช่วยเหลือประชาชนสู้วิกฤตโควิด 2019

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษา กัสมา บุญมาก (2564: 1) กล่าวคือ 1. ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค 2. ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ 3. ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ 4. ด้านความโปร่งใสของโครงการ 5. ด้านเทคโนโลยี ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อไปอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

ตัวแปรต้น

1. ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค
2. ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ
3. ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ
4. ด้านความโปร่งใสของโครงการ
5. ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้

ตัวแปรตาม

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผล
โครงการคนละครึ่ง ในเขตพื้นที่ บ้าน
ดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 1.1 : กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือบ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่ง จำนวน 2 คน 2. ประชาชน จำนวน 20 คน และ 3. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบวิธีเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นของการศึกษาคือ ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งของประชาชน การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัยและ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์แยกแยะ เป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิดเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” มีผลการวิจัย ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งของประชาชนในพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

1.1) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค”

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค” พบว่า นโยบายของรัฐบาลได้มีการประชาสัมพันธ์และมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการคนละครึ่งอย่างชัดเจนให้กับร้านค้าและประชาชนให้ทราบอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังมีผู้นำ

ชุมชนช่วยประกาศให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้และมีการช่วยเหลือให้เข้าร่วมลงทะเบียนของโครงการคนละครึ่ง

1.2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ”

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ” พบว่า การที่จะสมัครลงทะเบียนเพื่อรับสิทธิโครงการคนละครึ่งนั้นสามารถทำได้ง่าย และสะดวกรวดเร็วทำได้ทั้งการสมัครลงทะเบียนทางออนไลน์ และยังมีทางผู้นำชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการสมัครเพื่อรับสิทธิแต่ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่อาจจะเข้าไม่ถึงสิทธินี้ เช่น ผู้สูงอายุที่ไม่มีสมาร์ตโฟนหรือบางพื้นที่ที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร รวมถึงร้านค้าขนาดเล็กที่อาจจะไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยี

1.3) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ”

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ” พบว่า การใช้งานกับร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่งมีความง่ายสะดวกในการใช้งานผ่านระบบแอปพลิเคชัน เป่าตังและถุงเงิน ที่เชื่อมโยงกันทำให้การจ่ายเงินเป็นเรื่องง่ายและรวดเร็วไม่ต้องพกเงินสด และการสแกน QR Code ก็ทำได้สะดวกทั้งฝั่งคนซื้อและคนขาย

1.4) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความโปร่งใสของโครงการ”

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความโปร่งใสของโครงการ” พบว่า มีความโปร่งใสเพราะเป็นโครงการของรัฐและมีการประกาศอย่างชัดเจนมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยให้รัฐบาลสามารถตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายได้อย่างเป็นระบบทำให้สามารถประเมินผลโครงการได้อย่างแม่นยำ และช่วยลดโอกาสในการทุจริต

1.5) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้”

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้” พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ถือเป็นทั้งข้อดีและข้อจำกัดในเวลาเดียวกัน ข้อดีคือช่วยให้การชำระเงินง่ายและรวดเร็ว แต่ก็เป็น ปัจจัยที่สร้างความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้แก่ ผู้ที่ไม่มีความพร้อมทางเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ ความเสถียรของระบบและสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็เป็น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้ใช้งานโดยตรง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” มีข้อค้นพบที่น่าสนใจการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งของประชาชนในพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค” พบว่า นโยบายของรัฐบาลได้มีการประชาสัมพันธ์และมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการคนละครึ่งอย่างชัดเจนให้กับร้านค้าและประชาชนให้ทราบอย่างทั่วถึงอีกทั้งยังมี ผู้นำชุมชน ช่วยประกาศให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้และมีการช่วยเหลือให้เข้าร่วมลงทะเบียนของโครงการคนละครึ่ง จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกัสม่า บุญมาก (2564) ได้กล่าวว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินโครงการคนละครึ่งของรัฐไว้ดังนี้ ความเป็นธรรมและความเสมอภาคที่ได้รับจากโครงการคนละครึ่ง พบว่า ความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการที่ต้องมาลงทะเบียนผ่านเว็บไซต์แล้วต้องรอการอนุมัตินั้นต้องมีการแข่งขันและแย่งชิง ทำให้รัฐบาลยังไม่กำหนดมาตรการการช่วยเหลือให้ประชาชนเองเลยเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ซ้ำซ้อนจนทำให้อีกคนเสียโอกาส รวมถึงจำนวนผู้ได้รับสิทธิที่รัฐบาลกำหนดนั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของประชาชน

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ” พบว่า การลงทะเบียนเพื่อเข้ารับสิทธิโครงการคนละครึ่งนั้นเข้าถึงง่ายและสะดวกรวดเร็ว และมีผู้นำชุมชนช่วยเหลือในการสมัครเพื่อรับสิทธิ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของนวพร โลหะศิริกุล (2564) ได้กล่าวว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ความเห็นตรงกันว่า โครงการคนละครึ่งเป็นโครงการที่ดีสำหรับผู้ค้ารายย่อยเป็นอย่างมาก โดยผู้ค้ารายย่อย หาบแร่ ผงลอย ได้รับประโยชน์อย่างมากจากโครงการนี้

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ” พบว่า การใช้งานกับร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่งมีความง่ายสะดวกในการใช้งานผ่านระบบแอปพลิเคชัน เป่าตังและถุงเงิน ที่เชื่อมโยงกันทำให้การจ่ายเงินเป็นเรื่องง่ายและรวดเร็ว ไม่ต้องพกเงินสด และการสแกน QR Code ก็ทำได้สะดวกทั้งฝั่งคนซื้อและคนขาย จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของกัสมา บุญมาก (2564) ได้กล่าวว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีทัศนคติไปในเชิงบวก ทั้งนี้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยคือการนำผลการวิจัยไปปรับใช้ และปรับปรุงการดำเนินโครงการคนละครึ่งระยะต่อ ๆ ไป

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความโปร่งใสของโครงการ” พบว่า มีความโปร่งใสเพราะเป็นโครงการของรัฐและมีการประกาศอย่างชัดเจนมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยให้รัฐบาลสามารถตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายได้อย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถประเมินผลโครงการได้อย่างแม่นยำ และช่วยลดโอกาสในการทุจริต จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของทอแสง จันท์แสน (2564) ได้กล่าวว่า ความโปร่งใสของโครงการคนละครึ่ง ได้รับความเห็นในเรื่องของความโปร่งใส ให้อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากยังมีร้านค้าบางร้านที่ไม่ทำตามกฎของรัฐบาล โดยมีการรับแลกเป็นเงินสดพร้อมหักค่าดำเนินการ บางร้านก็ฉวยโอกาสในการขึ้นราคาสินค้า ส่วนอีก 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้รับความเห็นในเรื่องของความโปร่งใส ให้อยู่ในระดับมาก เนื่องจากกลุ่มนี้ ได้รับเงินเยียวยาย่างเห็นได้ชัดเงินไปถึงมือของกลุ่มนี้ชัดเจน

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้” พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ถือเป็นทั้งข้อดีและข้อจำกัดในเวลาเดียวกัน ข้อดีคือ ช่วยให้การชำระเงินง่ายและรวดเร็ว แต่ก็เป็น ปัจจัยที่สร้างความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ไม่มีความพร้อมทางเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ความเสถียรของระบบและสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของผู้ใช้งานโดยตรง จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของจริญญา ปุญชลักษณ์ (2564) ได้กล่าวว่า ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก รองลงมา ด้านความโปร่งใสของโครงการอยู่ในระดับมากด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาคอยู่ในระดับมาก ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับอยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ ด้านการเข้าถึงและการให้บริการอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่งในเขตพื้นที่บ้านดอนหนอง ตำบลขามเรียง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง

- ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค
- ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ
- ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ
- ด้านความโปร่งใสของโครงการ
- ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้

บทสรุป

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความเป็นธรรมและความเสมอภาค” พบว่า นโยบายของรัฐบาลได้มีการประชาสัมพันธ์และมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการคนละครึ่งอย่างชัดเจนให้กับร้านค้าและประชาชนให้ทราบอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังมีผู้นำชุมชนช่วยประกาศให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้และมีการช่วยเหลือให้เข้าร่วมลงทะเบียนของโครงการคนละครึ่ง

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านการเข้าถึงและการให้บริการ” พบว่าการลงทะเบียนเพื่อเข้ารับสิทธิโครงการคนละครึ่งนั้นเข้าถึงง่ายและสะดวกรวดเร็ว และมีผู้นำ ชุมชนช่วยเหลือในการสมัครเพื่อรับสิทธิ

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความสะดวกรวดเร็วที่ได้รับ” พบว่าการใช้งานกับร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการคนละครึ่งมีความง่ายสะดวกในการใช้งานผ่านระบบแอปพลิเคชัน เป่าตังและถุงเงิน ที่เชื่อมโยงกันทำให้การจ่ายเงินเป็นเรื่องง่ายและรวดเร็วไม่ต้องพกเงินสด และการสแกน QR Code ก็ทำได้สะดวกทั้งฝั่งคนซื้อและคนขาย

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านความโปร่งใสของโครงการ” พบว่ามีความโปร่งใสเพราะเป็นโครงการของรัฐและมีการประกาศอย่างชัดเจนมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยให้รัฐบาลสามารถตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายได้อย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถประเมินผลโครงการได้อย่างแม่นยำ และช่วยลดโอกาสในการทุจริต

ประเด็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการคนละครึ่ง “ด้านเทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้” พบว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ถือเป็นทั้งข้อดีและข้อจำกัดในเวลาเดียวกัน ข้อดีคือ ช่วยให้การชำระเงินง่ายและรวดเร็ว แต่ก็เป็น ปัจจัยที่สร้างความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ไม่มีความพร้อมทาง

เทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ความเสถียรของระบบและสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้ใช้งานโดยตรง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดโครงการคนละครึ่งหรือโครงการในรูปแบบใกล้เคียงนั้นควรจัดสรรให้สอดคล้องต่อจำนวนประชากรของประเทศ ให้สามารถกระจายได้ในวงกว้าง ครอบคลุมกลุ่มประชากรในทุกพื้นที่ได้มากที่สุด

1.2 ลดข้อจำกัดในการใช้งานให้สามารถประชาชนได้มีตัวเลือกในการใช้จ่ายที่มากกว่านี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความต้องการของประชาชนต่อนโยบายสาธารณะหรือโครงการที่ส่งผลต่อประชาชนโดยตรง

2.2 ควรศึกษาปัญหาของผู้ที่ตกหล่นไม่สามารถเข้าร่วมโครงการคนละครึ่งหรือโครงการในรูปแบบใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

กมลพัฒน์ จารุสกลพันธ์. (2563). การศึกษาเพื่อประเมินผลโครงการคนละครึ่ง: กรณีศึกษา โครงการคนละครึ่งระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กระทรวงการคลัง. (2565). ผู้ได้รับสิทธิโครงการคนละครึ่งระยะที่ 5 เร่งใช้จ่ายครั้งแรก.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. [ระบบออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 11 กันยายน 2568, จาก <https://www.xn--42caj4e1a2ame9b2cq0dyo.com/announcement>

กัสมมา บุญมาก. (2564). ปัจจัยความพึงพอใจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโครงการคนละครึ่งของรัฐบาลสำหรับประชาชนผู้ได้รับสิทธิ ในกรณีวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จริญญา ปุณฺณลักข์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินโครงการคนละครึ่งของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

โชติกา แก้วคำปา. (2563). ความพึงพอใจต่อมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ กรณีศึกษาโครงการคนละครึ่งของผู้ค้า ตลาดนัดหัวมุม แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ณธกร ศรีโฉมงาม. (2560). กระบวนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการคนละครึ่งของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทองแสง จันทร์แสน. (2564). ระดับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการกระจายผลประโยชน์ของโครงการคนละครึ่ง ระยะที่ 4. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ ฯ .

เอียรไรย ยักทะวงษ์. (2559). ประสิทธิภาพของโครงการปลูกฝังความผูกพันต่อองค์กรของเอสซีจี. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นภาพร โลหะศิริกุล. (2564). การประเมินผลโครงการคนละครึ่ง : กรณีศึกษา ชุมชนตลาดตรอกหม้อ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิภาดา วรณวิเศษ. (2564). มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ : โครงการคนละครึ่ง. กรุงเทพฯ ฯ : กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล.
- วิชุดา สาธิตพร และ ศิปภน อรรถศรี. (2563). โครงการคนละครึ่ง. สถาบันพระปกเกล้า.
- กมลพัฒน์ จารุสกลพันธ์. (2563). การศึกษาเพื่อประเมินผลโครงการคนละครึ่ง กรณีศึกษา : โครงการคนละครึ่งระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2564). โครงการคนละครึ่ง. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักวิชาการสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา.
- อัญฐิตา ยอดประสิทธิ์ และ จุฑามณี ตระกูลมุกดา. (2565). ประสิทธิภาพของโครงการคนละครึ่งของรัฐบาลในทัศนะของประชาชนผู้ได้รับสิทธิเขตพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอนาหว้า จังหวัดสงขลา. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัญฐิตา หลงหมาด และคณะ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายโครงการคนละครึ่งของประชาชนชาวไทยในภาคใต้. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี.

พญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิ
Naga: Narratives, Beliefs and Rituals in Chaiyaphum Province.

ประเสริฐศักดิ์ มีหมู่
Prasertsak Meemoo

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Prasertsakmeemoo@gmail.com

Received 17/11/2025 | Revised 19/11/2025 | Accepted 19/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ 3. วิเคราะห์การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมเกี่ยวกับคติพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้ผ่านการวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. เจ้าของหรือผู้ดูแลสถานที่ 2. ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม 3. ผู้จำหน่ายสินค้า 4. นักวิชาด้านวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า เรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิเป็นเรื่องเล่าทางพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูผสมผสานเรื่องเล่าท้องถิ่นและเรื่องเล่าสมัยใหม่ก่อให้เกิดความเชื่อเรื่องพญานาคซึ่งให้คุณและโทษก่อให้เกิดพิธีกรรมส่วนรวมและส่วนบุคคลโดยผลเชิงวิเคราะห์การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมส่งผลให้เกิดการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมใหม่

คำสำคัญ: พญานาค; เรื่องเล่า; ความเชื่อ; พิธีกรรม

Abstract

This research article aims 1.to study the narratives about Naga in Chaiyaphum Province. 2. to study the beliefs and rituals concerning the Naga in Chaiyaphum Province. 3.to analyze the cultural and artistic reproduction concerning the Naga concept in Chaiyaphum Province. This qualitative research was conducted through in-depth interviews with 12 target participants divided into four main groups: 1. Owners or caretakers of the sites; 2. Ritual participants; 3. Product vendors; and 4. Cultural scholars. The research findings indicated that: The narratives about the Naga in Chaiyaphum Province are a blend of Buddhist and Hindu stories, combined with local and modern narratives. This has resulted in a belief system where the Naga can bestow both blessings and curses, leading to both communal and individual rituals. The analysis of cultural and artistic reproduction reveals that this process has led to the creation of a new cultural landscape.

Keywords: Naga; Narratives; Beliefs; Rituals

บทนำ

ความเชื่อเกี่ยวกับงูเป็นความเชื่อสากลที่ปรากฏทั่วโลก โดยพบประติมากรรมสตรีถืองูสองมือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องงูของกรีกในวัฒนธรรมมีโนอัน (Minoan) ในเกาะครีต (Crete) ประเทศอินเดียพบความเชื่อเกี่ยวกับงูซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมซึ่งต่อมาเกิดความเชื่อเกี่ยวกับงูใหญ่หรือพญานาค (Naga) ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับศาสนาพราหมณ์ฮินดูซึ่งได้รับการนับถือให้เป็นเทพเจ้า เช่น พญานาคเศษหรืออนันตนาคราชซึ่งเป็นบัลลังก์ของพระวิษณุ อย่างไรก็ตามอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียส่งผลให้ประเทศไทยได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคผ่านแนวคิดแบบเทวราชา ทั้งนี้ความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคในคติศาสนาพุทธอธิบายว่านาคเป็นสัตว์ที่มีมีฤทธิ์อำนาจอีกทั้งความเชื่อต้องถื่นเกี่ยวกับพญานาคในตำนานอุรังคธาตุกล่าวถึงการสร้างแม่น้ำจากพญานาค โดยความเชื่อเกี่ยวกับพญานาค สู้รบกับแฉนในเรื่องพญาคันคากซึ่งเป็นเรื่องเล่าอธิบายที่มาของประเพณีบุญบั้งไฟ ความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคเป็นระบบความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งพบ เรื่องเล่า ความเชื่อ พิธีกรรมและประติมากรรมเกี่ยวกับพญานาคในสังคมไทยมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน โดยณัฐอร นพเคราะห์, จันทิมา เขียวแก้ว และทิพย์พิรุณ พุ่มดวง (2566) กล่าวว่าความเชื่อเรื่องพญานาคอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน โดยเฉพาะชาวลุ่มน้ำโขงที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก และมีการนับถือพญานาคซึ่งเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ได้ เปรียบเสมือนการนับถือศาสนาท้องถิ่น4) อิทธิพลของความเชื่อเรื่องพญานาคนับเป็นตำนานที่ยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลต่อประเทศไทยสะท้อนความเชื่อนี้ผ่านงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น วรรณกรรมเรื่องอุรังคธาตุนิทานประเพณีและเทศกาล เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ และวิถีชีวิต เช่น การไถนาจะไม่ไถไปในทิศทางที่เชื่อว่าพญานาคหันหัวไป

อย่างไรก็ดีเมื่อ กระแสละครนาศได้รับการเผยแพร่ก็สร้างปรากฏการณ์เรื่องพญานาค (Marketeer Team, 2561: ออนไลน์) จนเกิดเป็นกระแสอย่างมาก สอดรับกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 ประกาศให้“พญานาค”เป็น “เอกลักษณ์ประจำชาติ” อีกทั้งผลจากระแสความเชื่อเรื่องพญานาคก่อให้เกิดการท่องเที่ยวสายพญานาคซึ่งประกาศโดย กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมใช้คติความเชื่อพญานาคนำมาเป็นอำนาจโน้มนำ (Soft Power) บูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จัดงานเส้นทางความเชื่อความศรัทธาแห่งลุ่มแม่น้ำโขง (กรมประชาสัมพันธ์, 2566: ออนไลน์) สะท้อนความสำคัญของพื้นที่ที่มีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคนั้นเป็นพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งเป็นพื้นที่ที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมสัมพันธ์กับแหล่งน้ำซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของผู้นคนแถบนั้น อย่างไรก็ตามการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของสื่อมวลชนเกี่ยวกับพญานาคเน้นเรื่องของการนำเสนอเกี่ยวกับปาฏิหาริย์เพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวซึ่งหลายชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสอดรับวัฒนธรรมประชาานิยมนำมาสู่การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวเชิงความเชื่อพญานาค ในหลายพื้นที่ซึ่งนำเรื่องเล่ามาประกอบสร้างความเชื่อและพิธีกรรมจนนำมาสู่การสร้างศิลปกรรมพญานาคในหลากหลายลักษณะ

จังหวัดชัยภูมิมีผู้นคนที่อาศัยในเขตจังหวัดชัยภูมิ-นับถือศาสนาพุทธซึ่งผสมผสานความเชื่อท้องถิ่นซึ่งปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับงูขวงหรือพญานาคซึ่งเป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นเพื่อสร้างความหมายในการสร้างพระธาตุกุดจอก และวัดถาวรชัยศิริ อำเภอคอนสาร และประติมากรรมรูปปั้นพญานาคราชสีห์ตระกูลที่มีลวดลายและสีสันสวยงามเป็นเอกลักษณ์เป็นการนำเรื่องเล่าพญานาคทำให้พื้นที่กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ อย่างไรก็ตาม

ตามแม้จะมีการนำเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคเพื่อประกอบสร้างความเชื่อนำไปสู่การเกิดพิธีกรรมรวมถึง ศิลปกรรมในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิแต่ข้อมูลดังกล่าวเน้นการอธิบายที่มาของพื้นที่ซึ่งขาดการศึกษาเรื่องเล่า พญานาค ความเชื่อและพิธีกรรมอีกทั้งการสร้างความหมายใหม่ของพื้นที่นั้นผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็น ความสำคัญต่อการศึกษาเรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิซึ่งพบว่าเป็น เพียงข้อมูลทีเล่าอธิบายความเป็นมาของสถานที่เท่านั้นประกอบกับนำเรื่องเล่าประกอบการสร้างสถานที่ เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคซึ่งเกิดขึ้นใหม่หลายแห่งจึงนำมาสู่การวิจัยเรื่อง “พญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิ” โดยมุ่งศึกษา เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรม วิเคราะห์การผลิตซ้ำและศิลปกรรมเกี่ยวกับคตินพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์การวิจัย

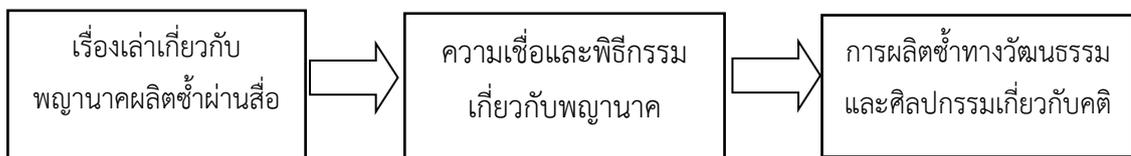
1. เพื่อศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมเกี่ยวกับคตินพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยพญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิโดยผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิโดยรวบรวมและศึกษาผ่านแนวคิดการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative) (สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์, 2563) ซึ่งเรื่องเล่า (narrative) และการเล่าเรื่อง (narration) รูปแบบการใช้ ถ้อยคำทุกประเภทเพื่อใช้ในการศึกษาที่มาของเรื่องเล่าและองค์ประกอบของเรื่องเล่าและแนวคิดความเชื่อ (บุญลือ วันทายนต์, 2555) เพื่อศึกษาลักษณะของความเชื่อ รูปแบบ องค์ประกอบของความเชื่อและ พิธีกรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2560) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงปฏิบัติการผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคลกับ สิ่งเหนือธรรมชาติใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะของพิธีกรรมรวมถึงสัญลักษณ์ในพิธีกรรม อีกทั้งผลงานที่ เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ แล้วบรรยายเชื่อมโยงความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องพญานาค แนวคิดและทฤษฎีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (วัชรภรณ์ ดิษฐ์บ้าน, 2558) นำมาใช้ในการอธิบายรูปแบบ สื่อ และศิลปกรรมเกี่ยวกับพญานาคเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยศึกษาวิจัย “พญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมใน จังหวัดชัยภูมิ” เขียนเป็นแผนภาพโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการ วิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจงมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ได้แก่ 1) เจ้าของหรือผู้ดูแลสถานที่ซึ่งมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ จำนวน 3 คน 2) ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในพิธีบวงสรวงพญานาคพิลาทและพิธีบูชาพญานาค จำนวน 5 คน 3) ผู้จำหน่ายสินค้า จำนวน 2 คน 4) นักวิชาด้านวัฒนธรรมระดับจังหวัดจำนวน 2 คน รวม 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยมีกรอบตามประเด็นที่ทำการศึกษาซึ่งทำการสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้คุณวุฒิ 3 ท่าน โดยกำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) ประเด็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาค จำนวน 4 ข้อ 2) ประเด็นความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาค จำนวน 4 ข้อ 3) ประเด็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมเกี่ยวกับพญานาค จำนวน 4 ข้อ จากนั้นมีเลือกผู้ให้ข้อมูลกลุ่มย่อยและทดลองใช้เครื่องมือและนำข้อมูลและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเพื่อใช้จริงในภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2567 - ตุลาคม 2568 ซึ่งสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 2 ครั้งด้วยวิธีการบันทึกเสียงและถอดความ รวมถึงการเก็บข้อมูลการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในพิธีบวงสรวงพญานาค พิลาท และสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมในพิธีบูชาพญานาคในพื้นที่ความเชื่อด้านพญานาค รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ดำเนินการจัดหมวดหมู่ประเด็นโดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิด เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ มีผลการวิจัยดังนี้

1. เรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคซึ่งพบที่จังหวัดชัยภูมิ ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธและพราหมณ์ฮินดูและความเชื่อท้องถิ่นซึ่งเป็นเรื่องเล่าในศาสนาและเล่าที่มาของสถานที่ซึ่งเกิดขึ้น ดังนี้

1.1 เรื่องเล่าพญานาคในวัฒนธรรมทวารวดี ศึกษาพบข้อมูลจากโบราณสถานในวัฒนธรรมทวารวดีจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1. ใบเสมาที่บ้านกุดโง้ง ตำบลบึงคล้า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2. ใบเสมาที่วัดคอนสวรรค์ เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพญานาคในชาดก คือเรื่องกฐินที่ตชดก ตอนกฐินที่ตชดกขึ้นมานบนก พันกายชดทับเศียรตนเอง ไม่เคลื่อนไหว เพื่อไม่ให้ผิดศีลปรากฏในเนื้อหาของพระไตรปิฎกพระไตรปิฎก เล่มที่ 28 ขุททกนิกาย ชาดกมหานิบาตชาดก เรื่องที่ 5 “กฐินที่ตชดก” (พระไตรปิฎก เล่ม 28, ขุททกนิกาย ชาดก, กฐินที่ตชดก)

1.2 เรื่องเล่าพญานาคในวัฒนธรรมขอม ศึกษาพบข้อมูลจากโบราณสถานในวัฒนธรรมขอมจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1. ปราสาทกู่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นศาสนสถานประจำ

โรคยาศาลในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กำหนดอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 2. กู่แดง ตำบลตลาดแร้ง อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ เป็นศาสนสถานในวัฒนธรรมขอมกำหนดอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15-16 ซึ่งปรากฏเรื่องเล่าพญานาคในตอนงูมาวาทาร หรือการกวนเกษียรสมุทร เนื้อหาเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์ปุราณะ เมื่อครั้งพระวิษณุวาทารเป็นเต่าเกิดขึ้นเมื่อครั้งการกวนเกษียรสมุทรโดยมีพญานาควาสุกรีใช้ลำตัวพันรอบเขามันตระเพื่อให้เทวดาและอสูรใช้เป็นเชือกในการชัก (ศานติ ภัคดีคำ, 2556)

1.3 เรื่องเล่าพญานาคในวัฒนธรรมล้านช้าง ศึกษาพบข้อมูลจากโบราณสถานในวัฒนธรรมล้านช้างจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1. พระธาตุกุดจอก ตำบลบ้านยาง 2. พระธาตุขวงหรือธาตุท่าเลิง ตำบลบ้านยาง 3. พระธาตุหนองขี้อัน ตำบลบ้านยาง ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยเรื่องเล่าว่าพระธาตุกุดจอกสร้างทับรูปพญานาคส่วนหัวนาค พระธาตุท่าเลิง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ธาตุขวง” เป็นโบราณสถานสำคัญของตำบลบ้านยาง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ถูกสร้างขึ้นเพื่อครอบบริเวณที่เชื่อว่าเป็นที่อยู่ของพญานาคหรือขวง ส่วนกลางพญานาค (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง, ม.ป.ป.; กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566) และพระธาตุหนองขี้อันทับส่วนหางของพญานาค 4. ธาตุสามสวน อำเภอบ้านแท่น เป็นเรื่องเล่าขวงหรือพญานาคคู่ร้ายจึงต้องปราบด้วยการสร้างพระธาตุทับรูปพญานาค

1.4 เรื่องเล่าพญานาคในพื้นที่วัดหรือสถานปฏิบัติธรรม ศึกษาพบข้อมูลจำนวน 8 แห่ง ได้แก่ 1. เรื่องเล่าพญานาคนิลกาฬที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมเทพสถิต ตำบลละตะแบก อำเภอเทพสถิต 2. เรื่องเล่าพญานาคเจ้าปู่ศรีสุทโธ และเจ้าย่าศรีพุมมาที่วัดภูแฝก ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง 3. เรื่องเล่าถ้ำพญานาคที่วัดภูพระ ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง 4. เรื่องเล่าพญานาคที่ถ้ำน้ำวัดถ้ำวัวแดง ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง 5. เรื่องเล่าพญานาคสี่ตระกูลที่วัดถาวรชัยศิริ ตำบลห้วยยาง อำเภอกอนสาร 6. เรื่องเล่าพญานาคองค์ดำแสนศิริจันทรานาคราชที่วัดสมานมิตร ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง 7. เรื่องเล่าพญานาคสี่ตระกูลที่วัดโนนศิลาทอง ตำบลบ้านเจียงอำเภอภักดีชุมพล 8. เรื่องเล่าพญานาคมุจลินทร์นาคราชวัดถ้ำแก้ว ตำบลแหลมทอง อำเภอภักดีชุมพล โดยเป็นเรื่องเล่าพญานาคเพื่ออธิบายความเป็นมาของสถานที่และเป็นเรื่องเล่าของพญานาคซึ่งเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางด้านจิตวิญญาณของผู้สร้างและผู้ได้สัมผัส โดยมีเรื่องเล่าของพญานาคซึ่งเป็นพญานาคท้องถิ่นและพญานาคที่เป็นความเชื่อร่วมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.5 เรื่องเล่าพญานาคของสถานที่ส่วนบุคคลและหน่วยงานรัฐ ศึกษาพบข้อมูลจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ 1. เรื่องเล่าพญานาคมุจลินทร์ที่เฮือนเจ้าย่า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง 2. เรื่องเล่าดินแดนพญานาคที่เมืองพระศรีอารียเมตไตรรามศวร ตำบลห้วยยายจิว อำเภอเทพสถิต โดยเรื่องเล่าของพญานาคจากประสบการณ์ของผู้สร้าง 3. ผาหัวนาค สันพญานาค อุทยานแห่งชาติภูแลนคา ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง ได้ประกอบสร้างเรื่องเล่าพญานาคพัฒนาเป็นเส้นทางสันพญานาคโดยนำบริบททางวัฒนธรรมมาเชื่อมโยงเพื่อเป็นเส้นทางพื้นที่ท่องเที่ยว

สรุปการศึกษาเรื่องเล่าพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า เรื่องเล่าพญานาคซึ่งปรากฏในโบราณสถานในวัฒนธรรมทวารวดีได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาโดยเป็นเรื่องเล่าชาดก และเรื่องเล่าในวัฒนธรรมขอมเป็นเรื่องเล่าจากคัมภีร์ปุราณะ อีกทั้งเรื่องเล่าพญานาคในวัฒนธรรมล้านช้าง มีแนวทางตามลักษณะแบบเรื่อง (type) คือ แบบเรื่องพญานาคคู่ร้ายถูกปราบด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้เรื่องเล่าพญานาคในจังหวัดชัยภูมียังเชื่อมโยงถึงในตำนานอุรังคธาตุและเรื่องเล่าพญานาคสี่ตระกูลโดยมีเรื่องเล่าพญานาคจากประสบการณ์ของบุคคลก่อให้เกิดการประกอบสร้างเรื่องเล่าในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งนี้เรื่องเล่าพญานาคมีอาณาภาค(motifs)สำคัญคือเป็นสัตว์วิเศษมีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลให้คุณและให้โทษได้

2. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

2.1 ความเชื่อเรื่องพญานาคให้โทษ

ผลการศึกษาประเด็นความเชื่อเรื่องนาคให้โทษ พบว่า เป็นความเชื่อที่พบทั้งในคัมภีร์พุทธศาสนาและตำนานท้องถิ่นลุ่มน้ำโขง โดยมองว่าพญานาคมิได้มีแต่คุณอย่างเดียวแต่อาจให้โทษได้ ความเชื่อนี้สะท้อนในการสร้างพระธาตุของชาวอำเภอเกษตรสมบูรณ์ซึ่งกล่าวถึงงูขวงหรือพญานาคออกมาอาละวาดทำร้ายชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนมากไม่กล้าออกไปทำเกษตรกรรมบริเวณนั้น ไม่มีใครที่จะปราบงูตัวใหญ่นี้ได้ต่อมามีคนสร้างองค์พระธาตุปิตุรุของงูใหญ่ไว้ความเชื่อเรื่องนาคให้โทษในท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างมนุษย์-ธรรมชาติ-ความศักดิ์สิทธิ์ และบทบาททางสังคมของความเชื่อในการควบคุมพฤติกรรมของชุมชน ความเชื่อเรื่องนาคให้โทษจึงไม่ใช่เพียงเรื่องเหนือธรรมชาติ แต่มีความหมายทางวัฒนธรรมและนิเวศวิทยาที่สำคัญสำหรับชุมชนอีสาน

2.2 ความเชื่อที่ว่าพญานาคสร้างความอุดมสมบูรณ์

ผลการศึกษาประเด็นความเชื่อที่ว่าพญานาคสร้างความอุดมสมบูรณ์ พบว่า พญานาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในคติความเชื่อของชาวชัยภูมิในเขตพื้นที่บ้านชัยภูมิ พญานาคถูกมองว่าเป็นผู้ครองและดูแลน้ำซึ่งพบข้อมูลในเรื่องเล่าตำนานอุรังคธาตุกล่าวถึงตำนานเรื่องนาคขุดลำน้ำ เรื่องเล่าพญานาคที่ชัยภูมินาคยังเป็นผู้ ดลบันดาลให้มีน้ำกินน้ำใช้ เช่น พื้นที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมเทพสถิตเดิมเป็นที่แห้งแล้ง เพราะเป็นพื้นที่มีหินจำนวนมากแต่เมื่อสร้างองค์พญานาคนิลาภาพจึงพบตาน้ำทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของชีวิต การเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน ดังนั้น ความเชื่อเรื่องนาคให้ ความอุดมสมบูรณ์ จึงมีบทบาทสำคัญทั้งใน พิธีกรรม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชน

2.3 ความเชื่อว่านาคดลบันดาลให้ทรัพย์สิน

ผลการศึกษาประเด็นความเชื่อที่ว่าพญานาคดลบันดาลทรัพย์สิน พบว่า ความเชื่อดังกล่าวสะท้อนการผสมผสานความเชื่อของศาสนาพุทธถือว่านาคถือเป็น ผู้ปกป้องพระพุทธรูปและพระบรมสารีริกธาตุนาคจึงถูกมองว่าเป็น สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์ให้คุณหรือโทษ ทั้งนี้ในศาสนาพราหมณ์ฮินดูเชื่อกันว่าพญานาคเป็นสัตว์ครึ่งมนุษย์เป็นผู้พิทักษ์อัญมณีและทรัพย์สินมากมาย อาศัยอยู่ในน้ำรูปร่างงดงามแต่กายที่ประดับด้วยอัญมณีหลากหลาย (Dallapiccola, 2002) สะท้อนความเชื่อเกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์และความมั่งคั่ง อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องพญานาคดลบันดาลทรัพย์สินนั้นในพื้นที่ของจังหวัดชัยภูมินั้นหากสถานที่นั้นมีความเชื่อเรื่องพญานาคมักมีการประกอบพิธีกรรมเสี่ยงทายจตุรูปเป็นความเชื่อกระแสนิยมที่ได้มาจากการผลิตซ้ำในสื่อสารมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ที่สัมพันธ์กับการเสี่ยงโชคหรือการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล

2.4 พิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาประเด็นเรื่องพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าพิธีกรรมส่วนรวม (Collective Rituals) เป็นกิจกรรมที่สมาชิกชุมชนร่วมกันประกอบเพื่อแสดงความเชื่อ ศรัทธา และสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม พิธีกรรมเหล่านี้มักเกิดขึ้นในช่วงเวลาสำคัญของปี ได้แก่ 1. พิธีบวงสรวงพญานาคนิลาภาพซึ่งเป็นพิธีใหญ่ เช่น การบรรจุหัวใจพญานาคที่ทำจากทองคำแท้ ซึ่งมีพระเกจิชื่อดัง คือ หลวงปู่ศุลา สิริจันโท และผู้บริหารระดับสูงเข้าร่วมในพิธีในวันที่ 15 ธันวาคม 2567 2. พิธีกรรมส่วนบุคคล (Individual Rituals) เพื่อแสดงความศรัทธาต่อพญานาคโดยตรง โดยมักเกี่ยวข้องกับ ความโชคดี ความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ และการปกป้องตนเองจากภัยพิบัติ พิธีกรรมเหล่านี้สะท้อน ความสัมพันธ์เฉพาะตัว

ระหว่างมนุษย์กับนาค ได้แก่ การบูชาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือองค์พญานาคส่วนบุคคล พิธีบวงสรวงหรือสักการะพญานาคส่วนบุคคล พิธีกรรมเชิงปฏิบัติและสมาธิส่วนบุคคล ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า มีพิธีที่ผสมผสานพิธีกรรมส่วนรวมและส่วนบุคคลคือการ ปลูกฟ้าข้าวถวายพญานาคที่ภูพระ โดยในช่วงเดือนสามจะจัดพิธีลำผีฟ้าถวายพระเจ้าองค์ต่อซึ่งในพื้นที่เดียวกันนั้นก็มีปากปล่องพญานาคซึ่งมีผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรมดังกล่าวอีกด้วย

3. วิเคราะห์การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมเกี่ยวกับคติพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแนวคิดเรื่องเล่าพญานาคในวัฒนธรรมสมัยนิยม

ผลการศึกษาประเด็นเรื่องการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแนวคิดเรื่องเล่าพญานาคในวัฒนธรรมสมัยนิยม พบว่า พื้นที่จังหวัดชัยภูมิได้มีการผลิตซ้ำนำคิดเรื่องพญานาคได้รับการผลิตซ้ำ (Cultural Reproduction) ผ่านสื่อสมัยใหม่ วรรณกรรม ภาพยนตร์ และเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งทำให้พญานาคกลายเป็น สัญลักษณ์วัฒนธรรมสมัยนิยม (Popular Culture) ที่เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ และสะท้อนการปรับตัวของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เหมาะกับบริบทร่วมสมัยที่เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ ได้แก่ 1. ศูนย์ศึกษาปฏิบัติธรรมเทพสถิต พญานาคนิลกาฬได้สื่อสารความเชื่อผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์โดยมี อาจารย์โอเล่ ญาณสัมผัส เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการ สิ่งลึกลับ จัดรายการ The Ghost Secret ไขความลับโลกวิญญาณ อีกทั้งยังใช้สัญลักษณ์พญานาคในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและพิธีกรรมเพื่อดึงดูดผู้สนใจการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม 2. วัดถาวรชัยศิริ อำเภอคอนสาร วัดถาวรชัยศิริได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างโดดเด่นด้วยงานสถาปัตยกรรมและประติมากรรมที่อลังการในยุคปัจจุบัน โดยวิหารหลังใหญ่ที่เป็นเอกลักษณ์เป็นสไตล์ขอมสีอิฐแดง พร้อมองค์พระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่บนหลังคา ซึ่งถือเป็นลักษณะที่ไม่ธรรมดาในพื้นที่ภาคอีสาน มีการสร้าง “ศิลปะนาค 4 ตระกูล” ที่วัดแห่งนี้สะท้อนอิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยนิยมที่ส่งต่อแนวคิดเรื่องพญานาคสี่ตระกูลซึ่งไม่ใช่ความเชื่อดั้งเดิมของพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ 3. วัดสมานมิตร ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง ได้มีการสร้างพญานาคองค์ดำแสนสิริจินทรานาคราชซึ่งเป็นพญานาคในตระกูลกัณหาโคตมะเป็นผลจากสื่อสังคมออนไลน์ 4. ผาห้วยนาค สันพญานาค อุทยานแห่งชาติภูแลนคา อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ อิทธิพลของสื่อทำให้ถ้ำนาคและถ้ำนาคีเกิดกระแสนักท่องเที่ยวอย่างมหาศาล ต่อมาอุทยานแห่งชาติภูแลนคาประกาศเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิซึ่งมีผาห้วยนาคซึ่งมีลักษณะคล้ายพญานาคและเดินริมผาไปยังผากล้วยไม้ เรียกว่า เส้นทางเดินป่าสันพญานาค โดยใช้แนวคิดเรื่องพญานาคเป็นการนำบริบททางวัฒนธรรมอธิบายพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ที่กำหนดโดยคนรุ่นใหม่

1.1 การผลิตซ้ำศิลปกรรมเกี่ยวกับคติพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาประเด็นเรื่องการผลิตซ้ำศิลปกรรมเกี่ยวกับพญานาค พบว่า พญานาคเป็นสัญลักษณ์สำคัญใน ความเชื่อพื้นบ้านและพุทธศาสนาในภาคอีสาน นอกจากปรากฏในพิธีกรรมและวรรณกรรมแล้ว เรื่องเล่าพญานาคยังถูกผลิตซ้ำผ่านงานศิลปกรรม ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน การผลิตซ้ำเหล่านี้สะท้อน การรักษาความเชื่อ การสื่อสารสัญลักษณ์ทางศาสนา และการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพบการผลิตซ้ำศิลปกรรมดังนี้ 1. ศิลปกรรมดั้งเดิม ได้แก่ วัดเก่าและโบราณสถาน เช่น ไบเสมา นาคประดับบ้านโคกนา วิหาร และเจดีย์ ซ่อฟ้า ไบระกาวิสดุหลัก: หิน อิฐ ปูนปั้น พบที่ ไบเสมาบ้านกุดโจ่งและบ้านคอนสวรรค์ พระธาตุกุดจอก 2. การผลิตซ้ำเชิงร่วมสมัย การสร้างศิลปกรรมกรรมนาคในวัดใหม่หรือศูนย์ปฏิบัติธรรม ใช้วัสดุทันสมัย เช่น คอนกรีตไฟเบอร์กลาส เหล็ก และเรซินลวดลายบางส่วนปรับให้ ทันสมัยหรือแฟนตาซี เพื่อตอบสนองผู้เข้าชมรุ่นใหม่ ได้แก่ ส่วนของวัดหรือสถานปฏิบัติธรรม ได้แก่ ศูนย์ศึกษาปฏิบัติ

ธรรมเทศสถิต พญานาคนิลาภาพ มีรูปปั้นขนาดขนาดใหญ่ วัดถาวรชัยศิริมีการปั้นรูปพญานาคขนาดใหญ่สี่
ตระกูลในลักษณะครึ่งคนครึ่งนาคและวิหารแบบขอม วัดภูแฝกมีการสร้างพญานาคในรูปครึ่งคนครึ่งนาค
วัดสมานมิตรสร้างพญานาคแบบงูใหญ่ วัดพระธาตุชัยภูมิสร้างพญานาคสี่ขาพร้อมสมัยทางขึ้นพระธาตุ วัด
ป่าโนนศิลาทอง สร้างพญานาคแบบมีหงอนทั่วรอบโบสถ์ วัดบ้านเป้าสร้างพญานาคหน้าพระธาตุ สถานที่
ส่วนบุคคล ได้แก่ เฮือนเจ้าย่าสร้างพญานาคครึ่งคน ดินแดนพญานาคที่เมืองพระศรีอารียเมตไตรราเมศวร
อำเภอเทพสถิตสร้างเมืองพญานาคหลากหลายขนาด 3. การผลิตซ้ำในงานหัตถกรรมนอกเหนือจากงาน
ประติมากรรมแนวคิดเรื่องนาคถูกนำมาผลิตซ้ำผ่าน งานผ้าและเครื่องแต่งกายพื้นถิ่น ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ
พบการนำแนวคิดเรื่องพญานาคมาใช้ในการออกแบบลวดลายในผ้าขิดและผ้าไหมซึ่งถูกใช้ในชีวิตประจำวัน
และงานพิธีสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิ มีข้อค้นพบที่
นำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. เรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

เรื่องเล่าพื้นบ้านเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวคือ เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคของ
จังหวัดชัยภูมิเป็นเรื่องเล่าซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับพญานาคซึ่งสัมพันธ์กับศาสนาพุทธโดยเฉพาะการพบเรื่องเล่า
ชาดกในใบเสมาสะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามาของศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ต่อมาเรื่องเล่ายังปรากฏใน
ศิลปกรรมระดับศาสน-สถานเกี่ยวเนื่องกับศาสนาพราหมณ์ฮินดูในวัฒนธรรมขอมซึ่งเป็นเรื่องเล่า
กุ่มาวตารในคัมภีร์ปุราณะนั้นแสดงให้เห็นว่าผู้คนในแถบนี้ในอดีตได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากศาสนา
พราหมณ์ฮินดูโดยเฉพาะการนับถือพระวิษณุภายใต้การพบเรื่องเล่าดังกล่าว อย่างไรก็ตามพัฒนาการทาง
ประวัติศาสตร์ก็สามารถสะท้อนผ่านศิลปกรรมโดยเรื่องเล่านี้เป็นมรดกความทรงจำทางสังคมที่ได้รับการ
ถ่ายทอดโดยกลุ่มชนเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวเข้ามาพื้นที่นี้ในราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 ได้นำวัฒนธรรม
และภาษามาด้วยจึงปรากฏการสร้างพระธาตุกระจายในเขตอำเภอเกษตรสมบูรณ์ ภูเขียว พระธาตุสี่หลัง
ได้แก่ พระธาตุกุดจอก พระธาตุท่าเลิงหรือรุ่งช่วง พระธาตุหนองฮี้อัน และพระธาตุสามสวน ปรากฏเรื่องราว
เป็นเรื่องเล่าที่มาของการสร้างสถานที่ซึ่งเล่าว่าพญานาคหรือรุ่งช่วงคร่ำคร่าทำลายคนจึงต้องสร้างพระธาตุปิดรู
พญานาคไว้ ลักษณะการเล่าเรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติซึ่งสถานที่
ดังกล่าวล้วนอยู่ริมน้ำย่อมมีสัตว์ให้โทษและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติคือผีหรือสัตว์พิเศษ ทั้งนี้แนวคิดยัง
กล่าวยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงร่องรอยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนาผีและศาสนาพุทธกล่าวคือ เดิมผู้คน
นับถือผี ปศุจ สัตว์ที่มีอิทธิฤทธิ์ต่อมาเมื่อศาสนาพุทธเข้ามาจึงมีการปะทะความเชื่อนำมาสู่พื้นที่ใหม่ในเชิง
ศาสนา สอดคล้องกับ ปฐม หงส์สุวรรณ (2556) ที่กล่าวว่า ร่องรอยของความคิดเรื่องพื้นศักดิ์สิทธิ์ในความ
เชื่อเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาซึ่งพื้นที่เดิมถูกสร้างหรือนำเสนอขึ้นมา
ใหม่(re-construction) โดยการอยู่ภายใต้ส่วนประกอบของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในโลกพุทธศาสนา ต่อมาเรื่อง
เล่าได้ประกอบสร้างผ่านความคิดของกลุ่มชนซึ่งต่อมาได้เป็นที่มาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือโลกซึ่งพญานาคนั้น
มีลักษณะเหมือนงูอาศัยอยู่ในน้ำ ถ้า ที่มีต ดังนั้นสัณฐานของภูมิประเทศที่สูงและยื่นยาวคล้ายกับงู เป็น
แหล่งน้ำ ก็ได้รับการอธิบายด้วยเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ (sacred narrative) อันเป็นที่อยู่พญานาค เช่น ถ้า
พญานาคที่ภูพระ ถ้ำน้ำที่วัดถ้ำวัวแดง ถ้ำแก้วที่วัดถ้ำแก้ว สันพญานาค ผาหวนาค อย่างไรก็ตามลักษณะ
ดังกล่าวเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรม(cultural landscape) สอดคล้องกับศรีศักร วัลลิโภดม (2560) ที่กล่าวว่า

ภูมิวัฒนธรรมเป็นภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่นจนเป็นที่รู้จักและมีการกำหนดชื่อร่วมกันในลักษณะแผนที่สื่อสารและมักสร้างตำนานเพื่ออธิบายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตามเรื่องเล่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น หมายถึงว่าพลวัตของเรื่องเล่าเกี่ยวกับพยานาคในจังหวัดชัยภูมิก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและได้รับการสร้างเรื่องเล่า เห็นได้จากได้มีเรื่องเล่าพยานาคที่น่าเรื่องพยานาคสี่ตระกูลมาประกอบสร้างความคิดในพื้นที่ใหม่ สะท้อนให้เห็นจากการสร้างรูปเจ้าปู่ศรีสุทโธและเจ้าย่าปทุมมาซึ่งเป็นนาคประจักษ์คำชะโนด รูปปั้นพยานาคสี่ตระกูลที่วัดถาวรชัยศิริ พยานาคองค์ดำแสนศรีรัตนาราชที่วัดสมานมิตร พยานิลภาพที่เทพสถิต เป็นกระบวนการสร้างความหมายใหม่จากเรื่องเล่าที่ตอบสนองความต้องการใหม่โดยที่กระบวนการสำคัญคือการนำคติความเชื่อของพยานาคในพื้นที่อื่นมาอธิบายต้นกำเนิดที่มาของการสร้างพื้นที่โดยเฉพาะการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์(2563) กล่าวว่า การนำข้อมูลคติชนประเภทภาษามาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวมักถูกดัดแปลงเพื่อเพื่อใช้เป็นเนื้อเรื่องในการสื่อความหมายเพื่อสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ จนกลายเป็นระบบพื้นที่ที่สะท้อนวัฒนธรรมสมัยนิยมผ่านเรื่องเล่าที่ส่งผลต่อความเชื่อ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชน

2. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพยานาคในจังหวัดชัยภูมิ

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพยานาคในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวคือ ความเชื่อเกี่ยวกับพยานาคในจังหวัดชัยภูมิสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ คนกับคน คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบของเรื่องเล่าและพิธีกรรม อีกทั้งความเชื่อเรื่องพยานาคในจังหวัดชัยภูมิแสดงให้เห็นถึงร่องรอยของการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติผสมผสานกับศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ฮินดู โดยความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์มีคุณมีโทษเป็นความเชื่อสากลที่เจอในหลากหลายวัฒนธรรม โดยการพบความเชื่อเรื่องพยานาคให้โทษนั้นยังสะท้อนการยำเกรงต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ด้วยความเชื่อเหล่านี้ทำให้สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ยังสามารถให้คุณแก่คนที่เคารพนับถือโดยจะเห็นได้จากความเชื่อเกี่ยวกับนาคสร้างความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเชื่อว่าแหล่งที่อยู่ของนาคนั้นอยู่ใต้น้ำ ถ้า มีอิทธิฤทธิ์ นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องนาคให้ทรัพย์สินเงินทองเป็นความเชื่อที่มามีอิทธิพลมากในปัจจุบันจะเห็นได้จากสถานที่สร้างพยานาคองค์ใหญ่เช่นพยานาคนิลภาพศูนย์ปฏิบัติธรรมเทพสถิต พยานาคสี่ตระกูลที่วัดถาวรชัยศิริ อำเภอคอนสาร มีสถานที่กราบไหว้และเสี่ยงโชคอยู่เสมอ ดังนั้นความเชื่อเกี่ยวกับพยานาคให้ทรัพย์สินควรถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกระแสนิยม (popular culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ส่งผลมาจากการสื่อสารมวลชนผ่านละคร ภาพยนตร์และสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เกิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจนทำให้ความเชื่อเรื่องพยานาคแพร่กระจายไปทั่วจังหวัดชัยภูมิ ความเชื่อดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญลือ วันทายนต์ (2555) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นปรากฏการณ์ทางจิตประเภทหนึ่งซึ่งมีปรากฏแก่ทุกคนในสังคม ทางจิตวิทยาถือว่าความเชื่อเป็นทัศนคติประเภทหนึ่ง อันเป็นการแสดงออกถึงความพร้อมของจิตใจ และประสาทที่เกิดจากประสบการณ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลในการสนองตอบต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ทัศนคติจัดเป็นหน่วยภาวะทางจิตหน่วยหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมประเภทหนึ่ง และในกรณีที่ไม่มามีอิทธิพลจากทัศนคติอื่น ๆ ประกอบกับบุคคลนั้นอยู่ในเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับทัศนคตินั้นแล้ว ก็จะสามารถคาดพฤติกรรมได้ เพราะพฤติกรรมเป็นผลโดยตรงจากทัศนคตินั้น ดังนั้นภาพรวมของความเชื่อจึงเป็นลักษณะสำคัญที่สะท้อนสังคม ทั้งนี้รูปธรรมของความเชื่อคือพิธีกรรมยังสะท้อนภาพการนับถือพยานาคเป็นอย่างมากจนก่อเกิดพื้นที่ในเชิงพิธีกรรมขึ้นทั่วจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะพยานาคนิลภาพซึ่งได้สื่อสังคมออนไลน์รวมถึงผู้มีอิทธิพลทางความคิดหรือ influencer ซึ่งนำผลิตซ้ำเนื้อหาทำให้ความเชื่อ

เหล่านั้นก่อให้เกิดพิธีกรรมทำให้ผู้คนเข้ามาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมที่ทางส่วนกลางหรือวัด
ดำเนินการ หรือพิธีกรรมที่ประชาชนต่างเข้ามาประกอบพิธีล้วนแต่สร้างเม็ดเงินมหาศาล สอดคล้องกับ
กาญจนา แก้วเทพ (2560) ที่กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นภาษาที่สร้างสรรค์ได้ซึ่งเป็นคุณลักษณะในรูปแบบการ
สื่อสารที่แนวหนึ่งนั้นจะมีมิติความเข้มงวด มีกฎกติกาบังคับไว้ชัดเจนแต่ก็เป็นพื้นที่ที่สร้างสรรค์และ
ออกแบบท่วงท่าลีลาใหม่ ๆ ตลอดเวลา โดยเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติแต่เนื้อหายังคงแสดงให้เห็น
ถึงความเชื่อของสิ่งนั้น ๆ ถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคปรากฏพิธีกรรมใหม่ เช่น บวงสรวงพญานาค
สมโภชพญานาค บรรจดวงใจพญานาค การสักการะพญานาค มีรูปแบบปรับเปลี่ยนไปตามเจตนาของ
ผู้สร้าง อย่างไรก็ตามรูปแบบพิธีกรรมแบบดั้งเดิมยังปรากฏในความเชื่อพิธีกรรมในท้องถิ่นเช่น กลุ่มล่ำฟ้าที่ภู
พระซึ่งมีความเชื่อผสมผสานผีฟ้ากับพญานาคด้วย อย่างไรก็ตามพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคยังปรากฏในทุก
พื้นที่ที่มีรูปปั้นพญานาคมากน้อยขึ้นอยู่กับกระแสนิยม

3. ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมเกี่ยวกับคตินพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ

ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมเกี่ยวกับคตินพญานาคในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวคือ การผลิตซ้ำ
เป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำซ้ำอิงกับแนวคิดกับการผลิตซ้ำเพื่อการบริโภค โดยกระบวนการ
ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมินั้นได้มีกระบวนการผลิตซ้ำในเรื่องของเรื่องเล่า
พญานาคผ่านแนวคิดสำคัญก็คือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ดังจะเห็นได้จากการนำแนวคิดเรื่องพญานาคมา
จากพื้นที่อื่นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมสมัยนิยมและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการผลิตโดยการผลิต
เริ่มต้นจากกระบวนการทางความคิดของผู้สร้างถือว่าเป็นผู้ผลิต นำมาสู่การปฏิบัติซึ่งถือเป็นกรรมวิธีการ
ผลิตซ้ำเรื่องเล่าผ่านโซเชียลมีเดียซึ่งเห็นได้จากสื่อที่เล่าเรื่องพญานาคนิตภาพ พญานาค 4 ตระกูล รวมไปถึง
ถึงกระแสการท่องเที่ยวด้วยการนำแนวคิดพญานาคเชื่อมโยงกับแหล่งธรรมชาติที่สันพญานาคอุทยาน
แห่งชาติภูแล่นคาอำเภอมืองจังหวัดชัยภูมิ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ วัชรภรณ์ ดิษฐ์ปาน (2558) ที่
กล่าวว่าการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเป็นการหยิบยกเอาวัฒนธรรมบางอย่างขึ้นมาให้ความหมายและให้คุณค่า
ผ่านวิธีการปฏิบัติใหม่ๆหรือกิจกรรมวัฒนธรรมใหม่อันทำให้วัฒนธรรมนั้นได้รับการเน้นย้ำหรือโดดเด่นมี
ชีวิตขึ้นมาในพื้นที่ใหม่หรือบริบทที่ไม่เคยมีมาก่อน การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงก่อให้เกิดการนำวัฒนธรรม
มาผลิตใหม่ในวัตถุประสงค์ใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังเช่นการนำแนวคิดเรื่องพญานาคมาใช้ใน
พื้นที่จังหวัดชัยภูมิซึ่งไม่มีแนวคิดเรื่องพญานาค 4 ตระกูลหรือพญานาคนิตการองค์ดำเนินสิทธิจินตนา
การชราขมาก่อน กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นแนวคิดแต่ยังเป็นปฏิบัติการในเรื่องพิธีกรรมรวมถึง
ศิลปกรรมในคตินพญานาคของจังหวัดชัยภูมิด้วยซึ่งลักษณะของประติมากรรมของคตินพญานาคในจังหวัด
ชัยภูมิดั้งเดิมมีการใช้วัสดุที่เป็นหินเป็นอิฐเป็นปูนปั้นในโบราณสถานโบสถ์หรือโบราณสถานในวัฒนธรรม
ขอมโบราณ อย่างไรก็ตามการเข้ามาของยุคสมัยใหม่ทำให้การผลิตซ้ำด้านศิลปกรรมในคตินพญานาคมีการใช้
วัสดุสมัยใหม่เพื่อตอบสนองและมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้ทันสมัยแฟนตาซีมากขึ้นตอบสนองผู้ชมรวมไป
ถึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามามีประสบการณ์ผ่านพื้นที่จังหวัดชัยภูมิการปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องพญานาคด้วย
การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมนั้นสอดคล้องกับ ชำนาญ เกิดข้อ และคณะ (2566) ที่กล่าวว่าพญานาค เป็นสัตว์
กึ่งเทพเป็นเครื่องหมายของความอุดมสมบูรณ์และเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาซึ่งพญานาคมีคุณูปการที่มี
ต่อสังคมไทย ด้านประเพณี เช่นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบั้งไฟ พญานาค ด้านนาฏกรรม เช่น นาฏกรรมงาน
แสดงแสงสีเสียงเปิดตำนานบั้งไฟพญานาคจังหวัดหนองคาย นาฏกรรมพุทธบูชาลีลานคราขจังหวัด
หนองคาย ด้านการท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวป่าคำชะโนดจังหวัดอุดรธานี งานประเพณีบั้งไฟ
พญานาค 15 คำเดือน 11 จังหวัดหนองคาย แลนด์มาร์คพญาศรีสัตตนาคราชจังหวัดนครพนม ซึ่งในด้าน

เศรษฐกิจ เช่น สินค้าทางรูปพญานาคจังหวัดอุดรธานี การสื่อสารการตลาดด้วยการเล่าเรื่องพญานาคและมณีนาคาของกรุงเทพฯอีกทั้ง ด้านศิลปกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือสวดลายพญานาคจังหวัดอุดรธานี ศิลปกรรมรูป พญานาคล้อมรอบกำแพงวัดหรืออุโบสถในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และ ศิลปะการทอผ้าสัญลักษณ์นาคของชาวไทยล้านนาและอีสานซึ่งในจังหวัดชัยภูมิการประกอบสร้างพื้นที่จากเรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคสร้างพลวัตด้านเศรษฐกิจและเกิดการสร้างความหมายของพื้นที่ใหม่ในเชิงความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาค

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พญานาค เรื่องเล่า ความเชื่อและพิธีกรรมในจังหวัดชัยภูมิ” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นดังนี้ เรื่องเล่าเป็นการใช้ถ้อยคำสำคัญเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความหมายของสถานที่อันเป็นความทรงจำร่วมทางสังคมในการศึกษาพลวัตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยเรื่องเล่ามีส่วนในการอธิบายความเชื่อซึ่งแสดงโลกทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอีกทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติโดยมีพิธีกรรมเป็นแนวปฏิบัติที่ประกอบสร้างให้เรื่องเล่าและความเชื่อมีพลังในการขับเคลื่อนชีวิตและสร้างภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจอีกทั้งการผลิตซ้ำเป็นกลไกนำไปสู่วัฒนธรรมประชานิยมและการท่องเที่ยว

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคในจังหวัดชัยภูมิที่ปรากฏแสดงถึงการเข้ามาของเรื่องเล่าพญานาคในฐานะชาตภพพระพุทธศาสนาซึ่งต่อมาวัฒนธรรมขอมนำระบบคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่าคัมภีร์ปุราณะเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความหมายในทางศาสนาผ่านศิลปกรรมบนทับหลัง โดยเมื่อกลุ่มวัฒนธรรมลาวเข้ามาสู่พื้นที่ได้นำความเชื่อเรื่องงูขวงหรือพญานาคประกอบสร้างความหมายให้พระธาตุแสดงให้เห็นถึงเรื่องเล่าเป็นมรดกทางความทรงจำร่วมทางสังคมแสดงให้เห็นการปะทะแนวคิดระหว่างศาสนาพุทธและความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ในปัจจุบันเรื่องเล่าพญานาคได้รับการขับเคลื่อนผ่านวัฒนธรรมประชานิยมส่งผลให้เกิดแนวคิดการผลิตซ้ำจากสื่อสารมวลชนจนเกิดเป็นการประกอบสร้างความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิซึ่งสะท้อนพลวัตทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่าและความเชื่อเกี่ยวกับพญานาค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. รวบรวมเรื่องเล่าพญานาคจังหวัดชัยภูมิเปรียบเทียบกับความเชื่อพญานาคพื้นที่อื่น
2. ศึกษาพิธีกรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. สร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อสื่อสารไปให้กลุ่มเป้าหมายอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. สร้าง “เส้นทางความเชื่อพญานาคเพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเสนอว่าการออกแบบเส้นทางควรเคารพระบบความเชื่อท้องถิ่น ไม่ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ถูกลดทอนเหลือเพียงสินค้า

2. นำองค์ความรู้เรื่องพญานาค รูปแบบลวดลายพิธีกรรม หรือสัญลักษณ์ท้องถิ่น มาสร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้า ลายจก งานหัตถกรรม ของที่ระลึก

3. ศึกษาการต่อรองและช่วงชิงความหมายเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมพญานาคของชาวบ้านและหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2560). *เครื่องมือทำงานวัฒนธรรมชุมชนและสื่อพิธีกรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566). *พระธาตุท่าเลิง (ธาตุสูงซวง)*. ฐานข้อมูล Cultural Map Thailand. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://dp.culturalmapthailand.info>.
- ชำนาญ เกิดช่อ, ฐิติพร สะสม, พระมหาศุภวัฒน์ บุญทอง, กฤติยา ถ้ำทอง, และ พระมหาถนอม ฐานวโร. (2566). *พญานาค: ความเป็นมา ความเชื่อ และคุณูปการต่อสังคมไทย*. วารสารมจรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 1(7).
- ณัฐอร นพเคราะห์, จันทิมา เขียวแก้วและทิพย์พิรุณ พุ่มดวง. (2566). *ความเชื่อเรื่องพญานาคในบริบทสังคมไทย*. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7 (6).
- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). *เปิดเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อ “พญานาค” แห่งลุ่มแม่น้ำโขง 5 จังหวัดภาคอีสาน*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2568. จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/198437>.
- บุญลือ วันทายนต์. (2555). *สังคมวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้ว มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก เล่มที่ 28: ขุททกนิกาย ชาดก มหานิบาต ฎริทตชาดก*. กรุงเทพฯ: ผู้พิมพ์.
- วัชรภรณ์ ดิษฐ์ปาน. (2558). *การสืบทอดและการผลิตซ้ำประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระอุปคุตในสังคมไทยปัจจุบัน*. ประเพณีสร้างสรรค์ในสังคมไทยร่วมสมัย. ศิราพร ณ ถลาง บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศานติ ภัคดีคำ. (2556). *นาคบัลลังก์พระนารายณ์ผู้พิทักษ์พระศาสนา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2560). *สร้างบ้านแปงเมือง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์. (2563). *คติชนกับการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Marketeer Team. (2561). *ถอดรหัสแผ่นฟิล์ม “นาคี 2” ทำไม 10 วัน = 450 ล้านบาท*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2568. จาก <https://marketeeronline.co/archives/79419>.
- Dallapiccola, A. L. (2002). *Dictionary of Hindu Lore and Legend*. London: Thames & Hudson.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุน
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Factors affecting the entry into higher positions Of support staff at
Chaiyaphum Rajabhat University

ชินวร ศิริบุตร
Chinnaworn Siribut

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Office of the President, Chaiyaphum Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Komain5229@gmail.com

Received 21/11/2025 | Revised 23/11/2025 | Accepted 23/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และ 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยใช้แนวคิดของ Maslow ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพของ De Cenzo & Robbins และหลักการ Career Path Management เป็นกรอบการวิจัย การวิจัยเป็นแบบเชิงปริมาณ โดยมีประชากร จำนวน 115 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 89 คน ด้วยสูตร Taro Yamane วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล มีผลในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.92$) โดยแรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร เจตคติต่อวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญ, ปัจจัยด้านองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$) ได้แก่ โครงสร้างและนโยบายองค์กร การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ระบบบริหารทรัพยากรบุคคล และการพัฒนาอบรม และปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงมาก ($\bar{x} = 4.89$) โดยวินัยในการทำงาน จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการเรียนรู้งาน และผลงาน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สอดคล้องกับเกณฑ์พิจารณาเลื่อนตำแหน่งของสายสนับสนุน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของบุคลากรสายสนับสนุน ได้แก่ ความก้าวหน้าในอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.47$) โดยการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความก้าวหน้าในตำแหน่งเงินเดือน และโอกาสได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น ทั้งหมดสะท้อนกรอบของ Career Advancement ซึ่งมองว่าตำแหน่ง เงินเดือน และการพัฒนาตนเองเป็นตัวชี้วัดหลัก

โดยสรุป การเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนเกิดจากปัจจัยด้านบุคคล องค์กร และคุณภาพการทำงานที่ส่งผลร่วมกัน โดยเฉพาะแรงจูงใจ วินัย มนุษยสัมพันธ์ และการพัฒนาตนเอง มหาวิทยาลัยสามารถใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย HR และพัฒนาระบบ Career Path เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารบุคคลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พนักงานสายสนับสนุน; ตำแหน่งที่สูงขึ้น

Abstract

The objectives of this research were (1) to study opinions regarding the factors influencing advancement into higher positions among support staff at Chaiyaphum Rajabhat University, and (2) to analyze the factors affecting the advancement of support personnel into higher positions at the university. The study employed the conceptual frameworks of Maslow's Hierarchy of Needs, Herzberg's Two-Factor Theory, the Career Development Theory of De Cenzo and Robbins, and the principles of Career Path Management. This research adopted a quantitative approach. The population consisted of 115 individuals, and a sample of 89 participants was obtained using Taro Yamane's formula. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that

1. The findings revealed that opinions regarding the factors influencing advancement into higher positions comprised three dimensions. First, individual factors had the highest level of influence ($\bar{x}=4.92$), with work motivation, organizational commitment, professional attitude, and self-development being key components. Second, organizational factors showed a high level of influence ($\bar{x}=3.58$), particularly organizational structure and policies, leadership support, the human resource management system, and training and development. Third, performance factors demonstrated a very high influence ($\bar{x}=4.89$), emphasizing work discipline, ethics, interpersonal relations, job-learning ability, and work performance—all of which aligned with promotion criteria for support staff positions.

2. The analysis of factors influencing advancement into higher positions further indicated that career advancement was at a high level ($\bar{x}=3.47$). Self-development had the highest mean score, followed by positional advancement, salary progression, and opportunities for promotion. These results reflected the framework of Career Advancement, which identifies position, salary, and self-development as the core indicators of professional growth.

In conclusion, advancement into higher positions among support staff resulted from the combined influence of individual, organizational, and performance-related factors. Motivation, discipline, interpersonal relationships, and continuous self-development played particularly significant roles. The findings provided useful evidence for the university to enhance HR policies and strengthen its Career Path system to promote sustainable and effective personnel management.

Keywords: Support Staff; Higher Positions

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ระบบอุดมศึกษาของไทยได้ขับเคลื่อนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2570 ซึ่งผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนากำลังคนคุณภาพและระบบบริหารบุคลากรให้มีความคล่องตัว โปร่งใส และตอบสนองต่อการแข่งขันเชิงสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 งานวิจัยร่วมสมัยในรอบ 1–2 ปี เช่น Kannakarn Chumpoo (2020), Uraivan Srikham (2018–2019) และ Chonthicha Nakarat (2020) ต่างรายงานว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร ระบบ HR และคุณภาพการทำงาน เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดโอกาสความก้าวหน้าในตำแหน่งของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยของรัฐ อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยส่วนใหญ่ยังเน้นการวิเคราะห์ใน “ภาพรวมของมหาวิทยาลัยไทย” หรือ “เฉพาะกลุ่มบุคลากรด้านวิชาการ” ขณะที่การศึกษาเชิงลึกเฉพาะกลุ่ม “พนักงานสายสนับสนุน” ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีบริบทเฉพาะด้านโครงสร้างตำแหน่ง ระบบการจ้าง และเส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) ตามอำนาจของสภามหาวิทยาลัย ยังพบจำนวนจำกัดมาก ช่องว่างเชิงองค์ความรู้นี้จึงก่อให้เกิดความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยเชิงระบบและเชิงบุคคลที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งของพนักงานสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิอย่างเป็นระบบและทันสมัย เพื่อสะท้อนสถานการณ์จริงภายใต้บริบทนโยบายยุคปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย และบริการวิชาการ โดยอาศัยระบบสนับสนุนภายในหน่วยงานจำนวนมาก ทั้งพนักงานประจำมหาวิทยาลัยประเภทวิชาชีพเฉพาะ เชี่ยวชาญเฉพาะ และประเภททั่วไป รวม 115 คน ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการทางวิชาการและบริหารทั้งหมดของมหาวิทยาลัย กลุ่มพนักงานสายสนับสนุนจึงมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร แต่กลับเป็นกลุ่มที่ยังได้รับความสนใจด้านเส้นทางความก้าวหน้า (Career Advancement) น้อยกว่าบุคลากรในสายวิชาการ จากข้อมูลภายในพบว่า แม้มหาวิทยาลัย ได้กำหนดข้อบังคับว่าด้วยการแต่งตั้งพนักงานสายสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น พ.ศ. 2565 แล้ว แต่ยังคงพบปัญหาเชิงปฏิบัติ เช่น การรับรู้เส้นทางความก้าวหน้าไม่เท่ากัน ความไม่ชัดเจนของเกณฑ์ตำแหน่ง ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสพัฒนา และความแตกต่างของสมรรถนะรายบุคคล ซึ่งส่งผลต่อกำลังใจและการรักษาบุคลากรในระยะยาว ในฐานะนักวิจัยที่มีประสบการณ์ทำงานด้านบริหารทรัพยากรบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงมองเห็นความจำเป็นในการศึกษาปรากฏการณ์นี้อย่างมีหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่การออกแบบระบบ Career Path ที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิอย่างแท้จริง

การศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบายและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ระหว่างเดือนมีนาคม–พฤศจิกายน 2568 ในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ใช้แนวคิดของ Maslow, Herzberg, De Cenzo & Robbins และหลักการ Career Path Management เป็นกรอบวิเคราะห์หลัก เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงอนุมานเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งของบุคลากร บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยระหว่าง “ปัจจัยด้านบุคคล องค์กร คุณภาพการทำงาน และมิติของความก้าวหน้า” พร้อมทั้งอภิปรายเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ (theory & practice) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารเส้นทางความก้าวหน้า

ในสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยไทย และเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบ HR ที่โปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์อุดมศึกษาในปัจจุบัน

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ความเป็นมา วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สรุป และ ข้อเสนอแนะของการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบุคคล ด้านองค์การ และด้านคุณภาพการทำงานที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นอยู่ในระดับสูง
2. มิติของความก้าวหน้าในอาชีพ ได้แก่ การพัฒนาตนเอง ความก้าวหน้าในตำแหน่ง เงินเดือน และโอกาสได้รับตำแหน่งสูงขึ้นไปมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับความก้าวหน้าในสายอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัจจัยภายในองค์กร กฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานการกำหนดตำแหน่งที่สูงขึ้น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพ

แนวคิดเรื่อง “อาชีพ” ในวรรณกรรมที่ทบทวนมองว่าอาชีพไม่ใช่เพียงงานเลี้ยงชีพ แต่คือลำดับขั้นของตำแหน่งงานตลอดช่วงชีวิตที่สะท้อนตัวตน ความรู้ ทักษะ และคุณค่าของบุคคล (De Cenzo & Robbins, 1994; ชูชัย สมितिไกร, 2554) โดยเพ็ชรี รูปะวิเชตร (2546) เน้นว่าบุคคลยุคการเปลี่ยนแปลงรุนแรงจำเป็นต้องวางแผนอาชีพ (career planning) รู้เส้นทางอาชีพ (career path) และพัฒนาอาชีพ (career development) อย่างเป็นระบบ วรรณกรรมยังชี้ว่าอาชีพเกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลองค์กร และสภาพแวดล้อมงานเพื่อตัดสินใจและเติบโตในสายงาน (บุญชัย พิทักษ์ดำรงกิจ, 2549) อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทั่วไป ยังไม่ได้นำกรอบความหมายอาชีพ/เส้นทางอาชีพมาประยุกต์เฉพาะกับอาชีพสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภายใต้โครงสร้างตำแหน่งและกฎหมายเฉพาะของสถาบันอุดมศึกษาไทย จึงยังไม่ชัดเจนว่าพนักงานสายสนับสนุนมองอาชีพและเส้นทางอาชีพของตนต่างจากบุคลากรสาขาวิชาการหรือหน่วยงานอื่นอย่างไรในบริบทจริงของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

2. แนวคิดเกี่ยวกับความก้าวหน้าในสายอาชีพ

วรรณกรรมที่ทบทวนให้ภาพความก้าวหน้าในอาชีพ ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะงานในทาง ที่ดีขึ้น ทั้งด้านตำแหน่ง เงินเดือน บทบาท และโอกาสพัฒนา (ปานทิพย์ บุญยะสุด, 2540; ดุษฎี ชูสังกิจ, 2538) แนวคิด Career Progression และโอกาสก้าวหน้าในอาชีพเน้นการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การอบรมดูงาน และการยกระดับสถานภาพทางวิชาชีพ (นฤมล นิราทร, 2534; จันทรธรรม เรือนแป้น, 2540) นักวิชาการหลายท่านสรุปตรงกันว่าความก้าวหน้าในอาชีพสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน แรงจูงใจ และความผูกพันต่อองค์กร (สุรพล ปธานวนิช, 2544; Delamotte & Takezawa, 1984) อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่วัดเชิงปริมาณว่ามิติความก้าวหน้า 3 ด้านหลัก ตำแหน่ง เงินเดือน การพัฒนาตนเอง (ประณต นันทิยะกุล, 2535) มีน้ำหนักความสำคัญอย่างไรในมุมมองพนักงานสายสนับสนุนราชการ และแต่ละมิติสัมพันธ์กับการเลื่อนตำแหน่งจริงในองค์กรอุดมศึกษาไทยมากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่มีข้อบ่งชี้เฉพาะของตนเอง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ

แนวคิดการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพมองว่า Career Progression เป็นผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการจัดการอาชีพที่เริ่มจากการวางแผนอาชีพ (career planning) การพัฒนาอาชีพ (career development) และการสนับสนุนจากองค์กร (นฤมล นิราทร, 2534; ปานทิพย์ บุญยะสุด, 2540) De Cenzo และ Robbins (1994) มองการพัฒนาอาชีพเป็นกระบวนการที่องค์กรช่วยให้บุคลากรจัดการอาชีพของตนผ่านการประเมินศักยภาพ การกำหนดเส้นทางอาชีพ และการฝึกอบรม ขณะที่ ญัฎฐพันธ์ เขจรนันท์ (2541) เน้นวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอาชีพทั้งการพัฒนาทรัพยากรจากประสบการณ์ การสนับสนุนคนเก่ง และการเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง หลักการเหล่านี้ชี้ว่าการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากองค์กรและบุคลากร อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานที่อธิบายอย่างเป็นรูปธรรมว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้ออกแบบระบบ/กิจกรรมพัฒนาอาชีพให้พนักงานสายสนับสนุนอย่างไร และกลไกเหล่านั้นเชื่อมโยงกับโอกาสเลื่อนตำแหน่งจริงมากน้อยเพียงใด

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ

ประณต นันทิยะกุล (2535) สรุปปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพราชการ ได้แก่ องค์กร/หน่วยงาน ผู้ปฏิบัติงาน และคุณภาพการทำงาน โดยองค์กรมีบทบาทเปิดโอกาสเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง และส่งเสริมวิชาการ ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความตั้งใจ พัฒนาความรู้ทั้งวิชาการและเชิงปฏิบัติ และมีคุณลักษณะเช่น ซื่อสัตย์ มีวินัย มีมนุษยสัมพันธ์ (ประณต นันทิยะกุล, 2535) คุณภาพการทำงานประกอบด้วยภารกิจงาน การเรียนรู้งาน และการเรียนรู้เพื่อนร่วมงาน ซึ่งล้วนผลักดันโอกาสเติบโตในอาชีพ อย่างไรก็ตาม งานส่วนใหญ่ยังเน้นการอธิบายปัจจัยแยกส่วน ไม่ได้ทดสอบเชิงสถิติในโมเดลเดียวที่ผสมปัจจัยด้านบุคคล องค์กร และคุณภาพการทำงาน เพื่ออธิบายโอกาสเลื่อนตำแหน่งของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยอุดมศึกษา โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิซึ่งมีบริบทตำแหน่งและเกณฑ์เฉพาะของตนเอง

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ

บทที่ 2 ได้รวบรวมทฤษฎีสำคัญด้านอาชีพและความก้าวหน้า เช่น ลำดับขั้นความต้องการของ Maslow, ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg, ทฤษฎีพัฒนาการอาชีพของ Super, Holland, Roe, Ginsberg ตลอดจนแนวคิดของ Krumboltz และ Tiedemann ซึ่งช่วยอธิบายการเลือกอาชีพ การเติบโต

และแรงจูงใจในการทำงาน (ณพงศ์ กปิตถัย, 2543; นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2528) ทฤษฎีเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ความก้าวหน้าในอาชีพเกี่ยวข้องกับ การตอบสนองความต้องการทุกระดับ การได้รับความสำเร็จ/การยอมรับ และพัฒนาการต่อเนื่องตามช่วงวัย (Super, 1990; Holland, 1997) อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่เป็นการหยิบยืมทฤษฎีเพื่ออธิบายเชิงแนวคิดยังไม่มีการทดสอบหรือปรับแบบจำลองทฤษฎีเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพนักงานสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เช่น การพิสูจน์เชิงประจักษ์ว่า ปัจจัยจูงใจของ Herzberg หรือระดับความต้องการของ Maslow ทำนายโอกาสเลื่อนตำแหน่งในระบบ ตำแหน่งพนักงานมหาวิทยาลัยได้จริงเพียงใด

6. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัจจัยภายในองค์กร

ส่วนของปัจจัยภายในองค์กรใช้กรอบ McKinsey's 7S Framework ในการอธิบายตัวแปรด้าน Strategy, Structure, System, Style, Staff, Skill และ Shared Values ว่าเชื่อมโยงกันและเป็นฐานของความสำเร็จองค์กร (McKinsey) โดยชี้ว่าการพัฒนาความก้าวหน้าของบุคลากรต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์ โครงสร้าง ระบบ HR รูปแบบภาวะผู้นำ และค่านิยมร่วมขององค์กร แนวคิดนี้ช่วยให้มอง Career Path ของพนักงานสายสนับสนุนในฐานะผลลัพธ์ของการจัดการปัจจัย 7S ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานศึกษาที่ใช้กรอบ 7S วิเคราะห์เชิงลึกว่าปัจจัยภายในใดใน 7S มีอิทธิพลต่อการเลื่อนตำแหน่งของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และยังไม่ชัดเจนว่าค่านิยมร่วม/โครงสร้างราชภัฏมีลักษณะเฉพาะที่อาจสร้างข้อจำกัดหรือโอกาสด้านความก้าวหน้าแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นอย่างไร

7. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารทบทวนได้กล่าวถึงกรอบกฎหมายสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ที่เปิดให้สถาบันอุดมศึกษามีพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา และให้สภามหาวิทยาลัยออกข้อบังคับด้านตำแหน่ง การจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง วินัย และระบบอูุ่ทธรมณ์ได้เอง กฎหมายดังกล่าวทำให้ระบบ HR ของมหาวิทยาลัยมีความหลากหลายทั้งด้าน อัตราค่าจ้าง ค่าตอบแทน และเส้นทางความก้าวหน้า นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับกรอบ PMQA หมวดทรัพยากรบุคคล ที่เน้น Career Path ที่โปร่งใส อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการอธิบายกรอบกฎหมายและข้อบังคับแล้ว แต่ยังไม่มีการศึกษาเชิงประจักษ์ที่วิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย/ข้อบังคับ ที่มีต่อโอกาสเลื่อนตำแหน่งจริงของพนักงานสายสนับสนุน เช่น กติกาเรื่องงบประมาณและอัตราค่าจ้างตามข้อบังคับส่งผลจำกัดความก้าวหน้าเพียงใด และมีผลต่อความรู้สึกเรื่องความเป็นธรรมของบุคลากรอย่างไร

8. มาตรฐานการกำหนดตำแหน่งที่สูงขึ้น

ตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ว่าด้วยมาตรฐานการกำหนดระดับตำแหน่งและการแต่งตั้งพนักงานสายสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น พ.ศ. 2565 ซึ่งกำหนดให้การยกระดับตำแหน่งต้องสอดคล้องกับกรอบจำแนกตำแหน่งของ ก.บ.ม. เพิ่มความรับผิดชอบ/ความยุ่งยากของงานอย่างชัดเจน และต้องไม่เพิ่มงบประมาณเงินเดือนหรืออัตราค่าจ้าง มาตรฐานนี้สร้างกรอบเกณฑ์ให้การเลื่อนตำแหน่งของพนักงานสายสนับสนุนมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในทางทฤษฎี อย่างไรก็ตามที่สำคัญคือ ข้อบังคับดังกล่าวเพิ่งออกปี 2565 ยังไม่มีงานวิจัยที่ติดตามผลการใช้จริง ว่ามาตรฐานตำแหน่งใหม่นี้เพิ่ม/ลดโอกาสการเลื่อนตำแหน่งมากน้อยเพียงใด ส่งผลอย่างไรต่อแรงจูงใจและการพัฒนาตนเองของพนักงานสายสนับสนุน และมีความเหลื่อมล้ำระหว่างประเภทตำแหน่ง (วิชาชีพเฉพาะ/ทั่วไป/ผู้บริหาร) หรือไม่

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นความก้าวหน้าในตำแหน่งของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยไทย โดยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัจจัยด้านบุคคล องค์การ และคุณภาพงาน ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในสายอาชีพ เริ่มจากมิติด้านบุคคล นักวิจัยหลายท่าน ได้แก่ สุวลักษณ์ อารยางกูร (2555), จุรีรัตน์ จอมวุฒิ (2550), ศิริพร นามนาค (2560) และชุติมา เกษมสุข (2562) ต่างพบว่าแรงจูงใจ ทักษะติดต่อวิชาชีพ ความผูกพันต่อองค์กร การพัฒนาตนเอง และความตั้งใจเรียนรู้งาน ล้วนเป็นตัวแปรสำคัญที่ผลักดันความก้าวหน้าในตำแหน่ง โดยเฉพาะแรงจูงใจภายในและการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ซึ่งทำให้บุคลากรมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งเร็วขึ้นและมีความพร้อมต่อความรับผิดชอบที่สูงขึ้น

ในมิติด้านองค์การ งานวิจัยของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2554), ประณต นันทิยะกุล (2535), กรรณกานต์ ชุมภู (2563) และอุไรวรรณ ศรีคำ (2561) สอดคล้องกันว่าโครงสร้างองค์กร นโยบาย HR เส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และระบบพัฒนาบุคลากร เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อโอกาสการเลื่อนตำแหน่ง ความโปร่งใสของระบบ HR และการมีเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สร้างความเป็นธรรม ลดความคลุมเครือ และทำให้บุคลากรมีทิศทางในการพัฒนาตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Career Development Process ที่ชี้ว่าระบบการประเมินและการจัดการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าได้ในระดับองค์กรรวมขององค์กร

ด้านคุณภาพการปฏิบัติงาน งานของประณต นันทิยะกุล (2535), กฤตยา ศรีเมือง (2558), วรางคณา นิลเขียว (2560) และสุนิสา แสงทอง (2562) ต่างชี้ตรงกันว่าความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ความร่วมมือในการทำงาน การเรียนรู้งาน วินัย จริยธรรม ความรับผิดชอบ และผลงานเชิงประจักษ์ เป็นดัชนีบ่งชี้ศักยภาพที่สำคัญที่สุดของบุคลากรสายสนับสนุน โดยเฉพาะผลงานและความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg ที่ให้ความสำคัญกับ Achievement และ Work Itself ว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ

สุดท้าย ในมิติด้านความก้าวหน้าในอาชีพโดยรวม งานวิจัยของประณต นันทิยะกุล (2535), สมหญิง บุญยีน (2561), ชลธิชา นาคะรัตน์ (2563) และอรุณี ธรรมสโรช (2560) ต่างให้ภาพสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบสำคัญของ Career Advancement ได้แก่ ตำแหน่ง เงินเดือน และการพัฒนาตนเอง รวมถึงปัจจัยด้าน Career Mobility เช่น การโยกย้ายหรือการเลื่อนชั้น ทั้งหมดนี้ล้วนมีบทบาทในการกำหนดเส้นทางการเติบโตของบุคลากรสายสนับสนุนในระบบอุดมศึกษาไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปแนวคิดสำคัญที่เป็นแกนกลางของงานวิจัยนี้ได้ว่า การก้าวเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับ 3 มิติหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านบุคคล เช่น เจตคติ แรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร การพัฒนาตนเอง และคุณภาพการปฏิบัติงาน ตามกรอบทฤษฎีของ Maslow และ Herzberg (2) ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ โครงสร้าง นโยบาย ระบบ HR ภาวะผู้นำ และมาตรฐานตำแหน่งที่กำหนดโดยกฎหมายและข้อบังคับของสภามหาวิทยาลัย และ (3) ระบบความก้าวหน้าในอาชีพ ตามแนวคิด Career Development และ Career Path Management ที่เชื่อมโยงตำแหน่ง เงินเดือน และการพัฒนาตนเองเข้าด้วยกัน โดยงานวิจัยเดิมส่วนใหญ่ยังไม่เคยศึกษาร่วมกันแบบบูรณาการในบริบทเฉพาะของ “มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” จึงทำให้ประเด็นนี้มีความจำเป็นต่อการวิจัยเพื่อเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านบุคคล เช่น เจตคติ แรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร การพัฒนาตนเอง และคุณภาพการปฏิบัติงานตามกรอบทฤษฎีของ Maslow และ Herzberg (2) ปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ โครงสร้าง นโยบาย ระบบ HR ภาวะผู้นำ และมาตรฐานตำแหน่งที่กำหนดโดยกฎหมายและข้อบังคับของสภามหาวิทยาลัย และ (3) ระบบความก้าวหน้าในอาชีพ ตามแนวคิด Career Development และ Career Path Management ที่เชื่อมโยงตำแหน่ง เงินเดือน และการพัฒนาตนเองเข้าด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย (1) เพศ (2) อายุ (3) สถานภาพ (4) ระดับการศึกษาสูงสุด (5) ประเภทตำแหน่ง (6) ประสบการณ์ทำงาน และ (7) อัตราเงินเดือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคำถามปัจจัยด้านบุคคล (Individual Factors) ปัจจัยด้านองค์การ (Organizational Factors) และปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน (Performance Factors) โดยเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือก 5 ระดับตามแบบของ Likert (1961)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือก 5 ระดับตามแบบ Likert (1961)

ทั้งนี้ ในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีการกำหนดเกณฑ์ถือหลักกว่าจะต้องให้ทุกระดับมีช่วงคะแนนเท่ากัน จะเห็นได้ว่าคะแนนสูงสุด 5 คะแนน และต่ำสุด 1 คะแนน ซึ่งมีช่วงห่างหรือพิสัยของคะแนนเท่ากับ $5-1 = 4$ มี 5 ระดับ โดยแต่ละระดับควรมีช่วงห่างเท่ากับ $4/5 = 0.8$ การแปลผลระดับคะแนนเฉลี่ยปัจจัยด้านบุคคล (Individual Factors) ปัจจัยด้านองค์การ (Organizational Factors) และปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน (Performance Factors) ต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41- 4.20	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการตรวจประเมินคุณภาพ ความถูกต้องของภาษา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความตรงของเนื้อหาไว้ที่ 0.66 ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบในส่วนของ ความชัดเจนในภาษา ระยะเวลาที่ใช้ในการทำความเข้าใจเพื่อตอบคำถามและความสะดวกในการนำเครื่องมือไปใช้ แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่น ไว้ที่ 0.7 โดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. เพื่ออธิบายคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง หมายความว่า ข้อมูลส่วนบุคคลทางด้านพื้นฐานทั่วไป อาทิ (1) เพศ (2) อายุ (3) สถานภาพ (4) ระดับการศึกษาสูงสุด (5) ประเภทตำแหน่ง (6) ประสบการณ์ทำงาน และ (7) อัตราเงินเดือน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ร้อยละ (Percentage)
2. เพื่อวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านบุคคล (Individual Factors) ปัจจัยด้านองค์การ (Organizational Factors) และปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน (Performance Factors) ที่มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแต่ละข้อความถาม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบุคคล (Individual Factors) ปัจจัยด้านองค์การ (Organizational Factors) และปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน (Performance Factors) ที่มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแต่ละข้อความถาม

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านบุคคล (Individual Factors) มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.92$, S.D. = 0.23) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (Work Motivation) ($\bar{x}=4.98$, S.D. = 0.08) รองลงมา คือ ด้านความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ($\bar{x}=4.94$, S.D. = 0.23), ด้านเจตคติต่อวิชาชีพ (Professional Attitude) ($\bar{x}=4.89$, S.D. = 0.29) และด้านการพัฒนาตนเอง (Self-Development) ($\bar{x}=4.87$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

2. ปัจจัยด้านองค์การ (Organizational Factors) มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.58$, S.D. = 0.87) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร (Structure & Policy) ($\bar{x}=4.31$, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา (Leadership Support) ($\bar{x}=3.56$, S.D. = 0.77), ด้านระบบบริหารทรัพยากรบุคคล (HR System) ($\bar{x}=3.45$, S.D. = 0.90) และด้านการพัฒนาและฝึกอบรม (Training & Development) ($\bar{x}=2.99$, S.D. = 1.18) ตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน (Performance Factors) มีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.89$, S.D. = 0.17) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านวินัยและจรรยาบรรณการทำงาน (Work Discipline) ($\bar{x}=5.00$, S.D. = 0.00) และด้านมนุษยสัมพันธ์และการประสานงาน (Human Relations) ($\bar{x}=5.00$, S.D. = 0.00), รองลงมา คือด้านความสามารถในการเรียนรู้งาน (Job Learning Ability) ($\bar{x}=4.89$, S.D. = 0.29), และด้านผลการปฏิบัติงาน (Work Performance) ($\bar{x}=4.67$, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

4. ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ความก้าวหน้าในเงินเดือน ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง และโอกาสได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.47$, S.D. = 0.83) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง ($\bar{x}=4.26$, S.D. = 0.89) รองลงมา คือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($\bar{x}=3.82$, S.D. = 0.67), ความก้าวหน้าในเงินเดือน ($\bar{x}=2.97$, S.D. = 0.66), และโอกาสได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น ($\bar{x}=2.82$, S.D. = 1.10) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านบุคคลมีผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งสูงขึ้นไปในระดับ “มากที่สุด” โดยเฉพาะแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของแรงขับภายในบุคคลต่อความตั้งใจ พฤติกรรม และความพยายามที่จะเติบโตในสายอาชีพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ที่อธิบายว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) ได้แก่ ความสำเร็จ ความท้าทาย การได้รับการยอมรับ และโอกาสก้าวหน้า ล้วนเป็นตัวกระตุ้นให้บุคลากรสร้างผลงานที่ดีขึ้นและก่อให้เกิดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง ทั้งยังสอดคล้องกับ ลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ซึ่งระบุว่าเมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะมุ่งสู่ความต้องการระดับสูง เช่น การยกย่องนับถือและการเติมเต็มศักยภาพตนเอง ซึ่งสะท้อนในรูปของความก้าวหน้าในอาชีพ สำหรับด้านความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับถัดมา ก็มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Meyer และ Allen ที่มองว่า

ความผูกพันเชิงจิตใจและความไว้วางใจในองค์กรเป็นตัวทำนายสำคัญของความตั้งใจในการทำผลงานและการมุ่งมั่น สู่เป้าหมายในอาชีพ ส่วนเจตคติต่อวิชาชีพและการพัฒนาตนเองก็เป็นองค์ประกอบที่ได้รับการยืนยัน ในทฤษฎี Career Development ของ De Cenzo & Robbins และงานของ Gilley & Eggland ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด (KSA) เพื่อการเติบโตในสายอาชีพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับสาระตามกรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้โดยตรง ทั้งนี้ ผลวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุวลักษณ์ อารยางกูร (2555) ซึ่งพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีผลต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษา, จุรีรัตน์ จอมวุฒิ (2550) พบว่าทัศนคติต่อวิชาชีพและความผูกพันต่อองค์กร ส่งผลต่อความสำเร็จในสายอาชีพของบุคลากร, ศิริพร นามนาค (2560) พบว่าการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งเร็วขึ้น และชุตินา เกษมสุข (2562) พบว่าแรงจูงใจภายใน และความตั้งใจเรียนรู้งาน เป็นตัวทำนายสำคัญของความก้าวหน้าในตำแหน่ง

2. ปัจจัยด้านองค์การมีผลในระดับ “มาก” โดยเฉพาะโครงสร้างและนโยบายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Career Path Management ที่ระบุว่าโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้า (Career Ladder) ต้องชัดเจน โปร่งใส และเอื้อต่อการเคลื่อนย้ายหรือการเลื่อนระดับ ซึ่งสอดคล้องกับการวางโครงสร้างของกฎหมาย อาชีพพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ที่เปิดให้สถาบันอุดมศึกษามีพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา และให้สภามหาวิทยาลัยออกข้อบังคับด้านตำแหน่ง การจ้าง การเลื่อนตำแหน่ง วินัย และระบบคุณธรรมได้เอง กฎหมายดังกล่าวทำให้ระบบ HR ของมหาวิทยาลัยมีความหลากหลายทั้งด้านอัตรากำลัง ค่าตอบแทน และเส้นทางความก้าวหน้า นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับกรอบ PMQA หมวดทรัพยากรบุคคลที่เน้น Career Path ที่โปร่งใส และยังสอดคล้องกับกับแนวคิดของ ประณต นันทิยะกุล (2535) ที่ย้ำว่าองค์กรเป็นผู้เปิดโอกาสให้เกิดความก้าวหน้า ผ่านระบบตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การอบรม และการสนับสนุนการโยกย้าย ซึ่งทั้งหมดเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏในปัจจัยด้านองค์การของงานวิจัยนี้ สำหรับด้านการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา (Leadership Support) ก็สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำ และแนวคิด HRD ที่มองว่าผู้บังคับบัญชามีบทบาทสำคัญในการมอบหมายงานที่ท้าทาย การให้คำปรึกษา (Coaching) และการรับรองศักยภาพของบุคลากร ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเติบโตในตำแหน่ง ทั้งยังเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของ Herzberg (Hygiene Factors) เช่น ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและนโยบายขององค์กรที่เมื่อได้รับการตอบสนองอย่างดีจะช่วยรักษาบุคลากรและเพิ่มโอกาสในการก้าวหน้า ทั้งนี้ ผลวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2554) ซึ่งพบว่าโครงสร้างองค์กรและนโยบาย HR มีผลอย่างมากต่อโอกาสเลื่อนตำแหน่งในมหาวิทยาลัย, ประณต นันทิยะกุล (2535) ชี้ว่าปัจจัยองค์กร ได้แก่ ระบบ HR, การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และการพัฒนาอบรมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ, กรรณกานต์ ชุมภู (2563) พบว่าการสนับสนุนจากหัวหน้างานและระบบพัฒนาบุคลากร ส่งผลต่อความก้าวหน้าในตำแหน่ง และอุไรวรรณ ศรีคำ (2561) พบว่าระบบ HR ที่มีความโปร่งใสและเส้นทางเติบโตชัดเจน ช่วยเพิ่มอัตราการเลื่อนตำแหน่งของบุคลากร นอกจากนี้ มิติของระบบ HR และการพัฒนา ฝึกอบรม สัมพันธ์โดยตรงกับแนวคิด Career Development Process ทั้งในระดับปัจเจกและระดับองค์กร การมีระบบการประเมิน การพัฒนา และการจัดการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เป็นเงื่อนไขสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพตามกรอบงานวิจัยเดิม และสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งหมด

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการทำงานมีผลในระดับ “มากที่สุด” และปัจจัยที่เด่นชัดที่สุดคือวินัยและจริยธรรมการทำงาน ซึ่งสะท้อนหลักการประเมินตำแหน่งของพนักงานสายสนับสนุนที่เน้นความประพฤติ วินัย คุณธรรม และความรับผิดชอบเป็นองค์ประกอบสำคัญ นอกจากนี้ มนุษย์สัมพันธ์และการประสานงาน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่

สนับสนุนผลการวิจัย โดยสอดคล้องกับแนวคิดของประณต นันทิยะกุล ที่มองว่าคุณภาพของงานเกิดจากความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ การเรียนรู้งาน และการสร้างความร่วมมือ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อโอกาสในการเติบโตในองค์กร ซึ่งในทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg “Achievement” และ “Work Itself” ถูกอธิบายว่าเป็นแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ ความพึงพอใจ และโอกาสก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าการเรียนรู้งาน (Job Learning Ability) และผลงานที่มีคุณภาพสูง ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคลากรมีคุณสมบัติเพียงพอต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในสายสนับสนุนมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ผลวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตยา ศรีเมือง (2558) ซึ่งพบว่า วินัย จริยธรรม ความรับผิดชอบ เป็นตัวทำนายสำคัญของความก้าวหน้าในสายสนับสนุน, วราภรณ์ นิลเขียว (2560) พบว่า มนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือในการทำงาน ส่งผลต่อคะแนนประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่ง และสุนิสา แสงทอง (2562) พบว่าความสามารถด้านการเรียนรู้งาน และผลงานเชิงประจักษ์ เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้บุคลากรได้รับตำแหน่งสูงขึ้น

4. ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความก้าวหน้าในตำแหน่งและเงินเดือน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดด้านความก้าวหน้าในอาชีพของ ประณต นันทิยะกุล (2535) ที่กำหนดตัวชี้วัดความก้าวหน้า 3 ประการ ได้แก่ (1) ความก้าวหน้าในตำแหน่ง (2) ความก้าวหน้าในเงินเดือน (3) ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง ซึ่งทั้งสามประการปรากฏในผลการวิจัยอย่างสมบูรณ์และสอดคล้องโดยตรงกับทฤษฎีดังกล่าว นอกจากนี้ แนวคิดของ Maslow และ Herzberg ต่างก็ให้ความสำคัญกับการเติมเต็มศักยภาพตนเองในฐานะความต้องการระดับสูง ทำให้ผลการวิจัยที่พบว่าการพัฒนาตนเองเป็นมิติที่มีค่ามากที่สุด มีความสอดคล้องทางทฤษฎีอย่างลึกซึ้ง ในขณะที่โอกาสก้าวหน้าตามตำแหน่งและเงินเดือนเป็นปัจจัยที่สะท้อนระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกำหนดตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้าของสายงานสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ ผลวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประณต นันทิยะกุล (2535) ซึ่งเสนอว่า ตำแหน่ง เงินเดือน พัฒนาตนเอง คือ 3 ตัวชี้วัดหลักของ Career Advancement, สมหญิง บุญยืน (2561) พบว่า การเลื่อนเงินเดือนและความก้าวหน้าในบทบาทงาน ส่งผลต่อความสำเร็จในสายอาชีพของบุคลากรราชภัฏ, ชลธิชา นาคะรัตน์ (2563) ระบุว่าการพัฒนาความรู้ ทักษะอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรมี โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งสูงขึ้นมากขึ้น และอรุณี ธรรมสโรช (2560) ชี้ว่า Career Mobility เช่น โอกาสโยกย้าย เลื่อนขั้น มีผลต่อการเติบโตในตำแหน่งของสายสนับสนุน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าในการทำความเข้าใจกลไกความก้าวหน้าในตำแหน่งของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยไทย โดยชี้ให้เห็นว่าการเลื่อนตำแหน่งไม่ได้เกิดจากปัจจัยเพียงมิติเดียว หากเป็นผลลัพธ์จากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยด้านบุคคล องค์กร และคุณภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งเชื่อมโยงกับทฤษฎีพื้นฐานด้านแรงจูงใจ การพัฒนาอาชีพ และการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยองค์ความรู้ใหม่และสาระสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ความสำเร็จของการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุน

1. ปัจจัยด้านบุคคลเป็นแรงขับเคลื่อนหลักของความก้าวหน้าในอาชีพ แรงจูงใจ เจตคติต่อวิชาชีพ ความผูกพันองค์กร และการพัฒนาตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่สุดของความก้าวหน้าในอาชีพ เชื่อว่าพลังภายในมีบทบาทมากกว่าระบบองค์กรเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับทฤษฎี Maslow และ Herzberg ที่เน้นแรงจูงใจระดับสูงและการพัฒนาศักยภาพตนเอง

2. โครงสร้างตำแหน่งและนโยบายองค์กรเป็นตัวกำหนดโอกาสก้าวหน้าอย่างแท้จริง นโยบาย HR และ Career Path ที่โปร่งใสเป็นตัวกำหนดโอกาสก้าวหน้าอย่างแท้จริง ความชัดเจนในหลักเกณฑ์ทำให้บุคลากรเห็นทิศทางและตั้งเป้าพัฒนาตนเองได้ดี ยืนยันว่าความสำเร็จไม่ได้ขึ้นกับความสามารถส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยโอกาสจากระบบองค์กร

3. คุณภาพการปฏิบัติงานเป็นตัวชี้วัดศักยภาพเชิงปฏิบัติที่สำคัญที่สุด วินัย จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ การเรียนรู้งาน และผลงานที่พิสูจน์ได้ เป็นปัจจัยประเมินศักยภาพหลัก สะท้อนแนวคิด “ผลงานคือหลักฐานของศักยภาพ” การเลื่อนตำแหน่งต้องอาศัยผลงานเชิงประจักษ์ ไม่ใช่แค่ประสบการณ์หรือคุณวุฒิ

4. การพัฒนาตนเองได้รับคุณค่ามากกว่าตำแหน่งและเงินเดือน บุคลากรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพมากกว่าผลตอบแทนเชิงสถานะ สะท้อนค่านิยมใหม่ที่สอดคล้องกับ Self-Actualization ของ Maslow เป็นข้อมูลสำคัญในการออกแบบโครงการพัฒนาทักษะและการศึกษาต่อเพื่อเสริมแรงจูงใจ

5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งเป็นผลลัพธ์ของ “ระบบองค์กรรวม” ความสำเร็จเกิดจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยบุคคล องค์กร และคุณภาพงาน หากระบบใต้อ่อนแอจะลดโอกาสเลื่อนตำแหน่งอย่างชัดเจน เชื่อว่าการวาง Career Path ต้องมองภาพรวมเชิงระบบ ไม่พิจารณาแบบแยกส่วน

บทสรุป

ความก้าวหน้าในการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของพนักงานสายสนับสนุนเป็นผลจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยหลายมิติอย่างเป็นระบบ โดยปัจจัยด้านบุคคล เช่น แรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร เจตคติต่อวิชาชีพ และการพัฒนาตนเอง เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการเติบโตในอาชีพ ขณะเดียวกัน โครงสร้างและนโยบายขององค์กร รวมถึงความโปร่งใสของระบบ HR และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อโอกาสเลื่อนตำแหน่ง คุณภาพการปฏิบัติงาน เช่น วินัย จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ และผลงานที่สามารถพิสูจน์ได้จริง ยังเป็นตัวชี้วัดความพร้อมของบุคลากรในการรับผิดชอบงานในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ พนักงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองมากกว่ารางวัลเชิงสถานะหรือผลตอบแทนด้านเงินเดือน ทำให้เห็นว่าการเติบโตในตำแหน่งต้องอาศัยทั้งแรงขับเคลื่อนภายใน ระบบสนับสนุนจากองค์กร และผลงานที่มีคุณภาพ ทั้งหมดนี้ช่วยให้เข้าใจกลไกของเส้นทางความก้าวหน้าของพนักงานสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยไทยได้อย่างลึกซึ้ง และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบาย HR ที่เป็นธรรม โปร่งใส และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ส่งเสริมแรงจูงใจและพัฒนาตนเองของพนักงานด้วยการจัดอบรม การยอมรับผลงาน และกิจกรรมสร้างความผูกพันองค์กร เพื่อเสริมแรงจูงใจภายใน

2) ปรับปรุงโครงสร้าง Career Path และระบบ HR ให้โปร่งใสรวมถึงทำคู่มือเกณฑ์ตำแหน่งที่ชัดเจนและสื่อสารให้บุคลากรทุกระดับเข้าใจตรงกัน

3) พัฒนาระบบประเมินผลการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น วินัย มนุษยสัมพันธ์ และผลลัพธ์เชิงประจักษ์ พร้อมจัดระบบ Mentoring เพื่อเสริมศักยภาพบุคลากรอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นหรือมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและเปรียบเทียบผลอย่างลึกซึ้ง

2) ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม

3) เพิ่มปัจจัยใหม่ เช่น เทคโนโลยีดิจิทัล ภาวะผู้นำยุคใหม่ รูปแบบการทำงานยืดหยุ่น และค่านิยมบุคลากร เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563–2570*.
- กัญญาพัชร อักษรศรี. (2567). แนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences*, 1(1), 1–9.
- จूरรัตน์ จอมวุฒิ. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการท้องถิ่นในอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ประณต นันทิยะกุล. (2535). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพราชการ*.
- ประยงค์ จำปาศรี. (2018). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นของบุคลากรสายสนับสนุน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 121 ตอนที่ 39 ก.
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 125 ตอนที่ 22 ก.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. (2565). *ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ว่าด้วยมาตรฐานการกำหนดระดับตำแหน่งและแต่งตั้งพนักงานสายสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น พ.ศ. 2565*.
- ราเชนทร์ นพณัฐศกร. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพข้าราชการตำแหน่งประเภทวิชาการ*. มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- รักเกียรติ ไรจน์กัญญาพร, ภิญญาดา รื่นสุข, พงศกร เอี่ยมสะอาด, อธิศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ, และมณฑาทิพย์ เตือนสุกแสง. (2023). ความมุ่งมั่นในการพัฒนาสายอาชีพที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(1), 67–77.
- รุ่งโรจน์ สุทธิสุข. (2019). กลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น. *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College*, 7(3), 235–250.
- สิริวัชร รักธรรม. (2553). *ความก้าวหน้าในอาชีพของลูกจ้างในองค์กรพัฒนาเอกชน*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวีรยา ฝักฝ่ายธรรม. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะนิติศาสตร์

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences*, 1(2), 1–11.
- อภิวัชร ฉายอรุณ, และกฤษฎา มุฮัมหมัด. (2565). ปัจจัยพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกและปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อารีรัตน์ สายทอง. (2021). การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของคณะศึกษาศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19(2), 162–177.
- De Cenzo, D. A., & Robbins, S. P. (1994). *Human resource management*. Prentice-Hall.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). John Wiley & Sons.
- Likert, R. (1961). *New patterns of management*. McGraw-Hill.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row.
- Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 1(1), 61–89.
- OpenAI. *แปลบทคัดย่อ เรียบเรียงข้อสรุปในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เรียบเรียงภาษาและข้อความองค์ความรู้และสรุป*. ChatGPT, November 2025. <https://chatgpt.com/>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

“ญัฮกุร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่
อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

"Yahkur", an ancient Mon community, Ban Wang Ai Pho, Ban Rai Subdistrict,
Thep Sathit District, Chaiyaphum Province

¹กิตติศักดิ์ จันทร์ขามป้อม และ ²กุลวดี จอกนาค

¹Kitisak Jankampom and ²Kunlawadee Joknak

¹คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹Faculty of Faculty of Liberal Arts and Sciences, Chaiyaphum Rajabhat University

²โรงเรียนคอนสารวิทยาคม อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

²Khon San Witthayakhom School, Khon San District, Chaiyaphum Province

¹E-mail: bon950cc@gmail.com ²E-mail: Kunlawadeepp@gmail.com

Received 04/11/2025 | Revised 10/11/2025 | Accepted 11/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน “ญัฮกุร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามในพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ชาวบ้าน 5 คน ในพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ นักวิชาการท้องถิ่น เป็นข้าราชการครู 2คน ประชาชนท้องถิ่น 1คน ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ แล้วรวบรวมนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามบริบทโดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมแล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

“ญัฮกุร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิมีประวัติความเป็นมาก่อนช่วงการตั้งชุมชนและตั้งชุมชนพบว่า “ญัฮกุร” ชุมชนมอญโบราณบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีประวัติความเป็นมาก่อนการตั้งถิ่นฐานอย่างเป็นทางการ เดิมชาวบ้านวังอ้ายโพธิ์มีบรรพบุรุษที่ใช้ภาษาตระกูลมอญโบราณ อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และมักย้ายถิ่นฐานอยู่เสมอ โดยพื้นที่ตั้งชุมชนดั้งเดิมอยู่บริเวณเทือกเขาพังเหยและเทือกเขาเพชรบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ในสามจังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา และชัยภูมิ ชาวญัฮกุรมีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ ประกอบอาชีพล่าสัตว์ หาของป่า และทำไร่แบบดั้งเดิม คำว่า “ญัฮกุร” หมายถึง “คนภูเขา” สะท้อนลักษณะการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง ชาวบ้านในละแวกจึงเรียกว่า “ชาวบน” หรือ “คนดง” ปัจจุบัน ชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์มีรูปแบบการดำรงชีวิตคล้ายชุมชนทั่วไป แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้บางส่วน เช่น การใช้ภาษามอญโบราณ เครื่องมือเครื่องใช้แบบพื้นถิ่น การแต่งกาย และประเพณีความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้ ชุมชนได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตร่วมสมัยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ญ้อกูร; มอญโบราณ;บ้านวังอ้ายโพธิ์

Abstract

The objective of this research article is to study the history and current conditions of the “Yahkur”, an ancient Mon community located in Ban Wang Ai Pho, Ban Rai Sub-district, Thep Sathit District, Chaiyaphum Province. This study employs a qualitative research methodology, collecting both documentary data and field data from Ban Wang Ai Pho, Ban Rai Sub-district, Thep Sathit District, Chaiyaphum Province. The target group consists of five local residents of Ban Wang Ai Pho, Ban Rai Sub-district, Thep Sathit District, Chaiyaphum Province; two local scholars who are government teachers; and one local sage from the same area. The research instruments include survey forms, observation forms, and interview guides. The collected data were analyzed within the contextual framework using the structural-functional theory. The findings are presented through descriptive analysis. The Research findings reveal that

the “Nyah Kur” community, an ancient Mon people’s settlement in Ban Wang Ai Pho, Ban Rai Subdistrict, Thep Sathit District, Chaiyaphum Province, has a history that predates the formal establishment of the settlement. Originally, the ancestors of the people of Ban Wang Ai Pho spoke an ancient Mon-Khmer language and lived together in groups that frequently migrated. Their original settlements were located in the Phang Hoei and Phetchabun mountain ranges, which extend across three provinces: Phetchabun, Nakhon Ratchasima, and Chaiyaphum.

The Nyah Kur people’s way of life has long been closely connected to nature, with livelihoods traditionally based on hunting, foraging, and shifting cultivation. The term “**Nyah Kur**” literally means “mountain people,” reflecting their settlement patterns in highland areas. Locals in surrounding regions have therefore referred to them as “*Chao Bon*” (highland people) or “*Khon Dong*” (forest people). At present, the Ban Wang Ai Pho community exhibits a lifestyle similar to that of other rural communities, yet continues to preserve certain distinctive cultural traits and local wisdom, such as the use of the ancient Mon language, traditional tools and utensils, indigenous clothing styles, and customary beliefs and rituals. The community has also adapted these traditions to align with contemporary environmental and social conditions.

Keywords: Yahku; Ancient Mon; Ban Wang Ai Pho

บทนำ

คำว่า ญ้อ แปลว่า "คน" คำว่า กูร แปลว่า "ภูเขา" จากความหมายของชื่อ คงจะทำให้เรารู้ได้แล้วว่าชนกลุ่มนี้เป็นคนที่อาศัยอยู่ในป่าบนภูเขา เรื่องราวที่น่าสนใจของชาวญ้อกูร จึงมีเรื่องราวของป่าเข้าไปปะปนด้วยอย่างไม่อาจแยกออกจากกันแต่เดิมนั้น ชาวญ้อกูรเป็นพรานป่า มักย้ายถิ่นที่อยู่ไปเรื่อย ๆ เคย

อาศัยอยู่ในบริเวณป่าแถบเทือกเขาพังเหย ซึ่งมีอาณาบริเวณคาบเกี่ยวต่อเนื่องกันถึง 3 จังหวัดคือ เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ และนครราชสีมา ซึ่งในปัจจุบันก็ยังพบชาวญ้ออยู่ได้ในเขต 3 จังหวัดนี้ ตรงบริเวณใจกลางของประเทศไทย โดยอยู่บนขอบที่ราบสูงโคราชและพื้นที่ที่ราบสูงในจังหวัดชัยภูมิ ที่ต่อกับภาคเหนือและต่อกับจังหวัดลพบุรี แต่พบในจำนวนที่ลดลง เนื่องจากการถูกกลืนโดยคนไทยเบ็งหรือไทยโคราชและคนลาวอีสานที่เข้าไปอยู่อาศัยปะปน และมีการย้ายถิ่นฐานกระจัดกระจายไปบ้าง สำหรับจังหวัดชัยภูมินั้นที่อำเภอเทพสถิตนับเป็นจุดที่ยังมีชาวญ้ออาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ บ้านวังอ้ายคง บ้านน้ำลาด บ้านเสลียงทอง บ้านไร่ บ้านวังตาเทพ บ้านท่าโป่ง บ้านโคกสะอาด บ้านสะพานหิน บ้านวังกำแพง ฯลฯ (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2549)อีกทั้ง ชาวญ้อ เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของเอเชียอาคเนย์ การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติชี้ให้เห็นว่าภาษาญ้อ (ในปัจจุบัน) จัดอยู่ในกลุ่มมอญ เป็นภาษาซึ่งแตกต่างเป็นคนละภาษากับภาษามอญในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากกับภาษามอญโบราณ ซึ่งเป็นภาษากลางและปรากฏในจารึกสมัยทวารวดี มีอายุกว่า 2,000 ปี จึงทำให้เชื่อได้ว่าคนญ้อ อาจเป็นลูกหลานของคนในสมัยทวารวดี (ดิฟฟอธ, 2527)อ้างถึงในเอกสารโครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นญ้อ โรงเรียนบ้านน้ำลาด อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ (สุระศักดิ์ อยู่วิเชียร) ปัจจุบัน ชาวญ้อที่ยังคงรักษาภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านและอาศัยอยู่ พบหนาแน่นในตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิจะมองให้เห็นว่าชาว “ญ้อ” ชุมชนมอญโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายกันมาและเป็นหลักฐานชี้ชัดความเป็นมาของพื้นที่ที่มีความหลากหลายกลุ่มคน ชุมชน ที่มีรากเหง้าเรื่องราวในอดีตควรศึกษาก่อนจะถูกกลืนสูญหายไปตามกาลเวลา

“ญ้อ” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ เป็นชุมชนที่รู้จักในนาม “ชาวบน” อาศัยตามภูมิศาสตร์ที่ราบสูงและที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนมาหลายร้อยปี สิ่งที่มีอยู่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้ จากที่ศึกษา พบว่า “ญ้อ” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ ชุมชนการคงอยู่ที่สืบทอดวิถีชีวิตมีความเป็นมาที่มีความน่าสนใจ ความคงอยู่ปรากฏขึ้นในชุมชนทางความเป็นมาของพื้นที่แห่งนี้และตีความหมาย ชาวญ้อบ้านวังอ้ายโพธิ์ ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่ของชุมชน ศึกษาสำรวจและสัมภาษณ์คนในพื้นที่ เพื่อได้ชุดข้อมูลความรู้เชิงประวัติความเป็นมาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของชุมชน ซึ่งประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของชาวญ้อบ้านวังอ้ายโพธิ์ที่น่าสนใจของกลุ่มคนและเรื่องราวในอดีตบางอย่างกำลังเลือนหายไปในปัจจุบัน

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของชุมชน “ญ้อ” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ โดยศึกษาจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้องงานโครงการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ และลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลสัมภาษณ์คนในพื้นที่ เพื่อที่จะได้มาเป็นฐานข้อมูลชุดความรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชาติพันธุ์ชาว “ญ้อ” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน อันจะเป็นอีกแนวทางเรียนรู้ศึกษากลุ่มพื้นที่ชนชาติพันธุ์มอญโบราณในจังหวัดชัยภูมิที่มีคุณค่าแก่สังคมเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน ในระดับจังหวัด หรือประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของชุมชน “ญ้อ” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายและความเป็นมาของชุมชนสังคมจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สามารถสรุปได้ว่า “ชุมชนสังคม” หมายถึง การรวมกลุ่มของคนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง มีการจัดระเบียบทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมต่อเนื่อง โดยมีระบบการสืบทอดทางวัฒนธรรมและความเชื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงอยู่ของชุมชนการศึกษาเกี่ยวกับ “ชุมชนญัฮกุร” ซึ่งเป็นชุมชนมอญโบราณในจังหวัดชัยภูมิ จึงเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม และการปรับตัวทางสังคม อันเป็นส่วนหนึ่งของ “การสืบทอดความเป็นชุมชน” ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องชุมชน สายันต์ ไพรชาญจิตร (2550) อธิบายว่า “ชุมชน” หมายถึง พื้นที่ที่มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ร่วมกันโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นเพื่อการดำรงชีพ มีการผลิต การจัดองค์กรหรือสถาบันทางสังคม และมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ยึดถือร่วมกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของคนที่มีการพึ่งพาอาศัยกันในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

2. แนวคิดเรื่องชุมชนสังคม สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2552) ให้ความหมายว่า “ชุมชนสังคม” หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในพื้นที่เดียวกัน มีความสัมพันธ์ทางสังคมและยอมรับระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกัน จนก่อรูปเป็น “สถาบันทางสังคม” ในทำนองเดียวกัน สุดาภิรมณ์แก้ว (2541) มองว่าชุมชนสังคมคือการรวมตัวของมนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไปในพื้นที่ที่กำหนด มีระเบียบแบบแผนและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีระบบควบคุมสังคม การแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน และมีการสืบทอดสมาชิกใหม่เพื่อคงอยู่ของชุมชน

3. องค์ประกอบของชุมชนสังคม บรรพต วีรรัชย์ (2520) กล่าวว่า ชุมชนสังคมคือกลุ่มคนที่รวมกันอยู่เป็นจำนวนมากและถาวร มีความสนใจและแนวคิดคล้ายกัน อยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และดำรงชีวิตร่วมกันในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน

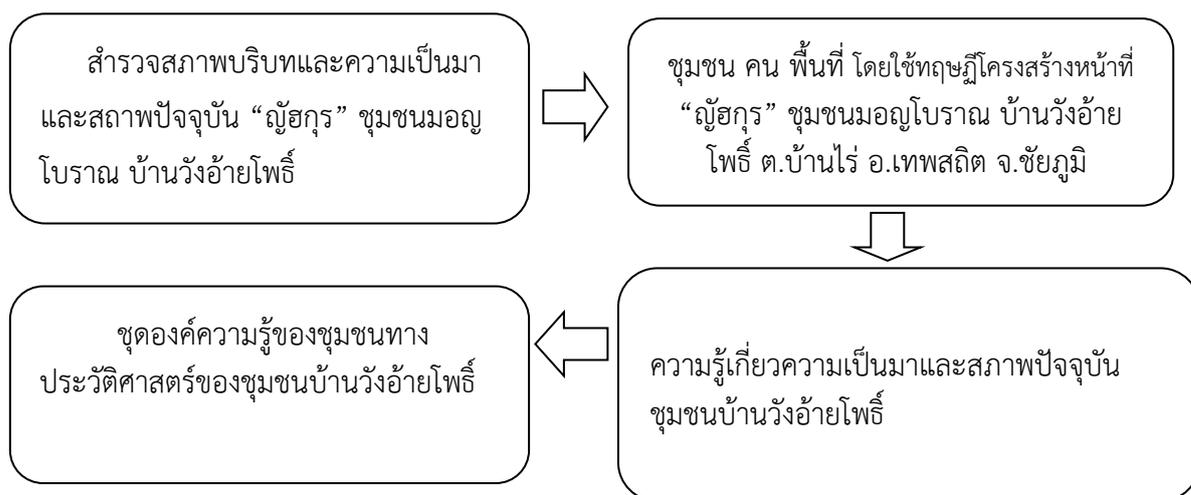
4. แนวคิดทางภาษาศาสตร์ของคำว่า “สังคม” จำนง อภิวัฒนสิทธิ์ (2540) อธิบายเชิงนิรุกติศาสตร์ว่า “สังคม” มาจากภาษาบาลีสองคำคือ สัง (ร่วมกัน) และ คม (การดำเนินไป) เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง “การดำเนินไปด้วยกัน” หรือ “การอยู่ร่วมกัน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในชุมชน

ดังนั้น สรุปประเด็นสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับสรุปลักษณะชุมชนและสังคม ได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับชุมชนสังคมที่อยู่รวมสืบทอดกันตั้งแต่ยุคอดีต เช่นกลุ่มชุมชนมีความเป็นมาของชุมชน “ญัฮกุร” ชุมชนมอญโบราณ ที่มียุคประวัติศาสตร์ มีการติดต่อ สื่อสารด้วยภาษามอญโบราณ สัมพันธ์กันมายาวนาน จนมีการรวมกลุ่มตั้งถิ่นฐาน มีเรื่องเล่าชุมชน ตำนาน ความเชื่อ มีวัฒนธรรมร่วมกันก่อเกิดกลุ่มคนชีวิตดำรงอยู่ที่เหมือนกัน จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับนิยามของ “ชุมชนสังคม” ในเชิงทฤษฎี แต่ยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวเข้ากับ “กลุ่มชาติพันธุ์โบราณ” โดยเฉพาะกรณีของชุมชนญัฮกุร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างของความรู้ (knowledge gap) ด้วยการนำแนวคิดเรื่อง “ชุมชนสังคม” มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์พัฒนาการของชุมชนญัฮกุร เพื่อทำความเข้าใจกลไกการดำรงอยู่ การสืบทอดอัตลักษณ์ และการปรับตัวของชุมชนในบริบทปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ญ้อกร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัด ชัยภูมิ เป็นศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของชุมชน โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ ที่มาเชิงประวัติศาสตร์ที่มีถิ่นอาศัยและวิถีชีวิตที่ยังดำรงอยู่กับสภาพอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งด้านภาษา ที่อยู่ อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ นำไปสู่การสร้างชุดองค์ความรู้เป็นบทเรียนชุมชนโบราณเป็น ชุมชนชุมชน คนพื้นที่โดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ “ญ้อกร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ต.บ้านไร่ อ.สทิงพระ จ.ชัยภูมิที่มีความเป็นและเป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป กรอบแนวคิดทฤษฎีโครงสร้าง หน้าที่นิยม พาร์สันได้ให้ข้อสมมติเกี่ยวกับสังคมว่าการที่มนุษย์เข้าไปอยู่ในสังคมและสังคมมีการจัดระเบียบ ขึ้นนั้นเนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆในสังคมนั้นกล่าวคือบุคคลใน สังคมมีคติความสมัครใจ ทฤษฎีนี้ถือว่าสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง 1. สังคมเป็นระบบ ๆ หนึ่ง 2. ระบบนั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 3. ระบบมีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมี กระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั้นไว้เสมอ จากนั้นก็ได้มีการขยายต่อเติมความคิดนี้เพิ่มขึ้นให้ ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามแต่ความคิดของนักสังคมวิทยาที่นิยมอินทรีย์อุปมานี้ แบบที่สุดโต่งยิ่งกว่าแบบ อื่นในหมู่นักโครงสร้าง - หน้าที่นิยม มองเห็นสังคม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมของทาลคอตต์ พาร์สัน (Talcott Parsons) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดทางทฤษฎี โดยมองว่า “สังคมเป็นระบบที่มีองค์ประกอบย่อยซึ่งมี ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อรักษาสมดุลของระบบโดยรวม” ดังนั้น การศึกษาชุมชน “ญ้อกร” บ้านวังอ้ายโพธิ์ จึงมุ่งวิเคราะห์ว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชน ได้แก่ ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม เครื่องมือเครื่องใช้ และการดำรงชีวิต มี “หน้าที่” อย่างไรในการรักษา “โครงสร้าง” ของชุมชนให้คงอยู่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามในพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้รู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน นำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์โดยการสำรวจ การศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลวิเคราะห์ทฤษฎีโครงสร้างที่นิยามแล้ว นำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วย กลุ่มผู้เกี่ยวข้องของ (Casual Informants) คือ กลุ่มนักวิชาการท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จำนวน 3 คน

1.2 กลุ่มชาวบ้านทั่วไป (General Informants) คือ กลุ่มบ้านที่ให้ข้อมูลทั่วไปในพื้นที่ จำนวน 5 คน

ดังนี้ เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria)

1. ชาวบ้าน 5 คนเป็นคนในพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา (อายุ 40-59 ปี)

2. นักวิชาการท้องถิ่น เป็นข้าราชการครู 2 คน (อายุ 40-55 ปี)

3. ประชาชนท้องถิ่น เป็นกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลหรืออำเภอ 1 คน (อายุ 55-59 ปี)

4. ชาวบ้าน, นักวิชาการท้องถิ่น, ประชาชนท้องถิ่น ที่อยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 ปี ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคติดต่อร้ายแรง มีองค์ความรู้ท้องถิ่น สามารถอธิบายเกี่ยวกับอัตลักษณ์และภูมิปัญญา “ญ้อกร” ได้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

1. มีอาการเจ็บป่วยรุนแรงมีปัญหาสุขภาพทางกายมีโรคติดต่อ

2. ไม่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

3. อยู่ในพื้นที่ที่มีเวลาน้อยและไม่ถึง 10 ปี ไม่มีองค์ความรู้ในท้องถิ่นไม่สามารถอธิบายเกี่ยวกับอัตลักษณ์และภูมิปัญญา “ญ้อกร” ได้

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจ ดำเนินการตรวจสอบสภาพของพื้นที่เบื้องต้น โดยรวบรวมข้อมูลเรื่อง สังคม ชุมชน

2.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สังเกตสภาพแวดล้อม กระบวนการดำเนินกิจกรรมการสำรวจคือ กลุ่มชุมชนด้วยการบันทึกภาพ บันทึกเสียง จดบันทึก

2.3 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับ (1) บริบทและสภาพของพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ (2) ความเป็นมา (3) สภาพปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีเครื่องมือในการดำเนินการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์โดยกำหนด เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ดังนั้น เพื่อให้เครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1. การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางสังคมศาสตร์
- 1.2 นักวิชาการท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ตำบลบ้านไร่
- 1.3 ประชาชนชาวบ้านที่เข้าใจบริบทชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยจากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริงในภาคสนาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลชั้นรองหรือทุติยภูมิ (Secondary Sources) หลักฐานลายลักษณ์อักษรที่มีการบันทึกเอาไว้ในประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยทำการค้นคว้าเอกสารจากหน่วยงานราชการ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์อินเทอร์เน็ตห้องสมุดสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

3.2 ข้อมูลภาคสนาม (Fields Method) มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ลงพื้นที่สำรวจสภาพพื้นที่ด้านบริบทเชิงพื้นที่ และความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ การดำรงวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่

3.2.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สังเกตสภาพแวดล้อม กระบวนการดำเนินกิจกรรมการสำรวจคือ กลุ่มงานชุมชน ชาวบ้านด้วยการบันทึกภาพ บันทึกเสียง จัดบันทึก

3.3.3 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ตามแนวการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ โดยสัมภาษณ์จากเชิงคุณภาพจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิคือแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แก่กลุ่มผู้รู้ 3 คน กลุ่มชาวบ้าน 5 คน ในประเด็นความเป็นมา ความสำคัญ สภาพปัจจุบัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการรวบรวมด้วยวิธีการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ตามโจทย์และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามในพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ชาวบ้าน 5 คน ในพื้นที่บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ นักวิชาการท้องถิ่น เป็นข้าราชการครู 2 คน ประชาชนท้องถิ่น 1 คน ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์ไม่มีส่วนร่วม จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าชุมชนและสภาพปัจจุบันของพื้นที่ในชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ด้วยการนำแนวคิดเรื่องชุมชนสังคมแล้วรวบรวมนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามบริบทโดยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมแล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “อุ๊ยกูร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม พบผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความเป็นมาของบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

บ้านวังอ้ายโพธิ์เป็นชุมชนที่มีรากฐานทางชาติพันธุ์จากกลุ่ม “ญ้อฮก” ซึ่งเป็นชนกลุ่มหนึ่งในตระกูลมอญโบราณที่ตรงในจารึกทางโบราณคดีตามนักภาษาศาสตร์เกี่ยวกับภาษามอญโบราณ ซึ่งพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิตปัจจุบันยังพบเศษกระเบื้องดินโบราณรูปแบบต่างๆที่บ่งบอกถึงที่อยู่อาศัยของคนโบราณที่มีการตั้งชุมชนรวมถึงบ้านวังอ้ายโพธิ์ และมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณเทือกเขาพังเหยและเทือกเขาเพชรบูรณ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา และชัยภูมิ คำว่า “ญ้อฮก” หมายถึง “คนภูเขา” สะท้อนถึงลักษณะการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับป่าและพื้นที่สูง เดิมชาวญ้อฮก มีวิถีชีวิตแบบเร่ร่อน ย้ายถิ่นฐานตามบริบทแหล่งทำกิน ทำไร่ ล่าสัตว์ และเก็บของป่า เมื่อเวลาผ่านไปได้เริ่มตั้งถิ่นฐานถาวรบริเวณบ้านวังอ้ายโพธิ์จะเป็นกลุ่มชุมชนเกิดขึ้น เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม จะอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นญาติพี่น้องมีความเป็นกันเองและอยู่แบบเรียบง่าย รวมถึงที่อยู่อาศัยที่ใช้ไม้ไผ่หรือไม้บงทำพื้นและฝาบ้าน เสื้อผ้าส่วนใหญ่จะมีการเย็บปักถักร้อยและสัญลักษณ์ที่สื่อความหมาย ด้วยผ้าสี สีส้ม สีน้ำเงิน สีแดง ที่บ่งบอกถึงความสงบเข้ากับสิ่งแวดล้อมเฉพาะถิ่นจะมีลายที่ได้ธรรมชาติเป็นหลัก เช่นลายดอกยาง ลายโซ่ ลายดอกมะเขือ ลายโซ่ ลายเชือก จะสื่อถึงคนกับป่าอยู่ด้วยกันมิแตกแยก จะเลือกเป็นภาษาถิ่น ว่าเสื้อพ้อก จะใส่ในช่วงเทศกาลประเพณีในชุมชน อีกทั้งสัมภาษณ์ พนม จิตรจำนง (2568) ปราชญ์ท้องถิ่น ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนชาวญ้อฮกบ้านวังอ้ายโพธิ์ที่สืบทอดกันมาแต่อดีตนั้นยังคงสืบเชื้อสายมอญโบราณ ไปมาหาสู่กลุ่มหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีเป็นชาติพันธุ์เดียวกันโดยผ่านทางประเพณีชุมชนที่เกิดขึ้นทางพัฒนาการบริบทของสังคมที่ผ่านมานั้น ด้านภาษาในปัจจุบันกลุ่มเยาวชนไม่สามารถพูดภาษาญ้อฮกได้เพราะเรียนรู้จากระบบส่วนกลาง ภาษาไทยกลาง และภาษาอีสานที่มีผสมผสานการดำรงวิถีชีวิตในปัจจุบัน ส่งผลให้ภาษาญ้อฮกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และทำการเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าวและมันสำปะหลัง บางส่วนมีการปรับตัวเข้ามาทำงานในอำเภอและจังหวัดหรือรับจ้างในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของชุมชนชนบทไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันตามสภาพชุมชน สังคมเจริญเติบโตขึ้น ในด้านสังคมและการศึกษา เด็กและเยาวชนในชุมชนมีการเข้าศึกษาชั้นพื้นฐานการศึกษามากขึ้นได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้นและยังคงเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามสภาพบริบทในปัจจุบัน การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมญ้อฮกเป็นตัวอย่างของ “ชุมชนแห่งการปรับตัว” (Adaptive Community) แม้เผชิญแรงกดดันจากวัฒนธรรมภายนอก ชาวญ้อฮกรยังคงรักษาประเพณีบางอย่างไว้ เช่น การเลี้ยงผีปู่ตาและการแห่หอดอกผึ้ง ซึ่งทำหน้าที่เสมือน “กลไกการรวมกลุ่มทางสังคม” แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมของ พาร์สัน (Talcott Parsons) ที่มองว่าสังคมประกอบด้วยส่วนย่อยหลายส่วนซึ่งทำหน้าที่รักษาสมดุลของระบบโดยรวม ชุมชนญ้อฮกสะท้อนแนวโน้ม “การอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมหลากหลาย” (Cultural Pluralism) ในปัจจุบัน ชาวญ้อฮกแต่งงานและอยู่ร่วมกับกลุ่มไทย ลาว และเขมร เกิดเป็นวัฒนธรรมผสม (Hybrid Culture) รูปแบบนี้พบในหลายพื้นที่ของภาคอีสาน เช่น กลุ่มไทยเบ็งที่ชัยภูมิ หรือไทยโคราชที่นครราชสีมา ซึ่งต่างมีการกลืนกลายทางภาษาและการปรับตัวคล้ายกันแสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัย “การจัดการวัฒนธรรมเชิงมีส่วนร่วม” (Participatory Cultural Management) เพื่อให้ชุมชนร่วมออกแบบแนวทางสืบสานด้วยตนเองและความเป็นมาจะมองเห็นว่าช่วงเวลาความของชุมชน ดังนี้ ความเป็นมาของบ้านวังอ้ายโพธิ์

ยุคดั้งเดิม : วิถีชีวิตเร่ร่อนและพึ่งพาธรรมชาติในระยะเริ่มแรก ชาวญ้อฮกมีวิถีชีวิตแบบเร่ร่อน ย้ายถิ่นตามฤดูกาลและแหล่งอาหาร ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ เก็บของป่า และทำไร่หมุนเวียน ชุมชนมีความเชื่อ

เกี่ยวกับวิถีสมาคมชุมชนชาติ เช่น “ผีป่า ผีน้ำ ผีบรรพบุรุษ” ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมและรักษาความสมดุลของสังคมกับสิ่งแวดล้อม

ยุคตั้งถิ่นฐานถาวร : การเกิดขึ้นของบ้านวังอ้ายโพธิ์เมื่อสภาพแวดล้อมและความต้องการความมั่นคงทางอาหารเพิ่มขึ้น กลุ่มผู้ฮุกบางส่วนได้เริ่มตั้งถิ่นฐานถาวรในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะบริเวณที่ราบเชิงเขาและแหล่งน้ำ ซึ่งต่อมากลายเป็น “บ้านวังอ้ายโพธิ์” ชุมชนนี้มีลักษณะเป็นเครือญาติใกล้ชิดพึ่งพาอาศัยกัน มีผู้นำชุมชนเชิงจารีต เช่น “ผู้เฒ่าผู้แก่” เป็นผู้รู้และปราชญ์ท้องถิ่นบ้านเรือนในอดีตสร้างจากไม้ไผ่หรือไม้บง ยกพื้นสูง หลังคามุงจาก เครื่องแต่งกายใช้ผ้าทอมือ มีลวดลายธรรมชาติ เช่น ลายดอกยาง ลายโซ่ ลายมะเขือ ซึ่งสื่อถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “คนกับป่า” การแต่งกายแบบนี้เรียกว่า “เสื้อพอก” และนิยมสวมใส่ในงานบุญหรือประเพณีสำคัญ

ยุคเปลี่ยนผ่าน : การเชื่อมต่อกับสังคมภายนอกเมื่อเส้นทางคมนาคมและการศึกษาเข้ามาถึง ชาวผู้ฮุกเริ่มมีการติดต่อกับสังคมไทยภายนอกมากขึ้น การใช้ภาษาไทยกลางและภาษาอีสานเข้ามาแทนที่ภาษาผู้ฮุกในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ทำให้ภาษาผู้ฮุกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย เศรษฐกิจของชุมชนเปลี่ยนจากการพึ่งพาธรรมชาติ สู่ระบบเกษตรกรรม (ปลูกข้าวและมันสำปะหลัง) และแรงงานรับจ้างในพื้นที่ใกล้เคียง

ยุคปัจจุบัน : ชุมชนแห่งการปรับตัว (Adaptive Community) แม้เผชิญแรงกดดันกลายจากวัฒนธรรมภายนอก แต่ชาวผู้ฮุกยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างไว้ เช่น พิธีเลี้ยงผีปู่ตา (เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและขอความอุดมสมบูรณ์) ประเพณีแห่หอดอกผึ้ง เป็นพิธีรวมกลุ่มของชุมชนและสัญลักษณ์แห่งความสามัคคีความสัมพันธ์แบบเครือญาติแน่นแฟ้น ผู้เฒ่า ผู้นำชุมชนหรือผู้มีความรู้สืบทอดยังอนุรักษ์รักษายังมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของหมู่บ้าน

กล่าวโดยสรุป ความเป็นมาบ้านวังอ้ายโพธิ์สะท้อนถึงชุมชนชนเผ่ามอญโบราณชุมชนมอญโบราณที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ต่อเนื่องยาวนาน มีอัตลักษณ์เฉพาะทางภาษา ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาศาสนาและปราชญ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความสามารถในการปรับตัวต่อแรงกดดันทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมบางอย่างไว้ ชุมชนนี้เป็นกรณีศึกษาที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมหลากหลาย และแสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเอง

2. สภาพปัจจุบันของบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

ปัจจุบันชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของยุคสมัย แต่ยังคงหลงเหลือร่องรอยของวัฒนธรรมผู้ฮุกที่สำคัญอยู่ในหลายด้าน

ด้านภาษาและการสื่อสาร พบว่ายังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่สามารถพูดภาษาผู้ฮุกได้ แต่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่หันมาใช้ภาษาไทยกลางและภาษาอีสานในการสื่อสาร ทำให้ภาษาผู้ฮุกมีแนวโน้มสูญหาย หากไม่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ยังคงมีการสืบทอดประเพณีบางอย่าง เช่น การบูชาผีบ้านผีเรือน การทำบุญตามฤดูกาล การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตร และการแต่งกายด้วยผ้าทอพื้นบ้านในงานบุญสำคัญของชุมชน

ด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว มันสำปะหลัง และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ มีบางครอบครัวทำงานรับจ้างในพื้นที่ใกล้เคียง สะท้อนถึงการปรับตัวของชุมชนต่อเศรษฐกิจยุคใหม่

ด้านสังคมและการศึกษา ชุมชนมีการเข้าถึงการศึกษามากขึ้น เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในพื้นที่ มีการสื่อสารกับภายนอกผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิมบางส่วนลดบทบาทลง

จากการศึกษาในสภาพปัจจุบันจะสามารถมองเห็นได้ว่าพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของบริบทสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์มีรากฐานมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตระกูลมอญโบราณ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเป็นแบบเร่ร่อน พึ่งพาธรรมชาติ ล่าสัตว์ ทำไร่หมุนเวียน และเก็บของป่า สะท้อนถึงการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมเชิงภูมิศาสตร์ที่เป็นพื้นที่สูงและป่าไม้การตั้งถิ่นฐานถาวรของชุมชนเกิดขึ้นเมื่อความมั่นคงทางอาหารและสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวย ทำให้เกิดรูปแบบสังคมแบบเครือญาติ มีผู้นำชุมชนเชิงจารีต และวิถีชีวิตเรียบง่าย เน้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่า เช่น การใช้ไม้ไผ่และไม้บงสร้างบ้าน การแต่งกายด้วยผ้าทอที่มีลวดลายธรรมชาติ รวมถึงการใช้ภาษาและการสื่อสารจาก อดีตที่ใช้ภาษาญ้อเป็นภาษาหลักในการสื่อสารและการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน ปัจจุบันเยาวชนส่วนใหญ่หันไปใช้ภาษาไทยกลางและภาษาอีสาน ทำให้ภาษาญ้ออยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย หากไม่มีการฟื้นฟูและการสอนอย่างเป็นระบบ ภาษาจึงกลายเป็นตัวบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการปรับตัวของชุมชนต่อสังคมภายนอกการเปลี่ยนแปลงทางภาษาเป็นปรากฏการณ์ปกติในชุมชนชนเผ่าที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางสังคม เนื่องจากแรงกดดันทางสังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ แต่ก็สะท้อนถึงการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิม

ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี **อดีต**วัฒนธรรมญ้อให้ความสำคัญเน้นการดำรงชีวิตแบบสอดคล้องกับธรรมชาติ มีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีน้ำ และพิธีการเกษตร เช่น การทำไร่หมุนเวียน การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอกในงานบุญ ใน**ปัจจุบัน**ชุมชนยังคงสืบทอดประเพณีบางอย่าง เช่น พิธีเลี้ยงผีปู่ตา การแห่หอดอกผึ้ง การทำบุญตามฤดูกาล การแต่งกายด้วยผ้าทอพื้นบ้านในงานบุญสำคัญ ดังนั้นจะมองเห็นได้ว่าวัฒนธรรมญ้อในปัจจุบันมีลักษณะเป็น “ชุมชนแห่งการปรับตัว” (Adaptive Community) คือสามารถรักษาแก่นหลักของประเพณีและความเชื่อไว้ได้ แม้ต้องปรับตัวต่อแรงกดดันจากวัฒนธรรมภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการวัฒนธรรม (Participatory Cultural Management) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต **ซึ่งในอดีตจะมีการดำรงชีวิต**พึ่งพาธรรมชาติ ล่าสัตว์ ทำไร่หมุนเวียน สภาพ**ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามพื้นที่**เศรษฐกิจเปลี่ยนเป็นการเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว มันสำปะหลัง และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างในพื้นที่ใกล้เคียง การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงการปรับตัวของชุมชนต่อระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและแรงกดดันจากสังคมภายนอก โดยยังคงรักษาการพึ่งพิงทรัพยากรท้องถิ่นบางส่วน การเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยลดความเสี่ยงด้านความมั่นคงอาหาร แต่ก็ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป โดยสภาพสังคมและการศึกษา**ในอดีตยังเป็นสังคมแบบเครือญาติใกล้ชิด** มีผู้นำเชิงจารีตเป็นผู้กำกับและสั่งสอนความรู้**ในปัจจุบัน**เด็กและเยาวชนมีโอกาสเข้าศึกษาในระบบการศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีสื่อสารกับภายนอกมากขึ้นการศึกษาส่งผลให้เยาวชนสามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น แต่การสื่อสารภายนอกยังเป็นแรงกดดันต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้บทบาทของผู้เฒ่าและผู้นำชุมชนลดลง ด้านสิ่งแวดล้อม**อดีต**ชุมชนพึ่งพาธรรมชาติและมีการปรับตัวเข้ากับภูมิประเทศ เช่น ป่าไม้และแหล่งน้ำ **ปัจจุบัน**พื้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ในเชิงเกษตรกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมทำให้รูปแบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับการพัฒนาของชุมชนชนบทในไทย ซึ่งต้องบาลานซ์ระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการรักษาสิ่งแวดล้อม

โดยสรุป สภาพปัจจุบันของบ้านวังอ้ายโพธิ์เป็นชุมชนที่อยู่ระหว่าง “ความเก่าและความใหม่” คือมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคม สะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวของชุมชนชนเผ่ามอญโบราณต่อแรงกดดันทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมภายนอก แม้ภาษาและบางวิถีชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีและความเชื่อบางอย่างยังคงอยู่ สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมหลากหลาย (Cultural Pluralism) และการปรับตัวเชิงรุก (Adaptive Community) การอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการเชิงกลยุทธ์แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์บางประการไว้ เช่น ภาษา ประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งต่อให้คนรุ่นหลัง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความเป็นมาของบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า จุดเริ่มต้นของการอธิบายว่าชาวญ้อญอมีความเชื่อมโยงทางภาษากับชาวมอญสมัยทวารวดีเริ่มต้นขึ้นเมื่อค.ศ.1984 นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันชื่อเจอร์ราดดิฟฟลอธ (Gerard Diffloth) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาญ้อญอกับภาษามอญสมัยใหม่และภาษามอญโบราณที่พบในเขตประเทศไทยและประเทศพม่าทำให้พบว่าภาษาญ้อญอมีความใกล้เคียงกันมากกับภาษามอญโบราณที่ปรากฏอยู่ในจารึกสมัยทวารวดีโดยภาษาญ้อญอได้แยกออกจากภาษามอญสมัยใหม่เมื่อราวหนึ่งพันปีหรือหลังจากนั้นนอกจากนี้ยังพบว่าภาษาญ้อญอมีการยืมคำศัพท์ภาษาเขมรปะปนอยู่ด้วยซึ่งบ่งบอกว่าเป็กลุ่มที่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน (Diffloth, 1984) อ้างถึงในพิพัฒน์ กะแจะจันทร์และคณะ (2557) จะมองเห็นที่ไปที่มาได้ว่าชุมชน กลุ่มคนบ้านวังอ้ายโพธิ์มีรากฐานทางชาติพันธุ์ “ญ้อญอ” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลมอญ-เขมร เป็นกลุ่มคนที่พูดภาษามอญโบราณคล้ายกับชาวทวารวดี ตามผลการศึกษาโดยพบว่ากลุ่ม “ญ้อญอ” ในตำบลบ้านไร่มีและมองเห็นในสภาพย้อนหลังปัจจุบันในช่วงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคน สังคมผลจากการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในรอบ 50-60 ปีที่ผ่านมา นับแต่เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลทำให้ชุมชนชาติพันธุ์หลายแห่งเกิดการปรับเปลี่ยนในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ภาษา กระทั่งมีการละทิ้งบางสิ่งบางอย่างไปหมู่บ้านไร่ในเขตตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิเป็นหมู่บ้านของชาวญ้อญอและมีชาวไทยอีสานอพยพเข้ามาเมื่อราว 50-60 ปีที่ผ่านมาด้วยชาวญ้อญอเป็นกลุ่มคนที่พูดภาษามอญโบราณคล้ายกับชาวทวารวดี พิพัฒน์ กะแจะจันทร์ และคณะ (2557) ที่จะสามารถมองเห็นที่มาของการเคลื่อนย้ายมาอยู่ของชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์ในพื้นที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิมองภาพชัดขึ้นและในอดีตกลุ่ม “ญ้อญอ” ที่อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาพังเหยและเทือกเขาเพชรบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัด คือ เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ และนครราชสีมา ลักษณะการดำรงชีวิตของชาวญ้อญอในระยะแรกเป็นแบบเร่ร่อน ย้ายถิ่นฐานตามทรัพยากรธรรมชาติ ล่าสัตว์ และเก็บของป่า ก่อนจะตั้งถิ่นฐานถาวรบริเวณบ้านวังอ้ายโพธิ์ เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมแก่การเพาะปลูกและดำรงชีพ การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเร่ร่อนสู่สังคมเกษตรกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2552) ที่อธิบายว่า “ชุมชนสังคม” เกิดจากกลุ่มคนที่อยู่อาศัยร่วมกันในพื้นที่เดียวกันอย่างต่อเนื่อง และสร้างกฎระเบียบทางสังคมของตนเองขึ้นอีกทั้งยังพบว่าภาษาญ้อญอซึ่งอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร ยังคงเป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน เนื่องจากสะท้อนรากเหง้าทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของกลุ่มชนโบราณ แม้ในปัจจุบันจำนวนผู้พูดจะลดลง แต่ยังเป็น “ภาษามรดก” ที่บ่งชี้อัตลักษณ์ของชาวญ้อญอได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2549)

ที่ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ฮุกเกอร์เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของแถบเทือกเขาพังเหย ซึ่งยังคงรักษาภาษาผู้ฮุกเกอร์ไว้เป็นเครื่องมือสื่อสารและแสดงอัตลักษณ์ของตน เมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural Functionalism) จะเห็นได้ว่าการดำรงอยู่ของชุมชนผู้ฮุกเกอร์มีระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกันทั้งในด้านความเชื่อ ภาษา ประเพณี และการประกอบอาชีพ ทุกองค์ประกอบต่างมีหน้าที่สนองต่อการดำรงชีวิตของชุมชนโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการบูชาผีบรรพบุรุษ ล้วนมีบทบาทในการรักษาความสมดุลของสังคมและจิตวิญญาณของชุมชน ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ มาลินอฟสกี (Malinowski) ที่มองว่าวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในด้านชีวภาพ จิตใจ และสังคม

ดังนั้น ผลการวิจัยในประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า บ้านวังอ้ายโพธิ์เป็นตัวอย่างของชุมชนชาติพันธุ์ที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต่อเนื่องยาวนาน การดำรงอยู่ของภาษาผู้ฮุกเกอร์ พิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นหลักฐานทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึง “ความต่อเนื่องของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์” (Cultural Continuity) ที่เชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันของชุมชนไว้อย่างแนบแน่น

2. สภาพปัจจุบันของบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์มีการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีของยุคสมัย การคมนาคมที่สะดวกขึ้น การเข้าถึงการศึกษา และการสื่อสารสมัยใหม่ ส่งผลให้ชุมชนเริ่มผสมผสานวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา อย่างไรก็ตาม ยังคงปรากฏร่องรอยของวัฒนธรรมผู้ฮุกเกอร์ในหลายมิติ ทั้งภาษา ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต เช่น การบูชาผีบ้านผีเรือน การทำบุญตามฤดูกาล การทอผ้าและแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง

ด้านภาษา พบว่าผู้สูงอายุบางส่วนยังสามารถพูดภาษาผู้ฮุกเกอร์ได้ แต่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่หันมาใช้ภาษาไทยกลางและภาษาอีสาน ส่งผลให้ภาษาผู้ฮุกเกอร์อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหาย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่อง การกลืนกลายทางภาษา (Language Assimilation) ที่เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็กต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมกระแสหลัก เพื่อความสะดวกในการสื่อสารและดำรงชีวิตร่วมกับสังคมภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าวและมันสำปะหลัง บางส่วนทำงานรับจ้างในพื้นที่ใกล้เคียง แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของชุมชนจากเศรษฐกิจแบบพึ่งพาธรรมชาติไปสู่เศรษฐกิจแบบตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของชุมชนชนบทไทยในยุคโลกาภิวัตน์ที่ต้องปรับตัวต่อระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่

ด้านสังคมและการศึกษา เด็กและเยาวชนในชุมชนได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและเรียนรู้ ซึ่งแม้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา แต่ก็ทำให้บทบาทของวัฒนธรรมดั้งเดิมลดลง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงถือเป็น “รอยต่อของการเปลี่ยนผ่าน” ระหว่างความเป็นชุมชนดั้งเดิมกับสังคมสมัยใหม่ สภาพปัจจุบันของบ้านวังอ้ายโพธิ์สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของชุมชนในภาวะ “ระหว่างอดีตกับอนาคต” กล่าวคือ ชุมชนยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางประการไว้ เช่น ภาษา ประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ขณะเดียวกันก็เปิดรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เพื่อความอยู่รอดในโลกสมัยใหม่ ดังนั้น การอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนผู้ฮุกเกอร์ ควบคู่กับการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป ซึ่งอัตลักษณ์และความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มมอญส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านของชุมชนผู้ฮุกเกอร์ในปัจจุบันซึ่งเป็นตัวอย่างของการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในบริบทการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยการอนุรักษ์ประเพณี

ท้องถิ่นไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานีของ ศิริชัย เกื้อกุล และคณะ(2563) ชี้ให้เห็นว่า มีการอนุรักษ์ ประเพณีด้วยการรวมกลุ่มเป็นชุมชนชาวมอญโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของประเพณี โดยแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แบบแผนวัฒนธรรม กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบ ทอดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญของมนุษย์ ในแต่ละภูมิภาคจะมีวัฒนธรรม แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น 2) ศาสนาและความเชื่อ คนมอญ ในจังหวัดปทุมธานียังคงอนุรักษ์ และรักษาสืบทอดความเชื่อกันมาถึงปัจจุบันถึงแม้บริบทของสังคมจะ เปลี่ยนไปแต่วิถีคนมอญยังคงดำเนินต่อไปโดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ด้วยความรักและหวง แหนในประเพณีและความเชื่อ ที่มั่นคงและเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา 3) เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น เป็นความรู้และกระบวนการที่ทำให้ ชุมชนมีการ เคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดนิ่งสัมพันธ์ ป้อม จันทรพิมพ์ (2568) อีกทั้ง ป้อม จันทรพิมพ์ ยังได้ให้ความเห็น สภาพปัจจุบันบ้านวังอ้ายโพธิ์ได้มีการปรับตัวมาตั้งแต่วัยพ่อแม่เพราะมีการเปลี่ยนแปลงในสภาพความ เป็นอยู่ที่สื่อต่าง ๆ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเข้ามารุ่มลูกหลาน ๆ จะไม่ค่อยได้เรียนรู้ด้านภาษา ประเพณี ดั้งเดิมแต่การเชื่อมโยงในสภาพปัจจุบันและยังร่วมกับวิถีชีวิตประเพณีและการรื้อฟื้นอนุรักษ์ขึ้นมาใน ปัจจุบัน ซึ่งเทียบเคียงการดำรงอยู่ในปัจจุบันในแบบแผนวัฒนธรรมที่ยังคงเชื่อมโยงอนุรักษ์ที่ไม่จางหายแต่ ยังคงสืบทอดในบริบทของชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่ยังคง เคลื่อนไหวในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยประเด็นนี้สะท้อนว่า บ้านวังอ้ายโพธิ์ไม่เพียงเป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานของ กลุ่มชาติพันธุ์โบราณ แต่ยังเป็นหลักฐานของการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า บ้านวังอ้ายโพธิ์กำลังอยู่ในช่วง “รอยต่อของการเปลี่ยนผ่าน” ระหว่างความเป็นชุมชน ดั้งเดิมกับความเป็นสังคมสมัยใหม่ การคงอยู่ของวัฒนธรรมผู้สูงสูดในบางส่วนจึงเป็นทั้ง “พลังแห่ง รากเหง้า” และ “ความท้าทาย” ที่ต้องการการอนุรักษ์อย่างมีระบบ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอัตลักษณ์ ของตนควบคู่ไปกับการพัฒนาในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาพัฒนาการเรียนรู้ของสังคมชุมชนที่มี ชาติพันธุ์ที่มีความน่าสนใจ ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ที่เป็นมิติทางสังคมและประวัติศาสตร์ของชุมชน ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันบ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีองค์ความรู้ 5 ข้อดังนี้

1. การสร้างความสนใจ (Engage)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ผู้สูงสูด ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์” เริ่มต้นจากความสนใจใน รากเหง้าทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาวผู้สูงสูด ซึ่งเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบว่าชาวผู้สูงสูดมีที่มา วิถีชีวิต และความเชื่ออย่างไร รวมถึง การปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ความสงสัยในประเด็น “ชุมชนมอญโบราณยัง ดำรงอัตลักษณ์ได้อย่างไรในยุคปัจจุบัน” เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการศึกษาครั้งนี้

2. การสำรวจและค้นคว้า (Explore)

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสำรวจบริบทชุมชนและ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อบันทึกพฤติกรรมและกิจกรรมของชาวบ้าน การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับปราชญ์ชาวบ้านและคนในชุมชน รวมถึงการรวบรวมข้อมูลเอกสารจาก หน่วยงานราชการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลทั้งเชิงประวัติศาสตร์และชาติ

พันธูวิทยา กระบวนการสำรวจทำให้พบหลักฐานทั้งทางวัตถุ เช่น เศษเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือ และทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ประเพณี การแต่งกาย และพิธีกรรมพื้นบ้าน

3. การอธิบาย (Explain)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชุมชนบ้านวังอ้ายโพธิ์มีรากทางชาติพันธุ์จากกลุ่ม “ญ้อกร” ซึ่งสืบเชื้อสายจากมอญโบราณ กลุ่มชนนี้เคยเร่ร่อนพึ่งพาธรรมชาติ ก่อนจะตั้งถิ่นฐานถาวรในพื้นที่ที่เทือกเขาพังเหย มีระบบสังคมแบบเครือญาติ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และการทอผ้าพื้นเมืองเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมการอธิบายผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนญ้อกรมี “กลไกทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ แม้จะอยู่ภายใต้แรงกดดันจากสังคมภายนอก สอดคล้องกับแนวคิด “โครงสร้างหน้าที่นิยม” (Structural Functionalism) ที่มองว่าวัฒนธรรมและสถาบันทางสังคมทำหน้าที่รักษาสมดุลของสังคม

4. การขยายความรู้ (Elaborate)

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าชาวญ้อกรในยุคปัจจุบันได้ปรับตัวต่อกระแสสังคมใหม่ โดยยังคงรักษาประเพณีสำคัญ เช่น การเลี้ยงผีปู่ตา การแห่หอดอกผึ้ง และการทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งสะท้อน “ชุมชนแห่งการปรับตัว” (Adaptive Community) ชุมชนนี้ไม่เพียงแต่ดำรงวัฒนธรรมเก่า แต่ยังสร้างวัฒนธรรมผสม (Hybrid Culture) จากการแต่งงานและการอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ไทย ลาว และเขมร การขยายความรู้ก็นำไปสู่แนวคิด “การจัดการวัฒนธรรมเชิงมีส่วนร่วม” (Participatory Cultural Management) ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมกำหนดแนวทางอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมของตนเอง

5. การประเมิน (Evaluate)

การประเมินผลการวิจัยพบว่า ชุมชนญ้อกรบ้านวังอ้ายโพธิ์สามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้ในระดับหนึ่ง แม้จะเผชิญแรงกดดันจากภายนอก แต่ยังมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การอนุรักษ์ภาษาและคำศัพท์โบราณของภาษาญ้อกร การฟื้นฟูประเพณีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างกิจกรรมเรียนรู้ให้เยาวชนเข้าใจรากเหง้าของตนเอง ผลการวิจัยจึงเป็นทั้ง “บทเรียนทางสังคม” และ “เครื่องมือทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยชี้แนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง “ญ้อกร ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ” เป็นการศึกษาทางชาติพันธุ์เชิงคุณภาพที่มุ่งทำความเข้าใจ “รากเหง้าและการปรับตัว” ของชุมชนดั้งเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บ้านวังอ้ายโพธิ์เป็นชุมชนที่สืบสายจากกลุ่มญ้อกรมอญโบราณ ซึ่งมีพัฒนาการจากการเร่ร่อนสู่การตั้งถิ่นฐานถาวร วิถีชีวิตและความเชื่อเชื่อมโยงกับธรรมชาติและผีบรรพบุรุษ แม้ภาษาญ้อกรและวัฒนธรรมบางส่วนกำลังเลือนหาย แต่ชุมชนยังคงรักษาเอกลักษณ์ไว้ในประเพณีที่ร่วมกันในปัจจุบันและความสัมพันธ์แบบเครือญาติชุมชนญ้อกรจึงเป็น “ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ” “แบบจำลองของการอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมหลากหลาย” (Cultural Pluralism) ที่แสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน อันเป็นแนวทางสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในโลกสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ญ้อกร” ชุมชนมอญโบราณ บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าชุมชนมีอัตลักษณ์ทางภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่

ทรงคุณค่า แต่บางส่วนกำลังเลือนหายไปตามบริบทของสังคมปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงการอนุรักษ์วัฒนธรรม

1.1 ควรมีการ รวบรวม บันทึก และจัดทำฐานข้อมูล เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และตำนานของชาวญ้อกร เพื่อเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์

1.2 ส่งเสริมให้คนในชุมชน โดยเฉพาะ กลุ่มเยาวชน ได้เรียนรู้และฝึกพูดภาษาญ้อกร ผ่านกิจกรรมในโรงเรียนหรือศูนย์วัฒนธรรมชุมชน เพื่อสืบสานภาษามอบุราณไม่ให้สูญหาย

เอกสารอ้างอิง

- จำนง อภิวัดนสิทธิ์. (2540). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักอธิการบดี.
- บรรพต วีรรัชย์. (2520). บรรพต วีรรัชย์. (2520). *สังคมมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สัมภาษณ์ ป้อม จันทร์พิมพ์. (2568). ชาวบ้าน บ้านวังอ้ายโพธิ์ ตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ .
สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน.
- สัมภาษณ์ พนม จิตรจำนง. (2568). รองสภาวัฒนธรรมอำเภอสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ .
สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน.
- พิพัฒน์ กะจะจันท์และคณะ(2557).จาก มะนีฮ์ ญ้อกร (ชาวญ้อกร) สู่การเป็นมอญทวารวดี และกระบวนการความรู้สู่ชุมชนบ้านไร่ *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 5(1), 78-87
- ศิริชัย เกื้อกุล และคณะ. (2563). การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 11(1), 111-123
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2552). *การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมแนวความคิดวิถีวิทยาและทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 2.
ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายัณต์ ไพธราญจิตร. (2550). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ:โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุดา ภริมณูแก้ว. (2541). *เบิ่งสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ. (2549). *ญ้อกร มอญโบราณแห่งทพสทิต*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นวัตกรรม
 บิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1
 โรงเรียนศรีแก่งคร้อ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

Development of academic achievement in history subject on neighboring
 countries using vocabulary bingo innovation for learning of grade 6/1 students
 at Sri Kaeng Khro School, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province.

สหัสสนัยน์ อุ่นแก้วมณี
 Sahatsanai Aunkaewmanee

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 Faculty of education and human development, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.
 Corresponding Author E-mail: kobapp5555@gmail.com

Received 19/10/2025 | Revised 08/11/2025 | Accepted 08/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก่งคร้อ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ เกณฑ์ร้อยละ 70/70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกระบวนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 47 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 5 ชนิด คือ 1) แผนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน จำนวน 5 แผน 5 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกระบวนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 3) นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการจัดการเรียนรู้ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อนวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ 5) แบบบันทึกเวลาเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติค่าที (t-test for Dependent)

ผลการวิจัยที่ได้พบว่า 1) ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: คะแนนผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมตามเกณฑ์ 70/70 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 56.91 (11.38/20) ซึ่ง ไม่ผ่านเกณฑ์ 70% ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 78.20 (15.64/20) ซึ่ง ผ่านเกณฑ์ 70% ที่กำหนดไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างคะแนนก่อนเรียน ($\bar{x} = 11.38$) และคะแนนหลังเรียน ($\bar{x} = 15.64$) โดยใช้ t-test สำหรับกลุ่มพึ่งพา พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

($t = 6.50$, $df = 29$, $p < 0.05$) 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการศึกษาในระดับมาก

คำสำคัญ: บิงโกคำศัพท์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ประสิทธิภาพ E_1/E_2 ; การวิจัยแบบกลุ่มเดียว

Abstract

This research aimed to: 1) develop students' learning achievement in the History course, on the topic of "Neighboring Countries," for Prathomsuksa 6/1 students at Sri Kaeng Khro School, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province, using the Vocabulary Bingo Game innovation based on the 70/70 instructional efficiency criterion (E_1/E_2) 2) compare learning achievement before and after the learning process; and 3) study student satisfaction towards the learning activities using the innovation.

The sample consisted of 47 Prathomsuksa 6/1 students, selected via purposive sampling. The instruments included: 1) Five lesson plans for the History course; 2) A 20-item multiple-choice achievement test; 3) The Vocabulary Bingo Game innovation; 4) A student satisfaction questionnaire; and 5) A class attendance record. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the Dependent Samples t-test.

The research findings were as follows: 1) Instructional Efficiency (E_1/E_2): The process efficiency (E_1) was 56.91% (11.38/20), which did not meet the 70% criterion. However, the outcome efficiency (E_2) was 78.20% (15.64/20), which did meet the 70% criterion. 2) Learning Achievement Comparison: The post-test mean score ($\bar{x} = 15.64$) was significantly higher than the pre-test mean score ($\bar{x} = 11.38$) at the 0.05 level ($t = 6.50$, $df = 29$, $p < 0.05$) through the Dependent Samples t-test. 3) Student Satisfaction: Students reported a high level of satisfaction with the learning activities using the Vocabulary Bingo Game innovation.

Keywords: Vocabulary Bingo; Learning Achievement, E_1/E_2 efficiency; One-group design.

บทนำ

วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความเข้าใจในอดีต ความรักชาติ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 8) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ยังช่วยให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแยกแยะข้อเท็จจริงจากหลักฐาน เพื่อให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างภูมิปัญญาอย่างแท้จริง (อิสระพงษ์ ศรีวงษ์, 2564: 25)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายสำคัญ จากรายงานระดับประเทศและสากล ที่ร่วมสมัย เช่น ผลการทดสอบ PISA และ O-NET ที่ชี้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงเนื้อหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง จากการรายงานผล O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ของ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อยู่ที่เพียง

40.75 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 100) ซึ่งยังอยู่ในระดับที่ต่ำ (สทศ., 2567) สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ยังคงเน้น การท่องจำ (Rote Learning) มากกว่าการสร้างความรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และ ในทางปฏิบัติการสอนวิชาประวัติศาสตร์ยังขาดความหลากหลายและนวัตกรรมที่กระตุ้นแรงจูงใจและการคิดวิเคราะห์

จากการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก่งคร้อ พบปัญหาที่สอดคล้องกับความท้าทายข้างต้นอย่างชัดเจน โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยในระดับต่ำ ขาดความสามารถในการระบุลักษณะสำคัญด้านต่าง ๆ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร ปัญหาสำคัญที่พบคือ นักเรียนขาดความสนใจและความกระตือรือร้น ต่อบทเรียนที่มีลักษณะการสอนแบบบรรยายและท่องจำแบบเดิม ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถจำแนกข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ประสพการณ์ของผู้วิจัยจึงชี้ให้เห็นถึง ความจำเป็นเร่งด่วน ในการนำเครื่องมือหรือกิจกรรมที่สร้างสรรค์มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาี้ เพื่อให้นักเรียนสามารถ จดจำ เข้าใจเนื้อหาได้อย่างสนุกสนานและมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนานวัตกรรม เกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ (Game-Based Learning) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนคุ้นเคย สนุก และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อฝึกการจำแนกและวิเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์เรื่องประเทศเพื่อนบ้านได้ แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับ Game-Based Learning แต่หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการใช้ เกมบิงโกคำศัพท์โดยเฉพาะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ใน บริบทของโรงเรียนขนาดกลาง/ชนบท เช่น โรงเรียนศรีแก่งคร้อ ยังอยู่ในวงจำกัด งานวิจัยในชั้นเรียนนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70/70; 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้เกมบิงโกคำศัพท์; และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อประเมินประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 70/70$

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน ระหว่างก่อนการเรียนรู้ และ หลังการเรียนรู้ โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ (โดยใช้แบบสอบถามมาตราประมาณค่า - Rating Scale)

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 สมมติฐานด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ มีค่าไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ($E_1/E_2 \geq 70/70$)

3.2 สมมติฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement Gain) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ สูงกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\mu_{ก่อน} > \mu_{หลัง}$)

3.3 สมมติฐานด้านความพึงพอใจ (Student Satisfaction) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์โดยรวม อยู่ในระดับ มาก ขึ้นไป (กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ≥ 4.00 เมื่อวัดด้วยมาตราประมาณค่า 5 ระดับ)

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้:

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 236 คน

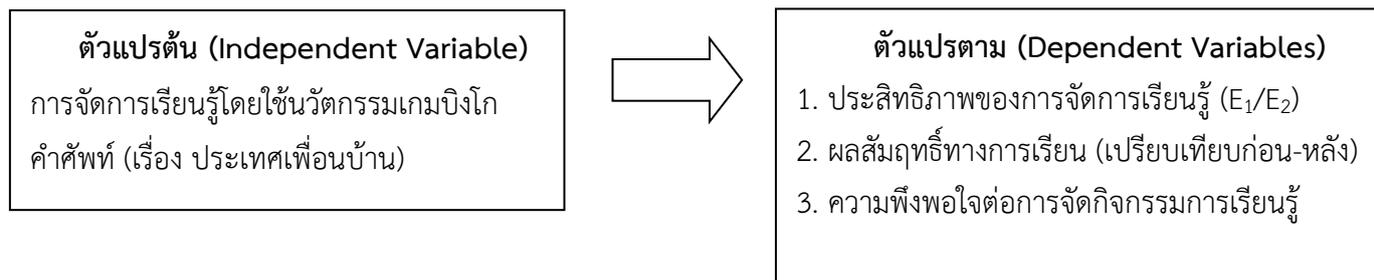
4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 47 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมี เกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

4.1.2.1 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

4.1.2.2 เป็นนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนที่ ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาประวัติศาสตร์โดยตรง

4.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำ นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ มาจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความสนใจและฝึกการจำแนกเนื้อหา ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความพึงพอใจ ต่อการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้:

4.3 การออกแบบการวิจัยและภัยคุกคามต่อความเที่ยงตรงภายใน

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นโดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อน-หลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ดังแผนภาพ

$O_1 \quad X \quad O_2$

โดยที่ O_1 คือ การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test), X คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์, และ O_2 คือ การทดสอบหลังเรียน (Post-test)

ภัยคุกคามต่อความเที่ยงตรงภายใน: เนื่องจากการออกแบบเป็นแบบกลุ่มเดียว การสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอาจมีข้อจำกัดจาก ภัยคุกคามต่อความเที่ยงตรงภายใน เช่น Maturation (วุฒิภาวะ), Testing Effect (ผลจากการทำแบบทดสอบซ้ำ), และ History (เหตุการณ์อื่นที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลอง) ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดนี้ และใช้การยืนยันผลด้วยการประเมินประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และความพึงพอใจประกอบ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอทางเลือก : ในงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรพิจารณาใช้ การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) โดยเพิ่มกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลอง

4.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้

(1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนศรีแก้งคร้อ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คู่มือ การจัดการเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้แนวดำเนินการ และการวัดประเมินผล

(2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโก คำศัพท์เพื่อการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

(3) วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละเรื่อง ตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยที่ 2 สาระประวัติศาสตร์

4.3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน
ทางการเรียนโดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

(1) ศึกษาหลักสูตร สาระการเรียนรู้ คู่มือครู และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 40 พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

(2) ศึกษาหลักการวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนจากหนังสือการวัดผลการวิจัย

(3) ศึกษาเนื้อหาสาระจากบทเรียนสาระภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(4) วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่ต้องการวัด และกำหนดจำนวน ข้อสอบในแต่ละเรื่อง

(5) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

(6) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ที่สร้างขึ้น เสนอ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญท่านเดิม

(7) นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความสอดคล้อง โดยใช้สูตร

IOC โดยมี เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจ ว่าข้อสอบนั้นสอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่กำหนด
 - 0 เมื่อไม่แน่ใจ ว่าข้อสอบนั้นสอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่กำหนด
 - 1 เมื่อ แนใจ ว่าข้อสอบนั้นไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่กำหนด
- (8) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.50
(9) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วนำข้อสอบไปทดลองใช้ (tryout) กับ

นักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 47 คน

(10) นำผลการตอบแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนนโดยถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้า ตอบผิดได้ 0 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) อำนาจจำแนก (r) คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ถึง 1.00 (บุญชม, 2556 : 96) ไว้จำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.30 ถึง 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23 ถึง 0.46 ถือว่าเหมาะสม

(11) นำผลการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาวิเคราะห์หาค่าความ เชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามวิธีของโลเวท (Lovett Method)

(1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ผลการ ประเมินพบว่า แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยเท่ากับ (0.85) โดยมีค่าต่ำสุด Min = (0.67) และค่าสูงสุด Max = (1.00) ซึ่งมีความมากกว่า 0.50 ในทุกข้อ ดังนั้นจึงถือว่าแบบทดสอบมีความตรงเชิงเนื้อหาเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้

(2) ความเชื่อมั่น (Reliability) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยสองทางเลือก (Dichotomous Score) จึงได้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยใช้ สูตร KR-20 (Kuder-Richardson 20) ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ 20 ข้อ เท่ากับ (0.79) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้สำหรับการนำไปใช้ในการวิจัย

(12) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 มาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ สำหรับ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.3.3 เกมการศึกษา (เกมบิงโกคำศัพท์) มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

(1) นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.1 (ป.6) และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง

(2) ดำเนินการสร้างเกมบิงโกคำศัพท์ ซึ่งประกอบด้วย การ์ดเกมบิงโกคำถาม การ์ดเกมบิงโกคำตอบ - คำตอบ 25 ชุด จำนวนการ์ด 13 การ์ด

(3) ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบนวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ที่สร้างขึ้น แล้วนำมาหาค่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณานวัตกรรม แต่ละข้อว่าสามารถใช้วัดความรู้ของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยมีระดับความคิดเห็น ดังนี้

- + 1 หมายถึง เห็นด้วยว่าข้อคำถามวัดตามจุดประสงค์นั้นจริง

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความวัดตามจุดประสงค์นั้นจริงหรือไม่

-1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยว่าข้อความวัดตามจุดประสงค์นั้น

(4) นำที่ตรวจสอบแล้วมาแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

(5) จัดสร้างนวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

(6) นำเกมบิงโกคำศัพท์ มาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

(7) นำเกมบิงโกคำศัพท์มาแก้ไข และปรับปรุงให้ถูกต้องและสมบูรณ์

(8) การนำไปใช้ในแผนการสอน (Time-on-Task): นวัตกรรมนี้ถูกบูรณาการเข้ากับแผนการสอนทั้ง 5 แผน โดยกำหนดสัดส่วนเวลาที่ใช้ในการเล่นเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อทบทวนและสรุปเนื้อหา เฉลี่ย 15-20 นาที ต่อชั่วโมงเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจของผู้เรียน

4.3.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนเกมบิงโกคำศัพท์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

(1) ศึกษาประเด็นที่ต้องการประเมิน

(2) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

(3) ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบแบบประเมินความพึงพอใจ

(4) นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ตรวจสอบแล้วมาแก้ไข ปรับปรุงตามของผู้เชี่ยวชาญ

(5) จัดพิมพ์แบบประเมินความพึงพอใจ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอน และวิธีปฏิบัติในการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

4.4.2 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น

4.4.3 จัดการเรียนการสอนจำนวน 5 คาบ สัปดาห์ละ 1 คาบ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 แก่นักเรียน

4.4.4 จัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 แก่นักเรียน

4.4.5 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) เมื่อสิ้นสุดการเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ ชุดคำถามกับการทดสอบก่อนเรียน (สลับข้อ)

4.4.6 ทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนเกมบิงโกคำศัพท์อาเซียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

4.4.7 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนไปทำการตรวจวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผล การทดลองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ผู้ศึกษาทำขึ้น

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของผลสัมฤทธิ์ผลการใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมเกมบิง

โกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

4.5.1 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 70/70$ ใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ร้อยละ ของคะแนนรวม:

E_1 (ประสิทธิภาพกระบวนการ): วิเคราะห์จากคะแนนเฉลี่ยร้อยละของแบบฝึกหัด/ภารกิจระหว่างเรียน เทียบกับเกณฑ์ 70%

E_2 (ประสิทธิภาพผลลัพธ์): วิเคราะห์จากคะแนนเฉลี่ยร้อยละของแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) เทียบกับเกณฑ์ 70%

4.5.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้ สถิติทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มพึ่งพา (t-test for Dependent Samples) และมีการดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อเสริมความน่าเชื่อถือทางสถิติดังนี้:

4.5.2.1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น: การแจกแจงแบบปกติ (Normality): ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของ คะแนนความแตกต่าง ($D = \text{Post-test} - \text{Pre-test}$) โดยใช้ สถิติ Shapiro-Wilk (เนื่องจากขนาดกลุ่มตัวอย่าง $n = 47$ มีค่าน้อยกว่า 50) และ/หรือ สถิติ Kolmogorov-Smirnov เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลมีการแจกแจงไม่แตกต่างจากการแจกแจงปกติ ($p > 0.05$) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของ t-test

4.5.2.2 การทดสอบสมมติฐาน: ทำการทดสอบสมมติฐานแบบมีทิศทาง (One-Tailed Test) เพื่อดูว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.5.2.3 การรายงานขนาดอิทธิพล (Effect Size): คำนวณ ขนาดอิทธิพล (Cohen's d) เพื่อแสดงขนาดของผลการใช้บิงโกคำศัพท์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทางปฏิบัติ และรายงาน ช่วงเชื่อมั่น 95% (95% CI) ของค่าเฉลี่ยผลต่างคะแนน

4.5.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาตรฐานค่า (Rating Scale) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลที่กำหนดไว้ (เช่น เกณฑ์ ≥ 4.00 หมายถึงระดับมาก)

5. ผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้นำทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดชัยภูมิ นำมาวิเคราะห์หา ผลรวม ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

5.1.1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ เกณฑ์ร้อยละ 70%

ตารางที่ 1 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	Σx	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
ก่อนสอบ	20	535	11.38	2.10	56.91
หลังสอบ	20	735	15.64	1.53	78.2

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนวัตกรรม ตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 70/70$ มีรายละเอียดดังนี้: ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1): มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.38 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 56.90 ซึ่ง ไม่ผ่านเกณฑ์ 70% ที่กำหนดไว้ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2): มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.64 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 78.20 ซึ่ง ผ่านเกณฑ์ 70% ที่กำหนดไว้

5.1.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการเรียนและหลังการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนศรีแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ เกณฑ์ร้อยละ 70% โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t- test)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการเรียนและหลังการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	Σx	\bar{X}	S.D.	t	ร้อยละ
ก่อนสอบ	20	535	11.38	1.89	11.38	56.9
หลังสอบ	20	735	15.64	1.92	15.64	78.2

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 15.64$) สูงกว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.38$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = (6.50)$, $df = (29)$, $p < 0.05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ H_2

5.1.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเทียบกับเกณฑ์แปลผล

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 สาระประวัติศาสตร์ โดยใช้นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้

ข้อที่	รายการ	ระดับความพอใจ		
		\bar{X}	S. D.	แปลผล
มิติ 1: วิธีการเล่นและการทำงาน				
1.	เกมบิงโกคำศัพท์สนุกและน่าเล่น	4.32	0.67	มาก
2.	เข้าใจกติกาและวิธีเล่นได้ง่าย	4.64	0.68	มากที่สุด

3.	เกมนี้ช่วยให้จำคำศัพท์หรือเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.13	1.10	มาก
มิติ 2: ผลต่อการเรียนรู้/แรงจูงใจ				
4.	เกมนี้ทำให้การเรียนรู้สนุกมากขึ้น	4.55	0.79	มากที่สุด
5.	มีส่วนร่วมในการเล่นเกมนอกกับเพื่อน	4.34	0.96	มาก
6.	รู้สึกอยากเรียนรู้เรื่องอาเซียนมากขึ้น	3.89	1.06	มาก
7.	อยากใช้เกมบิงโกอีกในครั้งต่อไป	4.49	0.93	มาก
มิติ 3: การมีส่วนร่วม/ทักษะสังคม				
8.	อุปกรณ์และใบงานของเกมบิงโกใช้งานง่าย	4.38	0.92	มาก
9.	เกมนี้ช่วยให้กล้าแสดงออกมากขึ้น	3.66	1.13	มาก
10.	นักเรียนชอบเกมบิงโกคำศัพท์นี้	4.57	1.07	มากที่สุด
รวม		4.29	0.93	มาก

5.1.3.1 รายละเอียดแบบสอบถามความพึงพอใจ

ระดับ คะแนน 5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยที่สุด

5.1.3.2 เกณฑ์การแปลผล

ช่วงค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ระดับความพึงพอใจ
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจโดยรวม ของนักเรียนต่อการใช้กิจกรรมบิงโกคำศัพท์ อยู่ในระดับ มาก = 4.29, S.D. = 0.93) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน H_3 ที่ตั้งไว้ (เกณฑ์ (≥ 4.00))

เมื่อพิจารณารายการย่อย พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่: 1) เข้าใจกติกาและวิธีเล่นได้ง่าย ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.68) อยู่ในระดับ มากที่สุด 2) เกมทำให้การเรียนรู้สนุกมากขึ้น ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.79) อยู่ในระดับ มากที่สุด และ 3) อยากให้มีเกมบิงโกในวิชาอื่นต่อไป ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.93) อยู่ในระดับ มาก ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมบิงโกคำศัพท์ระหว่างและหลังเรียน (E_1/E_2) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมบิงโกคำศัพท์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ผ่านเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนด โดยคะแนนหลังเรียน(E_2) มีค่าเฉลี่ย 15.64 คิดเป็นร้อยละ 78.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญ ข้อสังเกตและกลไกที่เป็นไปได้: แม้ว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) จะมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 56.91 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ 70% ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ผลลัพธ์ E_2 ที่สูงแสดงให้เห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเกมบิงโกคำศัพท์ในระยะสั้น (5 คาบ) ยังคงสามารถส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และทบทวนเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพได้สูงในตอนท้าย การที่ผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นนี้อธิบายได้จากหลักการเรียนรู้เชิง Active

Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Bonwell & Eison, 1991, pp. 12-14) การใช้บิงโกทำให้ผู้เรียนมีโอกาสคิด ตอบสนอง และโต้ตอบกันในห้องเรียน ช่วยกระตุ้นการจดจำและความเข้าใจในเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย (2563, หน้า 45-49) และ กาญจนา (2564, หน้า 60-63) ที่พบว่าการใช้เกมการศึกษาช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและการเปรียบเทียบก่อน-หลัง ผลการวิเคราะห์คะแนนหลังเรียนแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 78.20 ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 6.50, df = 46, p < 0.05$)

การคำนวณอัตราผลตอบแทนเชิงการเรียนรู้: เพื่อเพิ่มความชัดเจนถึงขนาดของอิทธิพล ผู้วิจัยได้คำนวณ ขนาดอิทธิพล (Cohen's $d = 1.22$) ซึ่งจัดอยู่ในระดับ สูงมาก และคำนวณ Normalized Gain (Hake's g) ได้ค่าเท่ากับ 0.49 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนเชิงการเรียนรู้ในงานวิจัยที่ใช้ Active Learning อื่น ๆ

การตีความเชิงทฤษฎีอย่างระมัดระวัง: ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้เกมบิงโกคำศัพท์ เป็นกลไกที่เป็นไปได้ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ผลนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของ Piaget (1973, pp. 83-90) ที่กล่าวว่าผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจลึกซึ้งเมื่อได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ การวิเคราะห์ผลย่อยตามกลุ่ม: มีผลสัมฤทธิ์เดิมอยู่ในระดับต่ำและปานกลาง (คะแนน Pre-test อยู่ในช่วง \$5-12\$ คะแนน) เป็นกลุ่มที่ได้รับ ประโยชน์สูงสุด จากการใช้เกมบิงโกคำศัพท์ โดยมีอัตราการเรียนรู้เพิ่มขึ้นสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978, pp. 84-86) ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

5.2.3 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้นวัตกรรมผลการสำรวจความพึงพอใจโดยรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.29, S.D. = 0.93$) ซึ่งสะท้อนว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมนี้ การเชื่อมโยง: ความพึงพอใจในระดับสูงนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Deci และ Ryan (2000, pp. 230-235) โดยเกมบิงโกช่วยตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนในด้าน 1) Competence (ความรู้สึกรู้ว่าทำได้ดี) จากการชนะหรือตอบถูก และ 2) Relatedness (ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง) จากการเล่นร่วมกับเพื่อน ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจภายในและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในห้องเรียนมากขึ้น (ธัญญารัตน์, 2565)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้นวัตกรรมเกมบิงโกคำศัพท์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ประเทศเพื่อนบ้าน ได้สำเร็จ โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ขนาดอิทธิพล $d = 1.22$) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.29$) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเองและหลักการ Active Learning

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) โครงสร้างกิจกรรมแบบทบทวนซ้ำ (Spaced Retrieval): ควรมีการออกแบบโครงสร้างกิจกรรมบิงโกคำศัพท์ให้เป็นแบบ "การทบทวนแบบเว้นระยะ (Spaced Retrieval)" ตลอดทั้ง 5 คาบ โดย

จัดให้มีช่วงการเล่น ก่อนเรียน (Pre-recall) ระหว่างเรียน (Active Practice) และ หลังเรียน (Summary/Review) ในสัดส่วนเวลาที่เหมาะสม เพื่อช่วยเสริมสร้างความจำระยะยาวของผู้เรียน

(2) การออกแบบคำถามหลายระดับ: ไม่ควรจำกัดคำถามเพียงแค่ระดับการจดจำ (Remembering) เท่านั้น ควรมีการออกแบบชุดคำถามให้ครอบคลุมตามอนุกรมวิธานของ Bloom ในระดับที่สูงขึ้น เช่น คำถามที่เน้น ความเข้าใจ (Understanding) และ การประยุกต์ใช้ (Applying) โดยมีสัดส่วนคำถามที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างน้อย 30%

(3) แผนเผื่อระวัง "การเดา" และการวัดผลพฤติกรรม: ควรกำหนด กฎเกณฑ์หรือมาตรการ เพื่อลดโอกาสในการเดาคำตอบ (Guessing) เช่น การให้ผู้เรียน ให้เหตุผลสั้น ๆ ประกอบคำตอบเมื่อตอบถูก หรือ การใช้ Negative Marking เล็กน้อยเมื่อตอบผิด เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างรอบคอบ

(4) การปรับใช้กับผู้เรียนต่างระดับ (Differentiated Instruction): ควรมีการจัดทำกระดานบิงโก คำศัพท์ที่มี ระดับความยากง่ายของคำศัพท์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์เดิมต่ำ (ตามที่พบว่า ได้รับประโยชน์สูงสุด) และผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำทายตามศักยภาพของตน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงงานวิจัย

(1) การออกแบบวิจัยเชิงกึ่งทดลอง: ควรร่วมมือกับโรงเรียนอื่น หรือห้องเรียนอื่น เพื่อออกแบบงานวิจัยเชิง กึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) โดยมีการเพิ่ม กลุ่มควบคุม (Control Group) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มความเที่ยงตรงภายใน และยืนยันความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้อย่างหนักแน่นยิ่งขึ้น

(2) การติดตามผลระยะยาว: ควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์หลังการใช้กิจกรรมในระยะยาว (Delayed Post-test) เช่น 1-2 เดือนหลังสิ้นสุดการทดลอง เพื่อประเมินว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นคงทนถาวรหรือไม่

(3) การวัดผลเชิงทักษะประวัติศาสตร์: ควรพัฒนาเครื่องมือวัดที่เน้น ทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะ (Historical Thinking Skills) เช่น ทักษะการสืบค้น (Sourcing), การประเมินหลักฐาน (Corroboration) และ การระบุบริบท (Contextualization) เพิ่มเติมจากการวัดผลด้วยแบบทดสอบปรนัย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ครอบคลุมสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กาญจนา มงคล. (2564). ผลของการใช้เกมบิงโกในการพัฒนาการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาของนักเรียน ประถมศึกษา. วารสารวิจัยนวัตกรรมทางการศึกษา, 5(2), 60-63.

ธัญญารัตน์ โชคชัย. (2565). การศึกษาความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนต่อการใช้เกมการศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการศึกษา].

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.). (2567). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566.

สมชาย ทวีทรัพย์. (2563). การใช้เกมการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 37(4), 45-49.

- อิสระพงษ์ ศรีวงษ์. (2564). การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 18(3), 20-35.
- Bloom, B. S. (Ed.). (1956). Taxonomy of educational objectives, Handbook I: Cognitive domain (pp. 29-33). David McKay.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom (pp. 12-14). ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Piaget, J. (1973). To understand is to invent: The future of education (pp. 83-90).
- Grossman. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes (pp. 84-86). Harvard University Press.

ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Expectations and Perceptions of Service Quality among Users of Academic Affairs
and Registration at Chaiyaphum Rajabhat University.

พริมรตา จารุกิตต์กุล
Primrata Jarukitkul

นักวิชาการศึกษา, งานวิชาการและประมวลผล, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Academic Officer, Academic and Information Processing Division,
Chaiyaphum Rajabhat University
Corresponding author, E-mail: Primrata.j@gmail.com

Received 09/11/2025 | Revised 12/11/2025 | Accepted 12/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับความคาดหวัง (E) และการรับรู้ (P) คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 2. เปรียบเทียบระดับ E กับ P และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการใช้บริการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากประชากรทั้งหมด 3,227 คน ซึ่งเป็นผู้เคยใช้บริการในปีการศึกษา 2567 โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติอนุมาน (paired samples t-test, One-way ANOVA) พร้อมรายงานขนาดอำนาจผล (Cohen's $d_z = -0.44$) และค่าช่องว่างเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ (Gap Mean = -0.17) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12, SD = 0.58) ในขณะที่ระดับการรับรู้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.95, SD = 0.62) โดยมีช่องว่างเชิงคุณภาพบริการ (Service Quality Gap) โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(399) = 8.74, p < .001$) ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานการวิจัย ด้าน “ความมั่นใจ” (Assurance) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในด้านความคาดหวัง (4.18) และการรับรู้ (4.05) ในขณะที่ยังมีช่องว่างค่อนข้างชัดเจน (-0.20 และ -0.20 ตามลำดับ) 2) การรับรู้คุณภาพบริการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามเพศและชั้นปี ($p > .05$) แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามคณะ (p = .023) โดยนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้การรับรู้ต่ำกว่าสาขาวิชาอื่นเล็กน้อย 3) ปัญหาหลักที่พบจากการวิเคราะห์เนื้อหาคือด้านระบบและเทคโนโลยี ด้านบุคลากร และด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะหลักคือการพัฒนากระบวนการให้เสถียร การอบรมทักษะการสื่อสารให้เจ้าหน้าที่ และการปรับปรุงพื้นที่ให้บริการ

คำสำคัญ: ความคาดหวัง; การรับรู้; คุณภาพการบริการ; โมเดล SERVQUAL; ช่องว่างคุณภาพบริการ

Abstract

This study aimed to 1. examine the levels of expectations and perceptions of service quality among users of Academic Affairs and Registration services at Chaiyaphum Rajabhat University, 2. compare these expectations and perceptions, and 3. identify problems and obstacles in service use. The sample consisted of 400 students from a total population of 3,227 individuals who had previously used the services in the academic year 2024. Data were collected via an online questionnaire distributed through Google Form. Statistical analyses included descriptive statistics (frequencies, percentages, means, standard deviations) and inferential statistics (paired samples t-test, One-way ANOVA). Results revealed that: 1. Both the overall level of expectations (mean = 4.12, SD = 0.58) and perceptions (mean = 3.95, SD = 0.62) of service quality were rated as "high." However, expectations were significantly higher than perceptions ($t(399) = 8.74, p < .001, \text{Cohen's } d = -0.44$), indicating a statistically significant service quality gap (mean gap = -0.17, 95% CI [-0.23, -0.11]). 2. Among the five SERVQUAL dimensions, "Assurance" had the highest mean scores for both expectations (4.18) and perceptions (4.05). The largest service gaps were found in "Tangibles" (gap = -0.20) and "Empathy" (gap = -0.20). Perceptions of service quality did not differ significantly by gender or year of study, but did differ significantly by faculty ($p = .023$), with students from the Faculty of Arts and Science reporting lower perceptions, potentially linked to higher expectations regarding technology and infrastructure. 3. Content analysis of open-ended responses identified key issues: technological/system failures, staff behavior and physical environment. These findings provide actionable insights for service improvement, highlighting the need to prioritize digital infrastructure upgrades and enhance staff training in communication and personalized service delivery to bridge the identified gaps. A key limitation is the potential for self-selection bias inherent in online data collection and the single-institution context, which limits generalizability.

Keywords: expectations; perceptions; service quality; SERVQUAL model; service quality gap

บทนำ

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้ต้องอาศัยความสามารถ ความพร้อม และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างอาจารย์ นักศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา

สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เป็นหน่วยงานสำคัญที่ดำเนินงานตามนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บริการทางการศึกษา สนับสนุนการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร และให้บริการด้านวิชาการ การวิจัย

การบริหารจัดการ ระบบสารสนเทศ รวมถึงงานวิชาการและประมวผล เพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิตและ
การบริการทางการศึกษา

ในยุคปัจจุบัน “การให้บริการ” เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท รวมถึง
สถาบันการศึกษา “คุณภาพบริการ” จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความ
เชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าคุณภาพบริการเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
ในการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร (Gronroos, 2001) องค์กรที่มีคุณภาพบริการสูงมักประสบความสำเร็จใน
การแข่งขัน ขณะที่องค์กรที่ขาดคุณภาพบริการมักสูญเสียความได้เปรียบทางการแข่งขัน

แบบจำลอง SERVQUAL ซึ่งพัฒนาโดย Parasuraman, Zeithaml & Berry (1988) เป็นเครื่องมือ
วัดคุณภาพการบริการที่เป็นมาตรฐานสากล โดยประเมินความแตกต่างระหว่าง “ความคาดหวัง” กับ “การ
รับรู้” ของผู้ใช้บริการผ่านมิติหลัก 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม (Tangibles), ความเชื่อถือได้
(Reliability), การตอบสนอง (Responsiveness), ความมั่นใจ (Assurance) และความเอาใจใส่
(Empathy) การนำโมเดลนี้มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ช่วยให้เราสามารถระบุ “ช่องว่างคุณภาพบริการ”
(Service Quality Gap) ได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ช่องว่างรายมิติ ซึ่งจะช่วยให้
เป้าหมายในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการอย่างแม่นยำ และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยเน้นการพัฒนา
ในมิติที่มีช่องว่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้สูงสุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขยายกรอบการวิเคราะห์โดยการ
จำแนกการรับรู้คุณภาพบริการตามคณะเพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างของประสบการณ์ผู้ใช้บริการใน
แต่ละกลุ่มประชากร และใช้ข้อมูลจากการสอบถามปลายเปิดมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อ
ระบุปัญหาและอุปสรรคเชิงลึกในกระบวนการให้บริการ ซึ่งรวมถึงประเด็นด้านเทคโนโลยี บุคลากร และ
สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ครอบคลุมและปฏิบัติได้จริง

ดังนั้นผู้วิจัย จึงนำแนวคิดการจัดการคุณภาพบริการ (Service Quality) มาประยุกต์ใช้ในการ
ให้บริการงานวิชาการและประมวผล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกลไกสำคัญในการตอบสนอง
ความต้องการของนักศึกษาและพัฒนาการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บ
ข้อมูลจากนักศึกษา เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยด้านใดมีผลต่อความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการ ผล
การศึกษาจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

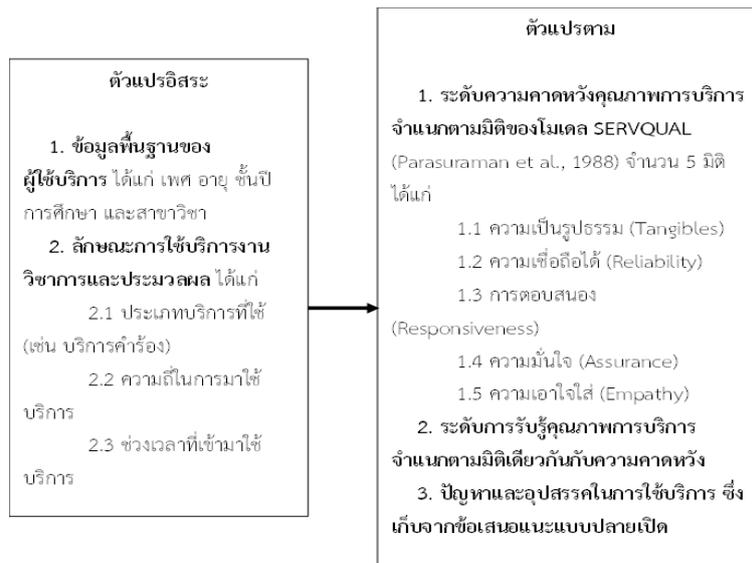
1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการ
และประมวผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงาน
วิชาการและประมวผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวผล มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ชัยภูมิ

สมมุติฐานของโครงการวิจัย

ระดับความคาดหวังและระดับการรับรู้ของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวผล มหาวิทยาลัย
ราชภัฏชัยภูมิ แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้อิงตามแบบจำลอง SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “ความคาดหวัง” และ “การรับรู้” ของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผลใน 5 มิติหลัก ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม ความเชื่อถือได้ การตอบสนอง ความมั่นใจ และความเอาใจใส่ เพื่อเปรียบเทียบช่องว่างระหว่างสิ่งที่ผู้ใช้บริการคาดหวังกับสิ่งที่รับรู้จริง อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการที่มีประสิทธิภาพและตรงต่อความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 3,227 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาที่ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 5% คำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 356 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสาขาวิชา

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้บริการ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษา และสาขาวิชา
2. ลักษณะการใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล ได้แก่
 - 2.1 ประเภทบริการที่ใช้ (เช่น บริการคำร้อง)
 - 2.2 ความถี่ในการมาใช้บริการ

2.3 ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการ

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

1. ระดับความคาดหวังคุณภาพการบริการ จำแนกตามมิติของโมเดล SERVQUAL (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1988) จำนวน 5 มิติ ได้แก่ (1) ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) (2) ความเชื่อถือได้ (Reliability) (3) การตอบสนอง (Responsiveness) (4) ความมั่นใจ (Assurance) (5) ความเอาใจใส่ (Empathy)
2. ระดับการรับรู้คุณภาพการบริการ จำแนกตามมิติเดียวกันกับความคาดหวัง
3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ ซึ่งเก็บจากข้อเสนอแนะแบบปลายเปิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี และคณะ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะของการใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล ได้แก่ บริการคำร้อง ความถี่ที่มาใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคาดหวังและระดับการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.1 ศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริการ ความคาดหวัง และการรับรู้คุณภาพบริการ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบแบบสอบถาม

3.4.2 กำหนดขอบเขตเนื้อหาของเครื่องมือผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และครอบคลุมมิติของคุณภาพการบริการตามโมเดล SERVQUAL

3.4.3 จัดทำแบบสอบถามฉบับร่าง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับร่างแล้วนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการบริการและการวิจัยทางการศึกษา ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา (Content Validity)

3.4.4 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Pilot Test) ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบสอบถามกับนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ที่ไม่รวมอยู่ในกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ความเข้าใจ และความเหมาะสมของคำถาม รวมถึงวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งพบว่าค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ($\alpha \geq 0.70$)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.5.1 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ การศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร รายงาน และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริการ ความคาดหวัง และการรับรู้ของผู้ใช้บริการ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบเครื่องมือและวิเคราะห์ผล

3.5.2 การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) แจกจ่ายลิงก์แบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ระบบอีเมลของมหาวิทยาลัย กลุ่มไลน์คณะ และโซเชียลมีเดีย และ 3) แบบสอบถามที่ได้รับกลับมาอย่างครบถ้วน

3.5.3 การตรวจสอบและจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้ง 400 ชุด แล้วจัดทำข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1) ใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะการใช้บริการ ระดับความคาดหวัง และระดับการรับรู้คุณภาพการบริการ

3.6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

1) ใช้ t-test for dependent samples เพื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังกับระดับการรับรู้คุณภาพการบริการ

2) ใช้ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพการบริการตามลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม (เช่น เพศ ชั้นปี สาขาวิชา)

3) ใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.05$

3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับข้อมูลจากส่วนที่ 4 (ข้อเสนอแนะ) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ความคิดเห็นตามประเด็นที่เกิดขึ้นบ่อย และสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และลักษณะของการใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล พบว่า

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	รายการ	ร้อยละ
เพศ	หญิง	68.5 (274 คน)
	ชาย	30.8 (123 คน)
	ไม่ระบุ	0.8 (3 คน)
อายุ	18-22 ปี	94.3

ข้อมูลทั่วไป	รายการ	ร้อยละ
ชั้นปี	23 ปี ขึ้นไป	94.3
	ชั้นปีที่ 1	26.0
	ชั้นปีที่ 2	24.5
	ชั้นปีที่ 3	22.0
	ชั้นปีที่ 4	25.5
	ชั้นปีที่ 5 ขึ้นไป	2.0
คณะ	ครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์	49.50
	ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์	28.5
	พยาบาลศาสตร์	22.0

ตารางที่ 2 ลักษณะการใช้บริการงานวิชาการและประมวผล

ลักษณะการใช้บริการงานวิชาการและ ประมวผล	รายการ	ร้อยละ
1) วัตถุประสงค์ในการใช้บริการ	ขอเอกสาร (ใบแสดงผลการเรียน, หนังสือรับรอง)	82.0
	ติดต่อเรื่องผลการเรียน/เกรด	68.5
	ยื่นคำร้องทั่วไป	56.3
	สอบถามข้อมูลการลงทะเบียน	49.0
2) ความถี่ในการใช้บริการ	น้อยกว่า 1 ครั้ง/เดือน	42.5
	1-2 ครั้ง/เดือน	35.0
	3-4 ครั้ง/เดือน	15.8
	มากกว่า 4 ครั้ง/เดือน	6.7
3) ช่วงเวลาที่ใช้บริการ	เช้า (08:00-12:00 น.)	58.0
	บ่าย (13:00-16:30 น.)	42.0

ตอนที่ 1 ระดับความคาดหวังและระดับการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ตารางที่ 3 ระดับความคาดหวังคุณภาพการบริการ

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความเป็นรูปธรรม (Tangibles)	4.08	0.60	มาก
ความเชื่อถือได้ (Reliability)	4.15	0.57	มาก
การตอบสนอง (Responsiveness)	4.10	0.59	มาก
ความมั่นใจ (Assurance)	4.18	0.55	มาก
ความเอาใจใส่ (Empathy)	4.09	0.61	มาก

ค่าเฉลี่ย	4.12	0.58	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับความคาดหวังคุณภาพการบริการ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่าระดับความคาดหวังของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย = 4.12, SD = 0.58) เมื่อพิจารณารายมิติตามโมเดล SERVQUAL พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความมั่นใจ (Assurance) ซึ่งสะท้อนว่าผู้ใช้บริการคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่จะมีความรู้ ความสามารถ และสื่อสารด้วยความสุภาพ

ตารางที่ 4 ระดับการรับรู้คุณภาพการบริการ

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความเป็นรูปธรรม (Tangibles)	3.88	0.64	มาก
ความเชื่อถือได้ (Reliability)	4.01	0.60	มาก
การตอบสนอง (Responsiveness)	3.92	0.63	มาก
ความมั่นใจ (Assurance)	4.05	0.59	มาก
ความเอาใจใส่ (Empathy)	3.89	0.65	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.95	0.62	มาก

จากตารางที่ 4 ระดับการรับรู้คุณภาพการบริการ ระดับการรับรู้คุณภาพการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย = 3.95, SD = 0.62) เมื่อพิจารณารายมิติ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความมั่นใจ (Assurance) เช่นเดียวกับความคาดหวัง แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการรับรู้เจ้าหน้าที่มีความรู้ และสื่อสารอย่างสุภาพจริง

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการบริการ ผู้วิจัยใช้ t-test for dependent samples เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวัง (E) กับการรับรู้ (P)

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการบริการ

รายการ	N	ค่าเฉลี่ย (E)	S.D. (E)	ค่าเฉลี่ย (P)	S.D. (P)	ค่าเฉลี่ยของส่วนต่าง (E-P)	95% CI	t	df	p-value	Cohen's dz
ค่าเฉลี่ยรวม	400	4.12	0.58	3.95	0.62	-0.17	[-0.23, 0.11]	8.74	399	< 0.001	-0.44

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับความคาดหวังกับการรับรู้คุณภาพการบริการ ผู้วิจัยใช้ t-test for dependent samples เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวัง (E) กับการรับรู้ (P) พบว่า ระดับความคาดหวังสูงกว่าระดับการรับรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ระดับความคาดหวังและการรับรู้ของผู้ใช้บริการแตกต่างกัน” ผลการวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังสูง แต่การให้บริการยังไม่สามารถตอบสนองได้เต็มที่ โดยเฉพาะในด้านความเป็นรูปธรรม และความเอาใจใส่ ซึ่งมีช่องว่าง (Gap) ค่อนข้างชัดเจน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพการบริการจำแนกตามลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	F	df1	df2	p-value	η^2	หมายเหตุ
จำแนกตามเพศ	0.87	2	397	0.372	0.004	ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
จำแนกตามชั้นปี	1.51	4	395	0.215	0.015	ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
จำแนกตามคณะ	3.88	2	397	0.023	0.019	มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพการบริการจำแนกตามลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้ One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพการบริการตามเพศ ชั้นปี และคณะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า การรับรู้คุณภาพการบริการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาตามเพศและชั้นปี ($p > 0.05$) แต่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อจำแนกตามคณะ ($p = 0.023$) โดยนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้การรับรู้คุณภาพการบริการต่ำกว่าสาขาวิชาอื่นเล็กน้อย ซึ่งอาจเป็นผลจากความคาดหวังที่สูงกว่าในด้านระบบเทคโนโลยีและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน

ตารางที่ 7 ค่าช่องว่าง (Gap Score) รายมิติของโมเดล SERVQUAL

มิติ	ค่าเฉลี่ย (E)	ค่าเฉลี่ย (P)	ค่าช่องว่าง (E-P)	อันดับจากช่องว่างมากที่สุด
ความเป็นรูปธรรม (Tangibles)	4.08	3.88	-0.2	1 (เท่ากัน)
ความเชื่อถือได้ (Reliability)	4.15	4.01	-0.14	3
การตอบสนอง (Responsiveness)	4.1	3.92	-0.18	2
ความมั่นใจ (Assurance)	4.18	4.05	-0.13	4
ความเอาใจใส่ (Empathy)	4.09	3.89	-0.2	1 (เท่ากัน)
ค่าเฉลี่ยรวม	4.12	3.95	-0.17	-

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ค่าช่องว่าง (Gap Score) โดยการหาความแตกต่างระหว่างระดับความคาดหวัง (E) และการรับรู้ (P) ในแต่ละมิติของโมเดล SERVQUAL พบว่า มีค่าช่องว่างเป็นลบในทุกมิติ ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้ใช้บริการมีความคาดหวังสูงกว่าการรับรู้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยด้านที่มีปัญหาหรือ "ช่องว่าง" มากที่สุด คือ ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) และ ความเอาใจใส่ (Empathy) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของช่องว่างเท่ากันที่ -0.20 แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการคาดหวังสูงในเรื่องสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เครื่องมืออุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการได้รับบริการที่ใส่ใจเป็นรายบุคคล แต่การรับรู้จากการใช้บริการจริงกลับยังไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังเหล่านี้ได้อย่างเต็มที่ยังคงมีช่องว่างด้าน การตอบสนอง (Responsiveness) ที่มีค่าช่องว่าง -0.18 ส่วนด้านที่มีช่องว่างน้อยที่สุดคือ

ความมั่นใจ (Assurance) ที่ -0.13 ซึ่งสะท้อนว่าเป็นจุดแข็งของหน่วยงาน ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยรวมของช่องว่างอยู่ที่ -0.17 ยืนยันถึง “ช่องว่างคุณภาพบริการ” (Service Quality Gap) โดยรวมที่หน่วยงานควรดำเนินการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะสองด้านแรกที่มีช่องว่างเท่ากันและมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ และข้อเสนอแนะ (จากข้อเสนอแนะแบบปลายเปิด) จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม

1) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ

1. ด้านระบบและเทคโนโลยี ได้แก่ ระบบออนไลน์ล่มบ่อย เว็บไซต์แจ้งข้อมูลไม่ชัดเจน
คอมพิวเตอร์/เครื่องปริ้นต์ชำรุดบ่อย
2. ด้านบุคลากร ได้แก่ บางครั้งตอบคำถามไม่ตรงประเด็น ขาดความพร้อมในการให้บริการในช่วงเวลาเร่งด่วน เจ้าหน้าที่บางท่านแสดงท่าทีไม่เป็นมิตร (บางครั้ง)
3. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ที่นั่งรอคิวไม่เพียงพอ ห้องให้บริการแคบและแออัด ระบบระบายอากาศไม่ดี

2) ข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บริการในการแก้ปัญหา ได้แก่ พัฒนาระบบออนไลน์ให้เสถียรและใช้งานง่าย จัดอบรมทักษะการสื่อสารและบริการแก่เจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงพื้นที่ให้บริการให้กว้างขวางและสะดวกสบายมากขึ้น จัดระบบคิวให้ชัดเจน พร้อมแจ้งเวลาโดยประมาณ เพิ่มช่องทางรับฟังความคิดเห็นแบบ Real-time (เช่น QR Code ประเมินบริการ)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง ชั้นปีที่ 1-4 โดยใช้บริการเพื่อขอเอกสารและติดต่อเรื่องผลการเรียนเป็นหลัก (2) ระดับความคาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย = 4.12) โดยมีมิติที่คาดหวังสูงสุดคือ “ความมั่นใจ” (Assurance) (3) ระดับการรับรู้คุณภาพการบริการโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย = 3.95) โดยมีมิติที่ได้รับการรับรู้สูงสุดคือ “ความมั่นใจ” เช่นกัน (4) ความคาดหวังสูงกว่าการรับรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) แสดงว่ามี “ช่องว่างคุณภาพบริการ” (Service Quality Gap) และ (5) ไม่มีความแตกต่างในการรับรู้คุณภาพบริการจำแนกตามเพศและชั้นปี แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามสาขาวิชา โดยนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้การรับรู้ต่ำกว่าเล็กน้อย

สรุปได้ว่า ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังสูงต่อคุณภาพการบริการ โดยเฉพาะด้านความมั่นใจและความเชื่อถือได้ แต่การรับรู้จริงยังต่ำกว่าความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึง “ช่องว่างคุณภาพบริการ (Service Quality Gap)” ที่หน่วยงานควรเร่งปรับปรุง โดยเฉพาะในด้าน Tangibles และ Empathy รวมถึงการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีและทักษะบุคลากร เพื่อยกระดับประสบการณ์ผู้ให้บริการให้สอดคล้องกับความคาดหวังในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

1. ระดับความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการ ผลการวิเคราะห์ One-way ANOVA พบว่าการรับรู้คุณภาพการบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามคณะ ($F(2, 397) = 3.88, p = .023, \eta^2 = 0.019$) ซึ่งอาจสะท้อนความคาดหวังที่สูงขึ้นจากนักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มี

ความคุ้นเคยกับระบบที่ทันสมัย เมื่อพิจารณาตามมิติของโมเดล SERVQUAL (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1988) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดหลักของการวิจัย พบว่า มิติ “ความมั่นใจ” (Assurance) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดทั้งในด้านความคาดหวัง (4.18) และการรับรู้ (4.05) สอดคล้องกับแนวคิด “จิตบริการ” ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (2564) กำหนดไว้ว่า “การให้บริการที่ดีเริ่มจากการดูแลคนในองค์กร... การให้บริการที่เกินความคาดหวัง คือ จุดสูงสุดของบริการ” ผลดังกล่าวสะท้อนความเข้มแข็งด้านทักษะการสื่อสารและความสามารถของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้ให้บริการที่ดี ได้แก่ บุคลิกภาพภายนอก (แต่งกายเหมาะสม ยิ้มแย้ม), วาจาสุภาพ (พูดจาชัดเจน ไพเราะ), และคุณลักษณะภายในใจ (จริงใจ เห็นอกเห็นใจ) สิ่งเหล่านี้ปรากฏชัดในข้อคำถามที่วัดมิติ Assurance เช่น “เจ้าหน้าที่มีความรู้และตอบคำถามได้ชัดเจน” และ “เจ้าหน้าที่สื่อสารด้วยความสุภาพและมีมารยาท” ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า การส่งเสริม “จิตบริการ” และการฝึกอบรมทักษะมนุษย์สัมพันธ์ มีบทบาทสำคัญในการสร้าง “ความมั่นใจ” ให้กับผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นรากฐานหลักของคุณภาพบริการในบริบทการศึกษา

ในทางตรงกันข้าม “ความเป็นรูปธรรม” (Tangibles) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการรับรู้ (3.88) แม้ความคาดหวังจะสูงถึง 4.08 ซึ่งให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับ โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพและระบบเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ที่ชี้ว่า “Tangibles เป็นสิ่งแรกที่ใช้บริการสัมผัส และเป็นตัวแทนของคุณภาพโดยรวม”

ในยุคดิจิทัล ความเป็นรูปธรรมไม่ได้หมายถึงเพียงเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องมือเท่านั้น แต่รวมถึง “ประสบการณ์ดิจิทัล” เช่น ความเสถียรของระบบคิวออนไลน์ ความชัดเจนของเว็บไซต์ และความสามารถในการติดตามสถานะการจอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชาญ ฤทธิรงค์ (2528 อ้างในสามารถ ยิ่งคำแหง, 2553) ที่กล่าวว่า “การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนาระบบงาน เป็นหนึ่งในหลักการให้บริการที่ดี” ดังนั้นช่องว่างในด้านนี้จึงไม่ใช่แค่ปัญหาด้านงบประมาณ แต่สะท้อน “ความล่าช้าในการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล” ซึ่งยิ่งสำคัญเมื่อพิจารณาลักษณะของบริการที่ “ไม่สามารถเก็บรักษาได้ (Perishability)” หากไม่ลงทุนพัฒนาระบบดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โอกาสในการสร้างประสบการณ์บริการที่ดีก็จะสูญเปล่าไปทุกวัน

สำหรับด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความเชื่อถือได้ (Reliability), การตอบสนอง (Responsiveness) และ ความเอาใจใส่ (Empathy) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งในความคาดหวังและการรับรู้ แต่มีช่องว่างเล็กน้อย โดยเฉพาะในมิติ Empathy (Gap = -0.20) ซึ่งบ่งชี้ว่า นักศึกษายังรู้สึก “ไม่ได้รับการใส่ใจในระดับรายบุคคล” แนวคิดนี้สอดคล้องกับคำอธิบายของ Parasuraman et al. (1988) ที่ให้ความหมายของ Empathy ว่า “การเข้าใจและรู้จักผู้ใช้บริการ เพื่อให้บริการที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของแต่ละคน”

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของมหาวิทยาลัยที่ดำเนินงานภายใต้ระบบประกันคุณภาพ การให้บริการแบบ “เท่าเทียม” มักถูกให้ความสำคัญเหนือการบริการแบบ “เฉพาะเจาะจง” นี่คือการขัดแย้งเชิงโครงสร้างที่ต้องได้รับการแก้ไข ทั้งผ่านการฝึกอบรมทักษะ Active Listening และการออกแบบ “นโยบายช่วยเหลือด่วน” สำหรับกรณีพิเศษหรือเร่งด่วน เพื่อสมดุลระหว่างความเป็นธรรมกับความยืดหยุ่น

2. การเปรียบเทียบความคาดหวังกับการรับรู้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงช่องว่างคุณภาพบริการ (Service Quality Gap) อย่างมีนัยสำคัญระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ ($p < .001$, $d_z = -0.44$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยและโมเดล SERVQUAL ของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) แม้ค่าเฉลี่ยการรับรู้จะอยู่ในระดับ “มาก” แต่ความคาดหวังที่สูงกว่า (ค่าเฉลี่ย 4.12 จากเต็ม 5)

สะท้อนถึงมาตรฐานบริการที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้อิทธิพลของประสบการณ์การใช้บริการภาคเอกชนในยุคดิจิทัล และการวิเคราะห์ช่องว่างรายด้านชี้ให้เห็นว่ามีมิติ “ความเป็นรูปธรรม” (Tangibles) และ “ความเอาใจใส่” (Empathy) มีค่าช่องว่างสูงสุด (-0.20) ซึ่งควรได้รับความสนใจเป็นลำดับแรกในการปรับปรุงนโยบายและกระบวนการให้บริการ (policy levers and process redesigns)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของคาร์ณ สายโสภา (2560) และบุญยวีร์ ดวงสุขสุริยะ (2565) ที่พบว่า “ความคาดหวังสูงกว่าการรับรู้ในทุกมิติ” อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แตกต่างและน่าสนใจในงานวิจัยนี้คือ ระดับความคาดหวังโดยรวมที่สูงมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12 จากเต็ม 5) สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานการให้บริการในใจผู้ใช้บริการ ซึ่งอาจอธิบายได้จากสามปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) นักศึกษาในยุคปัจจุบันมีมาตรฐานในการรับบริการที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ; (2) ประสบการณ์จากการใช้บริการภาคเอกชน เช่น ธนาคาร ร้านค้าออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เน้นความรวดเร็ว แม่นยำ และเป็นมิตร ได้กลายเป็นบรรทัดฐานในการประเมินบริการ; และ (3) มหาวิทยาลัยจะเป็นสถาบันการศึกษา แต่ผู้ใช้บริการกลับมองและเปรียบเทียบบริการภายในมหาวิทยาลัยกับ “องค์กรบริการสมัยใหม่” ดังนั้น ช่องว่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ที่พบ จึงไม่ได้บ่งชี้ว่า “คุณภาพบริการแย่ง” แต่สะท้อนว่า “ความคาดหวังเพิ่มขึ้นเร็วกว่าความสามารถของระบบในการปรับตัว” นี้คือความท้าทายหลักของหน่วยงานบริการในสถาบันการศึกษายุคใหม่ สอดคล้องกับคำอธิบายของจุฑามาศ นามวงษ์ (2555) ที่กล่าวว่า “คุณภาพของการบริการขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้รับบริการ โดยความคาดหวังเป็นฐานสำคัญในการประเมิน” ซึ่งเป็นหัวใจของทฤษฎี SERVQUAL ที่ชี้ว่า ความพึงพอใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพในเชิงสัมบูรณ์ แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่คาดหวัง ดังนั้น แม้การรับรู้คุณภาพบริการจะอยู่ในระดับ “มาก” แล้ว แต่หากความคาดหวังยังสูงกว่า ก็ยังนำไปสู่ความ “ไม่พึงพอใจ” ได้ ปรากฏการณ์นี้จึงกลายเป็นโจทย์สำคัญของการบริหารคุณภาพบริการในยุคปัจจุบัน ที่ต้องไม่เพียงปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้น แต่ต้องเข้าใจและจัดการ “ความคาดหวัง” ของผู้ใช้บริการอย่างเป็นระบบ

3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม พบปัญหาหลัก 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านระบบและเทคโนโลยี ระบบคิวออนไลน์ล่มบ่อย เว็บไซต์ให้ข้อมูลไม่ชัดเจน และอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์หรือเครื่องปริ้นต์ชำรุดบ่อยครั้ง (2) ด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่บางรายแสดงท่าทีไม่เป็นมิตร ให้ข้อมูลไม่ตรงประเด็น และขาดความพร้อมในช่วงเวลาเร่งด่วน และ (3) ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม: ที่นั่งรอคิวไม่เพียงพอ ห้องให้บริการแคบและแออัด รวมถึงระบบระบายอากาศไม่ดี

ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องอย่างชัดเจนกับลักษณะพื้นฐานของการบริการ 4 ประการ ของศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ระบุไว้ ได้แก่ (1) ความไม่สามารถจับต้องได้ (Intangibility) ผู้ใช้บริการต้องพึ่งสิ่งจับต้องได้ เช่น ระบบ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพ (2) ความไม่สามารถแยกผู้ให้บริการออกจากบริการได้ (Inseparability) ท่าทีและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่คือตัวแทนโดยตรงของคุณภาพบริการ (3) ความผันแปร (Variability) คุณภาพบริการขึ้นกับความสามารถและความพร้อมของบุคลากรในแต่ละช่วงเวลา และ (4) ความไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ (Perishability) บริการต้องจัดให้ทันทีเมื่อต้องการ มิฉะนั้นจะสูญเสียมูลค่าไป

ดังนั้น ข้อเสนอแนะของนักศึกษาจึงไม่ใช่ “ความต้องการเกินจริง” แต่เป็นการสะท้อน “ความเข้าใจโดยสัญชาตญาณ” ต่อธรรมชาติของบริการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีบริการสมัยใหม่ นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ ANOVA พบว่า นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการรับรู้คุณภาพบริการต่ำกว่า

สาขาวิชาอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.023$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิวรรณ บุญพิทักษ์ และ กาญจน์ระวี อนันต์อัครกุล (2562) ที่กล่าวโดยสรุปไว้ว่า ความคาดหวังของผู้รับบริการถูกกำหนดโดยปัจจัย 5 ประการ ได้แก่ (1) ชื่อเสียงขององค์กรผ่านการประชาสัมพันธ์ (2) คำบอกเล่าจากผู้อื่น (word-of-mouth) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดเพราะเป็นการยืนยันจากประสบการณ์จริง (3) ราคา ความคาดหวังแปรผันตรงกับค่าใช้จ่าย (4) ความต้องการส่วนบุคคล ผู้ที่มีความต้องการเฉพาะย่อมคาดหวังสูงกว่า และ (5) ประสบการณ์ในอดีต การได้รับบริการที่ดีในครั้งก่อนจะสร้างมาตรฐานที่ต้องการให้ซ้ำหรือดีกว่า แนวคิดนี้สอดคล้องกับกรอบทฤษฎีของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ที่ระบุว่า ความคาดหวังเป็นผลรวมของ “ประสบการณ์ส่วนตัว”, “การสื่อสารแบบปากต่อปาก”, และ “ความต้องการภายในใจ” ซึ่งล้วนเป็นเกณฑ์พื้นฐานที่ผู้ใช้บริการใช้ในการประเมินคุณภาพบริการในทุกครั้งที่ใช้บริการ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. ช่องว่างคุณภาพบริการเป็นปัญหาเชิงระบบ ไม่ใช่ข้อบกพร่องของบุคคล แต่เกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่สูงขึ้น กับขีดความสามารถของระบบบริการที่ยังไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะภายใต้อิทธิพลของมาตรฐานบริการภาครัฐดิจิทัลที่เน้นความรวดเร็ว แม่นยำ และการให้บริการแบบเฉพาะบุคคล

2. “ความมั่นใจ” (Assurance) เป็นจุดแข็งเชิงกลยุทธ์ของหน่วยงานสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษา มีความเชื่อมั่นในความรู้ ความสามารถ และทักษะการสื่อสารของเจ้าหน้าที่

บทสรุป

คุณภาพการบริการของงานวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ อยู่ในระดับ “ดี” แต่ยังไม่ตอบสนองต่อความคาดหวังของนักศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ความยืดหยุ่น และการให้บริการเฉพาะบุคคล อย่างไรก็ตาม หน่วยงานมีจุดแข็งด้านความรู้ และทักษะการสื่อสารของบุคลากร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา ช่องว่างที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่ความล้มเหลว แต่เป็น “โอกาสในการยกระดับ” สู่การให้บริการเชิงรุกที่มุ่งผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง (User-Centered Service)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

งานวิจัยนี้สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาแนวทางยกระดับคุณภาพบริการในหน่วยงานอุดมศึกษา เพื่อสร้างมาตรฐานบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งผู้ใช้บริการและเจ้าหน้าที่ เพื่อเข้าใจมุมมองสองฝ่ายและวิเคราะห์สาเหตุของช่องว่างคุณภาพบริการอย่างรอบด้าน

2. ศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษารุ่นต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนแนวโน้มคุณภาพบริการในระยะยาว

3. ศึกษาผลกระทบของคุณภาพบริการต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา เช่น ความพึงพอใจโดยรวม อัตราการลาออก และความสำเร็จทางวิชาการของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- คำรณ สายโสภาก. (2560). *ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพบริการของผู้ใช้บริการกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการประยุกต์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- จิรวรรณ บุญพิทักษ์ และกาญจน์ระวี อนันต์อักษรกุล. (2562). ความคาดหวัง การรับรู้ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 15(2), 101-119.
- จุฑามาศ นามวงศ์. (2555). *การวัดระดับความสุขของประชากรในชุมชนทิพย์เนตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ปณณวีร์ ดวงสุขสุริยะ. (2565). *ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการให้บริการงานของส่วนกิจการนักศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปีการศึกษา 2563*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. (2564). *คู่มือหลักการการให้บริการที่ดี*. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). *การบริหารการตลาดยุคใหม่ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- สามารถ ยิ่งกำแหง. (2553). *แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของชาวบ้านในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา, สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- Gronroos, C. (2001). *Service Management and Marketing: A Customer Relationship Management Approach (2nd ed.)*. Chichester, UK: John Willey & Sons.
- Parasuraman A., Zeithamal, V. A. and Berry. L. L. (1988). *Delivering Quality Service Balancing Customer Preoception and Expectations*. New York: Division of Macmillan.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่ำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน
Development of Roasted Rice Bran Products for Elderly Consumers
Following the Khon Noen Way of Life.

รจนา เมืองแสน¹, สำราญ วานนท์² และ ศศิธร แทนรินทร์³
Rojjana Muangsan¹, Samran Wanon² and Sasitorn Taenrin³

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{1,2}Faculty of Arts and Science, Rajabhat Chaiyaphum University

³สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³Office of the President, Rajabhat Chaiyaphum University

Corresponding Author E-mail: samran@cpru.ac.th

Received 21/10/2025 | Revised 06/11/2025 | Accepted 26/11/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่ำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุต้นแบบ และ 2) ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ร่ำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ร่ำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุต้นแบบที่มีส่วนผสมหลัก ผ่านกระบวนการผลิตและทดลองจนได้ผลิตภัณฑ์เป็นผงโรยข้าวรสขอสญี่ปุ่น และ 2) การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าวรสขอสญี่ปุ่น ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านคุณลักษณะผงโรยข้าวอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =4.11, S.D.=.188)

คำสำคัญ: ผงโรยข้าว; ร่ำข้าว; ข้าวทับทิมชุมแพ; ผู้สูงอายุ; กลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน

Abstract

The aims of this study were to: 1) develop a prototype of this product for the elderly, and 2) assess consumer satisfaction while sharing the knowledge with the community. The participants included 30 residents of Chaiyaphum Province, chosen via purposive sampling. Data collection occurred in March 2024 through questionnaires, and the results were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research revealed that: 1) the prototype, developed through production and testing, resulted in a fine rice bran seasoning powder with a Japanese soy

sauce flavor; and 3) satisfaction surveys showed that respondents rated the seasoning powder's characteristics highly (\bar{X} = 4.11, S.D. = 0.188).

Keywords: Rice seasoning powder, Rice Bran, Tubtim Chumphae Rice, Elderly, Khon Noen Way of Life

บทนำ

“สังคมสูงอายุ” เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของโลก รวมทั้งในประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete - Aged Society) ในปี พ.ศ. 2564 และจะก้าวสู่การเป็นสังคม สูงอายุระดับสุดยอด (Super - Aged Society) ในปี พ.ศ. 2574 จากสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากร และงบประมาณของประเทศในอนาคต โดยเฉพาะงบประมาณด้านสุขภาพอนามัย เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยง ด้านสุขภาพที่เรื้อรังซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเตรียมการเพื่อรองรับ สถานการณ์สังคมสูงอายุจึงเป็นประเด็นเร่งด่วนสำคัญที่ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบและดำเนินการล่วงหน้า (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2565)

การรับมือกับสังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบของประเทศไทยในอนาคตอันใกล้ (Complete Aged Society) เป็นประเด็นท้าทายที่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องให้ความสำคัญและร่วมมือกันขับเคลื่อนไปพร้อมๆกันทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมในระดับบุคคล และการเตรียมความพร้อมเชิงระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย โดยการเตรียมความพร้อมในระดับบุคคล ให้ความสำคัญการเตรียมความพร้อมตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก วัยทำงาน เพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านทัศนคติและพฤติกรรม ตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ที่จะสะท้อนไปเป็นศักยภาพ สุขภาพ และความสุขของผู้สูงอายุในที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริม 4H ได้แก่ Heart (จิตใจ/ทัศนคติดี = คนดี), Head (สมองดี = คนเก่ง), Hand (ทำตัวอย่างฉลาด ใช้ชีวิตสมดุล = ลงมือทำอย่างสมดุล) และHealth (สุขภาพกาย/ใจดี) (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

รำข้าวเป็นส่วนประกอบของเมล็ดข้าวที่ ถูกขัดออกระหว่างกระบวนการขัดสีมักถูกนำไปเป็นอาหารสัตว์แต่ อย่างไรก็ตามพบว่าในรำข้าวมีสารที่มีคุณสมบัติในการต้านอนุมูลอิสระ และยับยั้งโรคมะเร็ง เนื่องจากในรำข้าวอุดมไปด้วย สารออกฤทธิ์ชีวภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มของสารประกอบ ฟีนอลิก (อัลคิเกียรติ ฟวงแสง และ ศภกรกาญจน์ รัตนกร, 2563) รำข้าว คือ ผลพลอยได้จากเมล็ดข้าวที่ถูกขัดสีออกมาคนส่วนใหญ่เมื่อได้ยินคำว่า “รำข้าว” จะนึกถึงอาหารสำหรับการเลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบันนี้งานวิจัยทางโภชนาการพบว่า รำข้าวมีสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายมนุษย์อยู่มาก ผู้บริโภคจึงหันมาให้ความสำคัญกับรำข้าวมากขึ้น สามารถเลือกซื้อหารำข้าวตามท้องตลาด หรือเลือกซื้อในรูปแบบที่สกัดเป็นน้ำมันรำข้าวแล้ว มาใช้ในการปรุงประกอบอาหารก็ได้เช่นกันโดยทั่วไปรำข้าวถูกแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ รำหยาบหรือรำข้าวกล้อง เป็นรำข้าวที่ได้จากการสีข้าวเปลือกให้เป็นข้าวกล้อง มีเส้นใยสูง แต่ปริมาณน้ำตาลต่ำ และ รำละเอียดหรือรำข้าวขาว ได้จากการขัดสีข้าวกล้องเป็นข้าวขาว หรือขัดมันเพื่อให้ข้าวสารมีความมัน มีปริมาณน้ำมันมากจึงนิยมนำใช้ในกระบวนการสกัดเป็นน้ำมันรำข้าว รำข้าวมีสารที่มีสารอาหารหลายชนิด เช่น โปรตีน วิตามิน โยอาหาร ขณะที่น้ำมันรำข้าวประกอบไปด้วยสารต้านอนุมูล

อิสระหลายชนิด ตัวที่สำคัญ ชื่อว่า โอรีซานอล ซึ่งสามารถต้านอนุมูลอิสระได้ดีกว่าวิตามินอีถึง 6 เท่า และยังประกอบด้วยกรดไขมันที่ดี (กรดไขมันอิ่มตัวตำแหน่งเดียว) ต่อร่างกายสูงถึงร้อยละ 50 จึงได้รับเลือกให้เป็นน้ำมันที่ดีต่อสุขภาพ (สุนันท์ วิทิตสิริ, 2559)

จากความสำคัญที่กล่าวมาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน ให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถต่อยอดเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับกลุ่มและคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนจากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน ให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถต่อยอดเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับกลุ่มและคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุต้นแบบ
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

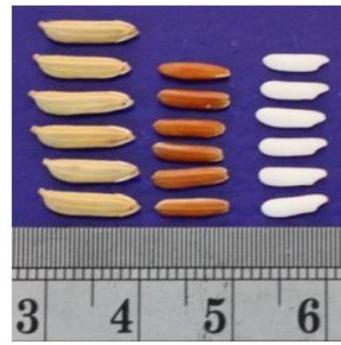
การทบทวนวรรณกรรม

ผงโรยข้าว หรือในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า ฟุริกาเกะ (Furikake) คือเครื่องปรุงรสที่ใช้โรยบนข้าวสวยร้อน ๆ เพื่อเพิ่มสีสันและรสชาติให้กับมื้ออาหาร โดยมีส่วนประกอบหลัก เช่น ปลาแห้ง สาหร่าย งา และธัญพืชต่าง ๆ นอกจากนี้ยังนิยมใช้โรยบนอาหารอื่น ๆ เช่น สลัด ข้าวปั้น และเมนูเส้นต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรสชาติและคุณค่าทางโภชนาการด้วย ฟุริกาเกะถูกคิดค้นขึ้นเพื่อช่วยเพิ่มความอร่อยและคุณค่าทางอาหารให้กับมื้อข้าว โดยมีต้นกำเนิดในญี่ปุ่นและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก (มธุรส ชัยหาญ, 2565) การแบ่งประเภทผงโรยข้าวตามรสชาติและส่วนผสมหลักนี้ช่วยให้ผู้ผลิตสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม ทั้งในด้านรสชาติ คุณค่าทางโภชนาการ และความสะดวกในการบริโภค งานวิจัยระบุว่าการคัดเลือกวัตถุดิบโปรตีนและสมุนไพรที่เหมาะสมสามารถเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการและความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญ (Chen, X., Du, B., Zhu, Y., & Xu, B., 2019)

รำข้าว คือ ส่วนที่ได้จากการขัดข้าวกล้องให้เป็นข้าวสาร ซึ่งประกอบด้วยชั้นเยื่อหุ้มเมล็ดและคัพพะ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้จากกระบวนการสีข้าว โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ร่าหยาบ (bran) ซึ่งได้จากการขัดผิวเมล็ดข้าวกล้อง และรำละเอียด (polish) ได้จากการขัดขาวและขัดมัน นอกจากนี้รำข้าวยังมีคุณค่าทางอาหารสูง ได้แก่ โปรตีน ไขมัน โยอาหาร แถ้า วิตามิน และเกลือแร่ต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการนำรำข้าวมาใช้ประโยชน์ (กรมการข้าว, 2559) เป็นอาหาร ร่าข้าวทั้งชนิดร่าหยาบและรำละเอียดสามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้หลากหลายชนิด เช่น 1) น้ำมันรำข้าว เป็นน้ำมันสำหรับบริโภคที่มีคุณภาพดี เนื่องจากมี Cholesterol ต่ำ จัดเป็นน้ำมันบริโภคที่มีคุณภาพดี เนื่องจากมีกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัวจำนวนมากถึง 77% โดยในจำนวนนี้เป็นกรดไขมันที่จำเป็น 31.7% เป็นแหล่งที่ดีของวิตามินอี และยังมีสาร oryzanol มีสมบัติเป็นสารกันหืน และมีประโยชน์ในการช่วยเร่งการเจริญเติบโตรวมทั้งช่วยให้ระบบการหมุนเวียนของเลือดดีขึ้น น้ำมันรำข้าว เมื่อนำมาปรับปรุงคุณสมบัติด้วยกระบวนการเคมีฟิสิกส์ สามารถผลิตเป็นกะทิแปลงไขมัน ผลิตภัณฑ์และเนยขาวเอนกประสงค์ 2) ไซข้าว สามารถใช้เป็นสารเคลือบในอาหาร เช่น เคลือบช็อกโกแลตและผลไม้มีการตรวจพบไซ (wax) ในน้ำมันรำข้าวที่ยังไม่กำจัดไซ

3.5% ใช้ไขมันเป็นวัตถุดิบในการผลิตสารขัดเงา เครื่องสำอาง และสารเคลือบผักผลไม้ 3) อาหารเสริม Gamma-oryzanol, Lecithin วิตามิน E ใช้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริม 4) เป็นส่วนผสมในอาหารเด็กอ่อน โดยใช้รำละเอียดผสมในอาหารเด็กอ่อนเพื่อช่วยเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ 5) เลซิทิน สารเหนียว(gum) หรือเลซิทินดิบ (crude lecithin) ที่แยกจากน้ำมันรำข้าวดิบมีองค์ประกอบส่วนใหญ่เป็นฟอสโฟลิพิด มีศักยภาพที่จะนำไปผลิต เป็นอิมัลซิไฟเออร์ ในอุตสาหกรรมอาหารและยังใช้เป็น หรือสารเสริมสุขภาพได้ เลซิทินในน้ำมันรำข้าวมีประมาณ 0.512% และมีคุณสมบัติเทียบได้กับเลซิทินจากถั่วเหลือง ทั้งนี้ปริมาณเลซิทินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกระบวนการสกัดและพันธุ์ข้าวด้วย

ข้าวพันธุ์ทับทิมชุมแพ (ข้าวเจ้าสายพันธุ์ SRN06008-18-1-5-7-CPA-20) เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างข้าวเจ้าพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 กลายพันธุ์จากรังสี ทรงต้นเตี้ย (Semi-dwarf KDML105) ที่มีลักษณะต้านทานต่อโรคไหม้ไม่ไวต่อช่วงแสงเป็นพันธุ์แม่ กับข้าวเจ้าพันธุ์สังข์หยดซึ่งเป็นข้าวเจ้าที่มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดง ไวต่อช่วงแสง อายุหนัก ต้นสูง เป็นพันธุ์พ่อ ที่ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์ในฤดูนาปรังปี พ.ศ. 2549 และคัดเลือกข้าวพันธุ์ผสมแบบสปีดตระกูล ข้าวที่ 1-6 ในฤดูนาปีพ.ศ. 2549-2554 ที่ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์ และข้าวที่ 7 ในฤดูนาปีพ.ศ. 2555 ที่ศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ ปลูกเปรียบเทียบผลผลิตในสถานีในฤดูนาปีพ.ศ. 2556 หลังจาก นั้นนำผลผลิตมาวิเคราะห์คุณภาพเมล็ดทางเคมีและทางกายภาพ ที่ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี วิเคราะห์ปริมาณสารต้านอนุมูลอิสระฟีนอลิก ฟลาโวนอยด์ และฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระที่ คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปลูกประเมินลักษณะประจำพันธุ์ และทดสอบปฏิกริยาต่อโรคและแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ ที่ศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ วิเคราะห์ปริมาณวิตามินอี แกมมา-ออโรซานอล และฤทธิ์ในการต้านอนุมูลอิสระที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในฤดูนาปี พ.ศ. 2557 (กรมวิชาการเกษตร, 2559)

ภาพที่ 1 ข้าวพันธุ์ทับทิมชุมแพ
(ที่มา: กรมวิชาการเกษตร, 2567)

ปลาช่อน (*Channa striata*) เป็นปลาน้ำจืดที่คนไทยคุ้นเคย พบได้ในท้องนา คลอง และบึงธรรมชาติ ด้วยลักษณะหัวที่คล้ายงู ทำให้ชาวตะวันตกเรียกว่า "Snakehead Fish" หรือ "ปลาหัวงู" แม้ชื่ออาจดูน่ากลัว แต่ปลาช่อนกลับอุดมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์ต่อสุขภาพ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในสุดยอดอาหารบำรุงร่างกายของไทย (อิมเมจ ฟิวเจอร์ (ประเทศไทย) จำกัด, 2568)

งา จัดอยู่ในตระกูลพืชล้มลุก ที่นิยมบริโภคในปัจจุบัน มี 2 แบบ คือ งาขาวและงาดำ นำมาเป็นส่วนประกอบในอาหาร หรือนำมาสกัดเป็นน้ำมันเพื่อใช้ปรุงประกอบอาหาร พบมากในแถบทวีปเอเชียและกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ในเรื่องคุณค่าทางโภชนาการของงาขาวและงาดำไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งประกอบไปด้วย (มูลนิธิหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564) สารต้านอนุมูลอิสระ เซซามิน

(sesamin) เซซาโมลิน (sesamol) และเซซามอล (sesamol) ช่วยลดการเกิดอนุมูลอิสระภายในร่างกาย ทำให้อวัยวะต่าง ๆ ทำงานได้ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งตับ สมอ และหัวใจ นอกจากนี้ยังช่วยบำรุงผม หนังศีรษะ และผิวพรรณ โปรตีน และกรดอะมิโนเมธิโอนีน จัดเป็นกรดอะมิโนจำเป็น ซึ่งร่างกายสังเคราะห์ขึ้นมาเองไม่ได้ กรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัว มีปริมาณสูงถึงร้อยละ 80 ของไขมันทั้งหมด ประกอบด้วยกรดไขมัน โอเมก้า 3 โอเมก้า 6 กรดโอเลอิก และกรดไลโนเลอิก ดังนั้นจะช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลในเลือดได้ดี และสามารถป้องกันโรคหลอดเลือดหัวใจอุดตันได้ โยอาหารไฟโตสเตอรอล (Phytosterol) ซึ่งมีส่วนช่วยในการลดระดับไขมันคอเลสเตอรอลในเลือด และมีส่วนช่วยทำให้อาการความดันโลหิตสูงดีขึ้นด้วย

การสร้างมูลค่าเพิ่ม สามารถสร้างได้ในหลายทาง เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มจากกระบวนการผลิต ซึ่งบางครั้งต้องกระทำไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้ ผลสำเร็จสุดท้าย คือการได้ผลิตภัณฑ์และบริการที่มี “คุณค่าเพิ่ม” สำหรับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย หลักในการพิจารณาหาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1) การเพิ่มคุณค่าจะต้องพิจารณาจากความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภคเป็นหลัก โดยต้องศึกษาทำความเข้าใจว่า ผู้บริโภคมีทัศนคติอย่างไรในการบริโภคผลิตภัณฑ์ หรือบริการนั้น ๆ ทั้ง ด้านกายภาพและด้านอารมณ์ ความรู้สึก ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกหรือไม่เลือกสิ่งใดเพื่อ การดำรงชีวิต เมื่อศึกษาข้อมูลครบถ้วนจนเข้าใจผู้บริโภค จึงจะพิจารณาโอกาสต่าง ๆ ที่จะสร้าง มูลค่าเพิ่มเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

2) การพิจารณาตัวผลิตภัณฑ์ หรือบริการ แนวคิด (Concept) เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในการบริหารธุรกิจเชิงกลยุทธ์ ทั้งนี้ต้องมีความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์และบริการของผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี และต้องใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) ในการสร้างสรรค์แนวคิดที่แตกต่างและ โดดเด่น

3) การพิจารณาวัตถุดิบ คัดเลือกวัตถุดิบที่มีเรื่องราวที่จะสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การเลือกวัตถุดิบที่เป็นของท้องถิ่น ซึ่งมีเรื่องราวและความแตกต่างที่โดดเด่น และเป็นคุณค่า

4) การพิจารณาวิธีการกระบวนการผลิต หรือวิธีการผลิต ที่อาจจะดัดแปลงให้เกิดคุณค่ามากขึ้น

5) การพิจารณาบรรจุภัณฑ์หรือการนำเสนอให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่สัมผัสแรก ซึ่งการออกแบบบรรจุภัณฑ์ อาจจะสร้างมูลค่าเพิ่ม ในเรื่องของความสะดวก การรักษา คุณภาพ ผลิตภัณฑ์ หรือความสวยงาม

6) การพิจารณาสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงบริการให้กับผลิตภัณฑ์ หรือเพิ่มผลิตภัณฑ์ให้กับบริการ เช่น การบริหารช่องทางการจำหน่ายเพื่อให้ผู้บริโภคซื้อได้ง่าย การบริการจัดส่ง การให้บริการ ข้อมูลเพิ่มเติม หรือการรับประกันเมื่อไม่พึงพอใจ เป็นต้น

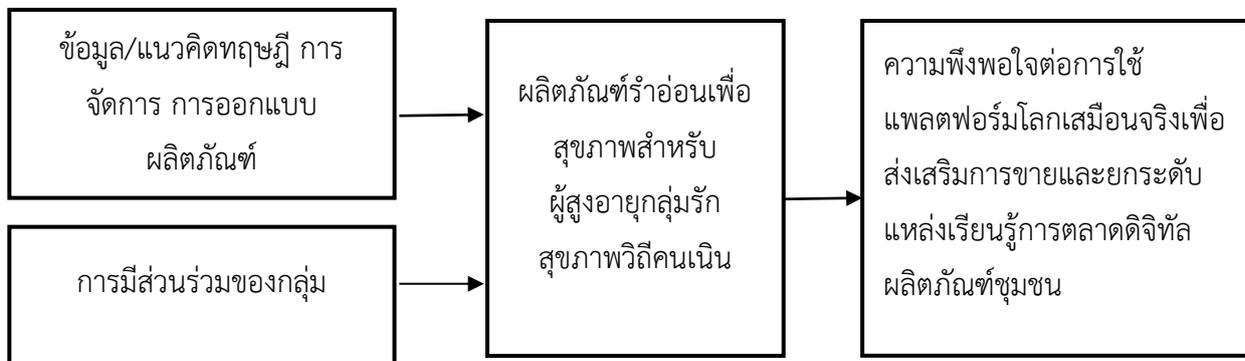
7) การสร้างแบรนด์ เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด ในการเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ต้องดำเนินการควบคู่กับการสื่อสารแบรนด์ การสร้างแบรนด์เป็นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และบริการนั้น ๆ ในภาพรวม เป็นการนำมูลค่าเพิ่ม มาแปลงเป็น คุณค่า เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้

8) การพิจารณาสร้างมูลค่าเพิ่ม เรื่องการนำผลิตภัณฑ์และบริการนั้น ให้เข้าถึงผู้บริโภค กลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นการเพิ่มคุณค่าต่อผู้บริโภคในด้านความสะดวก ความสำคัญของการสร้าง มูลค่าเพิ่ม ในปัจจุบันการดำเนินธุรกิจมีการแข่งขันอย่างรุนแรง และพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง ไป ดังนั้นธุรกิจต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับปรุงแนวคิด กลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มสามารถทำให้ธุรกิจมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มมี ความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ

จากแนวคิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม ทั้งด้านรสชาติ ความสะดวก และคุณค่าทางโภชนาการ การเลือกใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นอย่างรำข้าวทับทิมชุมแพ ปลาช่อน และงา ซึ่งอุดมด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัตถุดิบและหลักการมีส่วนร่วมของกลุ่มอย่างมีศักยภาพโดยอาศัยหลักการบริหารหลายด้าน (ธนาพร ธิมาชัย และคณะ, 2568) เช่น ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการนำ และด้านการควบคุม ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์และคุณค่าเพิ่มขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบการวิเคราะห์ทวิวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน” คณะผู้วิจัยจึงใช้กรอบการวิเคราะห์ที่ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเขียนให้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะดังนี้
 ระยะที่ 1 ศึกษาค้นคว้าหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ จากการทบทวนวรรณกรรม และการสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพ

ระยะที่ 2 พัฒนาผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุต้นแบบตามกรอบแนวคิดการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ระยะที่ 3 ประเมินความพึงใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริโภคสำหรับประเมินความพึงใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ 2) แบบสอบถามความพึงใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์รำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง .66 –1.00 และมีการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น

รวมเท่ากับ .95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) คือ

4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่ำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน” มีผลการวิจัยประเด็นที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. ผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์ร่ำอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน ผู้สูงอายุ โดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการเพิ่มมูลค่าให้กับร่ำอ่อน ถือเป็นงานสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและชุมชน ในการศึกษาวิจัยนี้ที่นักวิจัยได้ลำดับขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นตอนคัดเลือกวัตถุดิบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนินประกอบด้วยวัตถุดิบหลัก ๆ ดังนี้ 1) ร่ำข้าวทับทิมชุมแพ 2) ปลาแห้ง 3) งาดำ และ 4) งาขาว

ภาพที่ 3 วัตถุดิบหลักของผลิตภัณฑ์

1.2 ขั้นตอนการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ตามต้องการ ขั้นตอนนี้ผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถปรับตามสูตรผงโรยข้าว (รสซอสญี่ปุ่น) ด้วยความเหมาะสม

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์หลังผสมตามสูตร

1.3 ขั้นการถ่ายทอดกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์สู่ชุมชน โดยมีผู้ร่วมโครงการจากสมาชิกกลุ่มรักษ์สุขภาพวิถีคนเนิน หมู่บ้านหนองขาม ต.ตาเนิน อ.เนินสง่า จ.ชัยภูมิ จำนวน 20 คน เข้าร่วมอบรมสู่การลงมือปฏิบัติจริง ผลจากการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นเริ่มจากการร่วมกันคัดเลือกวัตถุดิบในการออกแบบพัฒนาร่วมกับนักวิจัย รวมถึงการแลกเปลี่ยนให้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกระบวนการถ่ายทอดความรู้และลงมือปฏิบัติของชุมชนจะนำไปทำการจำหน่าย

ภาพที่ 5 การถ่ายทอดกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์สู่กลุ่ม

2. การวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักษ์สุขภาพวิถีคนเนิน นำเสนอเป็นส่วนได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายถึงลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลักของครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 30 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละคุณลักษณะส่วนบุคคล

	ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	9	30.00
	หญิง	21	70.00
	รวม	30	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 18 ปี	-	-
	18-30 ปี	2	6.67
	31-45 ปี	5	16.67
	46-60 ปี	15	50.00
	61 ปีขึ้นไป	8	26.66
	รวม	30	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าหรือไม่ได้เรียน	-	-
	ประถมศึกษา	6	20.00
	มัธยมศึกษา	8	26.66
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5	16.67
	ปริญญาตรี	11	36.67

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละคุณลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
		(คน)	
	สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
	รวม	30	100.00
อาชีพหลักของครัวเรือน	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	6	20.00
	ลูกจ้าง/พนักงานบริษัท	3	10.00
	ผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจ	4	13.33
	ค้าขาย/อาชีพอิสระ	6	20.00
	นักเรียน/นักศึกษา	-	-
	รับจ้างทั่วไป	5	16.67
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ	3	10.00
	เกษตรกร/ประมง	3	10.00
	ว่างงาน	-	-
	รวม	30	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 7,000 บาท	-	-
	7,000 – 10,000 บาท	5	16.67
	10,001 – 15,000 บาท	11	36.67
	15,001 – 20,000 บาท	8	26.66
	มากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป	6	20.00
	รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามลำดับ

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 46-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคืออายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.66 อายุ 31-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 และน้อยที่สุดคืออายุ 18-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมาจบการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.66 ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.00 และจบการศึกษาที่น้อยที่สุดคืออนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย/อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 16.67 ผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 13.33 และอาชีพที่น้อยที่สุดคืออาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท อาชีพแม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ อาชีพเกษตรกร/ประมง คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.67 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.66 มากกว่า

20,000 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.00 และที่น้อยที่สุดคือ 7,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มโลกเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการขายและยกระดับแหล่งเรียนรู้การตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ชุมชน นำเสนอดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน

คุณลักษณะผงโรยข้าว	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. รสชาติของผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	4.23	.504	มาก
2. กลิ่นหอมของผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	4.20	.484	มาก
3. เนื้อสัมผัสผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	3.83	.461	มาก
4. ความหลากหลายของรสชาติผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	3.97	.183	มาก
5. ปริมาณต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	4.23	.430	มาก
6. ความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	4.27	.450	มาก
7. ความสวยงาม/ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์	4.00	.000	มาก
8. ราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	4.20	.407	มาก
9. ความพึงพอใจโดยรวมต่อผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว	4.03	.183	มาก
รวม	4.11	.188	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าประชาชนที่ตอบแบบสอบถามในภาพรวมมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว ด้านคุณลักษณะผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.11, S.D. = .188) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดคือ ความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.27, S.D. = .450) รองลงมา คือปริมาณต่อบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.23, S.D. = .430) รสชาติของผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.23, S.D. = .504) ราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.20, S.D. = .407) กลิ่นหอมของผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.20, S.D. = .484) ความพึงพอใจโดยรวมต่อผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.03, S.D. = .183) ความสวยงาม/ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.00, S.D. = .000) ความหลากหลายของรสชาติผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.97, S.D. = .183) ส่วนข้อคำถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยน้อยที่สุดคือ เนื้อสัมผัสผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.83, S.D. = .461) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุต้นแบบ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนของกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน ตำบลตาเนิน อำเภอเนินสง่า จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการนำร่าข้าวทับทิมชุมแพมาสร้างผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จำหน่ายสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว และเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวทับทิมชุมแพ จากผลการทดลองผลิตภัณฑ์ผงโรย

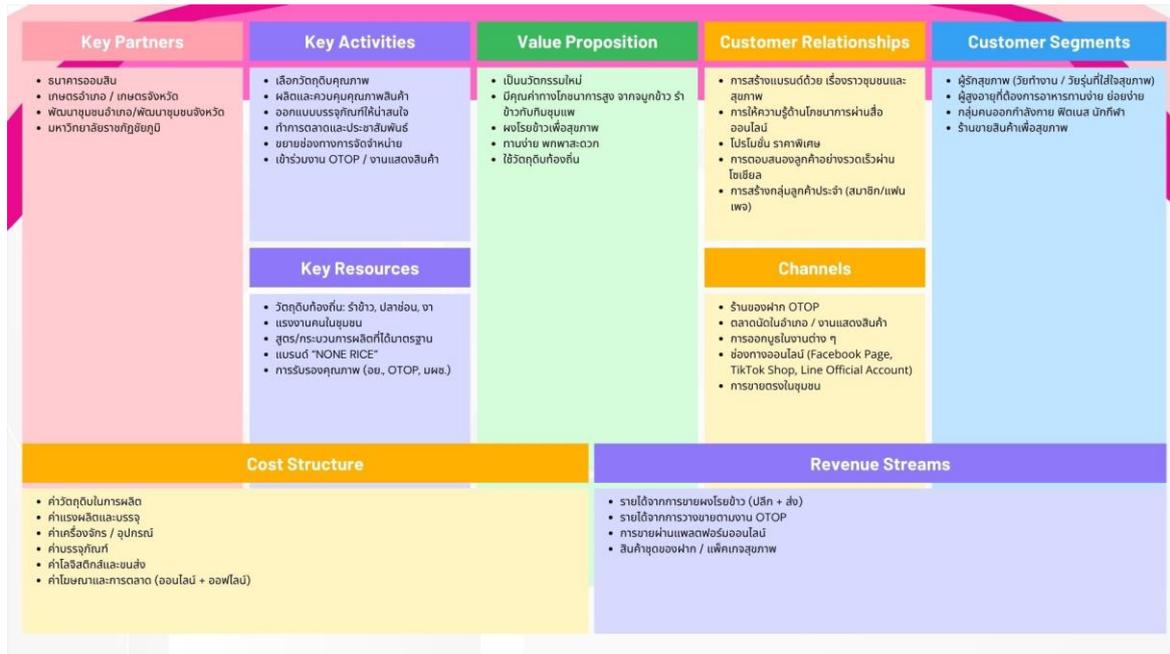
ข่าวกับผู้บริโภคพบว่าความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทพร บุญศิริ และคณะ (2568) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว (ฟูริคาเกะ) จากปลากะพงเค็มสามน้ำทะเลสาบสงขลา โดยศึกษากระบวนการผลิตปลากะพงเค็มของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบ่อสวนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าวปลากะพงเค็มที่มีส่วนประกอบเครื่องปรุงรสในปริมาณที่แตกต่างกัน ด้วยการทดสอบการยอมรับทางประสาทสัมผัส มาวิเคราะห์คุณสมบัติทางกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์ คุณค่าทางโภชนาการ และการยอมรับของผู้บริโภคต่อผงโรยข้าวปลากะพงเค็มสามน้ำที่มีบรรจุภัณฑ์และฉลากผลิตภัณฑ์ ร้อยละ 100 จากผู้บริโภคจำนวน 50 คน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรลักษณ์ วัฒนไชย และสินีนารถ สุขทนารักษ์ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว (ฟูริคาเกะ) รสกะเพราเสริมใบชา โดยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าวรสกะเพราเสริมด้วยใบชา โดยขั้นตอนแรกจะเป็นการศึกษาหาปริมาณเครื่องปรุงรสกะเพราที่เสริมลงไปผงโรยข้าว 3 ระดับ คือ ร้อยละ 60 ร้อยละ 80 และร้อยละ 100 ในการเตรียมส่วนผสมเครื่องปรุงผงโรยข้าวรสกะเพรา จะประกอบไปด้วยส่วนผสม 2 ส่วน คือ ส่วนผสมหลัก ได้แก่ ปลากะตักอบแห้ง งาขาวคั่วสำหรับ และส่วนผสมของเครื่องปรุงรสกะเพรา ได้แก่ ผงพริกเกาหลี พริกป่น กะเพราอบแห้ง และผงกระเทียมจากการทดสอบทางประสาทสัมผัสพบว่า ผงโรยข้าวที่มีปริมาณการเสริมเครื่องปรุงรสกะเพราที่ได้รับคะแนนการยอมรับสูงสุด คือ ร้อยละ 80 หลังจากนั้นนำผงโรยข้าวรสกะเพราดังกล่าว มาศึกษาหาปริมาณใบชาอบแห้งที่เหมาะสมในการเสริมลงไปผงโรยข้าว โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ร้อยละ 0 (ชุดควบคุม), ร้อยละ 5, ร้อยละ 10 และร้อยละ 15 โดยนำหนัก จากผลการทดลอง พบว่าผงโรยข้าวรสกะเพราเสริมด้วยใบชาอบแห้งที่ร้อยละ 10 ได้รับคะแนนการยอมรับในภาพรวมมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าผงโรยข้าวรสกะเพราเสริมด้วยใบชามีปริมาณโปรตีนและเส้นใยอยู่ร้อยละ 39.76 และ 10.60

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ แหวดดาว จงกลณี (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพจากร้าข้าวของวิสาหกิจกลุ่มอนุรักษ์ชาวนาหัวหิน ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ จำนวน 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อขนมปังหวานในระดับชอบมาก ส่วนคูกก็เนยสดอยู่ในระดับชอบมากถึงมากที่สุด โดยผู้บริโภค ร้อยละ 99 ยอมรับผลิตภัณฑ์ขนมปังหวานและคูกก็เนยสดจากร้าข้าวไรซ์เบอร์รี่ เพราะเห็นว่าได้คุณค่าทางอาหารเพิ่มขึ้น ผู้บริโภค ร้อยละ 71 สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ที่ร้านเบเกอรี่ ในราคาถุงละ 10-20 บาท และกล่องละ 30-35 บาท

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่าอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน” คณะผู้วิจัยมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่นำเสนอในรูปแบบ Business Model Canvas ดังนี้

ภาพที่ 6 แผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวอ่อนเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนิน" มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบสำหรับผู้สูงอายุ และประเมินความพึงพอใจพร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์ที่ประเทศไทยกำลังก้าวสู่การเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวที่ปลูกในชุมชนแพที่มีสารอาหารและสารต้านอนุมูลอิสระสูง คณะผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบคือ ผงโรยข้าวรสขอสถู๋ปุ่นโดยใช้วัตถุดิบหลักในท้องถิ่น ได้แก่ ไร่ข้าวที่ปลูกในชุมชนแพ ปลาแห้ง งาดำ และงาขาว ซึ่งกระบวนการพัฒนานี้เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิกทุกคนได้ร่วมวางแผนจัดการกลุ่ม ควบคุมทุกขั้นตอนการผลิต และเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มส่งเสริมการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับกลุ่มรักสุขภาพวิถีคนเนินในจังหวัดชัยภูมิ จากการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคในจังหวัดชัยภูมิ 30 คน พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมต่อคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าวอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการด้านรสชาติ ความสะดวก และคุณค่าทางโภชนาการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ด้านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ควรมีกลุ่มเยาวชนในชุมชนตำบลตาเนินเข้ามาเรียนรู้กระบวนการแนวคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต และสร้างจิตสำนึกในการเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตทางการเกษตรที่อยู่นในพื้นที่

2) ด้านความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลตาเนินควรส่งเสริมให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์สำหรับการขึ้นรูป/แบบผลิตภัณฑ์

3) ด้านผลิตภัณฑ์จากประชาชนหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมช่องทางการจำหน่าย
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความเป็นไปได้ของส่วนประกอบหลักอื่นที่มีในท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ที่จะสามารถนำไปจดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมการข้าว. (2559). ผลิตภัณฑ์จากรำข้าว. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<https://newwebs2.ricethailand.go.th/webmain/rkb3/title-index.php-file=content.php&id=13-1.htm>.

กรมวิชาการเกษตร. (2559). ข้าวพันธุ์ทับทิมชุมแพ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

https://www.doa.go.th/pvp/wp-content/uploads/2019/11/AnnoDOA_Public111.pdf

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). สังคมสูงวัยความท้าทายประเทศไทย. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

<https://www.dop.go.th/th/know/3/276>.

ธนาพร ธิมาชัย และคณะ. (2568). ศักยภาพในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มการท่องเที่ยว กก บ้านโคกกกม่วง ตำบลโคกกกม่วง อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารเมธีวิจัย, 2(5), 53-65.

ธัญพร บุญศิริ, จิราภรณ์ ตันติพงศ์อาภา, โกสินทร์ ที่ปรัภษพันธ์, ณิชชา ประสงค์จันทร์, นรินทร์ภพ ช่วยการ, และวรรณนิสา เกาพันธ์. (2568). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว (ฟูริคาเกะ) จากปลากะพงเค็มสามน้ำทะเลสาบสงขลา. วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 20(1), 29-44.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน.

พัชรลักษณ์ วัฒนไชย และสินีนารถ สุขทนารักษ์. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผงโรยข้าว (ฟูริคาเกะ) รสกะเพราเสริมใบชา. วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์สาขา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 17(2), 131-140.

มธุรส ชัยหาญ. (2565). ผงโรยข้าวฟูริคาเกะใบเมี่ยง (Furikake Rice Seasoning). (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <https://kb.mju.ac.th/product.aspx?id=3801>.

มูลนิธิหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). “งา” ธัญพืชเมล็ดจิ๋วแต่แจ๋ว. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaiheartfound.org/Article/Detail/140171>.

แหวดดาว จงกลณี. (2564). ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพจากรำข้าวของวิสาหกิจกลุ่มอนุรักษ์ชาวนาหัวหิน ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 15(3), 175-189.

สุนันท์ วิทิตศิริ. (2559). ผลิตภัณฑ์จากรำข้าวไทยและผลพลอยได้ที่น่าสนใจ, โอเดียนส์โตร์:กรุงเทพฯ, มูลนิธิหัวใจแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.thaiheartfound.org/Article/Detail/140144>.

สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2565.). การถอดบทเรียนการจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ กรมอนามัย ภายใต้แนวคิด “สุขเพียงพอ ชะลอชรา ชีวียืนยาว”

ประจําปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2565. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<https://eh.anamai.moph.go.th/th/cms-of-23/download/?did=215852&id=115095&reload=>

อิมเมจ ฟิวเจอร์ (ประเทศไทย) จำกัด. (2568). ปลาช่อน: ชุมทรัพย์โภชนาการของไทยและข้อควรระวัง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.sanook.com/news/9841714/>.

อัครเกียรติ พวงแสง และ ศุภกาญจน์ รัตน์กร. (2563). การสกัดสารออกฤทธิ์ชีวภาพจากรำข้าวโดยการให้ความร้อนแบบไฮโดรเทอร์มอล ร่วมกับการใช้คลื่นอัลตราซาวด์. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21, BM06-8.

Chen, X., Du, B., Zhu, Y., & Xu, B. (2019). Functional furikake: A review of nutritional composition and bioactive properties. *Trends in Food Science & Technology*, 93, 193-200. <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2019.09.020>.

นโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน
Fiscal Policy and Solving Household Debt Problems

พิมพ์ชนก ศรีบัวอ่อน*, นิภาพรรณ เจนสันติกุล และฐาลินี สังข์จันทร์
Pimchanok Sribuaon, Nipapan jensantikul and Thalinee Sangkachan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, Email: pimchanok.sbon@gmail.com

Received 19/10/2025 | Revised 11/11/2025 | Accepted 11/11/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสถานการณ์หนี้ครัวเรือนในประเทศไทย นำเสนอนโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน และมาตรการแก้ไขหนี้ครัวเรือนในระบบของรัฐบาล ผลการวิเคราะห์ พบว่า สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยทวีความรุนแรง โดยเฉพาะในกลุ่มรายได้น้อยและปานกลาง มีสาเหตุหลักมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ และความไม่มั่นคงในอาชีพ อีกทั้งยังมีปัจจัยทางสังคมและพฤติกรรม เช่น ค่านิยมบริโภคนิยม การเข้าถึงสินเชื่อที่ง่าย และการขาดวินัยทางการเงิน ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากตกอยู่ในวงจรหนี้สินเรื้อรังอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการดำเนินนโยบายการคลังที่มุ่งเน้นสวัสดิการของประชาชนส่งผลเสียต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว เช่น ทำให้ประชาชนเพิ่มการบริโภคและลดการออม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนในระดับมหภาคเพิ่มมากขึ้น รวมถึงประชาชนขาดวินัยทางการเงินใช้จ่ายอันนำไปสู่การมีภาระหนี้สินที่มากขึ้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลไม่ควรมองข้ามทั้งในเชิงของการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และการส่งเสริมวินัยทางการเงินของประชาชน

คำสำคัญ: นโยบายการคลัง; หนี้ครัวเรือน

Abstract

This academic article aims to present the household debt situation in Thailand, present fiscal policy and its implications for addressing household debt, and present government measures to address household debt within the system. The analysis reveals that household debt in Thailand has become increasingly severe, particularly among low- and middle-income groups. This is primarily due to economic factors such as insufficient income to cover the cost of living and job instability. Social and behavioral factors, such as consumerism, easy access to credit, and a lack of financial discipline, have resulted in a

significant number of people falling into a cycle of chronic debt. Furthermore, fiscal policies focused on public welfare have negatively impacted long-term economic recovery, leading to increased consumption and decreased savings, resulting in a widening gap between savings and investment at the macro level. Along with this, the public lacks spending discipline, potentially leading to increased debt burdens. Therefore, addressing household debt is a key issue that the government should not overlook, addressing access to capital, reducing interest rates, and promoting financial discipline among the public.

Keywords: Fiscal Policy; Household Debt

บทนำ

ปัจจุบันหนี้ครัวเรือนกลายเป็นความกังวลทางเศรษฐกิจมหภาคของไทย อันเนื่องมาจากแนวโน้มของหนี้ครัวเรือนต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ COVID-19 และในช่วงที่ผ่านมา ท่ามกลางปัญหาเศรษฐกิจถดถอย รัฐบาลจำเป็นต้องใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจต่าง ๆ อาทิ นโยบายรถยนต์คันแรกให้ครัวเรือน และเงินอุดหนุนจากภาครัฐช่วง COVID-19 เป็นต้น เพื่อประคับประคองการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้น ส่งผลให้หนี้ครัวเรือนสะสมในระยะยาวเพิ่มขึ้นจนคาดการณ์ว่าจะสูงขึ้นถึงร้อยละ 91.5 ของ GDP ณ สิ้นปี 2567 หรือมีมูลค่าหนี้ครัวเรือนเกือบ 17 ล้านล้านบาท และท้ายที่สุดหนี้ครัวเรือนระดับสูงดังกล่าวย่อมส่งผลให้ระดับการบริโภคของครัวเรือนลดลง และอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัวลงในระยะยาว (ฤทธิชัย กิจเจริญทรัพย์, 2567) โดยมีงานวิจัยหลายฉบับต่างสนับสนุนให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการก่อหนี้ อาทิ งานของปัทมา กลานรงค์ (2564) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนจากบัตรเครดิต ของคนวัยทำงาน ในเขตสาทร กรุงเทพมหานคร หรืองานของมาริสาสกุลวัฒนา (2564) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้การศึกษาของกลุ่มพนักงานวัยเริ่มทำงานของบริษัทเอกชน และงานของจิรารัตน์ ไชยสาลี (2566) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้สินของประชาชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ต่างสรุปว่าปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการทำงาน ปัจจัยพฤติกรรมการใช้จ่ายและการออม และลักษณะการก่อหนี้สินมีผลต่อการก่อหนี้ สอดคล้องกับธนวรรณ พลวิชัย (Thai PBS, 2568) อธิการบดีและประธานที่ปรึกษาศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กล่าวว่า จากการสำรวจ พบว่าปี 2568 ประเทศไทยมีหนี้เฉลี่ยครัวเรือนเฉลี่ย 740,596.94 บาท/ครัวเรือน ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นจากปีก่อน 22.1 % ทั้งนี้ 69.9% เป็นหนี้ในระบบ และ 35% เป็นหนี้นอกระบบ จะเห็นได้ว่าสัดส่วนหนี้นอกระบบปีนี้เพิ่มขึ้นจากปีก่อนซึ่งอยู่ที่ 30.1% โดยมีอัตราผ่อนชำระต่อเดือนรวม 20,290.37 บาท ขยายตัวเพิ่มขึ้น 8 % โดยสาเหตุหลักเกิดจากเศรษฐกิจไม่ดี รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ค่าครองชีพสูงขึ้น และสินค้าเกษตรราคาตกต่ำ ขณะที่หนี้นอกระบบก็พุ่งสูงขึ้น เพราะสินเชื่อในระบบตึงตัวแบงก์ไม่ปล่อยกู้ทำให้สินเชื่อติดลบต่อเนื่อง 4 ไตรมาสแล้ว หลังจากนั้นต้องจับตามอง NPL เป็นพิเศษ เพราะมีเอ็นพีแอลที่อยู่กลุ่มต้องจับตามองพิเศษ 6% ขณะที่เอ็นพีแอลในกลุ่มที่ทำให้ธนาคารต้องตั้งสำรองอยู่ที่ 4% ทำให้คนผิมนัดชำระหนี้เพิ่มขึ้น แม้ว่ารัฐบาลจะมีการกำหนดนโยบายการคลังแต่การดำเนินนโยบายดังกล่าวมุ่งเน้นผลระยะสั้น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวอย่างเช่น มาตรการคืนภาษีสรรพสามิตรถคันแรก แม้จะช่วยกระตุ้นยอดขายรถยนต์ในระยะสั้นแต่ในระยะยาวโครงการนี้เพิ่มแนวโน้มการผิมนัดชำระหนี้ของผู้ร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการขาดดุลการคลังเรื้อรัง

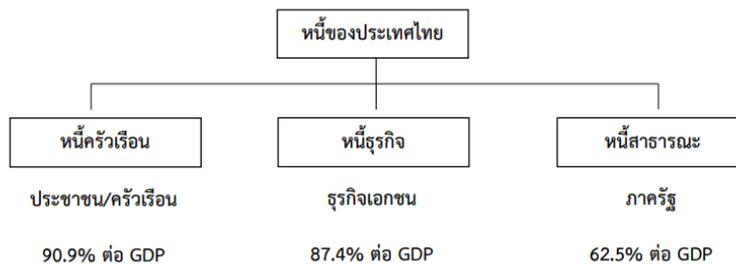

ส่งผลให้รัฐบาลมีภาระหนี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันอยู่ที่ราว 10% ของงบประมาณทั้งหมด และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 15% ในอีก 5 ปีข้างหน้า (อริภัทร มุทิตาเจริญ, 2567)

จากความเป็นมาข้างต้นเป็นที่มาของบทความวิชาการเรื่องนโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสถานการณ์หนี้ครัวเรือนในประเทศไทย นำเสนอนโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน และมาตรการแก้ไขหนี้ครัวเรือนในระบบของรัฐบาล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนในประเทศไทย

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ (2567) ระบุว่า ประเด็นหนี้สินของประเทศไทยกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากประชาชนภายในประเทศเป็นวงกว้าง ถึงผลกระทบที่อาจส่งผลต่อเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยหรือไม่หากพิจารณาจากข้อมูลในปัจจุบัน พบว่า ประเทศไทยมีหนี้ครัวเรือนเป็นมูลค่ากว่า 16.2 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 90.9 ต่อ GDP หนี้ภาคธุรกิจ 12.7 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 87.4 ต่อ GDP และหนี้สาธารณะ 11.3 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 62.5 ต่อ GDP แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หนี้สินในประเทศไทย

ที่มา: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ (2567)

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ หรือ Emerging market economies เช่นเดียวกับไทย จากข้อมูลธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank of International Settlement: BIS) ปรากฏว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนของหนี้ครัวเรือนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศตลาดเกิดใหม่ (Emerging market economies) ซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 47.6 ต่อ GDP (ข้อมูลไตรมาสที่ 3/66) โดยประเทศตลาดเกิดใหม่อื่น ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น อินโดนีเซีย อินเดีย จีนและมาเลเซีย มีสัดส่วนของหนี้ครัวเรือนต่อ GDP อยู่ในระดับร้อยละ 16.3 37.2 62.4 และ 68.5 ตามลำดับ

ประเทศไทยมีหนี้ครัวเรือนสะสม ณ ไตรมาสที่ 3/66 มูลค่า 16.2 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 3.3 และมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 90.9 ต่อ GDP โดยหนี้จากสินเชื่อเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์เป็นหนี้ครัวเรือนที่มีมูลค่าสะสมมากที่สุด จำนวน 5.5 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 4.6 (ขยายตัวมากเป็นอันดับ 2 รองจากหนี้จากสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ) รองลงมาเป็นหนี้จากสินเชื่อส่วนบุคคล หนี้จากสินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ หนี้จากสินเชื่อเพื่อยานยนต์ หนี้จากสินเชื่ออื่น ๆ หนี้จากสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ และหนี้จากสินเชื่อบัตรเครดิต ตามลำดับ

- หนี้จากสินเชื่อเพื่อซื้อสิ่งหาทรัพย์สินมีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 5.5 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.8 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 4.6 ขยายตัวในอัตราชะลอลงจากไตรมาสที่ 2/66 ที่ขยายตัวร้อยละ 4.9

- หนี้จากสินเชื่อส่วนบุคคล มีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 3.1 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.3 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 3.5 แรงตัวขึ้นจากอัตราขยายตัวร้อยละ 3.2 ในไตรมาสที่ 2/66 สะท้อนถึงความต้องการสภาพคล่องของครัวเรือนบางกลุ่ม อาทิ กลุ่มที่รายได้ยังไม่พินตัวมีเหตุฉุกเฉินและจำเป็นต้องใช้เงินหรือนำไปชำระหนี้สินหรือ รีไฟแนนซ์หนี้บัตรเครดิต

- หนี้จากสินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ มีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 2.9 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.8 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 0.2 ชะลอลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 0.5 (YoY) ในไตรมาสที่ 2/66

- หนี้จากสินเชื่อเพื่อยานยนต์มีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 1.8 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 11.2 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 0.2 ชะลอลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 1.0 ในไตรมาสที่ 2/66 เนื่องจากการเข้มงวดการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งยังคงกำหนดเงื่อนไขสัญญาการกู้ยืมที่เข้มงวดจึงทำให้มีผู้ถูกปฏิเสธการขอสินเชื่อมากขึ้น

- หนี้จากสินเชื่ออื่น ๆ มีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 1.6 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.9 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 2.8 ชะลอลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 3.8 ในไตรมาสที่ 2/66 โดยสินเชื่ออื่น ๆ ประกอบด้วย สินเชื่อเพื่อซื้อหลักทรัพย์ สินเชื่อเพื่อการศึกษา และสินเชื่อที่ไม่สามารถจำแนกวัตถุประสงค์การกู้ยืมได้

- หนี้จากสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้กำกับ (สินเชื่อจำนำทะเบียนรถ สินเชื่อบัตรเครดิตเงินสด) มีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 8 แสนล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.1 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 15.6 เป็นหนี้ครัวเรือนที่มีการขยายตัวมากที่สุด แม้ว่าจะลดลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 18.0

ในไตรมาสที่ 2/66 ซึ่งหนี้สินจากสินเชื่อประเภทนี้เป็นสินเชื่อที่ขออนุมัติง่าย สะดวกรวดเร็ว เป็นการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนแทนการใช้เงินกู้นอกระบบ เพื่อสนับสนุนการขาดสภาพคล่องชั่วคราวที่จำเป็นต่อการดำรงชีพหรือการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม สินเชื่อประเภทนี้มีอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมสูงทั้งนี้ การขยายตัวของหนี้ครัวเรือนประเภทนี้สะท้อนว่า ยังมีประชาชนกลุ่มเปราะบางที่สถานะทางการเงินขาดสภาพคล่อง หรือขาดแคลนรายได้ หรือรายได้ยังไม่กลับมาเพิ่มขึ้นได้เพียงพอต่อภาระรายจ่าย

- หนี้จากสินเชื่อบัตรเครดิต มีมูลค่าสะสมอยู่ที่ 5 แสนล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.8 ของมูลค่าหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 1.9 ชะลอลงจากที่ขยายตัวร้อยละ 2.5 ในไตรมาสที่ 2/66

ทั้งนี้ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2567) ระบุว่า หนี้ครัวเรือนไทยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ หนี้ในระบบ เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 35.2) สินเชื่อรถยนต์ (ร้อยละ 22.6) สินเชื่อส่วนบุคคลและบัตรเครดิต (ร้อยละ 18.7) หนี้นอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของหนี้ทั้งหมด มักมาจากนายทุนหรือผู้ให้กู้ในชุมชน ซึ่งคิดดอกเบี้ยสูง และมีกระบวนการเรียกเก็บหนี้ที่ไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้ยังพบว่า จุดประสงค์ในการกู้ยืม ส่วนใหญ่คือเพื่อการบริโภค (เช่น ค่าอาหาร ของใช้ ค่ารักษาพยาบาล) รองลงมาคือการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ และการซื้อทรัพย์สิน เช่น บ้านหรือรถยนต์ สอดคล้องกับ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2566) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนไทย พบว่า ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 7.52

มีความเสี่ยงต่อการผิมนัดชำระหนี้ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนไทยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มในการเป็นหนี้ของครัวเรือน ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวนสมาชิกผู้พิการในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน การออม การเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน และสถานะการทำงาน โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ ควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ทางการเงิน การมีเงินออมสำรองเพื่อเหตุฉุกเฉินเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน มีนโยบายช่วยเหลือทางการเงินแก่ครัวเรือนที่มีผู้พึ่งพิงหรือต้องอุปการะผู้พึ่งพิง ส่งเสริมการออมเงินในระยะยาว และเร่งลดสัดส่วนหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน

นโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน

นโยบายการคลังถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยลักษณะของนโยบายการคลังแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ หนึ่งนโยบายการคลังแบบอัตโนมัติ (Autonomic Change) และนโยบายการคลังแบบตั้งใจ (Discretionary Change) การกำหนดลักษณะนโยบายการคลังของแต่ละประเทศต้องคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลที่แบ่งได้ เป็นสามประการ คือ หนึ่งช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรมีความเป็นธรรม สองรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศให้มีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และสามจัดให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม

นโยบายการคลังเป็นนโยบายทางด้านรายรับและรายจ่ายของรัฐบาล รายรับของรัฐบาลได้มาจากการเก็บภาษีอากร เงินกู้และเงินคงคลัง ส่วนรายจ่าย ได้แก่ การใช้จ่ายต่าง ๆ ของรัฐในแต่ละปี รัฐบาลจะประมาณการรายรับและรายจ่ายของปีต่อไปไว้ล่วงหน้า เรียกว่า งบประมาณประจำปี การคลังของรัฐบาลจะแตกต่างจากการคลังของเอกชนเพราะการคลังของรัฐบาลจะกำหนดรายจ่ายเป็นตัวตั้ง ถ้ารายได้ไม่พอกับรายจ่ายหรือขาดดุลการคลังรัฐบาลก็จะก่อหนี้มาชดเชยหรือนำเงินคงคลังออกมาใช้การก่อหนี้สาธารณะ ถ้ารัฐบาลก่อหนี้โดยการพิมพ์ธนบัตรเพิ่มก็จะเป็นการเพิ่มปริมาณเงิน ทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลง อาจเกิดภาวะเงินเฟ้อได้ การดำเนินนโยบายการคลังจะมีผลกระทบต่อปริมาณเงินของประเทศด้วย รายได้ส่วนใหญ่ของรัฐบาลได้มาจากการจัดเก็บภาษีอากรซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณเงิน การผลิตสินค้า และการกระจายรายได้ของประชาชน ส่วนการใช้จ่ายต่าง ๆ ของรัฐบาลก็จะมีผลกระทบต่อการผลิต การจ้างแรงงาน และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การดำเนินนโยบายการคลังมีความสำคัญเพราะมีผลกระทบต่อสาธารณะเป็นอย่างมาก นโยบายการคลังเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล มักใช้ควบคู่กับนโยบายการเงินเสมอ อย่างไรก็ตาม โดยตัวของนโยบายการคลัง อาจเป็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจได้ถ้ารัฐบาลไม่สามารถควบคุมรายได้และรายจ่ายให้บังเกิดผลตามที่ต้องการโดยเฉพาะปัญหาในเรื่องการขาดดุลต่าง ๆ การใช้เงินนโยบายการคลัง และนโยบายการเงินของรัฐบาล มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกับนโยบายเศรษฐกิจ คือ ต้องมีการให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการจัดสรรทรัพยากร การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมการกระจายรายได้และการแก้ไขปัญหาความยากจน นโยบายการคลังประกอบด้วยมาตรการที่สำคัญ คือ มาตรการภาษีอากร มาตรการงบประมาณ และการใช้จ่ายของรัฐบาลและมาตรการก่อหนี้สาธารณะ มาตรการแต่ละประเภทมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. มาตรการภาษีอากร รายได้ของรัฐบาล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ รายได้ที่เป็นภาษีอากร และรายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร สำหรับรายได้ที่ไม่ใช่ภาษีอากร ได้แก่ รายได้จากการขายสิ่งของและบริการของ รัฐพาณิชย์ และรายได้อื่น ๆ เช่น ค่าปรับ รายได้เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ส่วนรายได้ที่เป็นภาษีอากร แบ่งตามลักษณะการใช้จ่ายออกเป็น 2 ชนิด คือ ภาษีอากรทั่วไป ซึ่งเมื่อรัฐบาลจัดเก็บแล้วจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด

ก็ได้กับภาษีอากรเฉพาะอย่าง ซึ่งเมื่อรัฐบาลจัดเก็บแล้วต้องใช้เพื่อวัตถุประสงค์นั้นโดยเฉพาะรัฐบาลจัดเก็บภาษีอากรจากฐานภาษีต่าง ๆ ฐานภาษีเป็นหลักที่รัฐบาลใช้เป็นแนวทางในการประเมินภาษี ฐานภาษี ได้แก่ 1) ฐานรายได้ ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล 2) ฐานการบริโภค เช่น ภาษีการขาย ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีศุลกากร 3) ฐานความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน เช่น ภาษีที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ภาษีรถยนต์ ภาษีโรงงาน ภาษีมรดก นอกจากนี้ในแง่โครงสร้างของภาษีแล้ว รัฐบาลอาจจัดเก็บภาษีในอัตราต่าง ๆ ก็ได้ อัตราภาษีมีอยู่ 3 แบบ คือ 1) อัตราภาษีถดถอย การเก็บอัตราภาษีแบบนี้หมายความว่า ถ้าฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้น จะเก็บภาษีในอัตราลดลง 2) อัตราภาษีก้าวหน้า หมายความว่า ถ้าฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้น จะเก็บภาษีในอัตรากว่าที่เพิ่มขึ้นเร็วกว่าอัตราการขยายตัวของฐานภาษี 3) อัตราภาษีตามสัดส่วน หมายความว่า ถ้าฐานภาษีขยายใหญ่ขึ้นจะเก็บภาษีในอัตรากว่าที่เพิ่มขึ้นเร็วเท่ากับฐานภาษีการพิจารณาภาษียังจำแนกภาษีออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อม ทั้งนี้เพราะภาษีทั้ง 3 ประเภทมีวิธีการจัดเก็บ และมีผลกระทบต่างกัน ภาษีทางตรงมักมีวิธีการจัดเก็บจากฐานรายได้ทำให้ผู้เสียภาษีทราบจำนวนและจัดเก็บง่าย ภาษีทางตรงมีผลต่อการผลักภาระภาษีน้อยผู้เสียภาษีเป็นผู้รับภาระภาษีไว้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนภาษีทางอ้อมจะจัดเก็บจากฐานการบริโภคหรือการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ผู้เสียภาษีสามารถผลักภาระภาษีไปยังผู้บริโภคได้ โดยการบวกเข้าไปกับราคาสินค้า ทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น ผู้รับภาระภาษีจริง ๆ จะไม่ค่อยทราบว่าได้เสียภาษีไปเท่าใดปฏิบัติการต่อการเสียภาษีทางอ้อมจะมีน้อยกว่าการเสียภาษีทางตรงการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐบาล ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดเก็บฐานภาษี และภาวะเศรษฐกิจ ถ้าเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองรัฐบาลก็สามารถจัดเก็บภาษีได้มาก ตรงกันข้าม ถ้าเศรษฐกิจถดถอยหรือตกต่ำรัฐบาลก็จัดเก็บภาษีได้น้อย รัฐบาลสามารถใช้มาตรการภาษีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจได้ เช่น เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำเกิดภาวะเงินฝืดรัฐบาลอาจลดการจัดเก็บภาษีลง และเพิ่มการใช้จ่ายมากขึ้น เพื่อให้เศรษฐกิจขยายตัวหรือเมื่อเศรษฐกิจเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลก็อาจจัดเก็บภาษีมากขึ้นเพื่อให้ปริมาณเงินลดลง นอกจากนี้รัฐบาลยังสามารถใช้มาตรการภาษีอากรเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้โดยการเก็บภาษีจากฐานที่ผลักภาระภาษีได้ยาก ลดการจัดเก็บภาษีที่เป็นภาระแก่ผู้มีรายได้น้อยและเพิ่มการจัดเก็บภาษีคนร่ำรวย จัดเก็บภาษีอัตราก้าวหน้าในภาษีบางชนิด เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีทรัพย์สิน เป็นต้น ทางด้านการใช้จ่ายของรัฐบาล ก็อาจใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนมาก เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น (กองเงิน สุทธิพิทักษ์, ม.ป.ป.; ธิติรัตน์ สืบญาติ, 2568)

2. มาตรการงบประมาณและการใช้จ่ายของรัฐบาล งบประมาณ เป็นแผนการเงินที่สำคัญของประเทศซึ่งแสดงให้เห็นถึงแผนรายรับและรายจ่ายในแต่ละปี ปกติงบประมาณจะมีกำหนดเวลา 1 ปี งบประมาณรายจ่ายปกติ เรียกว่า งบประมาณรายจ่ายประจำปี บางครั้ง มีงบประมาณรายจ่ายพิเศษ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในงบประมาณรายจ่ายประจำปี เรียกว่า งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สำหรับประเทศไทยปีงบประมาณจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไปโดยทั่วไป นโยบายงบประมาณจะมีอยู่ 3 ประเภทคือ 1) งบประมาณสมดุล (Balanced Budget) หมายถึง รายได้และรายจ่ายของรัฐบาลมีจำนวนเท่ากัน 2) งบประมาณเกินดุล (Surplus Budget) หมายถึง รายได้ของรัฐบาลมีมากกว่ารายจ่าย 3) งบประมาณขาดดุล (Deficit Budget) หมายถึง รายได้ของรัฐบาลมีน้อยกว่ารายจ่าย งบประมาณขาดดุล เป็นแนวคิดการคลังสมัยใหม่ ซึ่งเชื่อว่าการคลังของรัฐบาลสามารถใช้จ่ายได้มากกว่ารายได้โดยการหารายรับอื่นมาใช้จ่ายได้ การเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นการกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวและเกิดการผลิตเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายจะต้องไม่เพิ่มอำนาจซื้อเกินกว่าจุดที่มีการผลิตเต็มที่ เพราะถ้าหากเพิ่มอำนาจซื้อเกินกว่าจุดที่มีการผลิตเต็มที่แล้ว จะเท่ากับเป็นการเพิ่มปริมาณเงินโดยไม่มีการผลิตเพิ่ม

จะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ การใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นการใช้จ่ายเงินจำนวนมาก จึงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่อีกจะเกิดการกระจายรายได้ การใช้จ่ายของรัฐบาลยังมีผลต่อการจ้างงานและการพัฒนาประเทศยิ่งรัฐบาลมีบทบาทหน้าที่มากเท่าใดการใช้จ่ายของรัฐบาลก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเท่านั้น การใช้จ่ายของรัฐบาลจะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับการใช้จ่ายของรัฐบาล ถ้าการใช้จ่ายของรัฐบาลมีผลกระทบต่อการผลิตโดยตรงและมีผลต่อการเคลื่อนย้ายทรัพยากรในประเทศจะมีผลทำให้เกิดการผลิตและการจัดสรรทรัพยากรของประเทศ

3. มาตรการก่อกำหนดนี้สาธารณะ เมื่อรัฐบาลมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายรัฐบาลจะต้องทำการแสวงหารายได้เพิ่มเติม อาจกระทำโดยการจัดเก็บภาษีอากรเพิ่มเติมหรือแสวงหารายรับอื่นโดยการกู้ยืมเงินจากในประเทศหรือต่างประเทศ เมื่อรัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว รัฐบาลจะนำเงินออกมาใช้จ่ายในการบริโภคหรือการลงทุน หากพิจารณาในแง่ภาระหนี้ที่จะตกแก่คนรุ่นหลังการเก็บภาษีอากรเพิ่มและนำมาใช้จ่ายในการบริโภคภาระหนี้จะไม่ตกไปถึงคนรุ่นหลัง เพราะเป็นการเก็บภาษีอากรจากคนรุ่นปัจจุบันและนำไปใช้จ่ายในการบริโภคในเวลาเดียวกัน ผู้ที่ได้รับประโยชน์จึงได้แก่คนรุ่นปัจจุบัน แต่ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีอากรเพิ่มแล้วนำไปใช้จ่ายในการลงทุนก็จะเป็นการเอาเปรียบคนรุ่นปัจจุบัน เนื่องจากผลประโยชน์ของการลงทุนจะตกอยู่กับคนรุ่นหลัง หากรัฐบาลกู้ยืมเงินภายในประเทศบริโภคในปัจจุบัน ผู้ที่ได้รับประโยชน์ก็จะได้แก่คนรุ่นปัจจุบันโดยคนรุ่นหลังจะเป็นผู้แบกรับภาระหนี้แทนซึ่งไม่ยุติธรรมแก่คนรุ่นหลัง แต่ถ้ารัฐบาลกู้ยืมเงินภายในประเทศเพื่อใช้จ่ายในการลงทุนก็จะเป็นการยุติธรรมแก่คนรุ่นหลังเพราะคนรุ่นหลังเป็นทั้งผู้ได้รับประโยชน์จากการลงทุนและเป็นผู้แบกรับภาระหนี้ส่วนการกู้ยืมจากต่างประเทศถ้ากู้ยืมมาเพื่อใช้จ่ายในการบริโภคปัจจุบันแล้วภาระหนี้ต้องตกอยู่กับคนรุ่นหลังเป็นการก่อกำหนดนี้ให้กับลูกหลานแต่ถ้ากู้ยืมมาเพื่อการลงทุนคนรุ่นหลังก็จะเป็นผู้รับประโยชน์และเป็นผู้รับภาระหนี้ด้วย ในขณะเดียวกันถ้าหากผลประโยชน์ที่ได้รับมีมากกว่าภาระหนี้ที่เท่ากับเป็นการลงทุนเพื่อลูกหลานอันเป็นการมองการณ์ไกล สิ่งสำคัญของการก่อกำหนดนี้โดยตรงที่การได้รับผลประโยชน์คุ้มค่างับการลงทุนไม่ให้เกิดการรวุไหลและได้ผลประโยชน์มากที่สุดไม่เช่นนั้นการลงทุนจะเป็นภาระแก่สังคมได้เสมอ (กองเงิน สุทธิพิทักษ์, ม.ป.ป.)

การใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างสาธารณูปโภค ในขณะที่ปล่อยให้การฟื้นตัวในภาคเอกชนหรือระดับล่างเป็นไปตามกลไกตลาด มาเป็นการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระดับล่างโดยผ่านทางทางการพัฒนาสวัสดิการของสังคมโดยรวม (Welfare Economics) หรือเป็นนโยบายเชิงสวัสดิการ ซึ่งเปลี่ยนจากการจัดสรรในระดับมหภาคไปเป็นการจัดสรรสู่ระดับจุลภาคหรือการบริโภคระดับย่อย ซึ่งแม้ว่าโดยหลักการแล้ว ปัจจัยพื้นฐานนับว่ามีความสำคัญต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว แต่การให้ความสำคัญต่อการใช้จ่ายในระดับจุลภาคอันนับว่าเป็นปัจจัยระยะสั้นก็ยังคงเป็นสิ่งที่ดีโดยนอกจากจะช่วยประคับประคองให้เศรษฐกิจยังสามารถขยายตัวต่อไปได้ ก็ยังมีคุณค่าทางด้าน การเพิ่มคุณภาพชีวิตและสังคม

ทั้งนี้การประเมินประสิทธิผลของนโยบายในเชิงสวัสดิการดังกล่าว คงจะไม่สามารถพิจารณาได้จากตัวเลขทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีประเด็นในด้านคุณภาพ เช่น การมีที่อยู่อาศัยและมีบริการสาธารณสุข ที่ทำให้การประเมินมีความซับซ้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตามในการดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นสวัสดิการของประชาชนนั้น รัฐยังต้องมีความระมัดระวังเกี่ยวกับขอบเขตของนโยบาย เพื่อไม่ให้เป็นผลเสียต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว เช่น อาจทำให้ประชาชนเพิ่มการบริโภคและลดการออม อันจะทำให้ช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนในระดับมหภาคเพิ่มมากขึ้น หรือทำให้ประชาชนเสียวินัยทางการ

ใช้จ่ายอันอาจนำไปสู่การมีภาระหนี้สินที่มากขึ้น ในขณะที่ตัวภาคครัวเรือนเองก็ควรต้องระงับการให้เงินอุดหนุนจากภาครัฐมากเกินไปจนทำให้ระดับหนี้ของรัฐเพิ่มสูงขึ้นจนเป็นปัญหาต่อความสามารถในการชำระหนี้ฐานะการคลัง และระดับหนี้สาธารณะในอนาคต (กองทุน สุทธิพิทักษ์, ม.ป.ป.; ธราภูมิ ดวงนิล, นิภาพรณ เจนสันติกุล และรักพงษ์ แสนศรี, 2568)

มาตรการแก้ไขหนี้ครัวเรือนในระบบของรัฐบาล

ในส่วนของมาตรการแก้ไขหนี้ครัวเรือนในระบบของรัฐบาล พบว่า มีแนวทางแก้ไขหนี้ในระบบครอบคลุมทุกประเภท โดยแบ่งการช่วยเหลือตามคุณลักษณะและปัญหาของลูกหนี้ ได้แก่ ลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจาก Covid-19 กลายเป็นหนี้เสียและมีประวัติค้างอยู่ในเครดิตบูโร ทำให้ขอสินเชื่อได้ยากขึ้น จะได้รับความช่วยเหลือผ่านมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1) มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยที่ได้รับผลกระทบจาก Covid-19 ตามโครงการสินเชื่อเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้มีอาชีพอิสระที่ได้รับผลกระทบจาก Covid-19 (โครงการฯ) ของธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โดยหากธนาคารได้ติดตามให้ลูกหนี้ NPLs รหัส 21 ของโครงการฯ ชำระหนี้ตามสมควรแล้ว ธนาคารจะนำงบประมาณที่ได้รับชดเชยความเสียหายจากรัฐบาลมาให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหนี้เพื่อไม่ให้เป็น NPLs หรือหมดสิ้นภาระหนี้ที่เกิดจากโครงการฯ ต่อไป

2) มาตรการช่วยเหลือพักหนี้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับผลกระทบจาก Covid-19 โดยสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions: SFIs) ดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้ให้กับลูกหนี้ SMEs ซึ่งหากลูกหนี้ SMEs สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้อย่างน้อย 3 เดือน ลูกหนี้จะได้รับการพักชำระเงินต้นเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี โดยลูกหนี้ยังคงชำระดอกเบี้ย และได้ลดดอกเบี้ยที่ร้อยละ 1 ต่อปี เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี

กลุ่มที่มีรายได้ประจำแต่มีภาระหนี้จำนวนมากจนเกินศักยภาพในการชำระคืนหนี้ เช่น ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำรวจ ทหาร เป็นต้น จะได้รับความช่วยเหลือผ่านมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1) โครงการสินเชื่อสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ไขหนี้บุคลากรภาครัฐ โดยธนาคารออมสินจะสนับสนุนสภาพคล่องให้แก่สหกรณ์เพื่อนำไปปล่อยสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยพิเศษ และ Refinance หนี้จากธนาคารออมสินไปรวมหนี้เป็นหนี้สหกรณ์ ระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี ปลอดชำระเงินต้น 2 ปี

2) โครงการสินเชื่อสวัสดิการข้าราชการและบุคลากรภาครัฐอัตราดอกเบี้ยพิเศษ โดยหากหน่วยงานภาครัฐดำรงเงินฝากกับธนาคารออมสิน และข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเปิดบัญชีเงินเดือนกับธนาคารออมสินจะสามารถขอสินเชื่อสวัสดิการอัตราดอกเบี้ยพิเศษ

3) โครงการคลินิกแก้หนี้สำหรับลูกหนี้บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยและเจ้าหนี้บัตรเครดิตรายใหญ่เกือบทั้งหมดได้ร่วมกันช่วยปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้กับลูกหนี้ โดยนำเงินต้นคงค้างมาทำตารางผ่อนชำระใหม่ให้ยาวถึง 10 ปี และลดดอกเบี้ยจากร้อยละ 16-25 เหลือเพียงร้อยละ 3-5 เท่านั้น

4) การช่วยเหลือให้มีรายได้คงเหลือเพียงพอดำรงชีพ โดยผลักดันให้ส่วนราชการกำหนดหลักเกณฑ์หรือระเบียบการตัดเงินเดือนเพื่อชำระหนี้ของข้าราชการในสังกัด โดยต้องมีเงินเดือนคงเหลือในบัญชีอย่างน้อยร้อยละ 30 เพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

กลุ่มที่มีรายได้ไม่แน่นอนทำให้การชำระคืนหนี้ไม่ต่อเนื่อง เช่น เกษตรกร ลูกหนี้เช่าซื้อและลูกหนี้เช่าแบบลีสซิ่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ลูกหนี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) จะได้รับความช่วยเหลือผ่านมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1) มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้เกษตรกร ซึ่งเป็นมาตรการที่ได้เริ่มดำเนินการแล้ว โดยลูกหนี้เกษตรกรที่มีต้นเงิน (Principle) รวมเป็นหนี้คงเหลือทุกสัญญารวมกัน ณ วันที่ 30 ก.ย. 66 ไม่เกิน 300,000 บาท ระยะเวลาพักชำระหนี้ 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 1 ต.ค. 66 ถึงวันที่ 30 ก.ย. 67 โดยขณะนั้นมีลูกหนี้เกษตรกรแสดงความประสงค์เข้าร่วมมาตรการจำนวน 1,588,903 ราย

2) มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้เช่าซื้อและลูกหนี้เช่าแบบลีสซิ่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ โดยกระทรวงการคลังได้ร่วมกับ ธปท. ออกร่างพระราชกฤษฎีกาเพื่อให้ ธปท. จะมีอำนาจในการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจ เช่น ให้ผู้ประกอบการธุรกิจประกาศข้อมูลในเรื่องอัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนลด และค่าบริการ แจ้งและแสดงวิธีการและรายละเอียดในการคำนวณอัตราค่าบริการรายปี จัดทำบัญชี กำหนดเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

3) มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ กยศ. โดย กยศ. ได้ดำเนินการช่วยเหลือลูกหนี้ เช่น การปรับโครงสร้างหนี้หรือแปลงหนี้ การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยเงินเพิ่ม (เบี้ยปรับ) การยกเลิกผู้ค้ำประกันการกู้ยืม เป็นต้น โดย กยศ. คำนวณเงินผ่อนชำระของลูกหนี้ กยศ. ตามหลักเกณฑ์ใหม่ โดยหากลูกหนี้ที่พบว่าได้ผ่อนชำระหนี้มามากกว่าจำนวนที่คำนวณใหม่แล้ว ถือว่าสามารถปิดบัญชีได้

สำหรับกลุ่มที่เป็นหนี้เสียคงค้างกับสถาบันการเงินมาเป็นระยะเวลานาน โดยมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้โดยบริษัทร่วมทุนระหว่าง SFIs และบริษัทบริหารสินทรัพย์ (บปส.) (Joint Venture Asset Management Company: JV AMC) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยหรือร่วมกับกระทรวงการคลังและ SFIs เพื่อให้สามารถช่วยเหลือปิดจบหนี้ให้กับลูกหนี้ได้คั่งค้างตัวมากยิ่งขึ้น (กรมประชาสัมพันธ์, 2567)

แนวทางแก้ไขหนี้ในระบบของรัฐบาล

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดให้มีโครงการลงทะเบียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ เพื่อให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหนี้ กระทรวงการคลังมีมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ได้แก่ มาตรการช่วยเหลือและรองรับลูกหนี้ในระบบที่ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยหนี้ในโครงการแก้หนี้ในระบบของรัฐบาลด้วยมาตรการสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือและรองรับลูกหนี้ในระบบ โดยธนาคารออมสินและ ธ.ก.ส. สนับสนุนสินเชื่อวงเงินสินเชื่อให้ลูกหนี้ในระบบที่ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยหนี้ในโครงการแก้หนี้ในระบบของรัฐบาล รายไม่เกินรายละ 20,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน (Flat Rate) ปลอดชำระหนี้เงินต้นสูงสุด 6 งวดแรก (ชำระดอกเบี้ยปกติ) หรือเป็นไปตามเงื่อนไขที่ธนาคารกำหนด ระยะเวลาชำระคืนเงินงวดสูงสุดไม่เกิน 3 ปี

มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ในระบบที่ดำเนินการโดยสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ประกอบด้วย 1) โครงการสินเชื่อธนาคารประชาชนเพื่อแก้ไขหนี้ในระบบ โดยธนาคารออมสิน วงเงินสินเชื่อรายละไม่เกิน 50,000 บาท อัตราดอกเบี้ยคงที่ (Flat Rate) ร้อยละ 0.75 ต่อเดือน ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 5 ปี หรือ 60 งวด พร้อมผ่อนปรนเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ 2) สินเชื่อเพื่อชำระหนี้ในระบบ โดย ธ.ก.ส. วงเงินสินเชื่อรายละไม่เกิน 200,000 บาท กรณีสงวนรักษาที่ดินวงเงินสินเชื่อรายละไม่เกิน 500,000 บาท อัตราดอกเบี้ยเริ่มต้น Minimum Retail Rate (MRR) ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 12 ปี 3) สินเชื่อกองทุนหมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน โดย ธ.ก.ส. สนับสนุนสินเชื่อเพื่อสงวนรักษาที่ดินจากการจำนอง ขายฝาก หรือใช้ที่ดินเป็นประกัน วงเงินสูงสุด 2.5 ล้านบาทต่อราย อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี และลดลงในปีต่อไป ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 20 ปี 4) บริษัท มีที่ มีเงิน จำกัด เพื่อให้บริการขายฝากหรือให้สินเชื่อจดจำนองที่ดินอย่างเป็นทางการ โดยมีอัตราดอกเบี้ยเริ่มต้นที่ร้อยละ 7.5 ต่อปี และปลอดชำระเงินต้น 12 เดือน และสนับสนุนให้เจ้าหนี้ในระบบเข้าสู่ระบบด้วยมาตรการสนับสนุนให้

เจ้าหน้าที่นอกระบบขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจสินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับ (สินเชื่อพีโกไฟแนนซ์) โดยสามารถยื่นขอใบอนุญาตสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์กับกระทรวงการคลังเพื่อประกอบธุรกิจตามกฎหมาย (กรมประชาสัมพันธ์, 2567)

นอกจากนี้กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมาคมธนาคารไทย สมาคมธนาคารนานาชาติ สมาคมสถาบันการเงินของรัฐ รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Banks) ได้ร่วมกันผลักดันมาตรการชั่วคราวเพิ่มเติม ภายใต้ชื่อโครงการ “คุณสู้ เราช่วย” เพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs เฉพาะกลุ่ม โดยมีกลไกการส่งเสริมวินัยทางการเงินควบคู่ไปกับการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการเสียวินัยในการชำระหนี้ (moral hazard) ในภายหลังโดยโครงการ “คุณสู้ เราช่วย” ประกอบด้วย 2 มาตรการ

มาตรการที่ 1 “จ่ายตรง คงทรัพย์” ลดค่างวด 3 ปี ปีที่ 1 ชำระ 50% ของค่างวด ปีที่ 2 ชำระ 70% ของค่างวด ปีที่ 3 ชำระ 90% ของค่างวด โดยนำค่างวดไปตัดเงินต้นทั้งหมด ไม่เก็บดอกเบี้ย 3 ปี หากทำได้ตามเงื่อนไขตลอดมาตรการ

มาตรการที่ 2 “จ่าย ปิด จบ” ปรับโครงสร้างหนี้แบบผ่อนปรนและชำระหนี้ปิดบัญชีได้เร็วขึ้น เป็นการช่วยลดภาระหนี้ให้แก่ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่เป็นหนี้เสีย (สถานะ NPL) แต่มียอดคงค้างหนี้ไม่เกิน 5,000 บาท โดยลูกหนี้จะต้องเข้ามาเจรจาปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ เพื่อชำระหนี้บางส่วน หนี้ที่เข้าร่วมได้ (กรมประชาสัมพันธ์, 2567)

การปรับโครงสร้างระบบการให้สินเชื่อและการกำกับสินเชื่อควบคู่กับการแก้ไขหนี้

การปรับโครงสร้างระบบการให้สินเชื่อและการกำกับสินเชื่อควบคู่กับการแก้ไขหนี้ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อและได้รับความเป็นธรรมในการจัดการบริหารปัญหาหนี้สินของตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทาง ดังนี้

1) หลักเกณฑ์การให้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบและเป็นธรรม (Responsible Lending) และแนวทางการช่วยเหลือลูกหนี้สินเชื่อบุคคลที่มีปัญหาหนี้เรื้อรัง (Persistent Debt: PD)

2) แนวทางการยกระดับการกำกับสินเชื่อ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น

3) การขยายขอบเขตข้อมูลเครดิตบูโรฯ โดยสนับสนุนให้สถาบันการเงินสามารถใช้ข้อมูลอื่น (Alternative Data) ประกอบการพิจารณาสินเชื่อได้ เช่น ประวัติชำระค่าสาธารณูปโภค ค่าน้ำ-ค่าไฟ ข้อมูลรายได้ เป็นต้น เพื่อให้สะท้อนความตั้งใจและความสามารถในการชำระสินเชื่อจริง

4) การสนับสนุนให้สหกรณ์ส่งข้อมูลให้แก่บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (National Credit Bureau: NCB) และปรับปรุงหลักการบริหารสิทธิของสหกรณ์ในการตัดเงินเดือนหรือค่าจ้างเพื่อชำระหนี้ที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย และเหมาะสมกับต้นทุนทางการเงินของผู้ให้สินเชื่อแต่ละราย (บุริมสิทธิ คือ สิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตน จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ) (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี, 2567)

ทั้งนี้แนวทางการแก้ไขหนี้ครัวเรือนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเสนอ ประกอบด้วย 2 แนวทางหลัก สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ยกระดับข้อมูลหนี้สินครัวเรือนที่จัดเก็บในระบบฐานข้อมูลของ NCB: เพื่อส่งเสริมการมีหนี้ที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในระดับที่เหมาะสมกับรายได้ ไม่เกินกำลังในการชำระคืน รวมถึงออกแบบมาตรการที่จะเข้ามาช่วยเหลือลูกหนี้ได้อย่างตรงจุดและทันการณ์ รองรับกับมาตรการระยะกลางและระยะ

ยาวของภาครัฐ อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ควรยกระดับข้อมูลหนี้สินครัวเรือนที่จัดเก็บในระบบฐานข้อมูลของ NCB โดย 1) กำหนดให้ผู้ให้บริการสินเชื่อบางรายที่ยังไม่เข้าเป็นสมาชิกของ NCB เช่น สหกรณ์ Non-Banks เป็นต้น นำส่งข้อมูลเครดิตในระดับลูกหนี้ เช่นเดียวกันกับสมาชิกของ NCB รายอื่น ๆ ซึ่งจะมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำของการได้มาซึ่งภูมิสิทธิด้วยโครงสร้างของกฎหมายที่ก่อให้เกิดการกระตุ้นให้ก่อหนี้เกินความจำเป็นหรือเกินกำลัง และ 2) ปรับปรุงและเพิ่มเติมการจัดทำฐานข้อมูลภาวะหนี้ในระบบของครัวเรือน เพื่อให้ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาระหนี้สินที่แท้จริง ซึ่งการยกระดับข้อมูลหนี้ครัวเรือนเป็นจุดตั้งต้นของการวางกรอบนโยบายที่แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่การแข่งขันที่เป็นธรรม ทั้งกับลูกหนี้และผู้ให้บริการสินเชื่อ

2. การสร้างความสามารถในการแข่งขันและการยกระดับรายได้: การแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างความสามารถในการแข่งขันและการยกระดับรายได้ซึ่งประกอบด้วย (1) การส่งเสริมให้แรงงานยกระดับทักษะฝีมือแรงงานและมีกระบวนการรองรับระดับฝีมือแรงงาน เพื่อที่จะนำไปสู่ระดับค่าจ้างที่สูงขึ้นโดยที่ทุกฝ่ายยังแข่งขันได้ (2) การดูแลให้ผู้ประกอบการ SMEs ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจรายใหญ่ได้รับความเป็นธรรมในการทำการค้าและมีความโปร่งใสในเรื่องเทอมทางการค้า โดยเฉพาะธุรกิจรายใหญ่กลุ่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และ/หรือเป็นสมาชิกของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (3) ธุรกิจรายใหญ่ควรมีบทบาทในการดูแล คู่ค้าที่เป็นผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันไปพร้อมกัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและยกระดับรายได้ของผู้ประกอบการ SMEs อย่างยั่งยืน (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการเรียนรู้และเตือนภัย ภาคเหนือ, 2567)

อย่างไรก็ตามสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) ระบุว่า การบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาคในปี 2568 ควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนภาคการส่งออกให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือมาตรการกีดกันทางการค้า โดย (1) ขับเคลื่อนการส่งออกสินค้าที่มีศักยภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดโลก (2) ติดตามและประเมินสถานการณ์ของมาตรการกีดกันทางการค้าอย่างใกล้ชิด (3) ส่งเสริมการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีภายใต้ความตกลงทางการค้าเสรีที่มีอยู่ รวมทั้งเร่งรัดการเจรจาที่กำลังอยู่ในขั้นตอน และศึกษาการเจรจากับประเทศคู่ค้าสำคัญใหม่ ๆ (4) ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้า และ (5) ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจบริหารจัดการความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนการปกป้องภาคการผลิตจากการท่วมตลาดและการใช้นโยบายการค้าที่ไม่เป็นธรรม โดย (1) ปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบคุณภาพสินค้านำเข้า (2) ยกระดับมาตรการกำกับดูแลผู้ประกอบการจากต่างประเทศ (3) ตรวจสอบและเฝ้าระวังการท่วมตลาดจากประเทศผู้ส่งออก และ (4) ป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้าที่ผิดกฎหมายการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาคในปี 2568 ควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการลงทุนภาคเอกชน โดย (1) เร่งสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติ (2) เร่งรัดการลงทุนที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุน (3) เร่งรัดโครงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ (4) พัฒนาระบบนิเวศที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย และ (5) เพิ่มผลิตภาพการผลิตผ่านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูงการดูแลเกษตรกรและสนับสนุนการปรับตัวในการผลิตภาคเกษตรโดย (1) เร่งรัดการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรผ่านเงินชดเชยและปัจจัยการผลิตภายหลังประสบภัยพิบัติ (2) เตรียมการรองรับความผันผวนของสภาพดินฟ้าอากาศ (3) ขับเคลื่อนการ

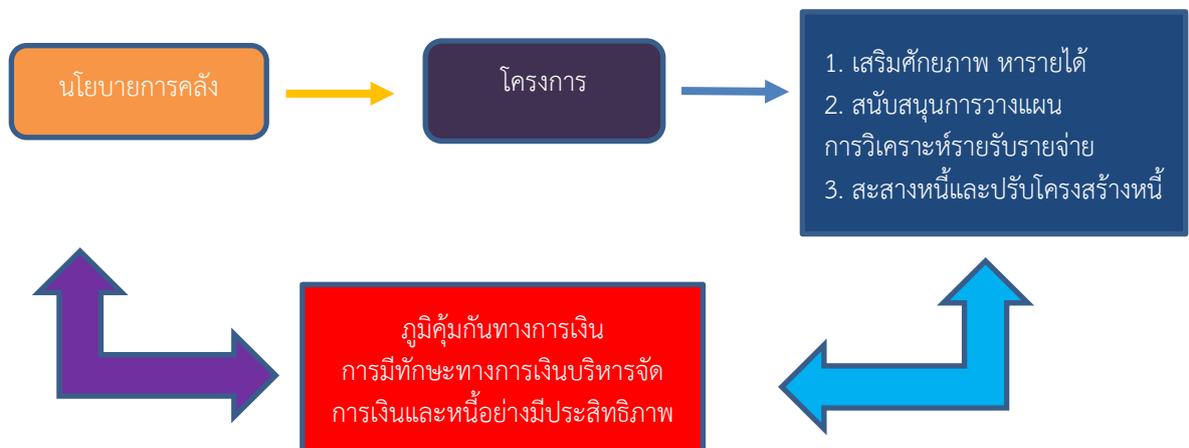
ส่งออกสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป และ (4) ส่งเสริมการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ และปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตที่มีมูลค่าสูงการให้ความช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ที่ประสบปัญหาด้านการเข้าถึงสภาพคล่องเนื่องจากคุณภาพสินค้าเชื่อปรับลดลงต่อเนื่อง

บทสรุป

จากนโยบายการคลังและมาตรการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาหนี้สินโดยแบ่งการช่วยเหลือตามคุณลักษณะและปัญหาของลูกหนี้ ซึ่งปัญหาหนี้สิน รัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินของภาคเกษตรภาคธุรกิจ และภาคประชาชนโดยมาตรการสำคัญ ตัวอย่าง การพักหนี้เกษตรกรตามเงื่อนไขและคุณสมบัติที่เหมาะสม มาตรการช่วยประคองภาระหนี้สินและต้นทุนทางการเงินสำหรับภาคประชาชน มาตรการแก้ไขปัญหาหนี้สินของกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามภาวะหนี้สินครัวเรือนของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประชาชนกลับมีรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ที่ต่ำลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาค การใช้นโยบายการคลังของรัฐบาลเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับการใช้จ่ายของรัฐบาล ภาษีอากรและการกอบกู้หนี้สาธารณะ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการคลังเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการจัดสรรทรัพยากรของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามทั้งในเชิงของการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การส่งเสริมวินัยทางการเงินของประชาชน ซึ่งจำเป็นจะต้องสร้างความรู้ทางการเงินโดยเฉพาะการบริหารหนี้สินครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แนวทางการจัดการหนี้ครัวเรือน ควรมีการกำหนดนโยบายการคลังที่เน้นการแก้ไขปัญหาทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ได้แก่ การจัดการทางการเงินส่วนบุคคล การสำรวจหนี้สิน การวิเคราะห์รายรับรายจ่าย การวางแผนชำระหนี้ การวิเคราะห์สถานภาพทางการเงินก่อนก่อหนี้ การมีสติและยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเจรจาและปรับโครงสร้างหนี้ การเจรจากับเจ้าหนี้เพื่อขอปรับโครงสร้างหนี้ การเพิ่มศักยภาพและรายได้ การพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ โดยหน่วยงานรัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนมาตรการเพื่อให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันทางการเงินแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 นโยบายการคลังกับการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). ผลงานรัฐบาล เปิดประชาชนแก้หนี้ร่วมโครงการ “คุณสู้ เราช่วย” 5 ขั้นตอน ลงทะเบียน พื้นฟูคุณภาพชีวิต. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/348119>
- กองเงิน สุทธิพิทักษ์. (ม.ป.ป.). เอกสารวิชาการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมสนับสนุน การดำเนินงานของคณะกรรมการ เรื่อง นโยบายการคลังและงบประมาณ. กลุ่มงาน คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร.
- จิรารัตน์ ไชยสาลี. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อให้เกิดภาระหนี้สินของประชาชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทย. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-67-2/2567-info-debt-situation.html>
- ธราภูมิ ดวงนิล, นิภาพรณ เจนสันติกุล และรักพงษ์ แสนศรี. (2568). การใช้นโยบายการคลังเพื่อลดความ เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม: ภาพสะท้อนหลังจากวิกฤต ต้มยำกุ้งและโควิด 19. วารสาร เมธีวิจัย. 2(3), 118-128.
- ธิดารัตน์ สืบญาติ. (2568). การบริหารการคลังและงบประมาณ. นครปฐม: มหาวิทยาลัย ราชภัฏ นครปฐม.
- ปัทมา กลานรงค์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนจากบัตรเครดิตของคนวัยทำงานในเขต สาทร กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มารีสา สกุลวัฒนา. (2564). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ กรณีศึกษาของกลุ่มพนักงานวัยเริ่ม ทำงานของบริษัทเอกชน. สารนิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทาง สังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฤทธิชัย กิจเจริญทรัพย์. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยนโยบายกับหนี้ครัวเรือน. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://setthasarn.econ.tu.ac.th/blog/detail/696>
- สถานีวิจัยกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการเรียนรู้และเตือนภัย ภาคเหนือ. (2567). กรม. ไฟเขียวมาตรการ แก่หนี้บ้าน รยนต์ SMEs. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://edulampang.prd.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/347309>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). ภาพเศรษฐกิจไทยใน ไตรมาสที่สาม ของปี 2567 และแนวโน้มปี 2567-2568. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2568, เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15870
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์. (2567). สถานการณ์หนี้ครัวเรือนและหนี้ภาคธุรกิจ ของไทยและผลกระทบต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันของเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://uat.tpsso.go.th/document/2405-0000000017>
- อติพันธ์ วรรณสุริยะ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และ บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 16(4), 139-158.

อธิภัทร มุทิตาเจริญ. (2567). นโยบายสาธารณะกับหน้ภาครรัฐ : ปัญหาการ “มองสั้น” ของรัฐไทย การมองสั้นเชิงนโยบายเป็นอุปสรรคของการพัฒนา ถึงเวลาสร้างกลไกที่ผลักดันให้นักการเมืองมีวิสัยทัศน์ระยะยาว เพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของไทย. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2024/11/>

Thai PBS. (2568). หนี้ครัวเรือนไทยสูงสุตรอบ 4 ปี เฉลี่ยบ้านละ 7.4 แสนบาท. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/356924>

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
วารสารเมธีวิจัย
(Savant Journal of Social Sciences)

วารสารเมธีวิจัยมีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่า ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการส่งงานบทความความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

สำนักงานวารสารเมธีวิจัย

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ โทรศัพท์ 080 – 7506846

ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารเมธีวิจัย ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมี การวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่ ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารเมธีวิจัย ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่ จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจาก ขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่

ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และ **ให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ**

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่องไทย

Title

¹ผู้เขียน และ ²ผู้เขียน

¹Author and ²Author

สังกัด (คณะ...มหาวิทยาลัย)

Affiliation (Faculty...University, Country.)

¹E-mail:....., ²E-mail:.....

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ..... 2) เพื่อ.....
และ 3) เพื่อ..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยเชิง
คุณภาพ/การวิจัยแบบผสมวิธี)ใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี).....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย
คือ..... กลุ่มตัวอย่าง(กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)คือ จำนวน คน ใช้วิธี
คัดเลือกแบบ.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ชนิด คือ 1) 2) 3)
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้...(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ...ส่วนการวิจัยเชิง
คุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา)ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ (จะเป็นประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไรได้
บ้าง ประมาณ 1-3 บรรทัด)

คำสำคัญ: (3-5 คำ).....;;

Abstract

This article aimed to study (1)(2) the sample was.....They was selected by the instrument for collecting data was Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1.
2.
3.

(เขียนในรูป Past tense)

Keywords:;3;

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำ ข้อมูล งานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมี ช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย

(อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นท่ีวิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....

2. เพื่อศึกษา
3. เพื่อศึกษา

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

การทบทวนวรรณกรรม

ควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1.
2.
3.

*สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่
ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน*

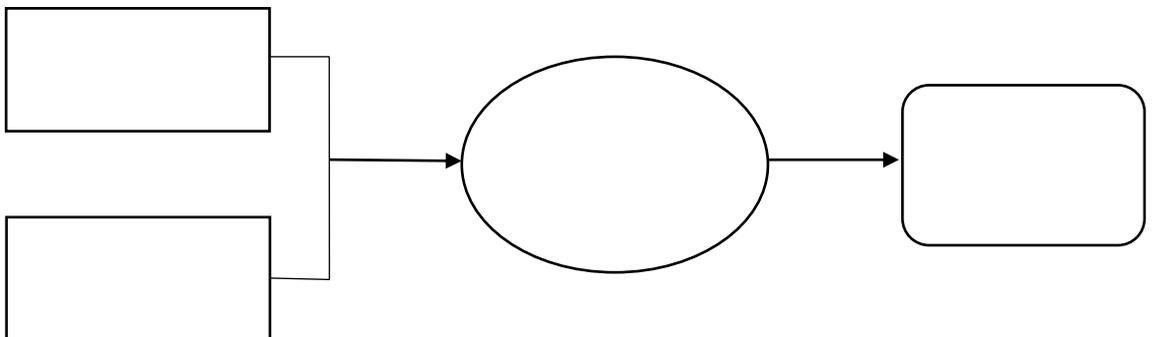
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด
การวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ประกอบด้วย..... โดยมี
รายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ประชากร คือ จำนวน คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ระหว่างเดือน ถึงเดือน พ.ศ. นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม
ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1)

(2)

(3)

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา
รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน
องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเกี่ยวกับ
กระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ
.....

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการ
พัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ
.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่
เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ
ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี)

การวิจัยในครั้งนี้ในรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก.....(ชื่อหน่วยงาน
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย)..... หมายเลขการรับรอง.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

ตารางที่ 1.....

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

**สังเคราะห์ใหม่ ไม่คัดลอกมาวาง ผลเป็นอย่างไรอธิบายในมุมมองของ
ตนเอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานของใคร**

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า
ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ
..... โดยควรให้ความสำคัญกับ สำหรับประเด็นในการวิจัย
ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). *วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม* วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). *พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), *สังคมไทยใน 200 ปี* (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 12(1), 561 - 589.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(F 18).....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ...(F18).....

(เว้น 1 บรรทัด)

ชื่อผู้เขียน.....(F14).....(ไทย, อังกฤษ)

หน่วยงานที่สังกัด.....(F14)..... อีเมล.....(ไทย, อังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด)

บทคัดย่อ

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

คำสำคัญ.....(F16) (ประมาณ 3-6 คำ).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Abstract

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Keyword.....F 16 (ประมาณ 3-6 คำ).....

(ส่วนเนื้อหาบทความ).....(F16).....

.....
.....
.....

.....
.....
.....
องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

.....
.....
.....
บทสรุป

.....
.....
.....
เอกสารอ้างอิง ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). *วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). *พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (บรรณาธิการ), *สังคมไทยใน 200 ปี* (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). *การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 12(1), 561 - 589.